

Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder

Årsrapport 2017

Innholdsliste

Innholdsliste	2
1 Fylkesmannens beretning	4
1.1 Overordnet vurdering av samlede resultater, ressursbruk og måloppnåelse	4
1.2 Overordnet framstilling av de viktigste prioriteringer for året	4
1.3 Sentrale forhold internt og eksternt som har hatt betydning for oppnådde resultater	5
1.4 Andre forhold	6
Sted, dato og fylkesmannens signatur	6
2 Introduksjon til embetets hovedtall	7
2.1 Embetet og samfunnsoppdraget	7
2.2 Organisasjon og ledelse	7
2.3 Presentasjon av utvalgte nøkkeltall	7
3 Årets aktiviteter og resultater	11
3.1 Redegjørelse for, analyse og vurdering av oppnådde resultater	11
Hovedmål 1 - Nasjonal politikk skal være kjent og iverksatt i fylket	11
Hovedmål 2 - Statlig virksomhet på regionalt nivå skal være godt samordnet og legge til rette for gode helhetsløsninger	13
Hovedmål 3 - Rettssikkerhet skal være ivaretatt på en enhetlig måte i fylket og på tvers av embetene	14
Hovedmål 4 - Fylkesmannen skal ta de initiativ som finnes påkrevd og holde sentrale myndigheter orientert om tilstanden i fylket og effekten av statlig politikk	16
3.1.1 Nasjonal politikk skal være kjent og iverksatt i fylket	16
3.1.1.1 En bærekraftig, trygg og fremtidsrettet samfunnsutvikling og arealbruk	16
3.1.1.2 Informasjon og veiledning er tydelig og målrettet	18
3.1.1.3 Fylkesmannen understøtter kommunenes arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap	19
3.1.1.4 Økt kunnskap om sosialtjenesteloven	20
3.1.1.5 Økt tilgjengelighet og kapasitet, samt styrket kvalitet i helse- og omsorgssektoren i kommunene	20
3.1.1.6 Forbedret, forsterket, tverrsektoriell og samordnet innsats jf. Opptrappingsplan for rusfeltet 2016-2020	24
3.1.1.7 Styrket folkehelsearbeid	26
3.1.1.8 Økosystemene i fylket har god tilstand og leverer økosystemtjenester	27
3.1.1.9 Ingen arter og naturtyper i fylket er utryddet, og utviklingen til truede arter er i bedring	27
3.1.1.10 Et representativt utvalg av norsk natur skal tas vare på for kommende generasjoner	28
3.1.1.11 Utslipp av helse- og miljøfarlige stoffer er redusert og forurensning skader i så liten grad som mulig helse og miljø	28
3.1.1.12 God økonomiforvaltning i kommunene	29
3.1.1.13 Økt verdiskaping i landbruket	29
3.1.1.14 Bærekraftig landbruk	31
3.1.1.15 Andre oppdrag	31
3.1.2 Statlig virksomhet på regionalt nivå skal være godt samordnet og legge til rette for gode helhetsløsninger	31
3.1.2.1 Den offentlige boligsosiale innsatsen skal være helhetlig og effektiv	31
3.1.2.2 Helhetlig og samordnet arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap i fylket	32
3.1.2.3 Tilsyn skal være samordnet, målrettet og medvirke til læring og forbedring	33
3.1.2.4 Klimahensyn skal ivaretas i alle sektorer	33
3.1.2.5 Fylkesmannen understøtter nasjonale myndigheters og kommunenes arbeid med flyktningssituasjonen	34
3.1.2.6 Andre oppdrag	34
3.1.3 Rettssikkerhet skal være ivaretatt på en enhetlig måte i fylket og på tvers av embetene	34
3.1.3.1 Høy kvalitet i veiledning, kontroll, tilsyn og klagebehandling	34
3.1.3.2 Effektiv og korrekt lov- og tilskuddsforvaltning	37

3.1.3.3 Befolkningen har tillit til tjenestene og får ivaretatt sin rett til forsvarlige og nødvendige tjenester	39
3.1.3.4 Økt rettssikkerhet og rettslikhet for vergetrengende	40
3.1.4 Fylkesmannen skal ta de initiativ som finnes påkrevd og holde sentrale myndigheter orientert om tilstanden i fylket og effekten av statlig politikk	41
3.1.4.1 Økt kvalitet og kompetanse i kommunene	41
3.1.5 Gjennomførte evalueringer	42
3.2 Avvik på oppdrag i tildelingsbrevet og/eller faste oppgaver i virksomhets- og økonomiinstruks	42
3.2.1 Tverrsektorielle oppdrag/oppgaver	42
3.2.2 Arbeids- og sosialdepartementet	42
3.2.3 Barne- og likestillingsdepartementet	42
3.2.4 Helse- og omsorgsdepartementet	42
3.2.5 Justis- og beredskapsdepartementet	42
3.2.6 Klima- og miljødepartementet	42
3.2.7 Kommunal- og moderniseringsdepartementet	42
3.2.8 Kunnskapsdepartementet	42
3.2.9 Landbruksdepartementet	43
3.3 Særskilte rapporteringskrav fra tildelingsbrevet	43
3.4 Redegjørelse for, analyse og vurdering av ressursbruk	74
3.5 Samlet vurdering av måloppnåelse i forhold til samfunnsoppdraget og regnskapsresultat	75
3.6 Andre forhold	75
4 Styring og kontroll i embetet	76
4.1 Redegjørelse for vesentlige forhold ved embetets planlegging, gjennomføring og oppfølging	76
4.1.1 Embetets risikostyring	76
4.1.2 Embetets internkontroll, herunder iverksatte tiltak	76
4.1.3 Bemanning, kapasitet og kompetansesituasjonen i embetet	76
4.1.4 Forvaltning av egne eiendeler (materielle verdier)	77
4.1.5 Oppfølging av eventuelle avdekkede svakheter/utfordringer, herunder merknader fra Riksrevisjonen og status for arbeidet med informasjonssikkerhet	77
4.2 Rapportering av andre vesentlige forhold knyttet til personalmessige forhold, likestilling, HMS/arbeidsmiljø, diskriminering, ytre miljø og lignende	77
5 Vurdering av framtidsutsikter	79
5.1 Forhold i og utenfor embetet som kan påvirke embetets evne til å løse samfunnsoppdraget på sikt	79
5.2 Konsekvenser for embetets evne til å nå fastsatte mål og resultater på lengre sikt	79
6 Årsregnskap	81

1 Fylkesmannens beretning

1.1 Overordnet vurdering av samlede resultater, ressursbruk og måloppnåelse

Jeg legger med dette fram Fylkesmannens årsrapport for 2017. Fylkesmannsembetet har i 2017 hatt en god oppfølging av oppdragene vi har fått, og jeg mener den samlede resultatoppnåelsen må karakteriseres som god. Det har jeg også inntrykk av er et bilde som deles av våre viktigste samarbeidspartnere.

I 2017 opplevde vi på ny virkninger av de pågående klimaendringene. Fra fredag 29. september til mandag 2. oktober ble det målt 287 mm nedbør på Sennumstad i Birkenes kommune. Resultatet ble en voldsom økning i vannføringen i Tovdalsvassdraget. Ved Flakksvann i Birkenes kommune ble høyeste vannføring målt kl. 09.30 mandag 2. oktober. Vannføringen var da 1381 m³/s. Dette tilsvarer antakelig det hydrologene vil karakterisere som en femhundreårsflom. Flommen ble særlig merkbart i arealene rundt Flakksvann i Birkenes kommune og på Drangsholt og Foss i Kristiansand kommune. Det var også flere andre av hovedvassdragene i Agder (Otra, Songdalselva og Mandalsvassdraget) som ble rammet av høstflommer. Flomskadene i Agder er anslått til 360 mill. kr. Vi må anta at slike ekstremsituasjoner vil opptre hyppigere i årene som kommer. Det vil sette vår evne til å løse Fylkesmannens samfunnsoppdrag innen samfunnsikkerhet og beredskap på prøve. Det viser også betydningen av økt fokus på å vektlegge klimatilpasning i vårt planarbeid.

Vi har også i 2017 prioritert rettssikkerhetsoppgavene framfor utviklingsoppgaver og utadrettet virksomhet. Det har vært nødvendig ut fra den bemanningssituasjonen vi har. Innenfor det vi kan karakterisere som rettssikkerhetsoppgaver, vil alltid saker knyttet til liv, helse, personlige rettigheter og personvern ha førsteprioritet. På noen områder hadde det vært ønskelig å kunne bruke mer tid på utadrettet virksomhet. Det gjelder særlig innen plan- og bygningsretten. Her opplever vi fortsatt manglende kvalitet på noen klagesaker fra kommunene. Resultatet kan bli at vedtak oppheves og må sendes tilbake til kommunen for ny behandling. Dersom vi hadde hatt kapasitet til å bruke mer tid på opplæring av medarbeiderne i kommunene, ville det antakelig ha gitt økt kvalitet i saksbehandlingen og mer effektiv sluttbehandling hos Fylkesmannen. Dersom vi skal klare å holde fastsatte saksbehandlingsfrister, må vi fortsatt prioritere saksbehandling foran utadrettet virksomhet.

De økonomiske rammene for virksomheten har vært stramme. Det har resultert i en svært restriktiv bemanningspolitikk gjennom store deler av 2017. Konkret har det gitt seg uttrykk i at ledige stillinger til dels er trukket inn, dels er holdt vakante. Vi har siden sammenslåingen 1.1.2016 fram til høsten 2017 hatt en betydelig reduksjon i antall årsverk. Det har gitt oss et bedre økonomisk handlingsrom enn tildelingen ved starten av året skulle tilsi. Det har samtidig resultert i betydelig arbeidspress på de medarbeiderne som er tilbake i embetet, og ført til en uheldig restansesituasjon på noen områder. Det er særlig utdanning- og barnevernsavd. og miljøvernavd. som har hatt en krevende bemanningssituasjon og som ikke har hatt personalressurser til å gjennomføre tildelte oppdrag. Vi har derfor i annet halvår 2017 rekruttert inn nye medarbeidere til embetet. Dette rekrutteringsarbeidet vil fortsette i første halvår 2018.

Den stramme økonomistyringen gjennom hele 2017 førte til at vi hadde et mindreforbruk på 0,6 % av tildelt ramme. Det mener jeg er et svært godt resultat. Det skyldes god disiplin i alle avdelinger og god oppfølging fra Administrasjonsavd.

«Oppgavene er statens gull». Dette utsagnet gjelder i stor grad for vårt fylkesmannsembete. Vi har derfor forsøkt å bruke oppgavene og oppgavefordelingen som en bevisst strategi i medarbeiderutviklingen. Dette gjør vi bl.a. på bakgrunn av medarbeiderundersøkelsen 2016. Her kom det fram at medarbeiderne opplever at samfunnsoppdraget motiverer. Det sammenslåtte embetet har gitt større fagmiljøer og dermed muligheter for økt spesialisering. Det har vi foreløpig ikke kunne ta ut effekten av fullt ut, siden vi fortsatt er lokalisert to steder (Arendal og Kristiansand). Dette vil vi imidlertid arbeide bevisst med i ledergruppen i samarbeid med medarbeiderne.

Medarbeiderundersøkelsen viste også at det var usikkerhet knyttet til om ledergruppen arbeider effektivt sammen. Dette ønsket jeg å følge opp. Vi har derfor gjennomført et omfattende lederutviklingsprogram gjennom hele 2017. Programmet hadde fokus på realisasjonsbygging og samarbeid. Både embetsledelsen, avdelingsdirektørene og deres nestledere deltok i programmet. Gjennom lederutviklingsprogrammet har det også blitt en større bevissthet om forvaltningsetiske problemstillinger. Dette er et område som vil bli fulgt opp i 2018 med bl.a. en felles gjennomgang i embetet av de reviderte etiske retningslinjene for statstjenesten.

Vi har i 2017 hatt fokus på å sikre god drift i det nye embetet. Det er større grad av tilfredshet med det nye embetet i 2017 enn det mange opplevde i 2016. Til tross for at embetet fortsatt er lokalisert på to steder, er den interne samhandlingen blitt bedre gjennom 2017. Jeg har lagt vekt på å bruke ledergruppen aktivt i utvikling av embetet. Jeg har også hatt et nært samarbeid med våre tillitsvalgte og verneombudet. Vi har i 2017 valgt å slå sammen Medbestemmelsesutvalget og Arbeidsmiljøutvalget til Samarbeidsutvalget. Dette trer i kraft 1.1.2018. Motivet bak denne beslutningen er å effektivisere møtestrukturen og sikre gjensidig informasjon mellom verneombud, tillitsvalgte og ledelsen.

1.2 Overordnet framstilling av de viktigste prioriteringer for året

Vi har i 2017 hatt to eksterne satsingsområder som er felles for hele embetet. Satsingsområdene ble valgt ut fra omtalen av overordnede utfordringer og prioriteringer i tildelingsbrevet, og de utfordringene vi står overfor i vår egen region. Begge satsingsområdene organisert som prosjekter med egne prosjektledere:

- Barn og unge (jf. 0-24-satsingen)
- Klima og det grønne skiftet

Det har vært spesielt stor aktivitet knyttet til arbeidet med Barn og unge. Det er arbeidet med fire fokusområder:

- Taushetsplikten
- Barns rett til å bli hørt (jf. Barnekonvensjonen)
- Folkehelse
- Systemtenkning rundt tverrfaglig arbeid.

I 2017 har arbeidet med dette satsingsområdet fått en bedre forankring i embetet. Barn og unge har også vært et aktuelt tema i vår dialog med kommunene og på våre samlinger for ordførere og rådmenn. Vi opprettet i 2017 Fylkesmannens ungdomsråd med ungdom i alderen 14-20 år fra begge Agderfylkene. Rådet er brukt aktivt i vårt arbeid rettet mot barn og unge.

I 2017 startet arbeidet med et stort levekårsprosjekt i Agder. Dette er et samarbeid mellom de to fylkeskommunene, de 30 kommunene, frivillig sektor og regional stat. Satsingen på barn og unge blir ett av vårt embetes viktigste bidrag i dette arbeidet.

Klima og det grønne skiftet er også organisert som et prosjekt. I satsingen for 2017 har vi fokusert på følgende:

- Følge opp «Klimasats» - kommunenes tilskuddsordning for klimagassreducerende tiltak.
- Økt fokus på klimavennlig arealplanlegging – tydeligere tilbakemeldinger og klare forventninger.
- Etableringen av «Veikart Agder» som grunnlag for revisjon av «Regionplan Agder 2020». Dette arbeidet ledes av fylkeskommunene i Aust- og Vest-Agder.
- Nasjonal klimakonferanse i Arendal 28. og 29. november 2017 (medlem av programkomiteen).

- Prosjektansvarlig for treårig bioenergisprosjekt i landbruket, avsluttet i 2017
- Tatt initiativ til etablering av «Treklubben» - et møtested mellom Universitet i Agder/ Mechatronics Innovation Lab og treindustrien på Agder.
- Klimagassutslipp fra egen virksomhet.

Ledermøtet besluttet 13. mars 2017 å innføre «Klimaledelse» som metode for å ta tak i egne klimagassutslipp. Gjennom Klimaledelse følger vi opp den kunnskapen vi har fått om egne klimagassutslipp gjennom vårt medlemskap i Klimapartnere, og vi identifiserer aktuelle tiltak. Målet er minimum 5 % utslippsreduksjon per år, halvering av utslippene innen 2025 og klimanøytralitet innen 2030.

Jeg har også i 2017 videreført en tett styringsdialog med kommunene. Embetet hadde heldags kommunemøter med åtte kommuner; Marnardal, Søgne, Birkenes, Iveland, Valle, Bygland, Flekkefjord og Kvinesdal. I forkant av disse møtene sender Fylkesmannen ut et "Kommunebilde". Her gir vi en oversikt over Fylkesmannens inntrykk av kommunen på utvalgte tjenesteområder. Kommunebildet danner dagsorden for kommunemøtene. Kommunedialog etter denne modellen er godt mottatt i kommunene, og vil bli videreført i 2018.

Det er også i 2017 arbeidet aktivt for å gjennomføre kravet om 12 uker saksbehandlingstid på klagesaker etter plan- og bygningsloven. Takket være svært god innsats fra medarbeidere og ledere på området har vi i løpet av 2017 oppnådd en vesentlig reduksjon i saksbehandlingstiden.

Vi fikk i 2017 nye bestemmelser i Opplæringsloven kap. 9 A om elevenes skolemiljø. Arbeide mot mobbing og trakassering har hatt høy prioritet i embetet i 2017. Det er gitt omfattende opplæring av kommunene om de nye lovbestemmelsene. Fylkesmannen har også fått mange direkte henvendelser som må følges opp. Vi ser allerede nå at dette oppdraget vil kreve betydelig ressursinnsats framover. Dette vil kreve en økning i ressursbruken på dette viktige, men krevende området.

Arbeidet med å bygge det sammenslåtte embetet er videreført i 2017. Jeg har imidlertid stor forståelse for at det for mange på Kristiansandskontoret kan bli krevende å få flyttet sin arbeidsplass til Arendal. Vi har derfor arbeidet aktivt for å utrede og vedta virkemidler og tiltak som kan stimulere flest mulig av våre medarbeidere til å bli med ved flytting til Arendal.

1.3 Sentrale forhold internt og eksternt som har hatt betydning for oppnådde resultater

Interne forhold

Sammenslåingsprosessen har gjennom hele 2017 krevd stor innsats og oppmerksomhet fra embetsledelsen, ledergruppen og de tillitsvalgte. Det er avklart at embetet skal samlokaliseres i Arendal sentrum. Vi har i 2017 startet prosessen med å finne nye kontorlokaler. Det sendt ut en forespørsel i markedet som har gitt god respons. Det er parallelt arbeidet med å velge et konsept for hvordan nye kontorlokaler skal utformes. Vi legger til grunn et aktivitetsbasert arbeidsplasskonsept som innebærer stor grad av åpne kontorløsninger. Dette vil bli lagt til grunn ved innhenting av anbud på nye lokaler. Det har vært stor grad av medvirkning fra medarbeiderne i arbeidet med å velge ut arbeidsplasskonsept. Det har vært helt avgjørende for at vi så langt har hatt god oppslutning om de valgene som er gjort, bl.a. knyttet til lokalisering av framtidig kontorbygge for embetet.

Vi har medarbeiderne fordelt på to kontorsteder. Det innebærer at vi fortsatt bruker en del tid på reiser mellom de to kontorstedene. Vi forsøker å bruke digitale møter (Skype) mest mulig. Det er likevel nødvendig at medarbeiderne i mange sammenhenger møtes fysisk. Det er også viktig i arbeidet med å bygge gode relasjoner og samhandlingsmønstre i det sammenslåtte embetet.

Den dominerende utfordringen for embetet i 2017 har vært å utvikle en effektiv felles organisasjon etter fusjonen av de to tidligere embetene. Vi har i 2017 gjennomført flere tiltak som bidrar til å effektivisere tjenesteproduksjonen. Flere av tiltakene inneholder digitalisering av arbeidsprosesser (jf. også nærmere omtale i kap. 3.3):

- Vi har utviklet en tydelig informasjon på hjemmesiden vår kalt «Meld fra om mobbing». Her gis det tilrettelagt informasjon om den nye ordningen etter opplæringslovens §9A
- Vi har tatt i bruk en ny mulighet for sikker innsending av dokumenter og meldinger til Fylkesmannen via vår nettside.
- Vi har tatt i bruk nye fagsystemer som har blitt tilgjengelige, bl.a. nytt fagsystem for produksjonstillegg i landbruket og nytt system for elektronisk Apostille.
- Vi har svært stor andel brukere av den elektroniske løsningen for "Fritt rettsråd». Det skyldes systematisk arbeid for å få advokatene til å ta i bruk denne løsningen.
- Vi har etter sammenslåingen tatt i bruk digitale møter i stor grad for å redusere bruk av reiser mellom de to kontorstedene. Dette har bidratt til å etablere en digital møtekultur som vi vil ha stor nytte av også etter samlokalisering i Arendal.

Vi har i 2017 arbeidet å skaffe egnete hensiktsmessige lokaler i Arendal for samlokalisering av embetet. Dette vil også innebære betydelige endringer for organisasjonen, med potensiale for effektivisering og økt fleksibilitet.

Eksterne forhold

Plan- og klimautfordringer

Vi opplever at kommunene i Agder i økende grad blir bevisst hvordan kommunal planlegging kan utvikles som et aktivt virkemiddel og styringsredskap i arbeidet med klimautfordringene. For Fylkesmannen er klimautfordringene todelt. På den ene siden må det arbeides aktivt med forebygging og reduksjon av klimagassutslipp. Arealforvaltningen er svært viktig i denne sammenheng, særlig ved å kunne redusere transportbehovet og dermed utslipp fra transportsektoren. Sammenhengen mellom arealbruk og transportbehov er sentral i vårt arbeid med formidling av nasjonale styringssignaler som premiss for kommunal planlegging. Vi opplever at dette i stor grad blir vektlagt i kommunenes planarbeid. Klimatilpasning blir stadig mer aktuelt. Høsten 2017 opplevde vi store flomvannføringer i flere av hovedvassdragene i Agder. De materielle skadene ble omfattende. Nok en gang fikk vi også dokumentert at det helt fram til det siste, har kommunene tillatt utbygging i flomutsatte områder. Høstens flommer ble en tankevekker for mange kommuner og andre aktører. Det må nå settes langt strengere krav til arealbruk langs hovedvassdragene våre, både for å unngå tap av materielle verdier, men også av sikkerhetshensyn. Tilpasning til et klima i endring må få økt oppmerksomhet i årene framover. Fylkesmannen fikk gjennomgående gode tilbakemeldinger fra kommunene om hvordan vi fulgte opp og bisto under flomepisodene. Dette var også tilbakemeldingen fra medlemmene i Fylkesberedskapsrådet.

Kommunereformen

Det er vedtatt tre kommunesammenslåinger i Agder; alle tre er i Vest-Agder. I Vest-Agder blir antall kommuner redusert fra 15 til 10 f.o.m. 1.1.2020. Fylkesmannen ledet i 2017 vellykkede fellesmøter for alle tre sammenslåingsprosjektene. Dette var et ledd i den formelle prosessen etter Stortingets vedtak om sammenslåing av kommuner. Vi har også deltatt som rådgiver i møter i fellesnemndene når vi er bedt om å bistå. Våren 2017 var preget av betydelig innsats i arbeidet med å følge opp kommunereformen. Vårt inntrykk er at fellesnemndene arbeider konstruktivt og målrettet mot etablering av tre nye kommuner. Den nye storkommunen Kristiansand vil bli en viktig regional motor i det nye sammenslåtte Agder. Fylkesmannen mener det vil være ønskelig å videreføre kommunereformen, men vi har ikke tatt egne initiativ på dette området.

Interkommunalt samarbeid

Alle de 30 kommunene i Aust- og Vest-Agder deltar i formaliserte interkommunale samarbeid. Formaliseringsgraden i samarbeidene varierer. I Vest-Agder er det etablert tre samarbeid; Listerregionen, Lindesnesregionen og Region Kristiansand (tidligere Knutepunkt Sørlandet). Region Kristiansand omfatter også kommunene Lillesand, Birkenes og Iveland i Aust-Agder. De øvrige kommunene i Aust-Agder er organisert i to samarbeid; Setesdal regionråd og Østre Agder.

I Aust-Agder førte ikke kommunereformen til endringer i kommunestrukturen. I Vest-Agder reduseres antall kommuner fra 15 til 10, men det vil fortsatt være mange små kommuner med sårbare kompetansemiljøer. Fylkesmannen mener derfor at kommunene fortsatt vil være helt avhengig av interkommunalt samarbeid for å kunne levere tjenester med tilstrekkelig kvalitet. Vi framholder betydningen av fortsatt interkommunalt samarbeid i vår dialog med kommunene.

I Vest-Agder vil etableringen av nye Lindesnes kommune (Mandal, Lindesnes og Marnardal kommuner) omfatte en stor del av de kommunene som i dag samarbeider i Lindesnesregionen. Dette samarbeidet vil antakelig derfor antakelig bli utfordret av denne kommunesammenslåingen. Etableringen av storkommunen Kristiansand (Kristiansand, Søgne og Songdalen kommuner) er en krevende prosess som innebærer at de tre kommunene vil ha mindre kapasitet til å følge opp samarbeidet i Region Kristiansand. Det kan påvirke aktiviteten i dette samarbeidet. Fylkesmannen følger sammenslåingen av kommunene i Vest-Agder. Vår oppmerksomhet er særlig rettet mot hvordan ny kommunestruktur kan påvirke det etablerte interkommunale samarbeidet og tjenestetilbudet i de kommunene som står utenfor etableringen av nye kommuner.

Fylkesmannen besøkte i 2017 flere av styrene for de interkommunale samarbeidene i Agder. Det ble i alle disse møtene gitt uttrykk for at det er ønskelig med et samarbeid med Fylkesmannen. Dette vil embetet følge opp i 2018.

Levekårsutfordringer

Sørlandstinget er et organ som består av ordførerne og fylkesordførerne i Agder og stortingsrepresentantene fra Aust- og Vest-Agder (Sørlandsbenken). På et møte i Sørlandstinget våren 2017 ble fylkeskommunene anmodet om å lede og koordinere en helhetlig og langsiktig levekårsatsing i et partnerskap mellom stat, fylker og kommuner. Sørlandstinget presiserte at satsingen er nødvendig og den må gå over en lengre periode. Det innebærer også at det må arbeides på nye måter, f.eks. gjennom områdesatsing. Det er nødvendig å arbeide på tvers av sektorer og nivåer og det må etableres forpliktende partnerskap. Det er særlig urovekkende at vi har et så stort utenforskap. Nærmere 30 % av den yrkesaktive delen av befolkningen (18-67 år) står utenfor ordinært arbeidsliv og omfattes av ulike stønadstiltak. Agder kommer også dårligere ut på likestilling enn store deler av landet for øvrig. Agder er også en region som har en lavere andel unge som tar høyere utdanning enn vi finner i resten av landet. Når vi samtidig vet at eldrebølgen vil slå tydelig inn i mange kommuner fra 2020 og framover, forsterker dette utfordringene. Det samme gjør den svake folketallsutviklingen i mange kommuner. Tallene pr utgangen av 3.kvartal 2017 viser at de østre delene av Aust-Agder (unntatt Grimstad kommune) knapt har vekst i folketallet. I Vest-Agder er den totale veksten betydelig høyere, men i stor grad konsentrert til kommunene i Kristiansandsregionen. I 2017 fikk vi langt færre asylsøkere og flyktninger til landsdelen enn tidligere år. Det har forsterket det negative bildet, men er ingen vesentlig forklaringsvariabel. Det negative bildet forsterkes også av alderssammensetningen av de som flytter til landsdelen. Enkelt skissert er det unge som flytter ut og middelaldrende og eldre som flytter inn.

Arbeid og utdanning er viktige tiltak i levekårsarbeidet. Arbeidsledigheten viste en nedgang i begge Agderfylkene i 2017. Aust-Agder har fortsatt noe større ledighet (3,0 %) enn Vest-Agder (2,7 %), men den gikk mye tilbake i Aust-Agder i løpet av 2017. Det er særlig innen ingeniør- og IKT-fag og industriarbeid det har vært stor nedgang i ledigheten i Aust-Agder. Den reduserte ledigheten kan nok i en viss grad også tilskrives høy aktivitet innen boligsektoren og de store veiprojektene i landsdelen, særlig ny E 18 Arendal-Tvedestrand.

Jeg mener fylkesmannsembetet i 2017 har utført de oppdragene vi har fått med god kvalitet. Vi har også deltatt i det regionale partnerskapet sammen med kommuner, fylkeskommuner og regional stat for å bidra til å løse felles utfordringer i regionen. Samtidig med dette har vi videreført arbeidet med en krevende fusjonsprosess. Solid innsats fra medarbeiderne i embetet har bidratt til at vi har kunnet utføre dette samtidig.

1.4 Andre forhold

I 2017 hadde Fylkesmannen følgende oppdrag for Kongehuset:

- Gjester til Afternoon Tea på Slottet 17. oktober 2017. Det ble foreslått fire kandidater fra hvert av Agderfylkene, som alle ble invitert av Slottet.
- Besøk i Songdalen og Venesla kommune og på Haraldviken 24. april 2017. I Songdalen kommune besøkte Kongen Porsmyr bygdetun, opplevde underholdning i Haugenparken, og møtte ungdom fra kommunen etter å ha forestått den offisielle åpningen av Noden ungdomskole. I Venesla ble Kongen mottatt av barnekor, før kulturinnslag og orientering om kommunens satsing på barn og unge på Kulturhuset og på Moonlight kulturskole. Besøket på Haraldviken var en markering av det i år var 50 år siden den daværende K. H. Kronprins Harald åpnet senteret. Vertskap for besøket var Røde Kors. Under lunsjen delte Kongen bord med barn og unge som fortalte om sine opplevelser med Ferie for alle. Deretter ble det vist ulike aktiviteter.
- Barnefilmfestivalen 2017, tirsdag 25. april. H. K. H. Kronprinsessen foresto åpningen av festivalen. Kronprinsessen talte ned i sammen med barna i salen til «åpnings-smellet», der en stor ballong smeller og gullkonfetti drysser ut. Deretter var det premierevisning av animasjonsfilmen «Richard Storcken».
- Litteraturtoget 2017, 7. til 9. juni. Tema: "Hjem". H. K. H. Kronprinsessen var på reise med Litteraturtoget fra Asker til Kristiansand. Årets tema var: "Hjem". I Aust-Agder var første stopp Gjerstad, der Kronprinsessen ankom onsdag kveld. Kronprinsessen samtalte med forfatterne Gunstein Bakke og Mirjam Kristensen på Gjerstad bibliotek. Torsdag 8. juni ankom Kronprinsessen Bokbyen Tvedestrand, der en stor mengde barn og unge var møtt opp for å ta mot Kronprinsessen. Under byvandringen besøkte Kronprinsessen diverse antikvarier, bl. a. et besøk innom Nynorsk Antikvariat som ennå ikke var offisielt åpnet. Torsdag kveld var det samtale med salmedikter Svein Ellingsen i en fullsatt Dypvåg kirke, der Solveig Slettahjell framførte noen av Ellingsens salmer. Fredag 9. juni besøkte Kronprinsessen Venesla bibliotek, til samtaler med forfatterne Wenche Mühleisen og Marie Aubert. Deretter gikk toget videre til Kristiansand, der Kronprinsessen innledet bokbad med forfatterne Gaute Heivoll og Bjarte Breiteig i boksamlingens lokaler på Kristiansand katedralskole. Kronprinsessen tok farvel fra Litteraturtoget på Kristiansand stasjon.
- SIKT-konferansen 2017 ble avholdt i Kristiansand 23. og 24. oktober. H. K. H. Kronprinsessen var tilstede begge dager. Slottet fasiliterer selv alle arrangementer og aktiviteter under SIKT-konferansen. Kronprinsessen og Kronprinsessen ble tatt i mot på Kjevik lufthavn av lufthavnssjef, fylkesmannen, ordfører i Kristiansand og fungerende politimester søndag kveld. Fylkesmannen deltok på SIKT-middagen tirsdag kveld.
- Besøk av H. K. H. Kong Harald i forbindelse med flommen i oktober 2017. Hans Majestet kom 6. november 2017 på besøk til flomområder langs Tovdalsvassdraget. Kongen møtte beboere og næringsliv i kommunene Kristiansand (Tveit) og Birkenes som var berørt av flommen.

Fylkesmannen gjennomførte oppdragene i henhold til protokoll i godt samarbeid med Slottet.

Sted, dato og fylkesmannens signatur

Arendal, 22. februar 2018

Stein A. Ytterdahl (sign.)

2 Introduksjon til embetets hovedtall

2.1 Embetet og samfunnsoppdraget

Fylkesmannen er statens, dvs. Kongens og Regjeringens, representant i fylket. Fylkesmannen er administrativt underlagt Kommunal- og moderniseringsdepartementet, men utførte i 2017 faglige oppdrag for 11 departementer og en rekke direktorater og tilsyn. Fylkesmannen har også oppgaver for Kongehuset.

Fylkesmannen er både en stillingstittel (person) og en etat. Fylkesmannsembetet er administrativt en del av den sentrale statsforvaltningen, og følger samme ordninger og regelverk som departementer og direktorater. Fylkesmannsordningen har røtter tilbake til amtmennene midt på 1600-tallet.

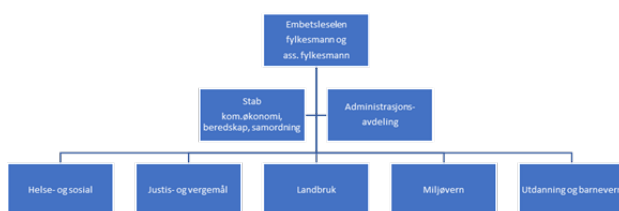
Fylkesmannens rolle og oppgaver beskrives i dag gjennom Fylkesmannsinstruksen med endringer sist i 1999, i tillegg til de årlige styringsdokumentene. Fylkesmannen skal arbeide for at Stortingets og Regjeringens vedtak, mål og retningslinjer blir fulgt opp, og skal i følge instruksen "*med dette som utgangspunkt virke til gagn og beste for fylket og ta de initiativ som finnes påkrevd*".

Fylkesmannen har en svært bred portefølje og mange ulike oppgaver. Embetets roller kan beskrives gjennom de fire hovedmålene som er angitt i våre styrende dokumenter:

1. **Sektormyndighet og iverksetter.** Fylkesmannen er regional sektormyndighet for flere departementer på en rekke viktige politikkområder.
2. **Rettsikkerhetsmyndighet.** Fylkesmannen skal sørge for rettsikkerheten for den enkelte innbygger, virksomheter og organisasjoner, ved å se til at grunnleggende prinsipper som likebehandling, likeverd, forutsigbarhet, uavhengighet, habilitet og rettferdighet blir ivarettatt i forvaltningen. Vi er klageinstans for kommunale vedtak og tilsynsmyndighet på sentrale velferdsområder som forvaltes av kommunene.
3. **Samordningsmyndighet.** Fylkesmannen skal bidra til å samordne, forenkle og effektivisere den statlige virksomheten i fylkene. Vi har et særlig ansvar for å samordne statens styring av kommunene.
4. **Informasjonsformidler og tilbakemelder.** Fylkesmannen skal holde sentrale myndigheter orientert om viktige spørsmål i fylket og om hvordan nasjonal politikk virker i vår region. Vi skal også formidle relevant informasjon til kommunale, fylkeskommunale og statlige organer.

Fylkesmannen er det viktigste bindeleddet mellom sentral stat og kommunene, og kommunene er totalt sett embetets viktigste målgruppe og samarbeidspartner. Andre viktige aktører og samarbeidspartnere er bl.a. helseforetaket, fylkeskommunene, næringslivet, organisasjoner og andre regionale statsetater.

2.2 Organisasjon og ledelse

Organisasjonskart for Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder

De tidligere fylkesmannsembetene i Aust-Agder og Vest-Agder ble med virkning fra 01.01.2016 slått sammen til ett embete. Embetet har siden sammenslåingen hatt to kontorsteder; Kristiansand og Arendal. Det er bestemt at embetet skal samlokaliseres i Arendal sentrum, og fylkesmannen har allerede sitt hovedkontor i Arendal. I samarbeid med Statsbygg pågår det nå et arbeid for å velge lokaler til det sammenslåtte embetet. Det er ikke endelig avklart når embetet kan samlokaliseres i ett bygg, men det antas å bli i 2019/2020.

Vi hadde i 2017 202 ansatte og disponerte 177 aktive årsverk. Av disse har om lag 99 ansatte hatt kontorsted i Kristiansand og om lag 101 i Arendal. To verneområdeforvaltere har eksterne kontorer i hhv. Sirdal og Valle kommuner

Dagens organisering har vist seg hensiktsmessig, og det er ikke gjennomført vesentlige organisasjonsendringer i 2017. De enkelte avdelinger er organisert i faggrupper med faggruppeleder. Faggruppelederne har en faglig koordineringsrolle, men ikke personalansvar. Det er aktuelt å gjennomføre en OU-prosess når embetet er samlokalisert i nye lokaler i Arendal.

Fylkesmannen gjennomfører flere oppdrag som krever samarbeid på tvers av fagavdelingene. Slike oppdrag blir i mange tilfeller organisert som embetsinterne prosjekter med embetets ledergruppe som styringsgruppe

2.3 Presentasjon av utvalgte nøkkeltall

Fylkesmannen fikk for 2017 en tildeling på kr 145 779 000 til ordinær drift. Lønnsandelen av driftsutgiftene på kap. 0525 post 01 utgjør ca. 80 %. Husleieandelen av driftsutgiftene utgjør 14 %. Det innebærer at ca. 94 % av embetets midler går lønn og husleie.

Gjennomsnittlig årsutgifter pr. årsverk har i 2017 vært kr 680 999 (beløp uten pensjonskostnader og arbeidsgiveravgift).

Vi betaler fortsatt full husleie på begge kontorstedene etter de gamle embetenes leieavtaler.

Av embetets 202 medarbeidere, inklusiv lærling, er 53 over 60 år, det vil si 26 %. Dette må karakteriseres som en forholdsvis høy andel. I praksis betyr det at

vi har over to årsverk som går med til ekstra ferie og seniordager, samt at vi i årene som kommer må påregne en høyere turnover enn det vi tradisjonelt har hatt.

I 2017 hadde vi fortsatt en forholdsvis lav turnover på 5,9 % (antall ansatte som sluttet ekskl. de som gikk av med pensjon). Det var størst turnover ved Kristiansandskontoret.

Vi ønsker på sikt å redusere antall midlertidig tilsetninger og engasjementer. Ved utgangen av 2017 hadde vi likevel tolv midlertidig ansatte, dvs 5,9 %. Tre av de midlertidige ansatte var tilsatt som vikarer for fast ansatte, som enten har fødselspermisjon eller permisjon uten lønn. Vi hadde en lærling og tre personer engasjert via arbeidsmarkedstiltak (lønnstilskudd).

Sykefraværet har i 2017 vært på 4,0 %. Dette er 0,7 % lavere enn i 2016. Hvor stor andel av sykefraværet som kan ha sammenheng med sammenslåingsprosessen, er ikke tallfestet. Alt sykefravær er fulgt opp i tråd med embedets rutiner for sykefraværsoppfølging.

Vi har ført overhead/administrativ kostnadsdekning tilsvarende 40 % av lønnskostnadene, jfr. brev fra FAD 16.02.2010; Retningslinjer for administrativ kostnadsdekning. På fagdepartement som det ikke har vært nok midler til å dekke lønn og administrative kostnader, har vi valgt å føre deler av lønn på ordinær drift. Budsjetttavviket på 0,6 % anser vi å være budsjettbalanse. Mindreforbruket på kr 918 000 inkluderer også øremerkede midler til fagutvalg for informasjonssikkerhet som skal overføres til Fylkesmannen i Hedmark. Beløpet er på ca. kr 53 000.

I 2017 har embedet journalført totalt vel 89 000 journalposter inkludert notater og vergemålsområdet. Vi hadde ca. 51 000 inngående og vel 35 500 utgående brev (notater er ikke tatt med). Postmengden på vergemålsområdet er svært stor. Dette området alene utgjør 40% av samlet antall journalposter, og 36% av inngående og vel 46% av antall utgående brev.

Administrativ kostnadsdekning

Betegnelse på rapporteringskrav	Tall i 1000 kr.
Administrativ kostnadsdekning	7 670

Budsjettavvik

Betegnelse på rapporteringskrav	
Budsjettavvik (kr)	918.0
Budsjettavvik (%)	0.6 %

Driftsutgifter og lønn

Driftsutgifter	144 861.0
Lønn 052501	115 887.0
Lønnsandel av driftsutgifter	80.0 %

Husleie

Husleie (tall i 1000 kr)	20 774
Husleie (% av driftsutgifter)	14 %

Journalposter

Betegnelse på rapporteringskrav	Journalposter totalt	Antall journalposter i ePhorte	Antall journalposter i vergemåls-ePhorte
Antall journalposter	88 947	52 957	35 990

Regnskapstall sortert på poster

Betegnelse på rapporteringskrav	2017
052501	145 875
052521	8 316
Post 01 (unntatt 052501)	29 802
Post 20-29 (unntatt 052521)	122 375
Post 30-39	6 493
Post 40-49	0
Post 60-69	174 421
Post 70-79	22 807
Post 80-89	3 926

Årsverk

Betegnelse på rapporteringskrav	2017
Totalt antall årsverk pr. 31.12.	177.0
Totalt antall årsverk for kvinner pr. 31.12.	109.8
Totalt antall årsverk for menn pr. 31.12.	67.2
Totalt antall årsverk for faste stillinger pr. 31.12.	162.9
Totalt antall årsverk for midlertidige stillinger pr. 31.12.	14.1
Sum andel administrasjon	14.5 %
Økonomi	5.5
Lønn	0.8
IKT	5.7
Personal	1.2
Arkiv	8.9
Resepsjon/sentralbord	3.5
DFØs definisjon av årsverk er benyttet.	

Embetet har ansvar for fellesfunksjoner som sentralbord og resepsjon ved lokasjonen vår i Vest-Agder. Vår andel er stipulert til å utgjøre 2,5 årsverk. Vi har også i 2017 hatt inne lærlinger i avdelingen, en kontorlaglærling og to i IKT-faget, disse årsverkene er holdt utenfor. I årsverktallet for økonomi har vi tatt med innkjøp som utgjør 0,5 årsverk. Tallet for IKT-årsverk inkluderer ett årsverk dedikert til informasjonssikkerhetsarbeid.

Turnover

Betegnelse på rapporteringskrav	2017
Turnover i prosent	5.9 %
Gjennomsnittlig antall ansatte	202.0
Totalt antall ansatte som sluttet (ekskudert de som gikk av med pensjon) i løpet av året og ble erstattet	12.0
Totalt antall ansatte som sluttet	21.0
Herav ansatte som sluttet grunnet pensjonering	9.0
Herav ansatte som sluttet grunnet andre årsaker	3.0

Vi har hatt to studenter inne i kortvarig engasjement, to pensjonister engasjert på pensjonistvilkår i en periode og en på arbeidsmarkedstiltak som ikke er tatt med i tabellen.

Sykefravær

Betegnelse på rapporteringskrav	Dager/Prosentdel
Sum totalt sykefravær (legemeldt og egenmeldt)	1 824.0
Prosent sykefravær (legemeldt og egenmeldt)	4.0 %
Sum totalt sykefravær menn (legemeldt og egenmeldt)	495.0
Prosent sykefravær menn (legemeldt og egenmeldt)	3.0 %
Sum totalt sykefravær kvinner (legemeldt og egenmeldt)	1 329.0
Prosent sykefravær kvinner (legemeldt og egenmeldt)	4.6 %
Antall legemeldte sykedager for menn	350.0
Prosent legemeldte sykedager for menn	2.1 %
Avtalte arbeidsdager for menn	16 497.0
Antall legemeldte sykedager for kvinner	977.0
Prosent legemeldte sykedager for kvinner	3.4 %
Avtalte arbeidsdager for kvinner	28 711.0
Antall egenmeldte sykedager for menn	145.0
Prosent egenmeldte sykedager for menn	0.9 %
Antall egenmeldte sykedager for kvinner	352.0
Prosent egenmeldte sykedager for kvinner	1.2 %

Likestilling

Betegnelse på rapporteringskrav	Antall kvinner	Andel kvinner	Antall menn	Andel menn	Årslønn kvinner	Årslønn menn	Andel kvinners lønn av menns lønn
Totalt i virksomheten	130.0	64.4 %	72.0	35.6 %	550 024.0	616 205.0	89.3 %
Kategori 1: Embetsledelse/Dir/Admsjef	4.0	50.0 %	4.0	50.0 %	876 060.0	967 695.0	90.5 %
Kategori 2: Seksjonsjef/Ass dir	11.0	55.0 %	9.0	45.0 %	737 894.0	851 590.0	86.6 %
Kategori 3: Saksbehandler 1	55.0	57.3 %	41.0	42.7 %	566 192.0	575 611.0	98.4 %
Kategori 4: Saksbehandler 2	41.0	73.2 %	15.0	26.8 %	503 663.0	532 606.0	94.6 %
Kategori 5: Kontorstillinger	19.0	90.5 %	2.0	9.5 %	425 858.0	436 900.0	97.5 %
Kategori 6: Fagarb. stillinger	0.0	0.0 %	0.0	0.0 %	0.0	0.0	
Kategori 7: Lærlinger	0.0	0.0 %	1.0	100.0 %	0.0	160 900.0	0.0 %

Kategori 2: inkluderer også ansatte med stillingskode 1538 Fagdirektører (tidligere avdelingsdirektører og ass direktører)

HR

Betegnelse på rapporteringskrav	2017
Sum antall ansatte	202.0
Antall kvinner	130.0
Antall menn	72.0
Sum antall deltidsansatte	26.0
Antall deltid kvinner	19.0
Antall deltid menn	7.0
Sum antall deltidsansatte grunnet omsorg jf.AML §10-2, fjerde ledd og HTA § 20	5.0
Antall deltid kvinner, omsorg	3.0
Antall deltid menn, omsorg	2.0
Sum antall midlertidige ansatte	12.0
Antall kvinner, midlertidig	9.0
Antall menn, midlertidig	3.0
Sum antall ansatte med personalansvar	10.0
Antall kvinner, personalansvar	5.0
Antall menn, personalansvar	5.0
Sum antall ansatte	202.0
Antall ansatte under 20 år	1.0
Antall ansatte 20 - 29 år	7.0
Antall ansatte 30 - 39 år	34.0
Antall ansatte 40 - 49 år	48.0
Antall ansatte 50 - 59 år	59.0
Antall ansatte over 60 år	53.0

3 Årets aktiviteter og resultater

3.1 Redegjørelse for, analyse og vurdering av oppnådde resultater

Hovedmål 1 - Nasjonal politikk skal være kjent og iverksatt i fylket

Samlet vurdering

Dette hovedmålet dekker en svært stor del av embedets samlede virksomhet. Formidling, oppfølging og implementering av nasjonal politikk er et kjerneoppdrag for fylkesmannsembetet, og ivaretas i alle fagavdelinger og enheter. Vi mener måloppnåelsen har vært god. Det oppstår imidlertid situasjoner der ressurstilgang og saksmengde innebærer at vi må prioritere rettssikkerhetsoppgavene foran politikkformidling. Vi har i dette kap. omtalt noen delmål under dette hovedmålet.

Arealpolitikk og plansaker

Vårt bidrag i den kommunale areal- og samfunnsplanleggingen er sentralt for å kunne realisere viktige nasjonale føringer og interesser, samtidig som disse avveies mot lokale interesser og hensynet til det lokale selvstyret. Arealpolitikken er det området hvor Fylkesmannen opplever størst lokalpolitisk engasjement. Det er også et område hvor Fylkesmannens oppfølging følges med stor interesse fra publikum og mediene. Arealpolitikken har vesentlig betydning for å sikre en ønsket samfunnsutvikling i Agderkommunene. Det er derfor et område som embetsledelsen engasjerer seg sterkt i, og det inngår som et fast tema i vår kommunedialog. Det gjelder både formidling av den nasjonale arealpolitikken og tilbakemeldinger fra kommunene om hvordan den nasjonale politikken virker i lokalmiljøet.

Vi mener at Fylkesmannen har utviklet en tydelig og sikker utøvelse av vår rolle som statlig myndighet i gjennomføring av arealpolitikken. Vi opplever også at våre faglige råd til det kommunale planarbeidet blir vektlagt og tatt hensyn til i arealforvaltningen. Det gjelder særlig hensynet til jordvern og naturmangfold. Vi har også fokus på barn og unges interesser. En stor del av våre innsigelser er knyttet til mangelfull ivaretagelse av denne gruppen i planarbeidet. Dette vil fortsatt være et prioritert område i vårt planarbeid. Vi opplever også fortsatt at det er flere plansaker i strandsonen hvor det er betydelig avstand mellom nasjonale arealpolitiske føringer og de arealbruksløsninger som kommunene vedtar. Det er krevende å få inn klimahensyn som en sentral premiss i planarbeidet. Det gjelder utvikling av arealpolitikken som en strategi for å få ned klimagassutslippene. Her vil særlig samordnet areal- bolig- og transportplanlegging i byer og tettsteder være et viktig tiltak. Vi opplever også mangelfull planlegging for klimatilpasning og forebyggende tiltak. Under flomepisodene høsten 2017 erfarte vi f.eks. at hus som var bygget i løpet av de siste to år, ble satt under vann.

I 2017 behandlet vi totalt i overkant av 600 ulike planer, og fremmet til sammen innsigelser til 12 av disse, dvs. mindre enn 2 % av sakene. Vi påklaget 14 dispensasjonsvedtak. Antall innsigelser og klager er omtrent på samme nivå som året før (hhv. 12 og 10). Siden 2010 har antall innsigelser og klager pr. år, gått betydelig ned, med en liten oppgang igjen de to siste årene. Konflikt med barn og unges interesser utgjør begrunnelsen for de fleste innsigelsene i 2017. Konflikt med strandsonehensyn utgjør begrunnelsen for hoveddelen av klagesakene i 2017.

Utdanningsområdet - informasjon og veiledning

Mye av vårt veiledning- og informasjonsarbeid er rettet mot kommunen som skoleeier og barnehagemyndighet. Vi vurderer at vi gjennom dialog og møteplasser når kommunene og fylkeskommunene slik at sentral informasjon blir gitt, og at den blir fulgt opp gjennom nettverk mellom kommuner og i kommunene.

Fylkesmannen har faste møter med kommunale og fylkeskommunale skoleeiere og barnehagemyndigheter. Vi har i 2017 hatt spesiell fokus på nytt regelverk om skolemiljø, iverksette ulike tiltak i strategiplanen "Kompetanse for fremtidens barnehage", arbeidet med ny rammeplan i barnehagen, 0-24 oppdraget, samt veiledning om reglene i forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager.

Gjennom året har vi også fulgt opp kommunens plikter ovenfor flyktninger og asylsøkere. Fylkesmannen har bl.a. fått mange henvendelser som gjelder spørsmål etter introduksjonsloven, både som følge av tilsyn og med bakgrunn i endringer i regelverket. Vi har derfor prioritert veiledning om endringer i lov og forskrift både på større samlinger og enkelthenvendelser fra kommuner og lokale

Samfunnsikkerhet og beredskap

Det er vår vurdering at kommuner, etater og virksomheter som har oppgaver innen samfunnsikkerhet og beredskap, er godt kjent med rolle- og ansvarsfordelingen på området.

Klimautviklingen har fokus i våre plangjennomganger og vår dialog med kommunene i plansammenheng. Vår erfaring er at risiko- og sårbarhet er stadig mer synlig i planene. Arbeidet er ressurskrevende for Fylkesmannen, både kapasitets- og kompetansemessig. Flommene i september-oktober 2017 og snøfallet i januar 2018 var påminnelser om at klimaet er i endring.

Fylkesmannen understøtter kommunenes arbeid med samfunnsikkerhet og beredskap gjennom strukturerte oppfølgingsmodeller og andre veilednings- og pådriveraktiviteter. Oppfølgingen av kommunene har i 2017 vært organisert dels som tilsyn og øvelser i totalt 13 enkeltkommuner etter de tidligere fylkesvise programmene, og dels med fellesaktiviteter for alle 30 kommuner. Fylkesmannen tilstreber at kommunene skal være selvdekkende i beredskapsarbeidet. Vi oppfordrer til interkommunalt samarbeid og til etablering av eksempelkommuner innen utvalgte emner som f. eks. stabstjeneste og IKT-verktøy.

Det har vært et spesielt behov for å orientere aktørene om videreutviklingen av totalforsvaret. Fylkesmannen har holdt orienteringer om totalforsvaret, totalforsvarsprogrammet, sentrale og regionale forventninger og våre utfordringer i forhold til dette ved flere anledninger i 2017. Det er usikkert for oss om aktørene har fått tilsvarende informasjon i sine egne fagkanaler. Hvis dette ikke er tilfelle, vil det innebære en utfordring i det videre planleggingsarbeidet som vi er pålagt å gjennomføre. Kommunene har ennå ikke vært en målgruppe for informasjon om totalforsvaret og videreutviklingen av dette, men det er en prioritert oppgave for oss i 2018.

Økt kunnskap om sosialtjenesteloven

Fylkesmannen har fokus på å understøtte den kommunale linjen i NAV-kontorene. I dette arbeidet har vi et nært samarbeid med NAV-fylke. Fylkesmannen forholder seg til to fylkeskontorer; Aust-Agder og Vest-Agder. Vi opplever at det er en viss ulikhet i hvordan Fylkesmannen trekkes inn i dialogen med kontorene. NAV Aust-Agder har f.eks. felles opplæringsplan. Dette vil imidlertid endre seg når det etableres ett NAV-kontor for Agder fra 1.1.2020. Vi har i 2017 hatt et særlig fokus på faglig veiledning om ny § 20 a og bruk av vilkår. Tilbakemeldingene fra disse opplæringstiltakene er svært gode. Dette kommer også til uttrykk i høyere kvalitet på de sakene vi mottar etter lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen.

Helse- og omsorg med folkehelse

Oppdraget omfatter både økt kapasitet og høyere kvalitet i tjenestene, samt styrket innovasjonsevne. Vi vurderer at det er oppnådd gode resultater gjennom kompetansebyggende tiltak innenfor områdene demensomsorg, "barns beste", velferdsteknologi, rus og psykisk helse, kommunal helse- og omsorgstjeneste og frisklivssentralene. Etter vår vurdering er det oppnådd relativt mer på områdene kompetanse og kvalitet, enn på kapasitet i form av ressurser. De fleste av våre kommuner har i dag god nok sykehjemsdekning, men noen få har fortsatt et etterslep.

I Aust- og Vest-Agder har det vært få søknader om tilskudd til sykehjem, og vi har ikke informasjon som tilsier et akutt behov for økning, til tross for presseoppslag og politiske debatter. Høsten 2017 var det i alt 6 personer på venteliste i våre 30 kommuner. Alle disse ble fulgt opp på en faglig forsvarlig måte der de bodde. I de største byene, Kristiansand og Arendal, var tallene henholdsvis 0 og 1.

Når det gjelder omsorgsboliger har pågangen vært større. Det er i alt innvilget tilskudd til 104 omsorgsboliger i 2017 i begge Agderfylkene til sammen. Vi ser en tendens til at kommunene går inn for store samlokaliserte bofellesskap, til dels med ulike brukergrupper innen samme bofellesskap. Dette mener vi ikke er i tråd med veilederne på området. Flere av våre tilsynssaker som gjelder både tvang og faglig forsvarlighet for psykisk utviklingshemmede, handler om rammene og begrensningene som ligger i bofellesskapet mer enn hos brukeren. Vi er med i dialogen med kommunene, selv om Husbanken har det avgjørende ordet.

Oppbygging av kompetanse med flere høyskoleutdannede i hjemmetjenesten går riktig vei, men sakte. Det samme gjelder oppbygging av korttidsplasser. Her er det imidlertid usikre tall fordi kommunene definerer og bruker begrepet på ulike måter. Det er utviklet et sterkt miljø omkring velferdsteknologi i Agder. Samtlige 30 kommuner er med i en regional koordineringsgruppe, RKG (regional koordineringsgruppe). Denne ble prioritert ved tildeling av tilskudd fra Fylkesmannens prosjektskjønn, Fylkesmannen er med i prosjektets styringsgruppe. Kristiansand kommune arbeider med et felles responscenter hvor 21 andre kommuner også deltar. Vi har fått flere nye livsgledepsykehjem i Agderfylkene i 2017.

Fylkesmannen er, både gjennom ovenstående, men også mot kommunene og legetjenestene, pådriver for pasientsikkerhet og gode pasientforløp. Begge deler har fått betydelig større oppmerksomhet i løpet av de siste par årene. De fleste av kommunene er kjent med programmet "I trygge hender", og har iverksatt systematiske legemiddelgjennomganger. For fastlegetjenesten ser vi en begynnende svikt i rekruttering. Flere kommuner søker nå om å slippe medisinsk turnuskandidat (LIS 1) for å gi rom for flere fastlegehjemler. På den måten fordeles belastningen på flere. Dette er en bekymringsfull utvikling.

Agder ble med i nasjonalt folkehelseprogram, i 2017. Det ble valgt ut fire satsingsområder, og 26 av Agders 30 kommuner deltar. Fylkesmannen bidro aktivt i arbeidet med søknaden om deltakelse i folkehelseprogrammet. Vi bidro bl.a. med oversikt over større satsingsområder på Agder, og faglige bidrag underveis i søkeprosessen. Fylkesmannen er med i programmets samarbeidsorgan og arbeidsutvalg. Programmet har fokus på koordinering av arbeidet mellom kommunene, vurdering av prosjektbeskrivelser, samt spredning av informasjon om programmet lokalt og nasjonalt. Det ble arrangert en regional konferanse om temaet høsten 2017.

Rus, psykisk helse

Oppdraget omfatter blant annet kapasitets- og kompetanseoppbygging, økt brukermedvirkning og et økt fokus på oversiktsarbeid i kommunene.

Vi har i våre møter med kommunene formidlet at det forventes at økning i kommunale rammetilskudd kommer til uttrykk i økt kapasitet i tjenestene. Vi opplever at nasjonal politikk er godt kjent både på administrativt og politisk nivå i kommunene i Agder. I en gjennomgang av kommunenes økonomiplaner for 2017, registrerer vi at økningen er omtalt i de fleste kommunene. Et flertall av kommunene planlegger en styrking av feltet. I følge IS-24/8 rapporteringen var det i Agder en økning på om lag 0,8% i årsverksinnsats på dette feltet fra 2016 - 2017.

Vi har et samarbeid med KoRus Sør og de andre embedene i regionen. I dette samarbeidet gjennomfører vi hvert år ulike kurs og andre aktiviteter knyttet til kompetanseoppbygging i kommunene. Vi registrerer at det er stor etterspørsel etter tilbudene, og det er stor bredde i deltakelse, både i antall kommuner og hvilke tjenester som deltar.

Vi har et fokus på å stimulere til økt brukermedvirkning i tjenestene. Vi har flere veldrevne brukerorganisasjoner på dette feltet i vår region. I samarbeid med disse er det etablert et faglig nettverk for ansatte med brukererfaring i tjenestene. Vi registrerer at flere kommuner ansetter personell med brukererfaring.

I 2016 ble det gjennomført ungdomsundersøkelse i alle kommuner og ved alle offentlige videregående skoler på Agder. Resultatene fra både disse og Folkehelseundersøkelsen, bringes aktivt inn i dialogen med kommunale ledere og ansatte i tjenestene.

21 av kommunene i Agder har gjennomført brukerplankartlegging en eller flere ganger. Det er 8 som har gjort dette siste to år. Det ble avholdt ny opplæring i verktøyet høsten 2017. Ifølge Korus Sør forventes det at flere kommuner vil gjennomføre ny kartlegging i løpet av 2018.

Miljøvern – naturmangfold, naturvern, forurensning

Hovedelementene i den nasjonale klima- og miljøvernpolitikken synes å være godt kjent i kommunene, næringslivet og offentligheten. Vi formidler dette i kommunedialogen, på nettsidene våre, på fagarenaer, og gjennom pressen og sosiale medier. Mange viktige økosystemer på Sørlandet har vist en positiv tilstandsutvikling over tid. Det gjelder særlig ferskvannøkosystemer. Redusert langtransportert forurensning, redusert lokal forurensning og kalking har gitt bedret tilstand i mange ferskvannforekomster. Resultatet er økt biologisk mangfold, bl.a. er laksen reetablert i alle hovedvassdragene i Agder. Gjennom arbeidet med regional plan for vannforvaltning legges grunnlaget for å videreføre denne positive utviklingen. De marine økosystemene har hatt en mindre gunstig utvikling. Høy tilførsel av organisk materiale til våre fjordområder, gir oksygenvinn i dypvannet og områder med død fjordbunn. Dette kan bare bedres gjennom å redusere tilførselen av organisk materiale.

Kunnskapsgrunnlaget om naturmangfoldet er fortsatt en hovedutfordring. Vi gjennomfører årlig kartlegging, men dekningen er fortsatt lav og fremdriften svak. Det gjør at vi kan utsette truede naturtyper og arter for press grunnet kunnskapsmangel. Det er særlig gjennom omdisponering av arealer at dette presset oppstår. Vi opplever også dette presset der konsekvensene er kjente, f.eks. rettet mot leveområdene til Europas sørligste villreinstamme.

Vi har relativt god oversikt over de kulturbetingte trua naturtypene i Agderfylkene, og arbeider godt med disse. Tilskuddsordningene bidrar positivt for ivaretagelse av naturtypene. Vi har etter hvert også relativt god oversikt over forekomster av naturtypen hul eik og arbeider aktivt for å få god utvikling. For øvrige trua naturtyper har vi begrenset oversikt over tilstand og utvikling. Kunnskapsgrunnlaget om naturmangfold er ikke tilstrekkelig verken på land eller i sjø.

Vi har hatt ansvar for verneplanprosessene for følgende områder som ble vernet som naturreservat i 2017: Birkelid NR i Songdalen; Vassvann NR i Kristiansand; Kvåsfossen NR i Lyngdal; Dåsvasdalen NR i Evje og Hornnes; Bjoruvstøl NR, Heddeviksfjell NR og Kviteflogi NR i Bygland; Bjørnstadfjell NR og Fosshuffjell NR i Gjerstad; Haresteinsheia NR, Romeheia NR og Styggefjonnåsen NR i Froland; Rosstøl i Tvedestrand og Hækjenkleiv NR og Åslandsøya og Kjeøya NR i Åmli.

I tillegg har det blitt gjennomført utvidelser i følgende naturreservat: Torehei NR (tidl. Røyrmýråsen) i Lillesand; Linddalsfjellet og Sydalen NR (tidl. Lindalen) i Evje og Hornnes; Vardeheia NR og Reismyr NR i Åmli og Svingervann NR i Kristiansand. Disse verneområdene vil bidra til å sikre et representativt utsnitt av både det typiske og sjeldne i norsk skogsnatur. De vernede områdene i Agder omfatter totalt nesten 30 000 dekar nytt areal.

Vi har fortsatt utslipp og belastning av helse- og miljøfarlige stoffer i Agder. Dette er både langtransporterte forurensninger og utslipp fra lokale kilder. Agder har en betydelig prosessindustri. Prosessindustrien har gjennom mange år arbeidet målrettet for å begrense utslipp og belastninger til det ytre miljø. Det vil imidlertid alltid være noen utslipp som kan gi noen lokale belastninger og ulemper gjennom f.eks. nedsatt luftkvalitet i. Dette oppstår også i områder med stor trafikkthet og liten luftutskifting vinterstid. Ingen av våre byområder har imidlertid luftkvalitet som ikke tilfredsstillende anbefalte kvalitetsnormer.

Vi finner fortsatt rester etter tidligere utslipp i noen av våre fjordsystemer nær tidligere forurensende virksomhet. Det har gjennom mange år vært arbeidet systematisk for å stoppe ytterligere tilførsler og hindre utlekking av miljøgifter fra disse fjordsedimentene. Resultatene er svært gode, og vi forventer at fjordområder i Lister, Kristiansand og deler av Aust-Agder vil være tilbakeført til en god tilstand om noen år.

I 2017 ble verdenssamfunnet for alvor oppmerksom på utfordringene knyttet til marin forurensning og forsøpling fra plast. Dette er et område Fylkesmannen har fulgt opp, men som kommer til å få langt større oppmerksomhet i kommende år. Det gjelder ikke minst den formidlingsvirksomheten vi vil ha knyttet til Raet nasjonalpark og de mange andre verneområdene i Agders kystsoner.

Klimahensyn skal ivaretas i alle sektorer

Klima og det grønne skiftet var ett av våre to interne satsingsområder i 2017. Dette innebærer både interne og eksterne tiltak. Blant de interne er innføring av Klimaledelse i embetet, og fokus på klimagassutslipp fra egen virksomhet. Blant de eksterne tiltakene er fokus på klimahensyn, både utslippbegrensninger og tilpasning, i vår politikkformidling og forvaltning. Klimahensyn er sentralt i vårt arbeid med samfunnsikkerhet og beredskap. Klimahensyn er også et fast tema som tas inn i all vår saksbehandling og politikkformidling etter plan- og bygningsloven. Fylkesmannen deltar også aktivt i arbeidet med å etablere «Veikart Agder» i samarbeid med fylkeskommunene i Aust- og Vest-Agder. Vi er aktive i arbeidet med et eget bioenergi prosjekt i landbruket. Vi vil også peke på at i arbeidet med en egen «Byvekstavtale» for Kristiansandsregionen, vil Fylkesmannen ha et særlig fokus på klimahensyn og arealpolitikk.

Kommuneøkonomi og kommunereform

Embetet har tett kontakt med kommunene på økonomiområdet. Kommunene i våre fylker har overveiende god styring og kontroll over økonomien. Birkenes og Tvedestrand kommuner ble registrert i ROBEK i 2016. Fylkesmannen hadde en svært tett oppfølging av disse, med regelmessige møter med begge kommunestyrene. Begge kommunene ble meldt ut av ROBEK i løpet av første halvår 2017.

Kommunereformen resulterte ikke i noen sammenslåinger i Aust-Agder. I Vest-Agder blir det derimot betydelige endringer i kommunestrukturen. Fra 1.1.2020 vil antall kommuner i fylket bli redusert fra 15 til 10, med storkommunen Kristiansand som den største endringen. Fylkesmannen har bistått i de tre kommuneprosessene. Før sommeren 2017 arrangerte vi fellesmøter for de berørte kommunene. Vi har også bistått med faglig råd overfor Fellesnemndene i de tre kommuneprosessene. Fylkesmannen mener arbeidet med kommunereformen bør videreføres. Det er i begge Agderfylkene ønskelig å etablere større kommuner.

Landbruk

Formidling av nasjonal landbrukspolitikk er en prioritert og kontinuerlig oppgave. Fylkesmannens kompetanse og fagmiljø rundt politikken og næringen, er en av våre viktigste funksjoner. Embetet samarbeider tett med landbruksforvaltningen i kommunene om tilskuddsforvaltningen, og med kommuner, fylkeskommuner, Innovasjon Norge og næringen selv om politikkformidling og næringsutvikling. Vi arbeider nå med en felles strategi/handlingsplan for landbruk og marine næringer, koplet til den regionale VINN-planen (verdiskaping og innovasjon). VINN-planen er en del av Regionplan Agder 2020. Vi har en årlig to-dagers samling med hele den kommunale landbruksforvaltningen, som etter embetssammenslåingen er blitt en stor gruppe. Vi formidler også nasjonal politikk (med spesiell vekt på jordvern og næringsutvikling) i embetsledelsens kommunemøter med kommunenes politiske og administrative ledelse.

Vi mener at politikken er rimelig godt kjent. Lokal mat, dyrevelferd, kulturlandskap og skogens positive rolle i klimaarbeidet, er stadig framme i offentligheten og i mediene. Faglagene melder om en større optimisme og framtidstro enn på lenge. Det skyldes blant annet en positiv interesse fra storsamfunnet for landbruk og kortreist kvalitetsmat. Det er økende "grønn" interesse for urbant landbruk, og flere andelslandbruk er i drift i begge fylker.

Mye av virkemiddelbruken i landbruket er styrt sentralt. Vi ser fortsatt en utvikling mot større landbruksbedrifter, og mer konsentrert produksjon. Hovedproduksjonene er grasbasert husdyrhold med melk, storfekjøtt og sau. Det er mobiliseringsprosjekter på gang for å øke storfekjøttproduksjonen, både gjennom økt bruk av beite og med tanke på kvalitetskjøtt. Vi har en liten, men solid purkering, mens fjørfeholdet nesten er helt borte. Vi har gode forhold for hagebruk, men antall bedrifter er relativt lite. Det er fortsatt høy aktivitet i skogbruket, og det skjer mye spennende innen bruk av tre, både industrielt og i klimaarbeidet.

Det lokale virkemiddelet vi fokuserer mest på og arbeider mest med, er fortsatt arealbruk og jordvern. Kommunene er etter hvert svært oppmerksomme på dette. Den endelige politiske prioriteringen kan likevel være variabel. Det er også en utfordring at mange kommuner ikke styrer etter plan.

Hovedmål 2 - Statlig virksomhet på regionalt nivå skal være godt samordnet og legge til rette for gode helhetsløsninger

Samlet vurdering – embetets samordningsrolle

Vi vurderer at den kommunerettede samordningen fungerer godt i vårt embete. Fylkesmannen har fokus på både intern og ekstern samordning. Den interne samordningen er knyttet til at våre egen avdelinger er samordnet i sin politikkformidling og annen innsats rettet mot kommunene. Dette følger vi opp bl.a. i ledermøtet i embetet, som er en viktig intern samordningsarena. I vår kommunedialog har vi faste møter med kommunenes politiske og administrative ledelse. I disse møtene deltar hele Fylkesmannens ledergruppe. Det er i seg selv et samordningstiltak. Fylkesmannen har to årlige møter med de statlige etatsjefene i Agder. På disse møtene er samordningstiltak overfor kommunene et fast tema. Fylkesmannen har deltatt i forsøket med samordning av statlige innsigelser til planer etter plan- og bygningsloven. Dette er godt mottatt av kommunene og bør etableres som fast ordning.

Vi har tett samarbeid med politiet i saker, både i forvaltningssaker (førerkort) og tilsynssaker (tilsynsmessig granskning og samtidig politietterforskning). Vi understøtter IMDi sitt oppdrag om integrering, og særlig stor er utfordringen for funksjonshemmede. De halvårlige møtene i fylkesberedskapsrådet er svært nyttig for best mulig å kunne fungere samordnet i en krise. Det er god samarbeid med NAV i regionen, det samme gjelder sykehuset. Fylkesmannen er kontaktperson mot Helse Sør-Øst, samarbeid med Fylkesmannen i Oslo og Akershus og Fylkesmannen i Hedmark. Arbeidet retter seg inn mot å identifisere utfordrings- og risikobilde innen spesialisthelsetjenesten og etablere dialog omkring dette, og for øvrig sikre så enhetlig normering, saksbehandling og tilsynsmessig oppfølging som mulig i regionen. Det er to årlige møter med Helse Sør-Øst, og to årlige møter mellom fylkeslegene i regionen for å arbeide med disse spørsmålene.

Barn og unge.

Vi hadde barn og unge som ett av våre to satsingsområder i 2017. Dette er også en direkte oppfølging av 0-24 oppdraget vi har fått fra fem departementer. Vi har etablert barn og unge som et eget prosjekt med egen prosjektleder. Prosjektet er lagt til utdanning- og barnevernsavd. Arbeidet er nærmere omtalt i kap. 1.2. Vi deltar også aktivt i arbeide med å iverksette Regionplan Agder 2020 og deltar i "Faggruppe utdanning". Her deltar vi sammen med fylkeskommunene,

kommunene, Univ. i Agder, KS Agder og utdanningsforbundet

På barnevernsområdet er det faste samlinger med de andre fylkesmennene i region sør-øst flere ganger i året. På to av disse samlingene deltar Bufetat. På disse møtene drøftes praksis og problemstillinger med sikte på at embedtene skal framstå likest mulig i sin veiledning og myndighetsutøvelse. Fylkesmannen har også samarbeid med politiet og Universitet i Agder om aktuelle saker og utviklingsområder.

Boligsosialt arbeid

Fylkesmannen prioriterer samordning av den boligsosiale innsatsen. Fylkesmannen deltar derfor i samordningsutvalget «Bolig for velferd i sør». Her møter i tillegg til Fylkesmannen, Husbanken region sør, IMDi Sør, Bufetat region sør og Kriminalomsorgen region sør. I arbeidet i utvalget er oppfølging av nasjonal strategi for bolig og velferd et sentralt tema, bl.a. ved å se de boligsosiale virkemidlene i sammenheng. I april var Fylkesmannen med å arrangerte regional boligsosial konferanse. Temaet for denne konferansen var helhetlig og effektiv offentlig innsats. Boligsosialt arbeid var også tema på ett av Fylkesmannens møter med de statlige etatsjefene i Agder.

Samordning av tilskudd

Fylkesmannen startet i 2017 et internt arbeid for å se på hvordan vi kan samordne våre ulike tilskuddsordninger. Samordningen gjelder både kunngjøring av ordningene overfor brukergruppene og samordning av krav til søknader og søknadstidspunkt. Samordningen skal også bidra til at aktuelle søknader kanaliseres mot den meste relevante tilskuddsordningen, samt for å vurdere om samordning av tilskuddsordningene kan forsterke måloppnåelsen.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Fylkesmannen utfører oppgavene relatert til helhetlig og samordnet arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap i fylket gjennom ulike aktiviteter og tiltak. Etablering og vedlikehold av et bredt beredskapsnettverk med kommuner og regionale aktører er sentralt. Vi legger ansvarsprinsippet til grunn for vårt arbeid, og terskelen for å ta kontakt er lav.

Samordningsfunksjonen utføres også i formelle fora som Fylkesberedskapsrådet, Atomberedskapsutvalget og Infopool Agder, som alle har hatt møter i 2017. Risiko- og sårbarhetsanalysen for Agder er også et verktøy for samordning. Arbeidet med revidert ROS Agder ble ferdigstilt i desember 2016 og oppfølgingsarbeidet er i gang.

Storflommen i september-oktober 2017 viste at beredskapsnettverket på Agder fungerer også i krisesituasjoner. Fylkesberedskapsrådet ble benyttet aktivt for etablering av situasjonsbilde. Kontakten mellom aktørene var god og på et riktig nivå.

Liv og helse vil være tema i de fleste hendelser, og derfor er fylkeslegen fast representant i Fylkesmannens krisestab, fylkesberedskapsrådet, og atomberedskapsutvalget. Tilsynene med beredskapen i kommunene gjennomføres i stor grad sammen med helse- og sosialavdelingen. Vi følger opp de kommunene som har behov for veiledning. Vi ser at i noen kommuner er kommunelegen og de helse- og omsorgsfaglige ressursene i for liten grad koordinert med det kommunale planverket, dette har derfor stort fokus fra embedets side. Internt i organisasjonen sikrer vi at all kommunikasjon er koordinert slik at embetet framstår som en samlet ressurs for omgivelsene.

Samordnet tilsyn

For å samordne tilsynsvirksomheten iht. kravene i kommuneloven, har vi etablert to samordningsorganer. Internt i embetet har vi Fylkesmannens tilsynsgruppe. Her samles alle fagavdelingene som har tilsyn rettet mot kommunene. Det er to årlige møter i denne gruppen. Samordningen omfatter også eksterne tilsynsmyndigheter. For å sikre denne samordningen, har vi etablert Fylkesmannens tilsynsforum. Dette er en møtearena for alle statlige etater som har tilsynsoppgaver rettet mot kommunene. Her møter også revisjonsdistriktene i Agder, kontrollutvalgssekretariatene i Agder og KS Agder. Hensikten er å ivareta den samordningsfunksjonen fylkesmannen har på tilsynsområdet, utarbeide endelig kalender for tilsynsvirksomheten i Agder, samt sikre kompetanseoverføring mellom etatene. Vi opplever at kommunene er tilfreds med den samordning vi har utviklet på tilsynsområdet, og at vi tidlig på året gjør tilsynsplanene kjent på våre nettsider gjennom vår tilsynskalendere.

Klimahensyn ivaretas i alle sektorer

Klimaperspektivene har vært sentralt i alle våre innspill til plan- og inngrepssaker. Vi har også deltatt i arbeidet med Klima- og energiplan for Lindesnesregionen, og gitt bidrag til arbeidet med revisjon av klima- og energiplanen for Arendal kommune.

Klimautfordringene er ett av fem hovedsatsingsområder i Regionplan Agder 2020. Fylkesmannen deltar i faggruppe klima i oppfølgingen av regionplanen. Vi deltar også i arbeidet med Veikart Agder omstiller seg til lavutslippssamfunnet) som ledes av fylkeskommunene i Agder. I lys av arbeidet med Veikart Agder har Fylkesmannen igjennom året endret sitt råd til kommunene til nå å avvente revisjon av kommunale klima- og energiplaner til veikartet foreligger, våren 2018.

Fylkesmannen har deltatt med innlegg og tilstedeværelse (for spørsmål og råd) i Klimakurs Agder som ble gjennomført i 2017 med midler fra Klimasats. Dette er nå den viktigste arenaen for å samordne faglige råd til kommunene og andre aktører på klimaområdet.

Fylkesmannen har formidlet tilskuddsordningen Klimasats aktivt overfor kommunene i Agder. Resultatet er at det ble en betydelig økning i antall søknader fra kommunene i Agder i 2017.

Flyktningssituasjonen

Fylkesmannen hadde i 2017 hovedfokus på integrering av bosatte flyktninger. Det er et stort behov i kommunene for å avklare ansvaret etter ulike regelverk og til samordnede tjenester. Fylkesmannen har derfor prioritert faglig veiledning om introduksjonsloven. Samordning er også ivarettet gjennom fellessamlinger med politiet hvor det er orientert om endringer i utlendingsloven og statsborgerloven.

Samarbeidet med KS, kommunene, UDI, IMDI, Bufetat, UiA, Husbanken og NAV er videreført gjennom den såkalte «Agdermodellen». I 2017 har dette forumet vært brukt som en arena for erfaringsutveksling.

Kommunene arbeider målrettet med integrering av flyktninger. Fylkesmannen mener det bør være mer oppmerksomhet rettet mot enslige mindreårige mellom 15 og 18 år. Dette framstår som en særlig sårbar gruppe som bør få mer nasjonal oppmerksomhet.

Hovedmål 3 - Rettssikkerhet skal være ivarettet på en enhetlig måte i fylket og på tvers av embedtene

Samlet vurdering

Rettsikkerhetsoppdraget oppfattes som vår kjernevirksomhet. I den daglige driften i fagavdelingene har klagesaksbehandling og ulike tilsynsaktiviteter første prioritet ved ressursmangel. Også dette året har vi prioritert på denne måten. Når det på tross av sterkt fokus likevel er problemer med lang saksbehandlingstid på noen områder, skyldes dette at saksmengden over tid er svært stor i forhold til tilgjengelige ressurser på disse sektorene.

Utdanningsområdet

Fylkesmannen har fokus på høy kvalitet i tilsynsarbeid og saksbehandling. Det sikres gjennom gode rekrutteringsrutiner og kontinuerlig faglig oppdatering og kompetanseheving av medarbeiderne. På utdanningsområdet deltar våre ansatte på alle nasjonale samlinger i regi av Utdanningsdir. Dette er samlinger som tar opp regelverk og generell kompetanseheving. I tillegg legger Fylkesmannen selv til rette for kompetanseheving på bakgrunn av egenvurdering av behov ved utarbeidelse av virksomhetsplanen. Fylkesmannen legger stor vekt på å gi god veiledning og informasjon slik at konflikter kan løses av kommunen selv på lavest mulig nivå.

Ved behandling av klagesaker og tilsyn følges de rutiner som er utarbeidet, og sakene blir i stor grad drøftet av flere for å sikre at saksbehandlingen holder høyest mulig kvalitet.

Tett og godt samarbeid med de andre embetene i våre regioner samt med Utdanningsdirektoratet og Helsetilsynet er med på å sikre enhetlig behandling i tilsynsarbeidet og i klagesaker. I 2016 har vi gjennomført regionale samlinger på flere områder innen tilsyn og klagesaksbehandling der ulike case og problemstillinger har vært drøftet.

Vi får fremdeles få klager etter introduksjonsloven, noe som gjør behovet for tilsyn etter denne loven større. Vi har et tett samarbeid med embeter i Sørvestregionen for å sikre en lik praksis i klager og tilsyn etter introduksjonsloven.

Barnevern

Fylkesmannen har gjennomført samtale med barn og unge i institusjon. 85% av barna er tilbudt samtale. Årsaken til at dette tallet ikke er 100%, er at barna ikke er til stede på tilsynstidspunktet. De kan være ute på aktiviteter, på hjemmebesøk eller på rømmen.

På barnevernområdet blir de fleste saker behandlet innen 5 mnd. I år har vi ikke klart å overholde frister for klagesaker. Det skyldes ansatte som har sluttet, og store tilsynssaker som har tatt tid å gjennomføre. Vi vil spesielt peke på den omfattende tilsynssaken og rapporteringen etter den tragiske drapssaken på Sørlandssenteret sommeren 2017. Dette tilsynet har vært svært ressurskrevende for embetet. Vi brukte høsten 2017 to stillinger til dette arbeidet.

Systemrevisjoner er ikke gjennomført i kommuner dette året. Det er imidlertid gjennomført egenvurderinger i 3 kommuner. Tema var meldinger og tilbakemelding til melder, jf. barnevernloven §§ 4-2 og 6-7a.

Der blir gitt mye råd og veiledning til kommuneansatte og private. På barnevernområdet mener vi at det gjennomgående gis forsvarlige tjenester, selv om vi avdekker avvik ved flere av våre tilsyn.

Plan- og bygningsloven og familieretten

For å ivareta rettsikkerhet prioriteres saksbehandling og det tilstrebes å holde de saksbehandlingsfrister som er satt. På de fleste områder som vergemål, retts hjelp og familiesaker holder vi oss godt innenfor disse. Vi har imidlertid fortsatt utfordringer knyttet til plan- og bygningsloven. For enda bedre å kunne ivareta rettsikkerheten på dette området, har vi vært imøtekommende både på telefon og ved hurtig å besvare spørsmål fra kommunene via epost. Vi har videre hatt møter med enkeltkommuner samt en opplæringsamling med et kommunenettverk på området. Saksbehandlingstiden har gått betydelig ned i 2017, men vi holder fortsatt ikke kravet om 12 uker saksbehandlingstid. Det har derfor også i 2017 vært nødvendig å prioritere saksbehandling foran utadrettet virksomhet.

Rettsikkerhet og rettslikhet for vergehavere

Vergemålsarbeid er svært viktig i et rettsikkerhetsperspektiv, og Fylkesmannen har også i 2017 prioritert dette arbeidet høyt. Rettsikkerheten og rettslikheten for vergehaverne har hatt en positiv utvikling det siste året. Mer erfarne saksbehandlere og et bredere erfaringsgrunnlag har vært av stor betydning for denne positive utviklingen. Rekruttering, opplæring, veiledning, kontroll og tilsyn med vergene, har vært prioritert.

Lov og tilskuddsforvaltning i landbruket

Kontrollarbeidet har vært i fokus i flere år, og vi begynner å få et velfungerende system for fortløpende kontroll og risikovurderinger. Kontroller etter kontrollplan baserer seg på gjennomførte risikovurderinger. Vår dialog og veiledning med kommunene oppleves som god, og bidrar på lik linje med kontroll til en lik og samlet forståelse i fylkene.

Vi opplever at kommunene har kommet langt når det gjelder å endre rutiner og prosedyrer knyttet til saksbehandlingen. Risikovurderingene er i større grad på plass når det gjelder uttrekk til stedlig kontroll. Vurderinger rundt avkortninger er fortsatt noe ulik og oppleves som vanskelig, men vil bli tydeligere gjennom Estil for produksjonstilskudd. Vi ser generelt at vår bruk av merknader øker i forhold til avvik. Merknadene knytter seg i hovedsak til deler av rundskrivene. Dette har flere årsaker, bl.a. at forvaltningen har forbedret seg etter flere år med kontroll, og at veiledning og fokus i forkant på enkelte tema, har vært med å bevisstgjøre kommunene. Innføringen av Estil i 2017 fungerte slik. Ved innføringen la vi stor vekt på informasjon og veiledning til kommuner og foretak om ordning og fagsystem, og sentrale enkelttema innenfor produksjonstilskudd.

Helse-, omsorg- og sosialområdet

Avdelingen har et sterkt fokus på de svakeste gruppene, og prioriterer stedlige tilsyn og oppfølging av skadeavvergende vedtak overfor psykisk utviklingshemmede. Vi tar med brukerperspektivet i sakene, og ser gjennom vårt arbeid større oppmerksomhet mot og respekt for kompetansekravet i tjenestene. Saker som gjelder rus og psykisk helse / psykiatri blir også prioritert, og Fylkesmannen brukte høsten 2017 to hele stillinger til granskning av tjenestetilbudet fra alle involverte aktører etter drapet på Sørlandssenteret. Denne rapporten ble publisert 7.2.18. Vi håper den også kan bidra til økt fokus og debatt omkring rettsikkerhet for en av de aller svakeste gruppene (barnevernsbarn og barn og unge med psykiske helseproblemer).

Fylkesmannen hadde full måloppnåelse på volumkrav for systemtilsyn. Det er vår erfaring at tjenestene bruker resultatene aktivt inn i sitt forbedringsarbeid, men gjennomføringen av tilsynene er mer tidkrevende nå når brukere også ofte involveres. På den annen side øker det både resultatets kvalitet, troverdighet og gjennomslagskraft. Saksbehandlingstiden for rettighetsklager ligger innenfor kravet (3 mnd), mens vi siste halvår opplevde en økning i saksbehandlingstid for tilsynssaker mot helsetjenestene og helsepersonell. Buskerud og Sør-Trøndelag er mye brukt som sammenligningsfylker. De har i forhold til folketall om lag halvparten så mange tilsynssaker som vårt embete. Det er en rettsikkerhetsmessig utfordring at vi i så liten grad har anledning til å avvise anmodning om tilsynssak, selv om den helt åpenbart ikke innebærer pliktbrudd (uforsvarlighet) i tjenesten, og at læringsformålet ikke har relevans. Dette krever mye ressurser, men det må en lovendring til for å gi embetene slik mulighet.

Embetet vil dessverre se seg nødt til å nedprioritere systemtilsyn for å øke kapasiteten på tilsynssaker.

Lovendring innen psykisk helsevern med ikrafttredelse 1.september, gir pasient rett til å la seg bistå av advokat ved klage på tvungen behandling med legemidler. Denne lovendringen har doblet tidsbruken hos Fylkesmannen ved gjennomføring av disse klagesaker. Disse alene krever nå ca et halv årsverk fra lege.

Innsynskrav har vært ressurskrevende

Fra desember 2016 og gjennom hele 2017, hadde Fylkesmannen et stort påtrykk av innsynskrav. To puljer skilte seg ut. I desember 2016 mottok vi 650 krav fra Normal Norge. Våren 2017 mottok vi ytterligere 590 krav (av de samme 650) fra anonyme epostadresser. Kravene omhandlet klagesaker på LAR- og psykisk helse, og det er grunn til å anta at det én og samme person som var avsender for begge puljene. Av disse ble 405 (20%) pålagt til Statens Helseilsyn. Pr. 20.2.18 har Statens helseilsyn behandlet ca 60% og klager har fått medhold i 24 klager, noe som utgjør 5,9 %. Fylkesmannen ekspederte 25 000 sider med dokumenter til Normal Norge i perioden fra desember 2016 og ut 2017. For å få et sammenlikningsgrunnlag, ble «regulære» innsynskrav registrert fra 1.7.17. Det ble registrert 877 krav over et bredt utvalg av saker. Av disse utgjorde ca 80 % krav fra lokal- og nasjonalpresse/medier, mens resten ble begjært fra parter/juridiske representanter, studenter (juss og medier) og «private». 420 (48%) krav bortfalt grunnet irrelevans. Fylkesmannen ekspederte totalt over 30 000 sider med dokument som har sitt utspring i innsynskrav fra desember 2016 og ut 2017.

Det store volumet av innsynskrav har vært ressurskrevende for embetet. Siden mai 2017 har én person (80% stilling) hatt som hovedoppgave å behandle innsynskrav, bistått av to studenter i sommerferien. Tiden som har blitt registrert utgjør 27 ukesverk.

Fylkesmannen har gjort noen vurderinger i etterkant av den store mengden innsynskrav fra Normal Norge:

- Det er problematisk at innsynskravernes anonymitet skal vernes på bekostning av pasienters/klagers personvern, der pasient/klager avhenger av feilfri sladding slik at pasient/klagers identitet ikke avsløres. Ved en feil hvor personsensitive opplysningene kommer på avveie, vil ikke Fylkesmannens avvikruteriner kunne gjennomføres siden mottaker har påberopt seg anonymitet.
- Det har vært tilløp til sjikanøs opptreden av innsynskrevende overfor noen av våre saksbehandlere. Som et resultat har man unngått å gå i epostdialog der anonyme innsynskrevende har invitert til dette. Det er bekymringsverdig at innsynskrevende kan trakassere saksbehandlere uten å gi seg til kjenne.
- Vi mener det bør vurderes om Altinns løsning kan benyttes der innsynsbeğjærere identifiserer seg på samme måte som ved innsyn i skattelister.
- Høsten 2017 ble antall innsynskrav pr. bestilling begrenset til ti. Dette bør være et varig tiltak for å redusere masseinnsynskrav.

Hovedmål 4 - Fylkesmannen skal ta de initiativ som finnes påkrevd og holde sentrale myndigheter orientert om tilstanden i fylket og effekten av statlig politikk

Fylkesmannsinstruksjonen gir fylkesmannen et betydelig handlingsrom. Et sentralt element i dette handlingsrommet er å melde tilbake til sentrale myndigheter hvordan den nasjonale politikken blir implementert og virker i Agder.

Fylkesmannens mulighet til å ta egne initiativ til gagn og beste for regionen, gir fylkesmannen en unik anledning til å selv å initiere satsinger i regionen eller støtte initiativ som tas av andre aktører. Nettopp denne delen av fylkesmannsinstruksjonen gir fylkesmannen som person og etat en formell anledning til å ta egne initiativ og engasjere seg på områder som ikke øvrige regionale statsetater har fullmakt til. Dette rommet for egne initiativ kan også bidra til bedre måloppnåelse på de andre hovedmålene som Fylkesmannen arbeider med.

Vi opplever at særlig de mindre kommunene ofte anmoder Fylkesmannen om bistand i sin kontakt mot sentrale myndigheter. I den løpende dialogen mellom embetsledelsen og ordførere/rådmenn, er vår rolle som informasjonsknutepunkt og kanal for tilbakemelding til sentral stat alltid sentral. Dette er også et fast tema på alle møter vi har med den politiske og administrative ledelsen i kommunene. Det gjelder de faste kommunemøtene, møter om fordeling av skjønnsmidler, og de faste årlige samlingene vi har for ordførere og rådmenn. Her etterlyser vi direkte tilbakemeldinger fra kommunene om hvordan de opplever at den nasjonale politikken virker i egen kommune. Vi etterlyser også synspunkter på initiativ som Fylkesmannen kan ta i tråd med dette hovedmålet.

Utovelse av denne rollen har bl.a. ført til at vi har etablert et fast samarbeid om flyktning- og integreringsarbeidet i Agder. Her ble Fylkesmannen høsten 2015 bedt av kommunene om å ta en samordningsrolle. Det resulterte i et samarbeid mellom kommunene, KS og aktuelle regionale statsetater som vi kaller Agdermodellen. Dette er et samarbeid vi har svært gode erfaringer med.

Det kan også nevnes at Fylkesmannen sammen med KS Agder og Agder kommunerevisjon tok initiativ til et prosjekt for å utprøve nærmere samarbeid mellom Fylkesmannen som statlig tilsynsmyndighet og kommunerevisjonen, i tilsyn med kommuner. Resultatene av dette prosjektet er rapportert og formidlet til sentrale myndigheter. Det har også medført at det nå er et mye tettere samarbeid mellom kommunerevisjonene og de statlige tilsynsmyndighetene i Agder. Vi møtes bl.a. to ganger årlig i Fylkesmannens tilsynsforum.

Fylkesmannen har i 2017 deltatt aktivt i å støtte initiativet til et større levekårsprosjekt for Agderfylkene. Dette er et initiativ som kommer fra samtlige kommuner, fylkeskommuner og stortingsrepresentantene fra Agder. Fylkesmannen har gått inn i dette arbeidet med egen kompetanse og personellressurser, og ulike økonomiske virkemidler, bl.a. prosjektskjønn. Vi deltar også aktivt i arbeidet med ny Regionplan Agder 2030.

3.1.1 Nasjonal politikk skal være kjent og iverksatt i fylket

3.1.1.1 En bærekraftig, trygg og fremtidsrettet samfunnsutvikling og arealbruk

Vi ser arealplanarbeidet som en sentral og grunnleggende oppgave for å sikre både god samfunnsutvikling og vern av natur og ressursgrunnlag for framtidige generasjoner. Området er prioritert både på fagkanal og i embetsledelsens kommunedialog. Den vekten som nå legges på både tilpasning til endret klima og nye utslippsmål for klimagasser i ikke kvotepliktig sektor, vil gjøre arealplanfeltet enda mer sentralt. Vi legger stor vekt på å være tydelige tidlig i prosessen og ha god dialog.

Embetet har en egen felles plangruppe som ledes av miljøvernavdelingen. Saksbehandlerne skriver uttalelser til plan- og dispensasjonssaker, og vektlegger her å fremme de interessene som vi er satt til å ivareta. Vi har løpende, og i hovedsak god dialog med kommunene i Agder i arbeidet mot dette målet. Behovet for veiledning er stort, særlig for små kommuner med begrenset kompetanse og ressurser til arealplanlegging.

Kommunene vektlegger i varierende grad de statlige planretningslinjene for bolig, areal og transport i sine arealdisponeringer. Bilbaserte boligområder og bilbasert kjøpesenteretablering vedtas fortsatt i mange kommuner. Et fåtall av kommunene bruker klima- og energiplanen aktivt. Ønsket om aktivitet og næringsutvikling synes i de fleste kommuner å bli prioritert, selv om de er strid med klima- og miljøhensyn. Vi erfarer at det i liten grad er politisk vilje i kommunene til å belyse eller vektlegge konsekvensene for klimagassutslipp i planvedtak. Slike vedtak er i mange tilfeller i strid med hvor viktig arealdisponeringen er for å redusere transportbehov og utslipp.

Barn og Unge er sammen med klima et satsingsområde for Fylkesmannen. Vi har følgelig hatt ekstra fokus på barn og unge i arealplan i 2017, både mht. krav til medvirkning, ivaretagelse i plankart og -bestemmelser, og i vår løpende veiledning av kommunene. 8 av totalt 12 innsigelser i 2017 var begrunnet i manglende

hensyn til barn og unge. Manglende kompetanse og bevissthet om temaet både blant konsulenter og i kommuneadministrasjonen er erfaringsvis viktige årsaker til manglende ivaretagelse. Vi ser nå tendenser til økende forståelse og bevissthet, men ser et klart behov for å opprettholde høyt fokus på temaet for å sikre at barn og unge ivaretas iht. nasjonale krav og retningslinjer i planleggingen.

Forståelsen og oppmerksomheten rundt nødvendige tilpasninger for å unngå skader av endret klima, og risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS-analyser) i planarbeidet, er derimot økende. Vi ser behov for kompetanseheving på tekniske krav knyttet til klimaløsninger i arealplaner også internt i embetet.

Planprosesser i forbindelse med store veiprosjekter på Sørlandet har tatt mye kapasitet i 2017, og dette vil fortsette i 2018. Sammen med Fylkeskommunen i Aust-Agder tok vi høsten 2016 initiativet til en samarbeidsgruppe med Nye Veier AS for løpende drøfting av behov for planendringer i byggefasen for ny E18 Tvedestrand- Arendal. Dette for å sikre smidige prosesser for Nye Veier. Samarbeidet har vært fruktbart, og utfordringer i gruppa knyttet til manglende rolleforståelse og forståelse for planprosesser er nå i et bedre spor.

Vi arbeider også målrettet for å ivareta landbrukets arealressurser. Jordvernet står høyt på dagsorden både i kommunedialogen og gjennom arbeidet i plangruppen. Vi prioriterer dette temaet høyt i våre styringsmøter med kommunene, i møter med næringen, samferdselsmyndighetene og i andre dialogfora. Statistikk over årlig omdisponering viser at utviklingen går i riktig retning mot målet om 33% reduksjon innen 2020.

I 2017 behandlet vi totalt i overkant av 600 ulike planer, og fremmet til sammen innsigelser til 12 av disse, dvs. mindre enn 2 % av sakene. Vi påklaget 14 dispensasjonsvedtak. Antall innsigelser og klager er omtrent på samme nivå som året før (hhv. 12 og 10). Siden 2010 har antall innsigelser og klager pr. år, gått ned kraftig, med en liten oppgang igjen de to siste årene. Konflikt med hensyn til barn og unge utgjør begrunnelsen for de fleste innsigelsene i 2017. Også BATP, strandsone, jordvern og forurensning (støy og luft) har inngått som begrunnelse for innsigelser i 2017. Konflikt med strandsonehensyn utgjør begrunnelsen for hoveddelen av klagesakene i 2017.

Planprosesser – formidling av nasjonale og regionale hensyn (fra kapittel 3.1.1.1.1 i TB)

Rapportere på

FM har hatt dialog med og formidlet nasjonale og regionale hensyn til alle kommuner i fylket.

FM har løpende dialog med alle kommuner, både ifm. enkeltsaker og knyttet til generell veiledning. Nasjonale og regionale hensyn er formidlet til alle kommuner, gjennom skriftlige uttalelser til konkrete plansaker, i ulike møter med kommunene, og ved fagseminarer sammen med fylkeskommunene. Fylkesmannen deltar fast i planforum og melder selv inn saker til drøfting, hvor nasjonale/vesentlige regionale interesser blir berørt.

Andel relevante kommunale (fra kapittel 3.1.1.1.2 i TB)

Rapportere på

Andel relevante kommunale og regionale planer med tidlig medvirkning: 100 %.

Målet sikres ved at vi gir skriftlige uttalelser til oppstart av alle arealplaner. I noen tilfeller hvor det anses nødvendig og hensiktsmessig, drøftes også saker i forkant av oppstart eller i mellomfase mellom oppstart og høring.

Mekling i planer med (fra kapittel 3.1.1.1.3 i TB)

Rapportere på

Mekling i planer med uløste innsigelser: 100 %.

Alle planer med uløste innsigelser, har vært gjenstand for mekling.

Mekling i planprosesser med uløste innsigelser

Resultatmål	Differanse	Resultat
100 %	0 %	100 %

Landbrukets arealressurser er (fra kapittel 3.1.1.1.4 i TB)

Rapportere på

Landbrukets arealressurser er ivaretatt i alle planprosesser.

Det er en utfordring å få tilstrekkelig gjennomslag for landbrukets interesser i alle planer. Vi mener likevel at dette totalt sett er rimelig godt ivaretatt i planprosessene.

Det er god forståelse for jordvern blant de i kommuneadministrasjonen som arbeider med planforvaltning. Det er mer varierende blant politikerne. Det er også noe varierende hvor mye landbruksforvaltningen i kommunene blir trukket inn i plansaker.

I større saker er det som regel god dialog mellom Fylkesmannen og kommunene. De fleste ser viktigheten av at Fylkesmannen kommer tidlig inn i planprosessene, og tar da kontakt i en tidlig fase. Møter og annen kontakt med kommunene i den forbindelse er høyt prioritert hos oss.

Reduksjon i omdisponering (fra kapittel 3.1.1.1.6 i TB)

Rapportere på

Reduksjon i omdisponering av dyrka jord sammenlignet med 2015.

Statistikk over årlig omdisponering viser at utviklingen går i riktig retning mot målet om 33% reduksjon innen 2020. Tallene i tabellen under gjelder begge fylker samlet. Pr fylke ser det slik ut:

Aust-Agder: 28 daa (52daa) omdisponert i 2016 (2015) - laveste siden 2005!

Vest-Agder: 181 daa (214 daa) omdisponert i 2016 (2015)

Reduksjon i omdisponering av dyrka jord

Resultat. Så mye mindre ble omdisponert i 2016	Antall da dyrka jord som ble omdisponert i 2015	Antall da dyrka jord som ble omdisponert i 2016
57.0	266.0	209.0

De statlige planretningslinjene er lagt til grunn (fra kapittel 3.1.1.1.2.1 i TB)**Rapportere på**

De statlige planretningslinjene er lagt til grunn i alle relevante regionale og kommunale planer.

Vi viser til SPR i våre planuttalelser til kommunene. Det er likevel langt fra slik at kommunene gjennomgående gjør sine arealdisponeringer med SPR som grunnleggende forutsetning. Satsing på sentrum skjer eksempelvis i for liten grad, både i store og små kommuner.

Alle planer etter plan- (fra kapittel 3.1.1.1.4.1 i TB)**Rapportere på**

Alle planer etter plan- og bygningsloven er vurdert med hensyn til samfunnsikkerhet, herunder klimaendringer.

1. Alle aktuelle planer er vurdert opp mot samfunnsikkerhet og beredskap. Vi ser alltid på hvordan kommunene håndterer naturfare, uansett om det er med klimaøyne eller ikke. Vi benytter og/eller henviser til eksisterende veiledningsmaterieell og i disse er det tatt hensyn til klimautviklingen.
2. ROS er mer og mer «synlig» i planene. Vi har revidert egen sjekklister som kommunene bruker før innsending av plan, for å integrere ROS mer tydelig i hver enkelt sak. Vi henviser kommunene til DSBs veileder for ROS i arealplanleggingen.
3. Utfordringer: Noe for lite kapasitet. Men dette feltet prioriteres, og vi ser den viktige funksjonen av forebygging i plansakene. Kompetanse er også en utfordring. Fylkesmannen har ikke fagkompetanse innen naturfare og vi må støtte oss på fagmyndighetene.

3.1.1.2 Informasjon og veiledning er tydelig og målrettet

Mye av vårt veiledning- og informasjonsarbeid er rettet mot kommunen som skoleeier og barnehagemyndighet. Vi vurderer at vi gjennom dialog og møteplasser når kommunene og fylkeskommunene slik at sentral informasjon blir gitt, og at den blir fulgt opp gjennom nettverk mellom kommuner og i kommunene. Fylkesmannen har faste møter med kommunale og fylkeskommunale skoleeiere og barnehagemyndigheter. Vi har hatt spesiell fokus på nytt regelverk om skolemiljø, iverksette ulike tiltak i strategiplanen "Kompetanse for fremtidens barnehage", arbeidet med ny rammeplan i barnehagen, 0-24 oppdraget, samt veiledning om reglene i forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager. Gjennom året har vi også fulgt opp kommunens plikter ovenfor flyktninger og asylsøkere. I tillegg har vi rettet oppmerksomhet mot kommuner som har spesielt behov for kompenserende tiltak og gitt dem tilpasset oppfølging og veiledning. Fylkesmannen har fått mange henvendelser som gjelder spørsmål etter introduksjonsloven, både som følge av tilsyn og med bakgrunn i endringer i regelverket. Vi har derfor prioritert veiledning om endringer i lov og forskrift både på større samlinger og enkelthenvendelser fra kommuner og lokale NAV-kontor.

Barnehageeiers, barnehagemyndighets og skoleeiers (fra kapittel 3.1.1.2.1.1 i TB)**Rapportere på**

Barnehageeiers, barnehagemyndighets og skoleeiers tilfredshet med fylkesmannens støtte og veiledning innenfor kompetanseutviklingstiltak, skal ligge på minimum samme nivå som landsgjennomsnittet for 2016, jf. «Spørsmål til Skole-Norge våren 2016» og «Spørsmål til Barnehage-Norge høsten 2016».

Landsgjennomsnittet for 2017 når det gjelder i hvilken grad barnehageeier og barnehagemyndighet er tilfreds med støtte og veiledning innenfor kompetanseutviklingstiltak, var 3,54. Oversikten i "Spørsmål til Barnehage-Norge 2017" viser 3,07 i Vest-Agder (N=14) og 3,90 i Aust-Agder (N= 11).

Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder jobber kontinuerlig med veiledning innenfor kompetansehevingstiltak ovenfor alle våre 30 kommuner. Våre kommuner har fått informasjon og veiledning i barnehagemøter, utdanningsmøter, i arbeidet med implementering av ny rammeplan, barnehagemyndighetsstudiet i samarbeid med UIA og i nettverkssamlinger for tilskudd til private barnehager. Vi har ikke noe grunnlagstall over tilfredshet fra private barnehageeiere. Derfor kommenterer vi ikke vårt arbeid i spesiell grad overfor denne gruppen. Våre tiltak som er rettet til barnehageansatte, går i stor grad gjennom kommunal barnehagemyndighet. I forbindelse med ulike kompetanseutviklingstiltak har vi en meget god kontakt med kommunene, det være seg i forbindelse med kompetansemidler, opprettelse av fagskoleklasser og opprettelse av klasser i "praksiskandidatordningen". Fylkesmannen har mye epost- og telefonkontakt med barnehagemyndigheten i kommunene, og vi opplever at det er enkelt for kommunen å ta kontakt med oss.

Barnehageeiers og barnehagemyndighets tilfredshet med støtte og veiledning innenfor kompetanseutviklingstiltak

Differanse resultatmål	Resultatmål	Grunnlagstall
0.4	3.5	3.9

Grunnlagstallet er basert på svar i Aust-Agder (N=11). Tilsvarende tall for Vest-Agder er 3,0 (N=14)

Skoleeiers tilfredshet med fylkesmannens støtte og veiledning innenfor kompetanseutviklingstiltak

Resultatmål	Differanse resultatmål	Grunnlagstall
3.5 %	0.4 %	3.9 %

Gjennomsnittet for skoleeierens samlede vurdering av virkemidlene hos Oppvekst - og utdanningsavdelingene hos Fylkesmennene, er i 2017 3,9 i Aust-Agder (N=5) og 3,9 for Vest-Agder (N= 4). Dette er en økning i begge fylker fra 2016.

3.1.1.3 Fylkesmannen understøtter kommunenes arbeid med samfunnsikkerhet og beredskap

Fylkesmannen understøtter kommunenes arbeid med samfunnsikkerhet og beredskap gjennom strukturerte oppfølgingsmodeller og andre veilednings- og pådriveraktiviteter. Oppfølgingen av kommunene har i 2017 vært organisert dels fylkesvis og dels med fellesaktiviteter for alle 30 kommuner.

I Aust-Agder har den strukturerte oppfølgingsmodellen vært gjennomført for seks kommuner. Modellen har inkludert både øvelse og tilsyn og har hatt følgende aktiviteter: Formøte, tilsyn, presse- og informasjonskurs relatert til øvelsesscenarioet, beredskapsdag relatert til scenarioet, øvelse og gjennomgang av tilsyns- og øvingsrapport.

I Vest-Agder har modellen innebært øvelse for tre kommuner og tilsyn for fire kommuner. Kommunene som har blitt øvet deltok på felles temadag og kommunevis planmøter og øvelser mens tilsynene ble gjennomført over en dag i hver kommune. Tilsynene gjennomføres normalt sammen med Helse- og sosialavdelingen. De kommunene som har hatt tilsyn blir øvet to år etter og omvendt.

I 2017 har Fylkesmannen samordnet de to oppfølgingsmodellene for iverksettelse fra 2018. Omforent regelverksforståelse og praktisering, tilstrekkelig måloppnåelse og effektiv ressursbruk har vært kriterier som lå til grunn i utarbeidelse av modell.

I tillegg til de strukturerte modellene gjennomføres andre veilednings- og pådriveraktiviteter. Eksempler på slike aktiviteter er

- Invitert til og gjennomført møte med ny beredskapskoordinator og kommuneledelsen i Audnedal kommune
- Støttet Hægebostad og Audnedal kommune i deres deltakelse i LRS-øvelse "Hægebostad". Øvelsen hadde togulykke i tunnel som scenario, og Fylkesmannen støttet kommunene i planlegging, gjennomføringen og evalueringen av øvelsen gjennom flere aktiviteter.
- Støttet Evje og Hornnes kommune i deres planlegging av, deltakelse i og evaluering av Setesdal redningsforums skogbrannøvelse.
- Holdt foredrag på kommunelegemøte
- Bidratt i møte om DSB-CIM i Iveland kommune
- Gjennomført to møter med ny beredskapskoordinator i Tvedestrand kommune
- Deltakelse på møter i beredskapsnettverket i Østre Agder
- Bidratt i møte i beredskapsråd i Lyngdal og Gjerstad kommuner
- Bidratt i møte i politirådet i Sirdal kommune
- Planlagt og gjennomført fagsamling for kommunale beredskapskoordinatorer
- Gjennomført veiledningsmøte med Bygland kommune

Fylkesmannen tilstreber at kommunene skal være selvdrøvne i beredskapsarbeidet. Vi oppfordrer til interkommunalt samarbeid og til etablering av eksempelkommuner innen utvalgte emner som f. eks. stabstjeneste og DSB-CIM.

Helse- og sosialavdelingen har i flere år gjennomført 3-4 tilsyn årlig sammen med beredskapsenheten, og i tillegg 1-2 tilsyn selvstendig etter en risikovurdering. Tilsyn er kontroll med overholdelse av krav fastsatt i lov og forskrift, men hensikten er å synliggjøre behovet for og nødvendigheten av å etterleve kravene, både i forebyggende og skadebegrensende hensikt. Vi følger opp de kommunene som har behov for veiledning. Vi ser at i noen kommuner er kommunelagen og de helse- og omsorgsfaglige ressursene i for liten grad koordinert med det kommunale planverket, dette har derfor stort fokus fra embedets side.

Liv og helse vil være tema i de fleste hendelser, av samme grunn er fylkeslegen fast representant i Fylkesmannens krisestab, fylkesberedskapsrådet, og atombereidskapsutvalget. Internt i organisasjonen sikrer vi at all kommunikasjon, inklusiv rapporteringer, er koordinert slik at embedet fremstår som en samlet ressurs for omgivelsene.

Gjennomføre tilsyn i ¼ av kommunene. (fra kapittel 3.1.1.3.1.1 i TB)

Rapportere på

Gjennomføre tilsyn i ¼ av kommunene.

Det er gjennomført tilsyn med følgende kommuner i 2017: Iveland, Evje og Hornnes, Bygland, Valle, Froland, Audnedal, Hægebostad, Sirdal og Mandal. Tilsynene har vært gjennomført som systemrevisjoner. I kommunene Audnedal, Hægebostad, Sirdal og Mandal har de også vært gjennomført som fellestilsyn sammen med helse- og sosialavdelingen. I kommunene Iveland, Evje og Hornnes, Valle, Bygland og Froland har tilsynene vært gjennomført som del av Aust-Agder modellen, der det også gjennomføres før- og ettermøter, beredskapsdager, presse- og infokurs, øvelser og rapportgjennomgang i de samme kommunene.

Tilsyn og veiledning med kommunenes etterlevelse av kommunal beredskapsplikt med ¼ av kommunene

Tilsyn og veiledning med kommunenes etterlevelse av kommunal beredskapsplikt.				
Resultatmål	Differanse resultatmål	Resultat	Totalt antall kommuner i embete	Antall gjennomført tilsyn
25.00 %	5.00	30.00 %	30.00	9.00

Gjennomføre øvelser for kriseorganisasjonen i ¼ (fra kapittel 3.1.1.3.1.2 i TB)**Rapportere på**

Gjennomføre øvelser for kriseorganisasjonen i ¼ av kommunene.

Fylkesmannen har gjennomført øvelse i følgende kommuner i Vest-Agder i 2017: Kvinesdal, Marnardal og Åseral.

Tema for øvelsene har vært ekstremvær med langvarig bortfall av kraft og teletjenester. Forut for øvelsene har det vært gjennomført felles temadag om ekstremvær med orienteringer fra forskjellig aktører. Det har vært gjennomført planleggingsmøter med den enkelte kommune.

Fylkesmannen har gjennomført øvelse i følgende kommuner i Aust-Agder i 2017: Evje og Hornnes, Iveland, Bygland, Valle, Froland og Tvedestrand.

Tema for øvelsene har vært «Alvorlig hendelse på offentlig sted». Forut for øvelsene har det vært gjennomført formøte, tilsyn, beredskapsdag, presse- og infokurs for den enkelte kommune. Etter øvelsen har tilsyns- og øvelsesrapport vært gjennomgått med den enkelte kommune.

Øvelsene er i all hovedsak gjennomført som «skrivebordsøvelse/diskusjonsøvelse» i begge fylker. Det har vært god deltakelse i alle kommunene, både internt fra kommunens organisasjon og fra eksterne etater.

Gjennomføre øvelser for kriseorganisasjonen i ¼ av kommunene.

Fylkesmannen skal fylle ut antall øvelser gjennomført med kriseorganisasjonen i kommunene. Avvik fra resultatmålet skal kort begrunnes i kommentarfeltet.				
Resultatmål	Differanse resultatmål	Resultat	Antall kommuner i embetet	Antall kommuner det er gjennomført øvelser med
25.00 %	11.67	36.67 %	30.00	11.00

3.1.1.4 Økt kunnskap om sosialtjenesteloven

Fylkesmannens opplæringsaktiviteter har ført til økt kunnskap om sosialtjenesteloven. I 2017 har særlige fokusområder vært ny §20a og vilkårsbruk. Dette på bakgrunn av tilbakemeldinger fra NAV kontorene og erfaringer gjort i vår klagesaksbehandling. Samlet sett har vi hatt deltagere fra samtlige NAV kontor i regionen på våre ulike opplæringsaktiviteter.

Alle NAV-kontor i fylket (fra kapittel 3.1.2.1.1.1 i TB)**Rapportere på**

Alle NAV-kontor i fylket skal ha mottatt tilbud om opplæring.

Opplæring gjennomført i alle kommuner bortsett fra øst i Aust-Agder som bad om at opplæringen ble gjennomført tidlig 2018. Fokusområder ny § 20 a og vilkårsbruk.

Fylkesmannen har også presentert ny lovgivning, resultater av klagesaksbehandling og tilsynserfaringer for på NAV leder møter i begge fylker.

Fylkesmannen deltar også i opplæring av nyansatte i NAV i begge fylker.

I Aust-Agder er det utarbeidet en felles kompetanse/opplæringsplan

Opplæringstiltak for NAV

Resultatmål	Differanse resultatmål - resultat	Resultat	Antall NAV-kontor i fylket som har mottatt tilbud om opplæring	Antall NAV-kontor i fylket totalt
100 %	0 %	100 %	30	30

3.1.1.5 Økt tilgjengelighet og kapasitet, samt styrket kvalitet i helse- og omsorgssektoren i kommunene**Tilgjengelighet og kapasitet**

Vi baserer vår vurdering av tilgjengelighet og kapasitet på vår kommunekunnskap, tilsynsarbeid og rapporterte tall for 2016. Det foreligger ikke ennå tall for 2017. Målet om årsverksvekst er nådd i Agderfylkene, men vi stiller spørsmål ved kvaliteten på rapporterte data. Noen kommuner har et etterslep på sykehjemsdekning, men de fleste har god nok dekning dd. Profilen på sykehjemsplasser i enkelte kommuner kan være feil, ved at behovet tilsier mer satsing på korttidsplasser og plasser til rehabilitering. Statistikk viser at antall sykehjemsplasser er redusert, men også at antall brukere og spesielt brukere under 67 år er økende. Dette indikerer en vurdering av hvilken type kompetanse som vil være mest nødvendig fremover og krever satsing utover ledelse og innovasjon. Vi mener det er nødvendig med økt fokus på tverrfaglig orientert praksis som rommer klinisk helse- og omsorgskompetanse men også miljø- og pedagogisk kompetent personell som kan håndtere både omsorg, rehabilitering og integrering med andre tjenester. Dette kan for eksempel være næringsliv, NAV,

leverandører av velferdsteknologi, frivillige organisasjoner og kulturinstitusjoner.

Kvalitet og innovasjon

Helsedirektoratet har utarbeidet en questback som fylkesmennene kunne bruke for økt informasjon bla om planlegging. ca 85% av kommunene i våre fylke oppgir at å ha en oppdatert og aktiv helse- og omsorgsplan. Etter vår vurdering er det oppnådd relativt mer på områdene kompetanse og kvalitet enn kapasitet. På Agder er vi spesielt fornøyd med den systematiske jobbing innenfor kompetanseheving og rekruttering som har skjedd innenfor ABC - opplæring, Menn i helse og de interkommunale velferdsteknologiprojektene i Østre Agder- og Listerregionen. I prosjektet «Menn i helse» har KS, NAV og Fylkeskommunen i begge fylkene vært helt sentrale og prosjektet er etablert med Kristiansand kommune som sentral aktør. Fylkesmannen har gitt tilskudd til 50% stilling som prosjektleder. Det har vært viktig at læreplassene i prosjekt «Menn i helse» ikke skal fortrenge læreplassene til de unge. Både kriterier for godkjenning av utdanningsløpet og læreplaner har vært problemstillinger som nå ser ut til å være løst. Et tilbakevendende problem har vært tilgangen på læreplasser. Rådgivere på kompetanseløftet hos Fylkesmannen har hatt et tett samarbeid med utdanning- og barnevernsavd. hos Fylkesmannen og KS Agder, en positiv erfaring for å prøve å samordne og sette fokus på lærings situasjonen spesielt. Enkelte år har fylkeskommunene måttet opprette Vg3 klasser til dem som ikke fikk læreplass. Det har vært jobbet konstruktivt mellom Fylkesmannen og Fylkeskommunene i Aust- og Vest-Agder for å få til praksis/ læretid også i spesialisthelsetjenesten, som vi har vurdert som spesielt viktig mht. samhandlingsreformen. Pt. er det 10 læreplasser ved Sørlandet sykehus HF for helsefagarbeidere. Vi tror at en bedre økonomisk kompensasjon vil øke antallet plasser, samt et tett og konstruktivt samarbeid mellom Fagopplæringskontoret i fylkeskommunen og kommunens omsorgstjeneste. Vårt inntrykk er at dette har blitt bedre. Kvalifiserte og motiverte veiledere er også et viktig satsingsområde som bør vektlegges mer.

Velferdsteknologi

Samtlige kommuner (30) i våre fylker er med i regional koordineringsgruppe (RKG), forankret på ordfører- og rådmannsnivå i KS og i fylkeskommunen, og velferdsteknologi er et av satsingsområdene i Regionplan Agder. Kristiansand kommune har fått midler til å etablere responscenter. Fylkesmannen har bidratt både gjennom innovasjonsmidler og prosjektskjønn til videreutvikling av "Agderprosjektet".

Fylkesmannen har deltatt på nasjonale samlinger (6.-7. juni og 23.-24. oktober 2017) med nasjonalt velferdsteknologi-prosjekt, samarbeidet med Helsedirektoratet på tilskuddsforvaltning og tildelt tilskuddene. Videre har vi formidlet informasjon om Agderprosjektet og Fylkesmannens rolle på samlinger med Fylkesmenn og Helsedirektoratet/HOD i Alta i mai 2017, samt i Sogn og Fjordane i mars 2017.

Fylkesmannen er med i arrangorkomiteen for Agderkonferansen velferdsteknologi som arrangeres i mars. Den samlet ca. 200 deltakere i 2017. Fylkesmannen bidrar med ca. 100.000 kr.

Ufrivillig deltid

Agder fylkene skiller seg ut med mindre stillingsbrøker enn landsgjennomsnittet. Det er gjennomgående en positiv utvikling i hele landet på dette området, men forskjellene blir ikke mindre. Fylkesmannen forsøker å støtte innovative grep og prosjekter som har fokus på heltid og bedre ansettelsesvilkår samt arbeidsorganisering som støtter fulltid. Flere kommuner på Agder har gjennomført kartlegginger på hvorfor ansatte jobber deltid, og Arendal kommune jobber spesifikt med å endre deltidstillinger til heltid. Det har vært prøvd ut ulike turnusordninger som skaper større fleksibilitet, blant annet pågår et turnusprosjekt i Kristiansand kommune. Dette er viktig arbeid for å sikre rekruttering i en sektor som fremover vil ha store behov for tilflyt av kvalifisert personell. Vi støtter flere prosjekt for å få til større stillingsbrøker.

Demensplan 2015-2020

Fylkesmannen har i 2017 fulgt opp satsingsområdene i demensplan 2020, gjennom oppfølging av statistikk levert fra Aldring og helse og kvalitetssikring av tall ved besøk i demensnettverk i Aust- og Vest-Agder vår og høst (Songdalen og Vegårshei). Denne kontakten er viktig, spesielt for etablering av dagtilbud og samtaletilbud for pasienter som får diagnosen demenslidelse. Alle kommuner i Agder har etablert pårørendeskoler pr. 2017, enten alene eller i samarbeid med nabokommuner.

Fylkesmannen har informert om ny pårørendeveileder og faglig retningslinje om demens på fag- og samarbeidsråd, workshop og samlinger med kommuner og USHT, samt på velferdsteknologikonferansen for Agder som ble holdt for tredje gang 9.-10. mars 2017.

Fylkesmannen har et tett samarbeid med Utviklingssentrene i Agder og Husbankens regionkontor om oppfølging av Demensplan 2020. Det er viktig med en helhetlig satsing innenfor demensomsorgen, systemperspektiv i kommunalt planarbeid med fokus på integrering og aksept og kunnskap, samt frivillig engasjement for pårørende og pasienter. Personer med demenslidelse trenger tilpassede botilbud og individuelle tjenester, og velferdsteknologi må tilpasses denne pasientgruppa.

Husbanken – investeringsstilskudd

Fylkesmannens rolle har endret seg i planperioden siden 2008, fra tildeling av kvoter til nå en rådgivende rolle overfor Husbanken. Fortsatt oppleves samarbeidet med Husbanken som svært viktig. Fylkesmannen er betenkt over planlegging og bygging av (for) store enheter. Dette kan være kostnadseffektivt, men ikke alltid en god faglig løsning for pasienter og brukere og spesielt ikke der hvor det er viktig å ha fokus på mestring og selvstendighet.

Pasientsikkerhetsprogrammet

USHT i begge Agderfylkene har tatt et stort ansvar i 2017 for å sette pasientsikkerhet på dagsorden.

Utviklingssentrene

Fylkesmannen har deltatt i fag- og samarbeidsråd til begge USHT'ene. Utviklingssentrene har større fokus nå på spredning av kompetanse på tvers av kommunegrensene i begge fylkene. "Agderprosjektet" samarbeider tett med USHT i begge fylker med implementering av velferdsteknologi, som krever ny kompetanse ut i alle ledd. Velferdsteknologiens ABC er gjennomført med oppstartkonferanser med over 200 deltakere i begge fylker. Fylkesmannen har bidradd med foredrag om hhv. tvang og makt/ saksbehandlingsregler og etikk på oppstarts-konferansene.

Inn på tunet

Vi har gjennomført flere samarbeidsmøter i egen interngruppe med deltakelse fra landbruksavd., utdanning- og barnevernsavd. og helse- og sosialavd. Vi har utarbeidet vi felles handlingsplan og gjennomførte besøk på Inn på tunet gård i Tvedestrand kommune våren 2017. Høsten 2017 gjennomførte vi to dagers konferanse der Fylkesmannens tverrfaglige gruppe samt Fylkesmannen i Rogaland og Universitetet i Agder stod som arrangør. Konferansen samlet ca. 100 deltakere. Det ble arrangert en forskningssamling samtidig, en spennende kombinasjon.

Andre forhold

I forbindelse med lovendring om rett til opphold i sykehjem fikk alle embetene en sentral rolle som ikke var beskrevet i årets VØI eller TB. Vi måtte kontakte alle kommunene og få opplysninger om hvordan de arbeidet med lokal forskrift på dette området. Dette utgjorde ca 2 ukeverk.

Minst 70 % av kommunene (fra kapittel 3.1.3.1.1.1 i TB)

Rapportere på

Minst 70 % av kommunene har lagt planer for å møte fremtidens utfordringer på helse- og omsorgsfeltet, bl.a. kompetanse- og rekrutteringsplaner [1].

[1] Helsedirektoratet vil i dialog med fylkesmannen utarbeide felles kartleggingsmetode.

Resultatet er framkommet dels ved utsendt Questback, dels ved telefonintervju ved manglende svar. Questbacken skilte ikke mellom helse- og omsorgsplaner og kompetanse- og rekrutteringsplaner så vi kjenner ikke til hvor mange kommuner som har en aktiv kompetanse- og rekrutteringsplan. Vårt inntrykk er at de fleste kommunene har en vedtatt og aktiv helse- og omsorgsplan, enten som delplan til kommuneplan eller som egen sektorplan.

Andel av kommunene som har lagt planer for å møte fremtidens utfordringer

Resultatmål	Differanse	Resultat
70	15	85

Flere kommuner enn i (fra kapittel 3.1.3.1.1.2 i TB)

Rapportere på

Flere kommuner enn i 2015 gir dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens [1].

[1] Antall personer med demens som får dagaktivitetstilbud og antall kommuner som gir dagaktivitetstilbud fremkommer av Helsedirektoratets oversikt over tildelt tilskudd. Oversikten oversendes fylkesmennene 3 ganger i året. I tillegg fremkommer antall kommuner som har dagaktivitetstilbud til personer med demens i Kostra-skjema 4 pkt. 4. Totalt antall personer med demens som får dagaktivitetstilbud fremkommer av nasjonale kartlegginger av kommunenes tilrettelagte tjenestetilbud for personer med demens. Siste kartlegging var i 2014, og neste er i 2018.

Fylkesmannen har i 2017 fulgt opp satsingsområdene i demensplan 2020 gjennom oppfølging av statistikk levert fra Aldring og helse og kvalitetssikring av tall ved besøk i demensnettverk i Aust- og Vest-Agder vår og høst (Songdalen og Vegårshei). Denne kontakten er viktig for å kunne møte de ulike kommuners behov for veiledning og motivere til prosjektarbeid og fagutvikling, spesielt for etablering av dagtilbud og samtaletilbud for pasienter som får diagnosen demenslidelse. Alle kommuner i Agder har etablert pårørendeskoler pr. 2017, enten alene eller i samarbeid med nabokommuner.

Det har også vært viktig å informere om ny pårørendeveileder og faglig retningslinje om demens som kom i 2017. Dette er også informert om på fag- og samarbeidsråd, workshop og samlinger med kommuner og USHT og på velferdsteknologikonferansen på Agder som ble holdt for tredje gang 9.-10. mars 2017

Antall kommuner som gir dagaktivitetstilbud til hjemmeboende personer med demens

Resultat	Antall kommuner som gir dagaktivitetstilbud i 2015	Antall kommuner som gir dagaktivitetstilbud i 2016
1	22	23

Antall kommuner er økt med en fra 2015 til 2016.

Flere personer med dem (fra kapittel 3.1.3.1.1.3 i TB)

Rapportere på

Flere personer med demens får dagaktivitetstilbud sammenliknet med 2015 [1].

[1] Se referanse under fotnote 3.

Det har vært en betydelig økning i antall personer med demens som får tilbud om dagaktiviteter. Se for øvrig mer utfyllende rapport under pkt. 3.1.3.1.1.2.

Antall hjemmeboende personer med demens som får dagaktivitetstilbud

Resultat	Antall personer som får dagaktivitetstilbud i 2015	Antall personer som får dagaktivitetstilbud i 2016
64	461	525

Antall personer som får dagaktivitetstilbud er økt fra 2015 til 2016. Flere kommuner har tilbud under oppbygging.

Personell i helse- og (fra kapittel 3.1.3.1.1.4 i TB)

Rapportere på

Personell i helse- og omsorgstjenesten har fått økt formalkompetanse sammenliknet med 2015 [1].

[1] Tall hentes fra KOSTRA.

Vi registrerer en økning i *antall årsverk* med formalkompetanse. T Tallene gjelder både Aust- og Vest-Agder.

Personell i helse- og omsorgstjenesten har fått økt formalkompetanse

Resultat	Antall personell i 2015	Antall personell i 2016
172	4 694	4 866

Vi har sett på tilsendt kommune statistikk fra Helsedirektoratet. Her finnes ikke oversikt over antall som har fått økt formalkompetanse, bare antall årsverk. Vi har lagt disse tallene til grunn.

Flere kommuner har ansatt psykolog sammenliknet med 2015 . (fra kapittel 3.1.3.1.1.5 i TB)**Rapportere på**

Flere kommuner har ansatt psykolog sammenliknet med 2015 [1].

[1] Tall hentes fra IS 24/8 for 2015 og brukes til oppfølging av kommunene i 2017. IS 24/8 for 2016 brukes for å måle måloppnåelsen ved utgangen av året.

Sterkest økning i Vest-Agder (+ 5 stillinger)

Økning i Aust-Agder (+ 2 stillinger)

Antall kommuner som har ansatt psykolog

Resultat	Antall kommuner i 2015	Antall kommuner i 2016
5	18	23

Økt andel av pasienter (fra kapittel 3.1.3.1.2.1 i TB)**Rapportere på**

Økt andel av pasienter med behov for habilitering- og rehabilitering mottar tjenester i kommunene sammenliknet med 2015 [1].

[1] Tall hentes fra IPLOS/SSB. Andelen beregnes ved å dele antall personer som får hab/rehab i kommunen på totalt antall personer med registrert behov for hab/rehab i kommunen.

Rapportering på dette feltet er ufullstendig slik at tall bare i noen grad kan vise en utvikling.

Vi har tatt utgangspunkt i 2015 tall fra Samdatakommune fra Helsedirektoratet og tilsendte tall fra ansvarlig for habilitering/rehabilitering i Helsedirektoratet.

2015 - 2016 Aust- Agder: (12 kommuner svart)

I institusjon mottakere pr. 1000 innb: Endring fra 2,9 (15) til 3,1

Utenfor institusjon pr. 1000 innb: Endring fra 10,4 (15) til 9,1

2015 - 2016 Vest-Agder (12 kommuner svart)

I institusjon mottakere pr. 1000 innb: 3,7 (15) til 3,2

Utenfor institusjon pr. 1000 innb: Endring fra 5,0 (15) til 5,8

Vi mener at så lenge det statistiske materialet er så dårlig og lite representativt har det liten hensikt å kommentere på disse tallene. Vår oppgave blir å gi økt oppmerksomhet til dette feltet i forbindelse med Opptrappingsplanen. Sentrale myndigheter har et ansvar for å definere tydeligere hvordan rehabilitering/habilitering skal defineres og dokumenteres i IPLOS og KOSTRA.

Økt andel av pasienter med behov for habilitering- og rehabilitering mottar tjenester i kommunene

Resultat	Andel pasienter i 2015	Andel pasienter i 2016
0 %	0 %	0 %

I flg. tilsendt e-post fra Helsedirektoratet finnes det ikke statistisk materiale som kan besvare dette spørsmålet.

Flere kvalifiserte årsverk (fra kapittel 3.1.3.1.2.2 i TB)

Rapportere på

Flere kvalifiserte årsverk enn i 2015 arbeider innen habilitering og rehabilitering i kommunene [1].

[1] Tall hentes fra KOSTRA.

Som kommentert under tabellen, har det ikke lyktes oss å finne eksakt antall årsverk som arbeider innen habilitering/rehabilitering i kommunene. Økning i antall årsverk for fysioterapeuter gir bare et delvis riktig bilde av utviklingen. I forbindelse med Opptappingsplanen for habilitering/rehabilitering ønsker vi at Helsedirektoratet etterspør årsverksutvikling i kommunene innen dette feltet for bedre å kunne vurdere planens måloppnåelse.

Flere kvalifiserte årsverk arbeider innen habilitering og rehabilitering i kommunene

Resultat	Antall kvalifiserte årsverk i 2015	Antall kvalifiserte årsverk i 2016
9	261	270

Dette er endring i antall årsverk for fysioterapeuter innen pleie- og omsorgssektoren, framkommet i statistikkoversikt fra helsedirektoratet for både Aust- og Vest-Agder. Andre yrkesgrupper kan også drive habilitering/rehabilitering, men vi har ikke funnet statistikk som viser totalt antall årsverk som utfører denne tjenesten i kommunen.

Minst ett innsatsområde (fra kapittel 3.1.3.1.2.3 i TB)**Rapportere på**

Minst ett innsatsområde er iverksatt i minst en relevant avdeling i 75 % av kommuner [1].

[1] Helsedirektoratet vil i dialog med fylkesmannen utarbeide felles kartleggingsmetode. Resultatet av kartleggingen forventes brukt av fylkesmannen i oppfølging av kommunene gjennom året.

Se merknad under tabell.

Innsatsområde iverksatt

Resultatmål	Resultat	Andel kommuner
75 %	10 %	85 %

Vi har lagt helsedirektoratets questback til grunn, samt hatt en oppfølging av kommuner som ikke svarte på denne. 25 kommuner svarer at de har iverksatt tiltak for å styrke kapasitet og kompetanse innenfor habilitering og rehabilitering. 1 kommune er i ferd med å bygge opp kapasitet, 3 kommuner svarte nei og 1 kommune visste ikke.

3.1.1.6 Forbedret, forsterket, tverrsektoriell og samordnet innsats jf. Opptappingsplan for rusfeltet 2016-2020

Vi vurderer at det har vært tatt flere initiativ som understøtter en forbedret, forsterket, tverrsektoriell og samordnet innsats.

Det er utarbeidet en regional samhandlingsmelding for rus- og psykisk helsefeltet i Agder som omfatter alle kommunene og helseforetaket i regionen.

Det er videre tatt flere initiativ knyttet til etablering av ulike tverrfaglige og ambulante team på feltet. Vi forventer en økt behandlings- og oppfølgingskapasitet knyttet til slike team i løpet av 2018, da det er signalisert at flere team planlegges operative i løpet av året.

Minst 70 % av kommunene (fra kapittel 3.1.3.2.1.1 i TB)**Rapportere på**

Minst 70 % av kommunene sikrer brukermedvirkning i tjenesteutvikling innen rus- og psykisk helsefeltet [1].

[1] Tall hentes fra IS 24/8.

97% av kommunene på Agder rapporterer at de sikrer brukermedvirkning i tjenesteutvikling i rus- og psykisk helsefeltet.

Det er flere aktive og robuste brukerorganisasjoner på dette feltet i landsdelen. Dette bidrar også til et ekstra fokus på brukerinvolvering i kommunene. Det er etablert et samarbeidsprosjekt hvor Universitetet i Agder, flere kommuner, Agderforskning, brukerorganisasjoner på rus- og psykisk helsefeltet og Fylkesmannen deltar. Prosjektet har følgende målsetninger.

- Mobilisere brukere som har deltatt eller ønsker å delta i råd og utvalg i kommunen. Styrke deres rolleforståelse gjennom kurs og veiledning, og utforske gode modeller for brukerinvolvering på systemnivå i kommunene.
- Utvikle et veilednings- og opplæringsprogram for denne gruppen. Opplæringen planlegges slik at fagfolkene som de ansatte med brukererfaring samarbeider med deltar i deler av den samme opplæringen.
- Utvikle et 10 Stp. emne på masternivå om samarbeidsforskning, hvor en blant annet vil fokusere på brukere som medforskere i forskningsprosjekt.

Det er etablert et faglig forum for ansatte med brukererfaring. Tiltaket driftes av brukerorganisasjoner og understøttes av Fylkesmannen.

Flere kommuner har tatt i bruk FIT/KOR metodikk og det jobbes med å etablere et nettverk for kommuner som har tatt i bruk dette verktøyet. Etter vår vurdering er ikke hele potensialet knyttet til systematisering av data fra denne metodikken utnyttet. Det drøftes hvordan dette kan gjøres.

Fylkesmannen gjennomførte fem systemrevisjoner knyttet til kommunens tjenester til ROP pasienter i 2017. På tre av disse tilsynene hadde vi med brukerrepresentant i revisjonsteamet for å styrke brukerperspektivet i tilsynet. Det ble ikke gitt avvik knyttet til brukerinvolvering på noen av tilsynene.

Brukermedvirkning i tjenesteutvikling innen rus- og psykisk helse

Resultatmål	Resultat	Andel av kommunene
70 %	27 %	97 %

Her er det en feil i tabellen - I vår rapportering ha vi slått sammen tallene for begge Agder fylkene fra IS 24/8 (29 av 30 kommuner rapporterer at de vurderer at de sikrer brukermedvirkning i tjenesteutviklingen)

90 % av kommunene har kartlagt (fra kapittel 3.1.3.2.1.2 i TB)

Rapportere på

90 % av kommunene har kartlagt rusmiddelsituasjonen i kommunen ved brukerplan eller annen kartlegging [1].

[1] Tall hentes fra IS 24/8.

22 av 30 kommuner har gjennomført Brukerplan eller annen kartlegging av rusmiddelsituasjonen i løpet av de siste år. KoRus Sør formidler at samtlige kommuner har fått tilbud om og deltatt på opplæring i verktøyet i løpet av 2017.

I 2016 ble det gjennomført Ungdata undersøkelse på ungdomstrinnet og i videregående skole i 30 av 30 kommuner på Agder. Alle offentlige skoler og de fleste private ungdomsskoler og videregående skoler deltok i undersøkelsen.

I tilknytning til overdosestrategien er det utviklet varslingsrutiner mellom flere av de store og mellomstore kommunene for varsling når det oppdages urene stoffer eller svært "rene" stoffer som innebærer en økt overdosefare.

Kartlagt rusmiddelsituasjonen

Resultatmål	Resultat	Andel av kommunene
90 %	10 %	100 %

70 % av kommunene har (fra kapittel 3.1.3.2.1.3 i TB)

Rapportere på

70 % av kommunene har sektorovergripende system for identifisering av personer med behov for tidlig intervensjon ved rusrelatert problematikk [1].

[1] Tall hentes fra IS 24/8

I følge IS 24/8 rapporterer 50% av kommunene i regionen at de har et sektorovergripende system for identifisering av personer med behov for tidlig intervensjon ved rusrelatert problematikk. Det er svært store forskjeller mellom fylkene. (AA=73%, VA=27%)

Vi er usikre på hvordan forskjellen kan forklares og vil være et tema i våre møter med kommunene i 2018.

Sektorovergripende system for identifisering av personer

Resultatmål	Resultat	Andel av kommunene
70 %	- 20 %	50 %

Flere kommuner har etablert (fra kapittel 3.1.3.2.1.4 i TB)

Rapportere på

Flere kommuner har etablert aktivt oppsøkende behandlings- og oppfølgingsteam for mennesker med rus- og psykisk helseproblematikk enn i 2016 [1].

[1] Tall hentes fra rapportering på tilskuddsordning "Langvarige sammensatte" (765.60) og "Kommunalt rusarbeid" (765.62) sett i sammenheng med IS 24/8.

Som påpekt i notat fra Sintef vedr. IS 24/8 kan ikke tallene sammenliknes direkte pga. ulik spørsmålstilling i 2015 og 2016.

Det er i 2017 satt i gang et arbeide i regi av helseforetaket og flere kommuner i regionen for å få etablert flere FACT team. Det arbeides også med å få etablert flerfaglige team for å styrke det polikliniske tilbudet innenfor rusbehandling. Fylkesmannen har vært tydelig på å gi signaler om at vi ønsker å prioritere denne type tiltak i vårt tilskuddsarbeid.

Etablert aktivt oppsøkende behandlings- og oppfølgingsteam

Resultat	Antall kommuner i 2015	Antall kommuner i 2016
1	9	10

3.1.1.7 Styrket folkehelsearbeid

Folkehelserådgiver er en del av embetets plangruppe og skriver innspill sammen med saksbehandlere fra Miljøvernavdelingen og landbruksavdelingen på kommuneplaner og reguleringsplaner for å ivareta folkehelseperspektivet i planene og barn og unges interesser.

Vi har i 2017 hatt spesielt fokus på systematikken i planarbeidet for å ettersøke at folkehelseoversikter ligger til grunn for planstrategier og at kommunen jobber med sine utfordringer videre inn i det øvrige planverket. Hensynet til barn og unge står i sterk tilknytning til kommunenes satsning på folkehelsearbeid og vi mener at våre innspill er viktig i så henseende. Vi har i 2017 hatt flere innsigelser til planer som er i konflikt med rikspolitiske retningslinjer for barn og unge.

I våre innspill har vi fokus på boligsosiale hensyn. Dette ser ut til å forsvinne litt bort i kommunens overordnede planer. Dette blir ivaretatt i ulike kommunedelplaner. Vi vektlegger behovet for gode sosiale møteplasser på tvers av generasjoner i våre innspill, og har stort fokus på nærfriluftsliv som skaper aktivitet der folk bor.

I samarbeid med begge fylkeskommunene ble det arrangert fagsamling «Hensynsone barn og unge» med fokus hvordan ivareta barn og unges interesser i planarbeid. 80% av kommunene deltok. De fleste med sine planfolk, noen folkehelsekoordinatorer/kommuneleger og flere barn og unge representanter. For selv å ivareta barne og unge perspektivet var representanter fra to ungdomsråd invitert til å holde innlegg om hvordan de opplevde å bli ivaretatt i planprosesser.

På bakgrunn av en oppfølging av Helsedirektoratets kartlegging av status på godkjenning av skoler og barnehager vi gjennomførte i 2016, så vi store mangler på godkjenninger av virksomheter i Agder. Vi har 2017 viderført oppfølgingen av dette både gjennom planarbeidet i embetet og gjennom et egenutviklet tilsyn. Vi har gjennomført 4 tilsyn i samarbeid med vår utdanning og barnevernsavdeling. Dette var nyttig for intern samhandling på tvers og lærerik for kommunens tverrfaglige samarbeid.

Minst 75 % . (fra kapittel 3.1.3.3.1.1 i TB)**Rapportere på**

Minst 75 % [1].

[1] Helsedirektoratet vil ha dialog med fylkesmannen om kartleggingsmetode. Resultater av kartleggingen forventes brukt av fylkesmannen i oppfølging av kommunene gjennom året.

Fylkesmannen i Aust- og Vest Agder oppfordret kommunene til å besvare questback undersøkelsen utarbeidet av Hdir for å få kartlagt situasjonen på Agder. I alt har vi fått besvarelse fra 22 av 30 kommuner og vi har derfor kun sett på situasjonen til de kommunene som har besvart. Vi har kjennskap til at flere av de som ikke har besvart har utarbeidet oversiktsbildet i forbindelse med sitt planstrategi arbeid.

I alt har 95 % utarbeidet et oversiktsbildet og av disse har 81% dette innarbeidet i planstrategi, 77% inn i kommuneplanens samfunnsdel og 54 % i arealdelen. 45 % har folkehelse innarbeidet i egen kommunedelplan.

68 % har fastsatt mål og strategi for sitt folkehelsearbeid. Vi ser fortsatt at ikke alle kommuner har forankret arbeidet godt nok i politisk og administrativ ledelse, men mange kommuner er på god vei og hele 81 % av de som har besvart har etablert et tverrfaglig utvalg. Det er noe varierende hvorvidt rådmann deltar i disse, 3 av kommunene nevner dette eksplisitt.

Vi opplever at mange av kommunene har mange gode tiltak for å møte sine utfordringer, samtlige kommuner svarer at de har dette, mens kun 50% har et system for evaluering.

Vi vurderer situasjonen for det systematiske folkehelsearbeidet som bra, og vi vil følge opp kommunene videre. Som ledd i dette har vi i 2017 hatt kommunebesøk i Farsund, Bykle og Valle med både administrasjon og kommunestyret. Kommunene har gitt gode tilbakemeldinger på dette og folkehelsekoordinatorene opplever en økt forståelse i kommunen.

Vi har også hatt et særlig fokus på kommunene i Østre Agder, som har store levekårsutfordringer. Vi har deltatt og vært vertskap for deres Fagutvalg folkehelse for de åtte kommuner i møter i løpet av året, og bidratt med informasjon i møte med alle ordførere og rådmenn.

Vi har faste halvårlige møter med ledende helsesøstre i begge fylker, hvor folkehelse har vært fast tema. Tema i 2017 var deres bidrag i det systematiske folkehelsearbeidet, særlig oversiktsarbeid og det som står om deres rolle i dette i de nye nasjonale retningslinjene for disse tjenestene. Det har også blitt gitt informasjon om pågående arbeid med folkehelseprogrammet på Agder.

Systematisk og langsiktig folkehelsearbeid

Resultatmål	Resultat	Andel kommuner
75 %	2 %	77 %

Minst 80 % . (fra kapittel 3.1.3.3.2.1 i TB)

Rapportere på

Minst 80 % [1].

[1] Som fotnote over.

I følge kartleggingen har 63% av kommunene vektlagt utjevning av sosiale helseforskjeller i planer etter plan- og bygningsloven. Vi ser et behov for økt fokus på dette i oppfølging av kommunenes samfunnsplaner og arealplaner. Ikke alle kommunene i Agder har rullert disse ennå.

Vektlagt utjevning av sosiale helseforskjeller

Resultatmål	Resultat	Andel kommuner
80 %	- 17 %	63 %

3.1.1.8 Økosystemene i fylket har god tilstand og leverer økosystemtjenester

Vannmiljøet er over mange år radikalt forbedret gjennom utslippsreduksjoner og vassdragskalking. Vi forventer positiv utvikling framover, ikke minst gjennom effektivisering av tiltaksplanen i regional plan for vannforvaltning.

Betydelige forbedringer i forurenset sjøbunn bidrar til måloppnåelse i marine økosystemer. Kulturlandskapene holdes til dels i hevd gjennom våre nasjonale ordninger.

Tilstand for truede arter og naturtyper er usikker. Vi arbeider med sakene, men har ingen god oversikt. Nasjonale ansvarsarter som villrein og laks er i god utvikling. Begge artene er under press fra utbyggingsinteresser og oppdrettsnæring. Samarbeidsklimaet med AT-skog er godt, men vi har liten oversikt over i hvilken grad skogbruks tiltak berører trua arter og naturtyper i daglig drift.

Det er fremdeles et klart behov for supplerende kartlegging og kvalitetssikring av eksisterende data for viktige naturtyper både på land og i sjø.

Status for vern av natur er relativt god i Agder. Fjellnaturen og kystnaturen er godt vernet. Etableringen av Raet nasjonalpark sikrer både marint vern og representativ kystnatur. Skogvern arbeider vi godt med, med mange nylig vernede områder og flere i prosess. Mer myr og våtmark bør sikres.

Påbegynt overvåkingsprogram i alle vannregioner. (fra kapittel 3.1.4.1.1.1 i TB)**Rapportere på**

Påbegynt overvåkingsprogram i alle vannregioner.

Overvåkingsprogrammer er i igangsatt i deler av regionen, hovedsakelig knyttet til kystområdene. Det er tre nye delprogrammer som ligger klare for oppstart i 2018. Det er likevel fortsatt behov for mer systematisk gjennomføring, og det jobbes med å lage en helhetlig overvåkingsplan for regionen.

Økt bruk av påleggsmyndigheten (fra kapittel 3.1.4.1.2.1 i TB)**Rapportere på**

Økt bruk av påleggsmyndigheten hjemlet i vannkraftkonsesjoner sammenliknet med 2016.

FM har forberedt og planlagt pålegg i 2017, men det er dessverre ikke sendt ut noen pålegg i tilknytning til vannkraftkonsesjoner i 2017. Det er likevel igangsatt viktig arbeid knyttet til tiltak i Åna-Sira, Kvina, Mandalselva og Nidelva.

Vurdert fag- og hjemmelsgrunnlag (fra kapittel 3.1.4.1.3.1 i TB)**Rapportere på**

Vurdert fag- og hjemmelsgrunnlag for tiltak i alle vedtatte vannforvaltningsplaner. Iverksatt tiltak i henhold til forvaltningsplan på eget ansvarsområde eller har en begrunnelse dersom tiltak ikke iverksettes.

Påbegynt men ikke fullført. Planlagt fullført i 2018 jf. nytt oppdrag om statusoppdatering i Vann-Nett.

3.1.1.9 Ingen arter og naturtyper i fylket er utryddet, og utviklingen til truede arter er i bedring

Utviklingen er god i ferskvann og elver der vassdragskalking og redusert sur nedbør slår positivt inn. Usikker status for øvrige truede arter og naturtyper på grunn av manglende datagrunnlag for de fleste artene, samt manglende kapasitet til regional oppfølging av dette. Damfrosken har blitt overvåket årlig. Utviklingen er bekymringsfull. Vi har i 2017 registrert fisk på flere av lokalitetene, og har jobbet aktivt med å fjerne denne trusselen. Klippeblåvinge er ikke registrert i vårt økologiske funksjonsområde de siste årene på tross av systematiske søk etter arten. Vi har fått økt områdevern de siste årene gjennom frivillig vern av skog og opprettelsen av Raet nasjonalpark, som styrker muligheten for økt måloppnåelse både for trua arter og naturtyper.

Vi har relativt god oversikt over de kulturbetinga trua naturtypene i Agderfylkene og arbeider godt med disse. Tilskuddsordningene bidrar positivt for ivaretagelse av naturtypene. Vi har også etter hvert relativt god oversikt over forekomster av naturtype hul eik og arbeider aktivt for å få god utvikling. For øvrige trua naturtyper har vi begrenset oversikt over tilstand og utvikling. Kunnskapsgrunnlaget om naturmangfold er ikke tilstrekkelig verken på land eller i sjø. Kartleggingsdekningen er for lav og det er mye upresise data. Vi opplever lav progresjon i dette arbeidet fra nasjonalt hold. Gode grunnlagsdata vil bety at

vi kan gjøre en bedre jobb for å ivareta naturmangfoldet.

Alle tiltak for truede arter (fra kapittel 3.1.4.2.1.1 i TB)

Rapportere på

Alle tiltak for truede arter og naturtyper skal være i tråd med forvaltningsmål, faggrunnlag og handlingsplaner.

Alle tiltak for truede arter er i tråd med forvaltningsmål, faggrunnlag og handlingsplaner. For damfrosk er utviklingen bekymringsfull, men både FM og MDir jobber aktivt med tiltak for å bedre situasjonen.

3.1.1.10 Et representativt utvalg av norsk natur skal tas vare på for kommende generasjoner

Vi har hatt ansvar for verneplanprosessen for følgende områder som ble vernet som naturreservat i 2017: Birkelid NR i Songdalen; Vassvann NR i Kristiansand; Kvåsfossen NR i Lyngdal; Dåsvasdalen NR i Evje og Hornnes; Bjoruvstøl NR, Heddeviksfjell NR og Kviteflogi NR i Bygland; Bjørnstadfjell NR og Fossbufjellet NR i Gjerstad; Haresteinsheia NR, Romeheia NR og Styggetjønnåsen NR i Froland; Rosstøl i Tvedestrand og Hækjenkleiv NR og Åslandsøya og Kjeøya NR i Åmli.

I tillegg har det blitt gjennomført utvidelser i følgende naturreservat: Torehei NR (tidl. Røymyråsen) i Lillesand; Linddalsfjellet og Sydalen NR (tidl. Lindalen) i Evje og Hornnes; Vardeheia NR og Reismyr NR i Åmli og Svingervann NR i Kristiansand.

Disse verneområdene vil bidra til å sikre et representativt utsnitt av både det typiske og sjeldne i norsk skogsnatur. De vernede områdene i Agder omfatter totalt nesten 30 000 dekar nytt areal.

Antall gjennomførte verneplanprosesser innenfor skogvern er økt i forhold til 2016. (fra kapittel 3.1.4.3.1.1 i TB)

Rapportere på

Antall gjennomførte verneplanprosesser innenfor skogvern er økt i forhold til 2016.

Vi meldte oppstart for til sammen 18 verneområder og sendte tilråding for alle disse områdene, samt to som det ble meldt oppstart på i 2016. Alle disse (20) ble vernet i 2017. I 2016 ble det vernet 11 nye områder i Agderfylkene gjennom ordningen med frivillig vern av skog. Vi har dermed økt antallet gjennomførte verneplanprosesser i 2017 sammenlignet med 2016. Vi fikk tilført ressurser til å styrke bemanningen på området i 2017. Dette er hovedgrunnen til at vi har greid å øke antallet gjennomførte verneprosesser i 2017. Det er en utfordring å opprettholde en styrket bemanningen på sikt uten at det blir tilført ressurser. Kapasitetsutfordringer knyttet til kartlegging og leveranse av kartleggingsrapporter er en flaskehals, både for oss, men også for de skogsaksykndige som får en opphoping av oppgaver på høsten.

3.1.1.11 Utslipp av helse- og miljøfarlige stoffer er redusert og forurensning skader i så liten grad som mulig helse og miljø

Vi har hatt lav tilsynsaktivitet i 2017 pga ressursituasjonen, men har deltatt i alle landsdekkende tilsynsaksjoner. Vi har også bidratt til reduksjon av helse- og miljøfarlige stoffer via stort trykk på behandling av utslippstillatelser, veiledning til kommuner og bedrifter og arbeid med opprydding i forurensete sedimenter og lignende. Vi gikk over budsjetterte gebyrinntekter (ca 260 000 kr over)

Pukkverk, skipsverft, galvanoidindustri (fra kapittel 3.1.4.4.1.1 i TB)

Rapportere på

Pukkverk, skipsverft, galvanoidindustri, forbrenningsanlegg og fiskeforedling driver i tråd med kravene i forurensningsforskriften.

Pukkverk og asfaltverk følges opp jevnlig via innsendte meldeskjemaer, bekymringsmeldinger o.l. I 2018 skal vi følge opp mange anlegg via landsdekkende tilsynsaksjon. Det er få aktive skipsverft i Agder-fylkene. Vi følger opp ett aktivt verft, men følger flere saker som gjelder tidligere skipsverftaktivitet ved opprydding i grunn og i sediment. Returkraft sitt avfallsforbrenningsanlegg følges opp via frekvensbasert tilsyn. I fjor mottok vi ikke meldinger om nye galvanobedrifter eller forbrenningsanlegg.

Prioriterte skipsverft

Navn på prioriterte skipsverft	Undersøkelser	Behov for tiltak	Tiltaksplan land	Tiltak land	Tiltaksplan sjø	Tiltak sjø
Pusnes	Varsel, Pålegg	Land	Varsel, Pålegg	Varsel, Pålegg		
Bredalsholmen	Varsel, Pålegg	Land, Sjø	Varsel, Pålegg	Varsel, Pålegg	Varsel, Pålegg	Varsel, Pålegg
Vindholmen	Varsel, Pålegg	Land, Sjø	Varsel, Pålegg	Varsel, Pålegg		
Andøya industripark	Varsel, Pålegg	Sjø			Varsel, Pålegg	
Båtservice Verft/Mandal	Varsel, Pålegg	Land, Sjø	Varsel, Pålegg	Varsel, Pålegg	Varsel, Pålegg	Varsel, Pålegg
Flekkfjord Slipp & Maskinfabrikk (FSMV)						
Kvina Verft, Fedafjorden	Varsel, Pålegg					
Simek Flekkfjord	Varsel, Pålegg	Sjø			Varsel, Pålegg	

Bredalsholmen: Følges opp via sedimentprosjektet i Kr sandsfjorden. Har gjort tiltak i sediment (mudret), fremdeles for høye verdier. FM har gitt pålegg om ytterligere undersøkelser, men dette er ikke fulgt opp av kommunen. Vindholmen: Tiltak på land er ferdig. Ryddet til industriformål. Det er lagt frem ny reguleringsplan for bystyret rundt nyttår (2017/2018). Her er det planer om omregulering til bolig og friområdet/badeplass. Dersom dette vedtas vil det være aktuelt å vurdere flere undersøkelser i sjø, tiltaksplan og sannsynligvis tiltak i sjø. FM gjør ikke noe her før reguleringsplan er avklart. Andøya: Skal mudre for TBT, men dette er utsatt pga samkjøring med omlegging av kommunalt renseanlegg. Båtservice = ferdig. FSMV: Inngår i Fjordprosjekt og følger egen plan, har tillatelse til opprydding fra FM. Kvina Verft inngår i Fjordprosjekt. Simek Flekkfjord: Inngår i Fjordprosjekt.

3.1.1.12 God økonomiforvaltning i kommunene

Fylkesmannens hovedfokus i 2017 har vært å bidra til at kommunene jobber målrettet med å tilpasse driften innenfor de økonomiske rammene som gis i kommuneopplegget. Ingen kommuner i Aust-Agder og Vest-Agder er registrert i ROBEK ved utløpet av 2017.

Både Birkenes og Tvedestrand kommune ble meldt ut av ROBEK i 2017. Sammenliknet med 2016 har antall ROBEK-kommuner dermed blitt redusert fra 2 til 0 og vi har oppfylt resultatmålet. Embetsledelsen og staben deltok på en rekke møter med politisk og administrativ ledelse, og på kommunestyremøter. Vi benyttet også muligheten til å holde tilbake skjønnskudd. Prosessen har vært preget av tillit og god dialog.

Antallet kommuner i ROBEK (fra kapittel 3.1.5.1.1.1 i TB)**Rapportere på**

Antallet kommuner i ROBEK ved utgangen av 2017 skal ikke overstige antallet ved utgangen av 2016.

Ved inngangen til 2017 var det to ROBEK-kommuner i Agder; Tvedestrand og Birkenes. Begge kommunene ble utmeldt av ROBEK i løpet av første halvår 2017.

Antall kommuner i ROBEK

Kommuner per desember 2016	Kommuner per desember 2017	Avvik
2	0	-2

Tvedestrand og Birkenes kommuner ble begge meldt ut av ROBEK i 2017

Feil i KOSTRA-rapporteringen reduseres vesentlig sammenliknet med 2016. (fra kapittel 3.1.5.1.2.1 i TB)**Rapportere på**

Feil i KOSTRA-rapporteringen reduseres vesentlig sammenliknet med 2016.

Antall feil i KOSTRA-rapporteringen ble redusert fra 15 til 13. Dette er en reduksjon men ikke vesentlig.

Kvalitet i KOSTRA-data

Feil per juni 2016	Feil per juni 2017	Avvik
15	13	-2

3.1.1.13 Økt verdiskaping i landbruket**Jordbruk**

Innovasjon Norge Agder melder at det fortsatt er stor aktivitet og etterspørsel etter finansielle virkemidler i begge fylker, men det er i år registret en liten nedgang i Vest-Agder i forhold til de siste 3 – 4 årene. Av 47 saker (AA 19, VA 28) går flest og mest til melk og storfe (36 - AA 13, VA 23). Aust-Agder-bedrifter etterspør mest utviklingsmidler (2,3 mill mot 0,5 mill i VA).

Vi har i 2017 innvilget UT-midler til 16 prosjekt med totalt kr 3 122 593. Vi har vært en aktiv medspiller i flere av prosjektene. Etterspørselen har vært noe synkende i 2017, og vi har hatt færre større samarbeidsprosjekt i 2017 enn tidligere år. Vi har f. eks. hatt flere regionale mobiliseringsprosjekter innen sauehold og for økt frukt- og bærproduksjon i de seneste årene, og matprosjekter for synliggjøring og samarbeid om produkter fra Agder, inkl deltakelse på IGW.

Regionalt næringsprogram (RNP) er inndelt i 5 satsingsområder. Det er de samme satsingsområdene som også er valgt for Regionplan Agder 2020. Det er følgende: 1) Klima – høye mål lave utslipp 2) Det gode livet - Agder for alle (inkl trad jordbruk, Inn på tunet) 3) Utdanning - verdiskaping bygd på kunnskap 4) Kommunikasjon – de viktige veivalgene og 5) Kultur – opplevelser for livet (ØkoUka).

Vi har UT-prosjekter innen områdene 2,3 og 5, og mye strategisk samarbeid og drøftinger innad i embetet, med næringa og regionalt innen områdene 1 (grønt skifte) og 4 (infrastruktur skog).

Vi har i lang tid sett at grovførearealene på Agder kan bli nytta langt bedre enn i dag. Det er derfor innvilget tilskudd til prosjekter som har som mål å øke kvalitet og produksjon, spesielt innen storfekjøtt. Her er det spesielt tydelig at sammenhengen mellom våre UT-prosjekter og påfølgende søknader til Innovasjon Norge blir stadig bedre.

Vi har i flere år hatt prosjekt for framtidssatte sauehold, det siste ble avsluttet i 2017. Målet var økt produksjon og kvalitet, og det lovet jo godt. Det tar imidlertid tid å øke eller bygge opp en produksjon, og siden det ikke bare var Agder-bønder som satset på sau samtidig, ble det overproduksjon og fallende priser. Markedet er vanskelig å forutse, så dette må det tas høyde for også i prosjektarbeidet når det nå fokuseres på storfe - også på Agder.

Agder har gode forutsetninger for økt frukt-, bær- og grønnsaks-produksjon. Vi har noen få, men sterke produksjonsmiljøer, og har støttet flere mobiliseringsprosjekter for å øke produksjonen innen denne sektoren i våre fylker. Vi har to produsenter med økologiske jordbær, som har stor nytte av kontakten med Foregangsfylket økologisk frukt og bær (FMHO/FMSF).

Inn på tunet-satsningen har fått et ekstra løft gjennom faglig fokus og entusiasme på Universitetet i Agder (UiA). I høst ble det arrangert en kombinert nordisk forsker- og nettverkskonferanse i Kristiansand. UiA har etablert et studietilbud, det søkes om et større forskningsprosjekt, og universitetet utgir en lærebok om dyreassistert terapi/antrozologi m.m. i begynnelsen av 2018. Avdelingen er involvert gjennom deltakelse i ulike fag- og referansegrupper, og som medskribent i læreboka (Lisbeth Kismul). Ellers er det flere kommuner som prøver ut ulike IPT/demenstilbud, og tilbydere på Agder har etablert IPT Sørlandet SA med tanke på profesjonalisering og samarbeid. Vi har stor nytte av et avdelingsovergripende forum internt i embetet, der avdelingene bidrar faglig som "døråpnere" til sentrale miljøer for IPT-arbeidet. I 2017 var det spesielt helse- og sosialavd. rundt demens, og utdanning- og

barnevernsavd. med oppstart av samarbeid om "gården som kvalifiseringsarena". Her er NAV/fylkeskommunene også sentrale i forhold til yrkes- og realkompetansevurderinger av fremmedspråklige/ innvandrere og andre med spesielle behov eller manglende papirer.

Det er en sterkt økende interesse for urbant/økologisk landbruk, og flere andelslandbruk er i etableringsfasen, også utenfor de mest urbane områdene. Vi bidrar med kompetanse og nettverksbygging mellom bøndene, og mellom bønder og forbrukere. Søgne vgs/naturbruk er i en omleggingsfase for tiden, og er aktivt deltakende i dette også, noe som lover godt for framtidig samarbeid skole/næring.

Skogbruk

Det har vært rekordaktivitet i Agder skogbruket også i 2017. Hogsten ligger på et historisk høyt nivå i Vest-Agder, og vi må tilbake til toppårene med billehogst på 1980-tallet for tilsvarende nivå i Aust-Agder. Planteresultat ligger også tilsvarende høyt med totalt 1,63 mill. planter. Fylkesmannen arbeider målrettet sammen med skognæringen og andre aktører for å øke aktiviteten i primærskogbruket i fylkene. Det er faghjelp i alle kommuner som ønsker (29 av 30). Det er et mål å minimum opprettholde plantetallet og øke antall dekar med ungskogpleie for å sikre fremtidsskogen.

Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder har spesiell oppmerksomhet knyttet til tiltak som bedrer infrastrukturen for skognæringen. De siste tre årene har Agderfylkene samlet og hver for seg hatt rekordhøye investeringer i skogveibygging. Investeringene økte fra 18,5 mill. kr i 2014 til 31,8 mill.kr i 2017. Det har også vært arbeidet en del i samarbeid med fylkeskommunene, Statens vegvesen, kommunene og skognæringen om oppskrivning av det offentlige veinettet. God veistandard i fylkene vil være vesentlig for å sikre konkurransekraftige betingelser for transport av tømmerprodukter.

Økt bruk av tre i bygg og satsing på verdikjeden for skog- og treprodukter er temaer som får stadig mer oppmerksomhet og hvor man ser konkrete resultater. Fylkesmannen er sentral i mye av pådriverarbeidet som skjer i fylkene og samarbeider godt med andre regionale aktører.

Regionalt bygdeutviklingsprogram er fulgt (fra kapittel 3.1.6.1.1 i TB)

Rapportere på

Regionalt bygdeutviklingsprogram er fulgt opp i tråd med nasjonal politikk.

Vårt Regionale bygdeutviklingsprogram (RBU) ble utarbeidet sammen med det regionale partnerskapet i 2013, som i mange år har omfattet begge fylker. Planen er knyttet til "Regionplan Agder 2020", den forrige stortingsmeldingen om landbruk "Velkommen til bords" (2011-12) og Landbruksmelding for Aust-Agder 2012 (vedtatt i fylkestinget). Vi er i gang med en større revisjon nå, der de nye stortingsmeldingene om landbruket legges til grunn. Det regionale næringsprogrammet (RNP) og skog- og klimaprogrammet (RSK) hører med her. Dette sammenfaller med fylkeskommunenes arbeid med nye og utfyllende planer (VINN-planen) og revisjon av eksisterende. Vi er enige om å samkjøre oss mest mulig i færrest mulig dokumenter, og er veldig oppmerksomme på at dette skal være oppgående strategier og prioriteringer som skal gjelde framover.

Regionalt miljøprogram (RMP) har sin egen, til dels nasjonale, revisjonsprosess, og har en egen styringsgruppe med andre representanter fra partnerskapet enn de andre programmene.

Alle miljøvirkemidlene er forvaltet i tråd med nasjonale føringer og regionalt miljøprogram. I tråd med programmet er det utarbeidet 18 tilskuddsordninger for regionale miljøtiltak. Se rapporteringskrav 7.3.9.6. for ytterligere kommentarer.

Tilfredsstillende foryngelse etter all hogst innen tre år etter hogst. (fra kapittel 3.1.6.1.2.1 i TB)

Rapportere på

Tilfredsstillende foryngelse etter all hogst innen tre år etter hogst.

Tilfredsstillende foryngelse innen tre år etter hogst

Det har vært rekordaktivitet i Agder skogbruket også i 2017. Planteresultat ligger også tilsvarende høyt med (889 000 VA + 740 000 i AA) 1,63 mill. planter. De markslag som hogges mest i Agder, kan forynges i en kombinasjon mellom planting og naturlig foryngelse. Planting av gran må utføres på de mest produktive arealene i de beste rennene, og kombineres med naturforyngelse av furu på de magrere ryggene.

Da foryngelseskontrollen kom i 2010, avdekket den at en for stor andel av den høyproduktive granmarka ikke ble satt i tilfredsstillende produksjon etter hogst. Både den offentlige og private veiledningstjenesten på Agder har satt inn store ressurser for å lukke avviket mellom hogd granvolum og utsatte granplanter. Skogeierne har i all hovedsak respondert positivt på foryngelseskontrollen. Den har ført til mer faglig dialog og understreket kommunenes lovpålagte ansvar for å følge opp bestemmelsene i skogloven. Kontrollen gir nå tydelige resultater i skogen, og har vist sin berettigelse. Vi mener at kontrollen i all hovedsak utføres og fungerer etter hensikten, og at de aller fleste avvik lukkes innen treårsfristen. Det må imidlertid skilles mellom oppfyllelse av skoglovens minimumskrav og det som faglig sett er tilfredsstillende foryngelse. Gjennom VSOP er det i Vest-Agder rapportert 4953 da foryngt areal og plantet 812 000 planter – noe som gir et plantetall på 164 pr daa.

Vi er ikke kjent med at noen kommuner ikke gjennomfører foryngelseskontroll, men det er et klart forbedringspotensial i noen kommuner på gjennomføring og oppfølging. De langt fleste sakene kommer til en tilfredsstillende løsning innenfor 3-års-fristen og den etappevise metodikk Landbruksdirektoratet har lagt opp for kontrollen. Siste trinn i prosessen med anmeldelse/kommunen planter for skogeiers regning, er til nå ikke effektivt av noen kommuner. Det er etter vår oppfatning 97-98% som finner en tilfredsstillende løsning innenfor skoglovens bestemmelser. Det er en tydelig gradient øst-vest i regionen i forhold til oppfølging og resultat - fra skogstrøk i øst og midt til skogreisningskommuner lengst vest i Vest-Agder. Det er betydelig tyngre prosesser å få gjenreist tilfredsstillende foryngelse etter hogst av 1.generasjons-granskog i skogreisningskommunene.

Tilfredsstillende oppfølging av hovedplan for skogbruksplanlegging. (fra kapittel 3.1.6.1.2.2 i TB)

Rapportere på

Tilfredsstillende oppfølging av hovedplan for skogbruksplanlegging.

Det er tilfredsstillende oppfølging av hovedplan for skogbruksplanlegging i begge Agder-fylkene. I Vest-Agder går hovedprosjektet for skogbruksplan i Kristiansand og Søgne for fullt og skogeierne vil få sine planer i løpet av 2018, og prosjektet i Sirdal vil avsluttes i februar 2018. Nye prosjekt startes opp i to av følgende kommuner i 2018 Marnardal, Flekkefjord eller Hægebostad/Lyngdal. I Aust-Agder er prosjektet for Arendal og Tvedestrand satt i gang og det vil utføres feltarbeid sommeren 2018. Når skogeierne i Arendal og Tvedestrand etter hvert får sine skogbruksplandata, vil alle kommuner i Aust-Agder ha oppdaterte planer med data tilgjengelig på digitale plattformer.

I takstprosjektene blir miljøregistreringene fra første omdrev revidert i henhold til sentrale retningslinjer.

3.1.1.14 Bærekraftig landbruk

Regionalt miljøprogram: viser til pkt. 3.1.6.2.2.1 og pkt. 7.3.9.6

"Skogens rolle i klimasammenheng" er et kontinuerlig arbeid, med stadig økende fokus, både praktisk og politisk. Det er gjort mye rundt økt bruk av tre, og mye spennende er på gang. Det er også etablert flere nettverk mellom skogeiere, industri, akademia og det offentlige (UiA, FM, IN og fylkeskommunene). Også når det gjelder strategisk planarbeid i regionen spiller Fylkesmannen en sentral rolle i arbeidet med å synliggjøre skogens muligheter, både med tanke på klimagassregnskap og i et verdiskapingsperspektiv. Bioenergi-prosjektet som var et regionalt samarbeid mellom sju parter (Innovasjon Norge, fylkeskommuner og Fylkesmenn), med Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder som prosjektansvarlig, ble avsluttet i 2017. Etter tre års målrettet arbeid var prosjektleder totalt involvert i planleggingsfasen til 46 bioenergianlegg som ble besluttet bygd. Med tanke på at dette arbeidet ble gjort i et marked med svært lave energipriser, er det all mulig grunn til å være fornøyd med resultatet.

Økt planting med tilskudd (fra kapittel 3.1.6.2.1.1 i TB)

Rapportere på

Økt planting med tilskudd til tettere planting, og økt gjødsling, sammenlignet med 2015.

Aust- og Vest-Agder hadde et samlet skogplantetall på 1.68 mill stk i 2016 og 1,63 mill stk i 2017. Tilsvarende tall for 2015 var 1.37 mill stk. Det utgjorde en samlet økning fra 2015 til 2016 på 18,6 % og en samlet økning fra 2015 til 2017 på 16%. Det er verdt å merke seg at økningen i plantetallet også var på samme nivå fra 2014 til 2015. Begge fylkene ligger nå på det årlige måltallet for planteaktivitet.

I 2017 er det utbetalt et samlet tilskudd til nyordningen "tettere planting" på kr 140.160 i Vest-Agder og kr 118.379 i Aust-Agder. Nyordningen med tilskudd til fastmarksgjødsling har i 2017 resultert i et samla gjødslingsareal på 763 daa. Til sammenlikning var samlet gjødselareal i 2016 på 1.153 daa. Dette er bra, sammenlignet med et tilnærmet nullnivå i 2015 og tidligere. Begge Agderfylkene er definert inn i kvoteregulert utslippssone av nitrogen til Skagerak. Det setter klare begrensninger for denne aktiviteten i vår region de neste 3 årene.

Tiltak i regionalt miljøprogram (fra kapittel 3.1.6.2.2.1 i TB)

Rapportere på

Tiltak i regionalt miljøprogram er innrettet mot de regionale miljøutfordringene.

Alle miljøvirkemidlene er forvaltet i tråd med regionalt miljøprogram og nasjonale føringer.

Det regionale miljøprogrammet for jordbruket (RMP) er utarbeidet for å bidra til å løse det Fylkesmannen m.fl. mener er regionale miljøutfordringer på Agder. I tråd med programmet er det utarbeidet 18 tilskuddsordninger for regionale miljøtiltak. Se rapporteringskrav 7.3.9.6. for ytterligere kommentarer.

3.1.1.15 Andre oppdrag

3.1.2 Statlig virksomhet på regionalt nivå skal være godt samordnet og legge til rette for gode helhetsløsninger

3.1.2.1 Den offentlige boligsosiale innsatsen skal være helhetlig og effektiv

Vi har etablert et utvalg "Bolig for velferd i Sør" som arbeider med å samordne den boligsosiale innsatsen. I arbeidet legger vi til grunn føringene i den nasjonale strategien for bolig for velferd. Vi har i samordningsarbeidet vært særlig opptatt av å se de boligsosiale virkemidlene i sammenheng.

Programmet for den regionale boligsosiale konferansen i april 2017, hadde fokus på «Bolig for Velferd» mål 3: Den offentlige innsatsen skal være helhetlig og effektiv.

Fylkesmannen deltar på Husbankens programkommunekonferanser.

Den nasjonale satsingen på boligsosialt arbeid ble presentert på Fylkesmannens møte med de statlige etatsjefene i Agder. Møtet ble arrangert i mai 2017. Fylkesmannens arbeid innen det boligsosiale området er samordnet med tiltak i regjeringens strategi (2015-2017) barn som lever i fattigdom, både internt i helse- og sosialavdelingen, i fylkesmannsembetet og med andre eksterne aktører

Fylkesmannen skal integrere det boligsosiale (fra kapittel 3.2.1.1.1.1 i TB)

Rapportere på

Fylkesmannen skal integrere det boligsosiale arbeidet i etablerte fora og læringsarenaer, og ha gjennomført minimum to kompetansehevende tiltak for kommunene i fylket om boligsosialt arbeid.

Det er opprettet et samordningsutvalg "bolig for velferd i sør" med deltagelse fra fylkesmennene i husbankens region Sør, IMDi Sør, Bufetat Region Sør, Kriminalomsorgen Region Sør og Husbanken.

Veiviseren og bolig for velferdsstrategien er presentert på statlig etatsjefsmøte. Fylkesmannen har i samarbeide med Husbanken og Fylkesmannen i Telemark arrangert to dagers boligsosial konferanse med ca. 100 deltagere.

Fylkesmannen deltar også på Husbankens samlinger med programkommuner.

Fylkesmannen har avholdt tilskuddskonferanse for kommunene hvor også tilskudd til boligsosialt arbeid i kommunene er presentert

Fylkesmannens bidrag til at det boligsosiale arbeidet i kommunene er kunnskapsbasert

Resultatmål	Differanse	Grunnlagstall 1
2	0	2

3.1.2.2 Helhetlig og samordnet arbeid med samfunnsikkerhet og beredskap i fylket

Fylkesmannens oppgaver relatert til helhetlig og samordnet arbeid med samfunnsikkerhet og beredskap i fylket er nedfelt i Instruks for fylkesmannens og Sysselemannen på Svalbards arbeid med samfunnsikkerhet, beredskap og krisehåndtering.

Fylkesmannen utfører disse oppgavene på flere forskjellige måter. En svært viktig del for vellykket utførelse er etablering og vedlikehold av et bredt beredskapsnettverk med kommuner og regionale aktører. Vi legger ansvarsprinsippet til grunn for vårt arbeid og poengterer dette i vår kontakt med aktørene i nettverket. Fylkesmannen har meget god kontakt med kommunene og de regionale aktørene på Agder og terskelen for å ta kontakt er lav.

Samordningsfunksjonen utføres i formelle fora som Fylkesberedskapsrådet, Atomberedskapsutvalget og Infopool Agder, som alle har hatt møter i 2017.

For oversikt over konkrete tiltak vises til rapportering på pkt. 7.3.4.1.3

Risiko- og sårbarhetsanalysen for Agder - ROS Agder - er også et verktøy for samordning, både i utarbeidelsen og i oppfølgingen av analysen. Arbeidet med revidert ROS Agder ble ferdigstilt i desember 2016. Oppfølgingsarbeidet er i gang.

Som del av oppfølgingen av ROS Agder har Fylkesmannen grepet tak i utfordringen med manglende robusthet i kraft - ekom - informasjon - velferdsteknologi. Vi organiserer dette som et prosjekt der målsettingen er økt robusthet med nasjonal overføringsverdi. Vi involverer kommuner, regionale og nasjonale aktører i arbeidet.

Forutsetningen for et vellykket robusthetsprosjekt ligger i gode grunnlagsdata. Vi har derfor også etablert et prosjekt der vi ser på hvordan vi kan bli bedre til å evaluere hendelser og øvelser på en konkret og målrettet måte.

En sentral funksjon for Fylkesmannen er å identifisere problemområder og forhold som det bør settes fokus på og å involvere de riktige aktørene. Noe av dette er gjort gjennom arbeidet med ROS Agder, men det er også en kontinuerlig oppgave. Det er også viktig for Fylkesmannen å bidra i tilsvarende arbeid som initieres av andre aktører.

Krisehåndtering krever samordning, og Fylkesmannen utøver dette uformelt gjennom varsling og rapportering og formelt gjennom bruk av Fylkesberedskapsrådet. Evaluering og oppfølging av hendelser krever også samordning og Fylkesmannen er en pådriver i dette arbeidet. Storflommen høsten 2017 er et eksempel på en hendelse som involverte Fylkesberedskapsrådet og som ble evaluert grundig.

Fylkesmannen skal evaluere alle hendelser (fra kapittel 3.2.1.2.1 i TB)**Rapportere på**

Fylkesmannen skal evaluere alle hendelser av regional betydning, og sende evalueringsrapportene til DSB innen tre måneder etter hendelsen.

Den største hendelsen av regional betydning på Agder i 2017 var storflommen 29. sept. til 3. okt. Hendelsen ble evaluert med en førsteinntrykkssamling 13. okt. og med en evalueringssamling 26. okt. DSB deltok på sistnevnte. Rapport er under utarbeidelse og følgelig ikke fremsendt DSB innen tidsfristen. Interne forhold og snøfallet/strømfallet i midten av januar 2018 har bidratt til å forsinke rapporten.

Fylkesmannen skal evaluere eller (fra kapittel 3.2.1.2.1.2 i TB)**Rapportere på**

Fylkesmannen skal evaluere eller delta i evalueringen av alle regionale øvelser hvor fylkesmannen har deltatt og fylkesmannens embetsøvelser, og sende evalueringsrapportene til DSB innen tre måneder etter øvelsen.

Fylkesmannen har i 2017 vært involvert, som ansvarlig eller som deltaker, i følgende regionale øvelser:

- Skogbrannøvelse i Evje og Hornnes kommune i regi av Setesdal redningsforum. Fylkesmannen støttet kommunen i deres del av øvelsen. Vi ga innspill til evalueringen.

- Agder og Rogaland heimevernsdistrikts øvelse "Gjallarhorn". Fylkesmannen deltok i planleggingen på sivil side men i selve øvelsen deltok vi kun som

responselle og fasilitator for et møte i Fylkesberedskapsrådet. Vi ga innspill til evalueringsrapporten som ble utarbeidet av Nordic Crisis Management.

- Årlig LRS-øvelse med scenario "Ulykke i jernbanetunnel". Fylkesmannen deltok i planleggingen som støtte til de to involverte kommunene Audnedal og Hægebostad. Vi ga innspill til Agder politidistrikts evaluering.

- Øvelse for Fylkesberedskapsrådet. Fylkesmannen planla og ledet øvelsen som fungerte som en oppstart av totalforsvarsplanleggingen i fylkene. Det ble gitt oppgaver relatert til sivilt beredskapssystem. Scenario og oppgaver var basert på øvelse Trident Javelin 17. Evalueringsrapport er fremsendt DSB.

- Embetets kriseplan er revidert og øvet sammen med berørte parter i egen kriseorganisasjon og sammen med sentrale eksterne aktører. Scenarioet var en alvorlig hendelse knyttet til fylkeshusene i Arendal og Kristiansand. Evalueringsrapport er forelagt embetsledelsen for videre oppfølging. Rapporten er ikke fremsendt DSB.

3.1.2.3 Tilsyn skal være samordnet, målrettet og medvirke til læring og forbedring

Fylkesmannen har to fora som skal sikre at tilsynet med kommunene er samordnet. Internt i embetet har vi "Fylkesmannens tilsynsgruppe". Denne gruppen er sammensatt av medarbeidere og ledere fra alle fagavdelingene. Gruppen har to møter årlig; vår og høst. Hovedmålsettingen med denne gruppen er å sikre samordning av Fylkesmannens egne tilsynsaktiviteter og gi et tidlig innspill til utforming av tilsynskalenderen.

Vi har også etablert "Fylkesmannens tilsynsforum». Dette er en møtearena for alle statlige etater som har tilsynsoppgaver rettet mot kommunene. Her møter også revisjonsdistriktene i Agder, kontrollutvalgssekretariatene i Agder og KS Agder. Hensikten er å ivareta den samordningsfunksjonen Fylkesmannen har på tilsynsområdet etter kap. 10 A i kommuneloven. Forumet skal også sikre kompetanseoverføring mellom etatene. Tilsynsforumet har et møte i februar/mars hvor vi utarbeider endelig tilsynskalender for tilsynsvirksomheten i Agder. Tilsynskalenderen sendes alle kommunene i Agder og publiseres på Fylkesmannens nettsider. Dette er vårt viktigste praktiske samordningstiltak. Tilsynsforumet har et møte på høsten hvor erfaringene fra tilsynsvirksomheten gjennomgås og det gis gjensidig informasjon fra deltakerne.

I august/september 2017 hadde vi "skjønnsmøter" med de fleste kommunene i Aust- og Vest-Agder. I disse møtene etterlyste vi også synspunkter på vår tilsynsvirksomhet. Fra samtlige kommuner ble det meldt tilbake at tilsynskalenderen blir brukt aktivt. Kommunene melder også tilbake at de opplever tilsynsvirksomheten som nyttig i kvalitetsutvikling av tjenestene i kommunene.

Ved gjennomføring av tilsyn legges det stor vekt på forankring i virksomheten, gjennom veiledende aktiviteter, formøter osv., for å sikre eierskap i virksomheten til de funnene som gjøres under tilsynet. Dette er viktig for kvalitetsforbedring og læring. Vårt inntrykk er at virksomhetene er positive til våre tilsyn, og vi får jevnt over gode tilbakemeldinger på både valg av tema og gjennomføring. Unntak her kan være de landsomfattende tilsynene, som i noen tilfeller blir for "rigide" for de små kommunene, og ikke oppleves like relevante som i større kommunene. Kommunene melder tilbake at tilsynene både bidrar til kvalitet og utvikling på området.

Vi erfarer at Fylkesmannens tilsynsvirksomhet oppleves som viktig for læring og for bedre kvaliteten i den kommunale tjenesteproduksjonen. Den økte vektleggingen på lærende tilsynsvirksomhet som særlig er utviklet på oppvekstområdet, har fått en positiv mottakelse i kommunene.

Innenfor helse- og sosialavdelingens ansvarsområder har det vært en stor satsing på brukermedvirkning i tilsynsvirksomheten. Her har vårt embete gjort et pionerarbeid i å utvikle metodikk for å inkludere brukerrepresentanter i tilsynsteamene ved systemrevisjoner. Dette har gitt god effekt på både utbytte og troverdigheten av de funnene som er avdekket gjennom tilsynene.

Med unntak av landsomfattende tilsyn, er tilsynene risikobaserte ut fra lokalkunnskap, tilgjengelig statistikk, klage- og tilsynssaker mv. Vårt mål er at tilsynsvirksomheten skal bidra til kompetanseheving hos ansatte og bedre kvalitet i tjenestene for brukerne.

Alle tilsyn hvor det er funnet brudd på lov og forskriftskrav er avsluttet (dvs. praksis er endret) innen en avtalt frist.

Alle tilsyn på Helsetilsynets områder (fra kapittel 3.2.1.3.1.1 i TB)

Rapportere på

Alle tilsyn på Helsetilsynets områder hvor det er funnet brudd på lov- og forskriftskrav er avsluttet (dvs. praksis er endret) innen en avtalt frist.

På barnevernområdet blir det satt frister for tilbakemelding på hvordan de vil lukke lovbrudd. Fristene som blir satt for tilbakemelding er i stor grad avhengig av lovbruddet. Fristene blir overholdt fra kommunen sin side.

Ved lovbrudd på helse- og omsorgsområdet vurderer vi også fristfastsettelsen konkret ved det enkelte tilsyn. Vi tilstreber å fastsette en frist som innebærer at lovbruddet blir rettet så raskt som mulig, men der vi tar hensyn til lovbruddets alvorlighet og risiko ved manglende retting. Kommunene og spesialisthelsetjenesten forholder seg som hovedregel til fristene vi setter. Vi har fremdeles fire tilsyn fra 2016 som ikke er avsluttet, men vurderer at denne lange tiden har vært nødvendig for å få en god prosess i kommunene.

3.1.2.4 Klimahensyn skal ivaretas i alle sektorer

I 2017 har Fylkesmannen deltatt i arbeidet med Klima- og energiplan for Lindesnesregionen (Mandal, Lindesnes, Marnardal, Audnedal og Åseral kommuner). Vi har også gitt innspill til Arendal kommunes revisjon av klima- og energiplan. Vårt generelle råd til kommunene, formidlet i planuttalelser og gjennom planfaglig nettverk, har vært å integrere klima- og energiplanen i kommuneplanen slik at klimahensyn kan ivaretas i alle sektorer.

Fylkesmannen har deltatt i faggruppe klima i oppfølgingen av Regionplan Agder 2020, hvor klima har vært ett av 5 hovedsatsingsområder. Fylkeskommunene tok høsten 2017 initiativ til Veikart Agder 2030 - hvordan Agder omstiller seg til lavutslippssamfunnet. I lys av arbeidet med Veikart Agder har Fylkesmannen igjennom året endret sitt råd til kommunene til nå å avvente revisjon av kommunale klima- og energiplaner til veikartet foreligger, våren 2018.

Fylkesmannen har deltatt med innlegg og tilstedeværelse (for spørsmål og råd) i Klimakurs Agder som ble gjennomført i 2017 med midler fra Klimasats. Her har mellom 10 og 20 av fylkenes 30 kommuner deltatt. Videre har vi gitt råd i planuttalelser og kommunebildene (utvalgte kommuner).

I sum er de statlige forventninger til klima- og energiplanleggingen formidlet til alle kommunene i Aust- og Vest-Agder.

Fylkesmannen gjennomførte workshop om Klimasats januar 2017. Det var rundt 50 deltakere. Det ble gjennomført dialog med Miljødirektoratet om innkomne søknader som forutsatt. Som en av få regioner var det vekst i antall søknader fra Agder-kommunene i 2017 (fra 20 i 2016 til 25 i 2017) og antallet søknader som fikk støtte økte kraftig. Ordningen ble også informert om på ordfører- og rådmannsmøtet 2.11.2017. Der var også klimatilpassing et sentralt tema, da

storflommen på Sørlandet kun var en måned tidligere.

I 2017 ble "Klimaregnskap for Agder-Fylkene 2015" utarbeidet av CEMASYS.com AS, formidlet til kommunene. Fylkesmannen har fulgt opp denne i planuttalelsene og konkret formidlet utslippsregnskapet og fordeling på sektorer til kommunene. Denne vil også bli brukt i 2018 som grunnlag for innspill til kommunenes prioritering av tiltak for å redusere klimagassutslipp.

Hatt dialog med alle kommuner i fylket (fra kapittel 3.2.1.4.1.1 i TB)

Rapportere på

Hatt dialog med alle kommuner i fylket og formidlet forventninger til klima- og energiplanleggingen.

I 2017 har Fylkesmannen deltatt i arbeidet med Klima- og energiplan for Lindesnesregionen. Vi har også gitt innspill til Arendal kommunes revisjon av klima- og energiplan. Vårt generelle råd til kommunene, formidlet i planuttalelser og gjennom planfaglig nettverk, har vært å integrere klima- og energiplanen i kommuneplanen slik at klimahensyn kan ivaretas i alle sektorer. Ingen andre kommuner meldte oppstart eller hadde pågående rullering av klima- og energiplaner i 2017.

Fylkesmannen har deltatt i faggruppe klima i oppfølgingen av Regionplan Agder 2020, hvor klima har vært ett av 5 hovedsatsingsområder. Fylkeskommunene tok høsten 2017 initiativ til Veikart Agder 2030 - hvordan Agder omstiller seg til lavutslippssamfunnet. I lys av arbeidet med Veikart Agder har Fylkesmannen igjennom året endret sitt råd til kommunene til nå å avvente revisjon av kommunale klima- og energiplaner til veikartet foreligger, våren 2018

FM har hatt dialog med alle (fra kapittel 3.2.1.4.2.1 i TB)

Rapportere på

FM har hatt dialog med alle kommuner og formidlet relevant kunnskap og informasjon, samt fulgt opp kommunene for å iverksette nasjonale føringer for tilpasning til klimaendringer.

Fylkesmannen har formidlet Klimaprofil Agder 2100 og hatt fokus på klimatilpasning til kommunene på bl.a. ordfører- og rådmannsmøte 2.11.2017. Dette var en måned etter storflommen på Sørlandet i 2017 og et veldig aktuelt tema. Møtene når alle kommunene i Aust- og Vest-Agder, og ordførerne prioriterer møtene. Videre er temaet fulgt opp i Fylkesmannens planuttalelser.

3.1.2.5 Fylkesmannen understøtter nasjonale myndigheters og kommunenes arbeid med flyktnings situasjonen

I 2017 har hovedfokuset vært på integrering av bosatte flyktninger. Vi opplever et stort behov i kommunene for å avklare ansvaret i forhold til ulike regelverk og til å samordne tjenester. Fylkesmannen har derfor brukt mye tid på å veilede etter introduksjonsloven med forskrifter, til både voksenopplæringer, kommunalt ansatte i NAV og flyktnings tjenester. Vi har lagt til rette for fellessamlinger der vi har invitert andre aktører inn, eks. politiet i Agder, for å kunne se dette i sammenheng med endringer i utlendingsloven og statsborgerloven med forskrifter.

Fylkesmannen deltar i samarbeidsorganet for Agder mellom KS, kommunene, UDI, IMDI, Bufetat, UiA, Husbanken og NAV. Det er en nyttig arena for erfaringsutveksling og for drøfting av felles utfordringer. KS har i dette fora informert om at kommunene opplever nedgangen i antallet bosettingsklare flyktninger som utfordrende.

Vi opplever at kommunene jobber godt med integrering av flyktninger, men at det bør være mer oppmerksomhet rundt bosetting av enslige mindreårige mellom 15 og 18 år. Det er en sårbar gruppe, der kommunene med fordel kunne fått mer hjelp i form av nasjonale retningslinjer og føringer bla. om barnevernets ansvar, forsvarlige boløsninger, kartlegging, opplæringsstilbudet og tilgang til psykisk helsehjelp for enslige mindreårige.

Andel flyktninger bosatt innen (fra kapittel 3.2.1.5.1.1 i TB)

Rapportere på

Andel flyktninger bosatt innen 6 måneder etter at vedtak som danner grunnlag for bosetting eller reisetillatelse er gitt: 90 % Resterende andel skal være bosatt innen 12 måneder.

Tall fra IMDi for 2017 viser at andel flyktninger bosatt innen 6 mnd. var 76% i Aust-Agder, og 71% i Vest-Agder. Andel som ble bosatt innen 12 mnd. var 97% i Aust-Agder og 98% i Vest-Agder.

Andel enslige mindreårige bosatt (fra kapittel 3.2.1.5.1.2 i TB)

Rapportere på

Andel enslige mindreårige bosatt innen 3 måneder etter at vedtak som danner grunnlag for bosetting eller reisetillatelse er gitt: 80 %.

Tall fra IMDi for 2017 viser at andel enslige mindreårige bosatt innen 3 mnd. var 71% i Aust-Agder og 79% i Vest-Agder.

3.1.2.6 Andre oppdrag

3.1.3 Rettssikkerhet skal være ivaretatt på en enhetlig måte i fylket og på tvers av embetene

3.1.3.1 Høy kvalitet i veiledning, kontroll, tilsyn og klagebehandling

Fylkesmannen har fokus på å ha høy kvalitet i tilsynsarbeid og saksbehandling. Dette sikres gjennom gode rekrutteringsrutiner og kontinuerlig faglig oppdatering og kompetanseheving av alle ansatte.

På utdanning- og barnevernsområdet deltar våre ansatte på alle nasjonale samlinger om regelverk og generell kompetanseheving. I tillegg legger embetet selv til rette for kompetanseheving på bakgrunn av egenvurdering av behov i forbindelse utarbeidelse av virksomhetsplan.

Fylkesmannen legger stor vekt på å gi god veiledning og informasjon slik at konflikter og uenigheter kan løses av kommunen selv på lavest mulig nivå. Ved behandling av klagesaker og tilsyn følges de rutiner som er utarbeidet, og sakene blir i stor grad drøftet av flere for å sikre at saksbehandlingen holder høyest mulig kvalitet.

Tett og godt samarbeid med de andre embetene i våre regioner samt med utdanningsdirektoratet og helsetilsynet er med på å sikre enhetlig behandling i tilsynsarbeidet og i klagesaker. I 2016 har vi gjennomført regionale samlinger på flere områder innen tilsyn og klagesaksbehandling der ulike case og problemstillinger har vært drøftet.

Vi får fremdeles få klager etter introduksjonsloven, noe som gjør behovet for tilsyn etter denne loven større. Vi har et tett samarbeid med embeter i Sørvest-regionen for å sikre en lik praksis i klager og tilsyn etter introduksjonsloven

Saksbehandlingstid er en del av kvaliteten ved klagesaksbehandling. Vi har i 2017 hatt fokus på - og satt inn ekstra resurser for å få ned saksbehandlingstiden på klagesaker etter plan- og bygningsloven. Vi nådde ikke målet om at alle saker skal være behandlet innen 12 uker, men årets resultat er betydelig bedre enn i 2016.

Minimum 2 tilsyn per år. (fra kapittel 3.3.1.1.1.1 i TB)

Rapportere på

Minimum 2 tilsyn per år.

Fylkesmannen har gjennomført 2 tilsyn etter introduksjonsloven, ett i hvert fylke. Temaet for tilsynene har vært individuell plan for deltakere i introduksjonsprogram, jf. introduksjonsloven §§ 6 og 19 (1). Det ble avdekket lovbrudd i begge kommunene. Tilsynene har vært gjennomført som stedlige tilsyn og samtaler med utvalgte deltakere.

Det enkelte embetets omfang (fra kapittel 3.3.1.1.2.1 i TB)

Rapportere på

Det enkelte embetets omfang av tilsyn skal opprettholdes på samme nivå som i 2016, jf. retningslinjer og aktivitetskrav i VØI.

Tilsyn er opprettholdt på omtrent samme nivå som i 2016 og i overensstemmelse med retningslinjer og aktivitetskrav fra Utdanningsdirektoratet. To av forvaltningstilsynene har vært mer ressurskrevende enn antatt og foreløpig rapport er sendt i 2018. Det har også vært et par hendelsesbaserte tilsyn som kom sent på året som har krevd ressurser.

Vi har hatt stor pågang av antall håndhevingssaker knyttet til skolemiljø (Kap. 9A). Dette har gitt oss utfordringer i forhold til kapasitet på tilsynsområdet.

Det er gjennomført tverrfaglig tilsyn i samarbeid med helse- og sosialavdelingen etter forskrift om miljørettet helsevern i skoler og barnehager. Vi er klar over at dette tilsynet ikke er poenggivende, men dette har vært et viktig tverrfaglig arbeid. Tilsynet er med kommunelegen, og skoleeier og barnehagemyndighet er sterkt involvert i dette tilsynet. Det har høy relevans i forhold til arbeid med skole- og barnehagemiljø og godkjenning av barnehager. Det er signaler om at Helsedirektoratet vil utvikle dette til et nasjonalt (tverrfaglig) tilsyn i 2019.

Barnehageeiers, barnehagemyndighets og skoleeiers (fra kapittel 3.3.1.1.3.1 i TB)

Rapportere på

Barnehageeiers, barnehagemyndighets og skoleeiers tilfredshet med fylkesmannens tilsyn skal ligge på minimum samme nivå som landsgjennomsnittet for 2016, jf. «Spørsmål til Skole-Norge våren 2016» og «Spørsmål til Barnehage-Norge høsten 2016».

Landsgjennomsnittet når det gjelder i hvilken grad barnehageeier og barnehagemyndighet er tilfreds med Fylkesmannens tilsyn i 2017 var 3,52. Tallene for FMAV viser 3,14 i Vest-Agder (N=14) og 3,54 i Aust-Agder (N=11). Tallene for 2016 var 3,67 (N=9) i Vest-Agder og 3,25(N=4) i Aust-Agder. Det har vært en økning i antall svar og tilfredsheten har gått opp i Aust-Agder og ned i Vest-Agder.

Landsgjennomsnittet for skoleeiers samlede vurdering av virkemidlene hos Fylkesmennene var i 2017 var 3,5. Tallene for FMAV er 3,9 i Vest-Agder (N= 4) og 3,9 i Aust-Agder (N= 5). Dette inngår i samlet vurdering av virkemidlene. Det er en fremgang fra 2016 hvor tilsvarende score var 3,1(N=4) for Vest-Agder og 2,9 (N=5) for Aust-Agder.

Barnehageeiers, barnehagemyndighets og skoleeiers tilfredshet (fra kapittel 3.3.1.1.4.1 i TB)

Rapportere på

Barnehageeiers, barnehagemyndighets og skoleeiers tilfredshet med fylkesmannens klagesaksbehandling skal ligge på minimum samme nivå som landsgjennomsnittet for 2016, «Spørsmål til Skole-Norge våren 2016» og «Spørsmål til Barnehage-Norge høsten 2016».

Skoleeier - Virkemiddelet klagesaksbehandling:

Skoleeierens samlede vurdering av virkemidlene hos utdanning- og barnevernsavdelingen hos Fylkesmannen i Aust-Agder er 3,9. Denne ligger 0,4 over landsgjennomsnittet. Avviket mellom kommunene er på 0,9, som ligger over landsgjennomsnittet. Tilfredsheten er gått opp med 1,0 fra 2016.

I Vest-Agder er snittet 3,9, som er 0,4 over landsgjennomsnittet. Dette er en oppgang på 0,8 fra 2016.

Barnehagemyndighet:

Tilfredshet med klagebehandling i Aust-Agder: 3,45. Tilfredshet med klagebehandling i Vest -Agder: 3,21. Tilfredsheten ligger i Vest-Agder noe under gjennomsnittet på 3,35.

Barnehageeiers, barnehagemyndighets og skoleeiers (fra kapittel 3.3.1.1.5.1 i TB)

Rapportere på

Barnehageeiers, barnehagemyndighets og skoleeiers tilfredshet med fylkesmannens veiledning om regelverket skal ligge på minimum samme nivå som landsgjennomsnittet for 2016, jf. «Spørsmål til Skole-Norge våren 2016» og «Spørsmål til Barnehage-Norge høsten 2016».

I "Spørsmål til skole-Norge" oppgis skoleeierens samlede vurdering av virkemidlene hos Fylkesmennene etter fylke. Samlet sett er skoleeiere mest fornøyde med Fylkesmannens veiledning om regelverket. Det er ikke oppgitt i hvilken grad de ulike fylkene er tilfredse med Fylkesmannens ulike virkemidler.

For Aust- og Vest-Agder har skoleeierens samlede vurdering av virkemidlene hos Oppvekst- og utdanningsavdelingen hos Fylkesmannen økt fra 2016 til 2017. I Aust-Agder var gjennomsnittet 2,9 i 2016, mens det var 3,9 i 2017. I Vest-Agder var gjennomsnittet 3,1 i 2016, og 3,9 i 2017. Begge fylkene har altså samme gjennomsnittskår i 2017, og denne ligger over landsgjennomsnittet for 2016.

I "Spørsmål til barnehage-Norge" svarer barnehagemyndighetene på hvordan de i gjennomsnittlig skårer tilfredshet med Fylkesmennes arbeid i arbeidet med å veilede på regelverket. I Aust-Agder er gjennomsnittet 4 (N=11) og Vest-Agder er det 3,5 (N=14). Aust-Agder er blant de fylkene som skårer høyest i landet her. Samlet sett ligger de to fylkene like under landsgjennomsnittet når det gjelder tilfredshet på dette området.

Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder har i tillegg til flere samlinger vedrørende det å gjøre rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver kjent og implementert, hatt to nettverkssamlinger knyttet til regelverket om økonomisk likeverdig behandling samt samling om årsrapportering i Basil. Ved disse samlingene er det også informert om annet regelverk. Alle samlingen er for begge fylkene, og vi har ingen forklaring på hvorfor det skåres ulikt på tilfredsbarometeret.

Veiledning på regelverket skjer også gjennom henvendelser på e-post og telefon. Fylkesmannen strekker seg langt i å være tilgjengelig og svare raskt på henvendelser fra barnehagemyndighet, barnehageeiere og skoleeiere.

Alle klagesaker er behandlet innen (fra kapittel 3.3.1.1.6.1 i TB)

Rapportere på

Alle klagesaker er behandlet innen 12 uker, jf. § 7-1 bokstav d, i byggesaksforskriften

Måloppnåelsen for 2017 er ifølge generert tabell fra SYSAM på 37 % for byggesaker. Dette er en vesentlig forbedring fra 11 % i 2016. Gjennomsnittlig overskridelse i byggesakene er også gått betydelig ned fra 89 dager i 2016 til 41 dager i 2017. Dette betyr at sakene som ikke behandles innenfor 12 uker i langt større grad er nærmere dette kravet til saksbehandlingstid enn tidligere år.

Det vil fortsatt være en utfordring for embetet å komme nærmest mulig kravet om 100 % måloppnåelse i 2018. Restansebunken er imidlertid jobbet ned og består av færre eldre saker. Det er iverksatt tiltak for å sikre tilstrekkelig bemanning og det jobbes med effektivisering.

Viktige merknader om tabell og utdrag fra SYSAM (spesielt for byggesaker):

Informasjonen som hentes fra SYSAM består ikke bare av formelle vedtak, men også kategoriene "Klage trukket", "Sak fjernet" og "Sendt KMD". Vi stiller spørsmålstegn ved at disse tas med i beregningen av behandlede saker i forhold til kravet om saksbehandlingstid i byggesaksforskriften. Det synes feil å sammenstille saksbehandling og avgjørelser i form av vedtak med enklere ekspedisjoner og avslutninger som vist til over. Følgelig har vårt embete fra begynnelsen av 2017 registrert alle vedtak som er fattet i SYSAM, mens det er et større antall saker som er avsluttet på annet vis og ikke registrert i form av fjerning av sak, sendt KMD eller klage trukket. Dette innebærer at vår måloppnåelse er lavere i prosent i denne tabellen enn dersom vi hadde rapportert i alle nevnte kategorier, hvor vi i all vesentlighet avslutter sakene godt innenfor 12 uker. At dette skulle inntas ble ikke opplyst fra sentralt hold, jf. også rapportering etter gammel SYSAM-løsning. Denne uklarheten skaper dermed usikkerhet om måloppnåelsen i det enkelte embete. Ulik føring av denne typen avslutting/ekspedering av saker i embetene, vil vanskeliggjøre sammenligninger på tvers.

Tabellen for byggesaker tar for øvrig ikke med sakstypen «Klage på avvisning», som igjen har underkategori «Plan» og «Bygg». For vårt embete utgjør dette 11 saker i underkategorien "Bygg". Det er uklart hvorfor denne sakstypen ikke tas med i tallmaterialet over byggesaker behandlet innenfor kravet om 12 ukers saksbehandlingstid. Dette er saker som har en klar sammenheng med klage på byggesaker og som avgjøres med enkeltvedtak. At denne sakstypen ikke tas med i tabellen mener vi derfor er misvisende. Konkret for vårt embete betyr dette at 11 vedtak ikke er telt med i antall behandlede saker. Det er videre slik at vi innenfor disse sakene i større grad har overholdt fristen på 12 uker saksbehandlingstid og som dermed vil telt positivt for måloppnåelsen.

Saksbehandlingstid i antall uker for klager over kommunens vedtak i byggesaker etter plan- og bygningsloven

Resultatmål	Differanse	Oppnådd andel av totalt antall behandlede saker	Totalt antall behandlede saker	Antall behandlede saker innen 12 uker
100 %	- 63 %	37 %	334	125

Det vises til merknad om grunnlaget for tabellen i tekstdelen 3.3.1.1.6.1.

Alle klagesaker der det er gitt (fra kapittel 3.3.1.1.6.2 i TB)

Rapportere på

Alle klagesaker der det er gitt utsatt iverksetting etter forvaltningsloven § 42, er behandlet innen 6 uker, jf. § 7-1 bokstav e, i byggesaksforskriften

Saksbehandlingstiden på 6 uker for byggesaker der det er gitt utsatt iverksetting overholdes i de fleste saker.

Vi ser at det i noen saker med utsatt iverksetting er det vanskelig å få oversikt over hvorvidt slik beslutning er foretatt av kommunen. Det er utarbeidet en sjekkliste som skal fylles ut av kommunen for å forhindre dette. I andre tilfeller viser det seg at kravet til sakens opplysning/kontradiksjon gjør at vi må avvente

saksbehandlingstiden utover kravet til 6 uker.

BOBY - Saksbehandlingstid for klagesaker der det er gitt utsatt iverksetting etter forvaltningsloven § 42

Resultatmål	Differanse	Oppnådd andel av totalt antall behandlede saker	Totalt antall behandlede saker	Antall behandlede saker innen 6 uker
100 %	- 17 %	83 %	12	10

Alle klagesaker er behandlet innen (fra kapittel 3.3.1.1.7.1 i TB)

Rapportere på

Alle klagesaker er behandlet innen 12 uker

Som det går frem under ulike kapitler/rapporteringspunkter i årsrapporten (Hovedmål 3 Rettssikkerhet, pkt. 3.1.3.1 og 3.3.1.1.6.1), har Fylkesmannen oppnådd en vesentlig forbedring i måloppnåelse mht. 12-ukersfristen for klagesakene i 2017 enn i foregående år. Dette er oppnådd gjennom at det er avsatt økte saksbehandlingsressurser, ved at en gir veiledning til kommunene både av eget initiativ og på forespørsel, og at en prioriterer opplæring av egne saksbehandlere. Rettssikkerhet og likebehandling prioriteres høyt ved behandlingen av klagen.

Vi har i 2017 hatt et erfarent og stabilt saksbehandlerkorps, og vi ser at vi nå høster gevinster ved at to fagmiljøer er slått sammen. Vi ser at det kan hentes ytterligere gevinster når miljøet blir samlokalisert. I 2018 vil vi foruten klagesaksbehandling prioritere utdrettet virksomhet og kvalitetsarbeid med forbedring av brev- og vedtaksmaler.

Når det gjelder registrering i SYSAM i forhold til måloppnåelse har vi pekt på uklarheter i hva som forventes registrert i SYSAM og våre kommentarer til det i pkt. 3.3.1.6.1.

Saksbehandlingstid i antall uker for klager over kommunens vedtak i klager over reguleringsplan

Resultatmål	Differanse	Oppnådd andel av totalt antall behandlede saker	Totalt antall behandlede saker	Antall behandlede saker innen 12 uker
100 %	- 79 %	21 %	68	14

Alle ekspropriasjonssaker i førsteinstans (fra kapittel 3.3.1.1.8.1 i TB)

Rapportere på

Alle ekspropriasjonssaker i førsteinstans på plan- og bygningsrettens område er behandlet innen 12 uker

Det bemerkes at det for behandling av ekspropriasjonssaker som førsteinstans, så vil kravet til sakens opplysning og kontradiksjon ofte medføre en utfordring med hensyn til å overholde kravet til 12 ukers saksbehandlingstid.

Dette i motsetning til ekspropriasjonssaker hvor vi er klageinstans og nødvendige opplysninger og merknader fra partene stort sett inngår i sakens dokumenter ved mottakelse.

Saksbehandlingstid i antall uker for ekspropriasjonssaker på plan- og bygningsrettens område

Resultatmål	Differanse	Oppnådd andel av totalt antall behandlede saker	Totalt antall behandlede saker	Antall behandlede saker innen 12 uker
100 %	- 67 %	33 %	3	1

Alle ekspropriasjonssaker som klageinstans (fra kapittel 3.3.1.1.8.2 i TB)

Rapportere på

Alle ekspropriasjonssaker som klageinstans på plan- og bygningsrettens område er behandlet innen 12 uker

Saksbehandlingstid i antall uker for ekspropriasjonssaker (klageinstans) på plan- og bygningsrettens område

Resultatmål	Differanse	Oppnådd andel av totalt antall behandlede saker	Totalt antall behandlede saker	Antall behandlede saker innen 12 uker
100 %	0 %	100 %	4	4

3.1.3.2 Effektiv og korrekt lov- og tilskuddsforvaltning

Kontrollarbeidet har vært i fokus i flere år, og vi begynner å få et velfungerende system for fortløpende kontroll og risikovurderinger. Kontroller etter kontrollplan baserer seg på gjennomførte risikovurderinger. Vår dialog og veiledning med kommunene oppleves som god og bidrar på lik linje med kontroll til en lik og samlet forståelse i fylkene.

Kontrollen gir også tydelige resultater i skogen og har vist sin berettigelse.

Gjennomført kontroll av foretak (fra kapittel 3.3.1.2.1.1 i TB)

Rapportere på

Gjennomført kontroll av foretak i henhold til kontrollplan.

FM utførte foretakskontroller på ordningene tidlignpensjon og tilskudd til veg i NMSK. Foretakskontrollene er angitt i kontrollplanen og basert på risikovurderingene i ordningene. Når det gjelder foretakskontrollene som er oppgitt på vegbygging gjelder disse befaringer/inspeksjon i forbindelse med sluttgodkjenning. Det ble gitt avvik i forhold til vegnormaler og byggeplan som er utbedret før sluttutbetaling. I 2017 har FM ikke mottatt tips eller hatt mistanker om mislighold som har ført til foretakskontroller utover kontrollplanen. Tabellen omfatter derfor kun foretak som er kontrollert i henhold til kontrollplan og risiko i ordningene.

Kontroll av foretak og oppfølging av avvik

Foretak	Ordninger / omfang	Registrerte avvik	Oppfølging av avvik
A-C	Tidlignpensjon (kontroll av inntektsposter, krav om dokumentasjon av spesifisert ligning m.m)	0	0
1-39	NMSK vegbygging (stedlig kontroll i f.m. kommunes sluttgodkjenning)	8	Avvik gjelder i forhold til vegnormal/byggeplan og utbedring av grøft og stikkrenner. Alle følges opp med at entreprenør/foretak må utbedre før kommunen sluttgodkjenner vegen og FM utbetaler.

NMSK veg gjelder 29 bilveger og 10 traktorveger

Kontroll av foretak - husdyrkonsesjon

Betegnelse på rapporteringskrav	Svar
Er kontroll av foretak på husdyrkonsesjonsområdet gjennomført i samsvar med Ldirs RS 2016-17?	Ja
Tal kontrolltiltak av foretak der det er innhentet opplysninger utover det som er tilgjengelig i egne systemer	0
Tal kontrolltiltak av foretak som er fulgt opp etter kontroller i 2016	0
Tal kontrolltiltak av foretak som skal følges opp vedr produksjonsgrensen i 2018	0
Tal kontrolltiltak av foretak det er gjennomført stedlig kontroll hos i 2017	0
Tal kontrolltiltak av foretak som er kontrollert pga mistanke om driftsfellesskap	0
Tal kontrolltiltak av foretak som er ilagt standardisert erstatning	1
Tal kontrolltiltak av foretak som er ilagt standardisert erstatning pga driftsfellesskap	0
Tal kontrolltiltak av foretak som er kontrollert, men vedtak om standardisert erstatning er under arbeid	0
Beløp som er ilagt i standardisert erstatning	2098

Gjennomført risikobasert forvaltningskontroll (fra kapittel 3.3.1.2.1.2 i TB)

Rapportere på

Gjennomført risikobasert forvaltningskontroll av 20 % av kommunene.

Fylkesmannen legger kontrollplanen til grunn for gjennomføringer av forvaltningskontrollene. Fylkesmannen gjennomførte kontroll i 6 kommuner, tilsvarende 23 % av kommunene. I tillegg ble det utført noen undersøkelser av rutinene i 2 kommuner ang arbeidet med ajourholdet av AR 5.

Gjennomført risikobasert forvaltningskontroll av 20% av kommunene

Kommune	Ordninger / omfang	Registrerte avvik	Oppfølging av avvik
Åmli	Dokumentkontroll-Tilskudd ved sykdom mv. (dokumentasjon, beregning)	0	0
Songdalen	Produksjonstilskudd (beiteordningene, kompetanse på ordningen, avløsning ferie og fritid)	0	0
Lyngdal	Produksjonstilskudd (beiteordningene, kompetanse på ordningen, avløsning ferie og fritid) og NMSK (forvaltning, stedlig kontroll og dokumentasjon)	ett avvik. Manglende retningslinjer NMSK,	Retningslinjer er nå etablert
Birkenes	Produksjonstilskudd (beiteordningene, kompetanse på ordningen, avløsning ferie og fritid) og NMSK (forvaltning, stedlig kontroll og dokumentasjon). Dette omfatter også Lillesand kommune	ett avvik. Tilfeller av manglende søknadsskjema på NMSK	Krav om skjema har blitt innført
Hægebostad	Dokumentkontroll- Tilskudd ved sykdom mv. (dokumentasjon, beregning)	ett avvik på manglende dispensasjon- ett foretak 2 søkere	Tatt i rutinene, dispensasjon vurdert i kommende søknader for dette foretaket
Arendal	Dokumentkontroll- Tilskudd ved sykdom mv. (dokumentasjon, beregning)	0	0

Forvaltningskontroller av kommunene

Resultatmål	Differanse resultatmål	Resultat	Antall gjennomførte forvaltningskontroller	Antall kommuner i fylket
20 %	3	23 %	7	30

1 av forvaltningskontrollene på felles landbrukskontor

Andel avvik avdekket under (fra kapittel 3.3.1.2.1.3 i TB)

Rapportere på

Andel avvik avdekket under kontroll som er fulgt opp: 100 %.

Alle avvik som ble avdekket i 2017 er fulgt opp og lukket. I 2017 ble også avvik fra en forvaltningskontroll i 2016 dekket.

Oppfølging av avvik avdekket under kontroll

Betegnelse på rapporteringskrav	Resultatmål	Differanse resultatmål	Resultat	Antall kontroller med registrerte avvik	Antall kontroller der registrerte avvik er fulgt opp
Oppfølging etter foretakskontroller	100 %	0	100 %	8	8
Oppfølging etter forvaltningskontroller	100 %	0	100 %	3	3

3.1.3.3 Befolkningen har tillit til tjenestene og får ivare tatt sin rett til forsvarlige og nødvendige tjenester

Fylkesmannen har gjennomført samtale med barn og unge i institusjon. På tilsynstidspunktene var det plassert 211 barn. Fylkesmannen har hatt 144 samtaler med barn i løpet av året. Årsaken til at ikke alle har fått samtale er at ikke alle barna er tilstede under tilsynene, noen ønsker heller ikke samtale. Det er i løpet av året gjennomført 118 besøk i institusjoner/avdelinger. Fylkesmannen har behandlet 66 klager over bruk av tvang fra barn i institusjon.

Når det gjelder klager fra foreldre/andre som omhandler kommunen og hvor vi oppretter tilsynssak, har vi ikke klart å overholde frister dette året. Årsaken til det er blant annet at ansatte har sluttet og at vi har hatt store og krevende tilsynssaker. Der er avsluttet 30 hendelsesbaserte tilsynssaker i 2017.

Det blir avdekket en god del mangler i saksbehandlingen i kommuner, og Fylkesmannen gir mye råd og veiledning både på telefon og i tilsynssakene.

På barnevernområdet har det vært ekstra krevende med alle innsynskravene vi har mottatt. Det er særlig en og samme person som har stått for de fleste kravene, hvor personen har bedt om innsyn i alt som er kommet ut på postjournalen når det gjelder barnevern.

Saker som vedrører pasientrettigheter blir prioritert og løses innenfor 3 måneder. Det samme gjelder saker innenfor lov om sosiale tjenester. Der vi ser systemfeil (feil tolkning av regelverket, uriktig grunnlag, interne føringer i strid med retningslinjer eller regelverk) blir dette tatt opp med virksomhetene på generelt grunnlag slik at feil ikke blir gjentatt. Det gjennomføres jevnlig opplæring i regelverksfortolkning både innenfor kap 4A i pasientrettighetsloven og kap 9 i helse- og omsorgstjenestelovens bestemmelser om tvang, og forvaltningsloven relatert til behandling av søknad om tjenester. Retten til nødvendig helsehjelp innenfor rusomsorgen er det området der vi behandler flest klager, og der vi har flest omgjøringer. Dette tas også opp med virksomhetene på generelt grunnlag. Saker av særlig stor betydning for bruker og/eller av særlig stor alvorlighet blir prioritert når pasienter anmoder om tilsynssak om faglig forsvarlighet i tjenesten. Alle som klager får mulighet til å uttale seg om saksforholdet før avgjørelsen tas. I systemrevisjoner legger vi vekt på å innhente brukernes perspektiv før; evt under gjennomføring av tilsyn.

Median saksbehandlingstid for tilsynssaker (fra kapittel 3.3.1.3.3.1 i TB)**Rapportere på**

Median saksbehandlingstid for tilsynssaker: 5 måneder eller mindre.

Vi behandlet 206 tilsynssaker på helse- og omsorgsområdet i 2017. Median saksbehandlingstiden for sakene økte i forhold til 2016 fra 4,8 til 6,4 måneder. Dette betyr at vi ikke greide kravet på 5 måneder. Antall behandlede saker var tilnærmet den samme som i 2016. Vi ser likevel positive trekk ved at saksbehandlingstiden for restanser ved årsslutt er redusert fra 2016. På sosialområdet har vi behandlet 6 tilsynssaker i 2017, og det er flere enn i 2016. Median saksbehandlingstid er 3,2 måneder og i samsvar med saksbehandlingskravet.

Andel tilsynssaker behandlet innen 5 måneder

Saksområde	Resultatmål	Prosentpoeng	Resultat
Sosial	50 %	100 %	100 %
Helse/omsorg	50 %	34 %	34 %

Vi har ikke lyktes med å oppfylle kravet til saksbehandlingstid på helse- og omsorgsområdet i 2017. Ved oppstart av 2018 ser vi likevel en positiv tendens ved at den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for restansene er redusert.

Avslutning av klagesaker: Minst (fra kapittel 3.3.1.3.3.2 i TB)**Rapportere på**

Avslutning av klagesaker: Minst 90 prosent innen 3 måneder.

88% av rettighetssakene på helse- og omsorgsområdet ble realitetsbehandlet innen tre måneder. Fordelt på underkategoriene er tallene: Nødvendig helsehjelp 82 %, syke transport 100% og helse- og omsorg for øvrig 80%). 98% av rettighetssakene etter lov om sosiale tjenester i NAV ble behandlet innen tre måneder.

Saksbehandlingstid - Avslutning av klagesaker

Saksområde	Resultatmål	Prosentpoeng	Realitetsbehandlet innen 3 md.
Sosial	90 %	98 %	98 %
Helse/omsorg	90 %	88 %	88 %

Andel vedtak om bruk av tvang (fra kapittel 3.3.1.3.3.3 i TB)

Rapportere på

Andel vedtak om bruk av tvang og makt overfor personer med psykisk utviklingshemning som er overprøvd innen 3 måneder: Minst 90 %.

Fylkesmannen har overprøvd 129 vedtak om tvang og makt overfor personer med psykisk utviklingshemning i 2017. Av disse er 117, 91% behandlet innen fristen på 3 måneder.

Det er en viss økning i antall saker fra året før, uten at vi kan se noen klar tendens eller årsak.

Saksbehandlingstid - Vedtak om bruk av tvang og makt

Resultatmål	Prosentpoeng	Resultat
90 %	91 %	91 %

Andel søknader om dispensasjon (fra kapittel 3.3.1.3.3.4 i TB)

Rapportere på

Andel søknader om dispensasjon fra utdanningskrav som er behandlet innen 3 måneder: Minst 90 %.

Det fremkommer ikke av rapport i Nestor, hvor mange saker der det er søkt om dispensasjon fra utdanningskravet. Det søkes dispensasjon i de aller fleste saker, anslagsvis 100 av 129 overprøvede vedtak. Saksbehandlingstiden vil være om lag den samme som for sakene totalt sett og vi anslår at 91% av søknadene er behandlet innen tre måneder.

Antall systemrevisjoner eller tilsvarende (fra kapittel 3.3.1.3.4.1 i TB)

Rapportere på

Antall systemrevisjoner eller tilsvarende tilsyn med kommunale helse- og omsorgstjenester: 26.

Vi gjennomførte 27, 5 planlagte tilsyn med helse- og omsorgstjenesten i kommunene, og har dermed oppfylt resultatkravet.

Antall systemrevisjoner eller tilsvarende tilsyn med kommunale helse- og omsorgstjenester

Resultatmål	Differanse	Resultat
26.0	1.5	27.5

Fordelingen av tilsyn med (fra kapittel 3.3.1.3.5.1 i TB)

Rapportere på

Fordelingen av tilsyn med spesialisthelsetjenesten på hvert embete: 7.

Vi gjennomførte ti systemrevisjoner med spesialisthelsetjenesten. Deltagelse i det landsomfattende tilsyn med sepsis i somatiske akuttmottak (sepsistilsynet) i andre fylker medførte en overoppgjørelse av kravet. Som egeninitiert tilsyn gjennomførte vi tilsyn med barn som pårørende til pasienter i sykehus.

Antall systemrevisjoner eller tilsvarende tilsyn med spesialisthelsetjenesten

Resultatmål	Differanse	Resultat
7.0	2.5	9.5

Systemrevisjoner eller tilsvarende (fra kapittel 3.3.1.3.6.1 i TB)

Rapportere på

Systemrevisjoner eller tilsvarende tilsyn skal være basert på risikovurderinger i de enkelte fylkene. Antall systemrevisjoner eller tilsvarende tilsyn med sosiale tjenester bør være i størrelsesorden: 8.

Vi gjennomførte 8 systemrevisjoner med sosiale tjenester. Av disse var 5 landsomfattende tilsyn med tjenester til pasienter med psykisk lidelse og mulig samtidig ruslidelse og 3 var egeninitierte. Temaet for de egeninitierte tilsynene var forsvarlig tildeling av økonomisk stønad til personer i aldersgruppen 17-25 år i en stor kommune, og aldersgruppen 17-30 år i to små kommuner. I tillegg til det ble det i alle tre kommunene undersøkt spesielt om personer i aldersgruppen som mottok barneverntiltak før fylte 18 år og som nå hadde kontakt med sosialtjenesten.

Antall systemrevisjoner eller tilsvarende tilsyn med sosiale tjenester

Resultatmål	Differanse	Resultat
8.0	0.2	8.2

3.1.3.4 Økt rettssikkerhet og rettslikhet for vergetrengende

Rettsikkerheten og rettslikheten for vergehavere har hatt en positiv utvikling. Dette skyldes for en stor del at saksbehandlerne har opparbeidet nyttig erfaring og økt sin kompetanse. Samtidig er det lagt stor vekt på rekruttering, opplæring og veiledning, samt kontroll og tilsyn med de faste vergene. På dette området er det likevel behov og potensiale for ytterligere kvalitetsheving.

Opprett vergemål – 80 % av vedtakene skal (fra kapittel 3.3.2.1.1.1 i TB)

Rapportere på

Opprett vergemål – 80 % av vedtakene skal være fattet innen 80 dager.

Resultatmålet er oppfylt, jf. tabell.

Saksbehandlingstid - Opprett vergemål – 80 % av vedtakene skal være fattet innen 80 dager

Resultat	Resultatmål	Differanse
89 %	80 %	9 %

Fylkesmannens samtykke til bruk av kapital (fra kapittel 3.3.2.1.1.3 i TB)

Rapportere på

Fylkesmannens samtykke til bruk av kapital – 80 % av vedtakene skal være fattet innen 28 dager.

Resultatmålet er oppfylt, jf. tabell.

Saksbehandlingstid - Fylkesmannens samtykke til bruk av kapital – 80 % av vedtakene skal være fattet innen 28 dager

Resultat	Resultatmål	Differanse
89 %	80 %	9 %

Godtgjøring og utgiftsdekning til verger og representanter (fra kapittel 3.3.2.1.1.4 i TB)

Rapportere på

Godtgjøring og utgiftsdekning til verger og representanter – 80 % av vedtakene skal være fattet innen 42 dager.

Resultatmålet er oppfylt, jf. tabell.

Saksbehandlingstid - Godtgjøring og utgifts-dekning til verger og representanter – 80 % av vedtakene skal være fattet innen 42 dager

Resultat	Resultatmål	Differanse
96 %	80 %	16 %

3.1.4 Fylkesmannen skal ta de initiativ som finnes påkrevd og holde sentrale myndigheter orientert om tilstanden i fylket og effekten av statlig politikk

3.1.4.1 Økt kvalitet og kompetanse i kommunene

Kommunene i embetet deltar i stor grad i etter- og videreutdanningstilbud og i kompenserende tiltak som læringsmiljøprosjektet og veilederkorps. Fra 2017 deltar 20 av 30 kommuner i pulje 1 for inkluderende barnehage- og skolemiljø.

Omfanget av deltakelse i disse tilbudene viser at kompetanseheving på sektoren er høyt prioritert av skoleeier og barnehagemyndighet. Fylkesmannen har også tilbudt regelverkssamlinger dette året, med høy deltakelse. Særlig samlinger med fokus på nettverk og drøfting av case har fått gode tilbakemeldinger. Vi vil legge til rette for denne måten å jobbe på i flere av våre samlinger fremover.

Desentralisert ordning for kompetanseutvikling har stor deltakelse i våre kommuner, nettverk er etablert og arbeidet er i gang.

Vi ser at behovet for regelverkssamlinger er stort, og vi tolker dette slik at kommunen ser behovet for å ha godt kjennskap til regelverket for å kunne tilby skole og barnehage tilbud med høy kvalitet samtidig som de sikrer barn og unges rettigheter.

Barnehageeiers, barnehagemyndighets og skoleeiers (fra kapittel 3.4.1.1.1.1 i TB)

Rapportere på

Barnehageeiers, barnehagemyndighets og skoleeiers grad av tilfredshet med fylkesmannen som medspiller for kommunene, skal ligge på minimum samme nivå som landsgjennomsnittet for 2016, jf. «Spørsmål til Skole-Norge våren 2016» og «Spørsmål til Barnehage-Norge høsten 2016».

Andelen som mener at Fylkesmannen i svært stor grad er viktig for kvaliteten i grunnopplæringen er høyere i 2017 enn i 2016. Særlig for Aust-Agder er forbedringen tydelig (4,2), mens Vest-Agder ligger på samme skår som landsgjennomsnittet for 2016 (3,8).

Når det gjelder barnehage, kommer også Aust-Agder (4,09) bedre ut enn Vest-Agder (3,35). Totalt sett ligger fylkene likevel over gjennomsnittet på landsbasis i 2016 (3,7).

Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder ønsker å være en støtte og medspiller for kommunene innenfor alle områder. Vi ser av resultatene for barnehagesektoren at vi skårer høyst på veiledning og innenfor kompetansehevingstiltak og at arbeidet innenfor særlig disse områdene er med på å dra snittet opp. Vi vil også fremover være oppmerksom på betydningen av dette i møte med alle kommunene, samtidig som vi vil gjøre det vi kan for å øke tilfredsheten på alle områdene. (Når det gjelder skolesektoren, har vi ikke tilgang til tall for variasjon i resultatene for de ulike områdene.)

Noe av forklaringen på at embetet totalt sett skårer bedre for 2017 enn for 2016, kan være at 20 av 30 kommuner i Aust- og Vest Agder deltar i pulje 1 i barnehage- og skolebasert kompetanseutvikling med lærende nettverk om barnehage-, skolemiljø og mobbing. Deltakelsen i denne satsingen gjør at Fylkesmannen samarbeider tett med de aktuelle kommunene om deres kompetanseutviklingsbehov innenfor læringsmiljø og mobbing. I denne satsingen er det tilrettelagt for at Fylkesmannen driver nettverk med kommunenes ressurspersoner og arrangerer regionale samlinger. Fylkesmannen har også et samarbeid med Utdanningsdirektoratets avdeling for læringsmiljø og rådgivning og kan formidle kommunenes ønsker og behov i forhold til nasjonale samlinger i satsingen. Dette krever at Fylkesmannen samarbeider tett med kommunene, og det er lagt til rette for en åpen dialog. Arbeidet har etter ønske fra kommunene hatt stort fokus på digital mobbing og nytt 9A. Dette er tema som er mindre relevante for barnehagene og det er mulig at dette synliggjøres i tilbakemeldingene fra barnehagemyndighet og barnehageeiere.

De kommunene som ikke deltar i denne satsingen får veiledning og støtte av Fylkesmannen blant annet gjennom andre tiltak og satsinger, for eksempel Veilederkorpsset og Læringsmiljøprosjektet.

3.1.5 Gjennomførte evalueringer

Det er ikke gjennomført evalueringer i 2017

3.2 Avvik på oppdrag i tildelingsbrevet og/eller faste oppgaver i virksomhets- og økonomiinstruks

3.2.1 Tverrsektorielle oppdrag/oppgaver

Ingen avvik.

3.2.2 Arbeids- og sosialdepartementet

Ingen avvik

3.2.3 Barne- og likestillingsdepartementet

Ingen avvik.

3.2.4 Helse- og omsorgsdepartementet

Ingen avvik

3.2.5 Justis- og beredskapsdepartementet

Ingen avvik.

3.2.6 Klima- og miljødepartementet

TB 3.1.4.4 «Pålegg om opprydding i forurenset sjøbunn ved prioriterte skipsverftslokalteter skal være sendt verftene innen 31.12.2017.»

Avvik fremgår av tabellen ang skipsverft.

TB 3.1.4.4 «Samle inn måleprogrammer som bedriftene har utarbeidet og resultater av gjennomførte målinger/beregninger av utslipp til luft og vann for skipsverft, (jf. f-forskriften § 29-9), og oversende dette til M-dir sammen med FM sin vurdering innen 01.05.2017.»

Vi har etterspurt dokumentasjon fra 2 verft i Vest-Agder, og fikk inn rapporter i slutten av 2017 men vi har ikke fått fulgt dette opp videre. Vi skal se nærmere på saken i 2018.

TB 3.1.4.4 «Gjennomføre et risikobasert tilsyn og delta i tilsynsaksjoner i tråd med tilsynsplan for 2017»

Nasjonale tilsynsaksjoner ble prioritert og for en stor del utført. Risikobasert tilsyn ble gjennomført, men egen tilsynsplan for 2017 ble kun delvis gjennomført.

TB 3.1.4.1.2.1: Økt bruk av påleggsmyndigheten

FM har forberedt og planlagt pålegg i 2017, men det er dessverre ikke sendt ut noen pålegg i tilknytning til vannkraftkonsesjoner i 2017. Det er likevel igangsatt viktig arbeid knyttet til tiltak i Ana-Sira, Kvina, Mandalselva og Nidelva. Ingen pålegg iverksatt i 2017.

TB 3.1.4.1.3.1 Vurdert fag- og hjemmelsgrunnlag

Påbegynt men ikke fullført. Planlagt fullført i 2018 jf. nytt oppdrag om statusoppdatering i Vann-Nett. Tiltakslisten er ikke vurdert og oppdatert.

3.2.7 Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Ingen avvik.

3.2.8 Kunnskapsdepartementet

Ingen avvik.

3.2.9 Landbruksdepartementet

Ingen avvik.

3.3 Særskilte rapporteringskrav fra tildelingsbrevet

Blir personer i målgruppen... (fra kapittel 7.3.1.1 i TB)

Rapportere på

Blir personer i målgruppen for programmet vurdert med hensyn til deltakelse og får de som har krav på det, tilbud om program.

Fylkesmannen videreførte i samarbeid med NAV Aust-Agder undersøkelsen om aktiviteten på KVP. Deltagelse i KVP har gått nedover i Aust-Agder og holdt seg stabilt over landsgjennomsnittet i Vest-Agder. Den lave deltagelsen kan ikke forklares med manglende budsjettering i kommunene viser undersøkelsen.

7 av 11 spurte kommuner i Aust- og Vest-Agder oppgir at kvalifiseringsprogrammet ikke alltid vurderes før aktivitetsplikt for unge under 30 år. Dette har Fylkesmannen tatt opp i møte med kommunene ved opplæring av vilkår og på fagdager for veiledere i NAV som arbeider med kvp.

Rapportering fra NAV viser samtidig at andelen unge under 25 år som deltar i kvp har økt i både Aust- og Vest-Agder i løpet av 2017.

Hvilke utfordringer opplever FM... (fra kapittel 7.3.1.2 i TB)

Rapportere på

Hvilke utfordringer opplever FM at NAV-kontorene har i arbeidet med KVP.

Tilstrekkelig tid til oppfølging. KVP konkurrerer med statlige tiltak rettet mot samme målgruppe og som er lettere å administrere. Engangsretten trekkes fram som eksempel på hvorfor mange venter med å tilby/benytt kvp. Behovet for mer fleksibilitet for å kunne legge til rette for utdanning i kvp trekkes også frem som en utfordring.

Hva er de viktigste utfordringene for FM... (fra kapittel 7.3.1.3 i TB)

Rapportere på

Hva er de viktigste utfordringene for FM i arbeidet med KVP.

Bidra til at den kommunale ledelsen i større kommuner gir KVP høyere prioritet .

Vilkår for aktivitet for de under 30 år... (fra kapittel 7.3.1.4 i TB)

Rapportere på

Vilkår for aktivitet for de under 30 år: Fylkesmannen skal følge med på og beskrive innføring av aktivitetsplikt for mottakere av økonomisk stønad under 30 år og kommunenes erfaringer med den nye lovbestemmelsen.

Aktivitetsplikten er innført men det er avdekket lovanvendelsesfeil og det virker som vilkår iverksettes uten at vilkårsfastsettelsen er individuelt vurdert. Vilkårsbruken i NAV generelt kan forbedres med fokus på innhold og formålet med vilkåret til den enkelte.

Det er grunn til å stille spørsmål ved innholdet i aktivitetsplikten til den enkelte. Det er flere som gis gruppetiltak.

Fylkesmannen skal rapportere på gjennomførte tilsyn... (fra kapittel 7.3.2.1 i TB)

Rapportere på

Fylkesmannen skal rapportere på gjennomførte tilsyn med kommunenes oppfølging av krisesenterloven.

Fylkesmannen har gjennomført tilsyn med Kristiansand kommunes krisesentertilbud. Tilsynet er ført med hjemmel i krisesenterlova. Kristiansand kommune er vertskommune for alle de resterende 14 kommuner i Vest-Agder og 7 kommuner i Aust-Agder.

Tema for tilsynet omfattet:

- § 2 Krav til krisesentertilbudet med fokus på 2. ledd bokstavene a,b og c om vertskommuneansvaret. Bokstav d var i forhold til egne innbyggere i kommunen, oppfølging i reetableringsfasen.
- § 3 Individuell tilrettelegging av tilbudet
- § 4 Samordning av tjenester var i forhold til egne innbyggere i kommunen
- § 8 Internkontroll

Tilsyn med kommunenes oppfølging av krisesenterloven

Totalt antall kommuner i fylket	30
Antall krisesentertilbud i fylket	2
Antall tilsyn med kommuner som har et krisesentertilbud lokalisert i sin kommune 2015	1
Antall tilsyn med samarbeidskommuner (som inngår i samarbeid, men ikke har et krisesentertilbud lokalisert i sin kommune) 2015	1
Antall tilsyn med kommuner som har et krisesentertilbud lokalisert i sin kommune 2016	0
Antall tilsyn med samarbeidskommuner (som inngår i samarbeid, men ikke har et krisesentertilbud lokalisert i sin kommune) 2016	3
Antall tilsyn med kommuner som har et krisesentertilbud lokalisert i sin kommune 2017	0
Antall tilsyn med samarbeidskommuner (som inngår i samarbeid, men ikke har et krisesentertilbud lokalisert i sin kommune) 2017	1

Fylkesmannen skal redegjøre for bakgrunnen for og konsekvenser... (fra kapittel 7.3.2.2 i TB)**Rapportere på**

Fylkesmannen skal redegjøre for bakgrunnen for og konsekvenser av eventuelle nedleggelse av krisesentrene eller reduksjon i tilbudet.

Det har ikke vært noen nedleggelse eller innstramninger i krisesenter-tilbudet verken i Aust- eller Vest-Agder.

Fylkesmannen skal rapportere på antall behandlede søknader... (fra kapittel 7.3.2.3 i TB)**Rapportere på**

Fylkesmannen skal rapportere på antall behandlede søknader og fattede vedtak etter ekteskapsloven, anerkjennelsesloven og brudgivingslova i årsrapporten.

Ekteskapsloven

Fylkesmannen har i 2017 gitt 738 bevilninger til separasjon og 619 bevilninger til skilsmisse. 17 søknader om separasjon er avslått/avvist på grunn av manglende dokumentasjon. 35 søknader om skilsmisse er avvist/avslått av samme grunn eller at partene over tid har bodd sammen og således ikke oppfyller kravet til atskillelse.

Anerkjennelsesloven

Totalt har vi behandlet 62 søknader etter anerkjennelsesloven. 7 av søknadene er avslått. Avslag begrunnes med at dokumentene ikke er troverdige (spesielt Somalia). Fylkesmannen benytter ofte Landinfo, ambassader og utenriksstasjoner i forbindelse med verifisering av utenlandske skilsmisser.

Fylkesmannen skal rapportere på antall fattede vedtak... (fra kapittel 7.3.2.4 i TB)**Rapportere på**

Fylkesmannen skal rapportere på antall fattede vedtak etter barneloven i årsrapporten.

Fylkesmannen har ikke fattet noen vedtak etter barneloven. Der er jevnlig telefoner med spørsmål knyttet til barneloven. Spørsmålene er i stor grad knyttet opp mot reiseutgifter. Det gis mye veiledning på telefon.

Fylkesmannen skal gi en kort omtale av embetets arbeid... (fra kapittel 7.3.2.5 i TB)**Rapportere på**

Fylkesmannen skal gi en kort omtale av embetets arbeid med veiledning og informasjon på familierettens område, herunder om mekling.

Fylkesmannen har gitt veiledning over telefon i forhold til hvor partene kan henvende seg ved uenigheter. Vi har ikke hatt saker til mekling i 2017.

Fylkesmannen skal rapportere på antall saker... (fra kapittel 7.3.2.6 i TB)**Rapportere på**

Fylkesmannen skal rapportere på antall saker hvor det er gitt ut opplysninger om den adoptertes biologiske opphav i saker hvor fylkesmannen har gitt adopsjonsbevilling.

Ifølge adopsjonsloven har adoptivbarnet, etter fylte 18 år, krav på å få informasjon om hvem de biologiske foreldrene er.

Fylkesmannen har i 2017 mottatt 7 skriftlige hendinger fra adopterte som søker sitt biologiske opphav. Fylkesmannen mottar også telefonhenvendelser der innringer søker informasjon om andre familiemedlemmer enn biologiske foreldre. Sistnevnte er saker som aldri blir opprettet da vi ikke kan gi slik informasjon.

Fylkesmannen skal rapportere på antall tilsyn... (fra kapittel 7.3.2.7 i TB)

Rapportere på

Fylkesmannen skal rapportere på antall tilsyn med familievernkantorene.

Fylkesmannen har ikke hatt tilsyn med familiekontoret i Aust eller Vest-Agder i 2017

Tilsyn med familievernkantorene

Totalt antall familievernkantor i fylket	Antall gjennomførte tilsyn i 2017	Antall gjennomførte tilsyn i 2016	Antall gjennomførte tilsyn i 2015
2	0	1	1

Fylkesmannen skal gi en kort omtale av embetets arbeid... (fra kapittel 7.3.2.8 i TB)**Rapportere på**

Fylkesmannen skal gi en kort omtale av embetets arbeid med veiledning og informasjon på universell utforming.

Kravene til universell utforming blir i hovedsak ivaretatt gjennom vårt arbeid med plan- og byggesaker etter plan- og bygningsloven.

Fylkesmannen skal gi en kort omtale av embetets arbeid med å fremme likestilling... (fra kapittel 7.3.2.9 i TB)**Rapportere på**

Fylkesmannen skal gi en kort omtale av embetets arbeid med å fremme likestilling knyttet til ulike diskrimineringsgrunnlag i aktuell lovgivning.

Fylkesmannen arbeider aktivt for å fremme likestilling og motvirke diskriminering både som arbeidsgiver og som offentlig myndighet. Sentrale aktiviteter i vårt likestillingsarbeid gjøres gjennom tilsyn, klagesaker, informasjon og veiledning. Likestilling er eget punkt i vår dialog med kommunene. Vi ser likestilling i sammenheng med levekårene på Agder. Vi legger målsettinger i "Regional plan for likestilling, inkludering og mangfold på Agder 2015-2027" til grunn for vårt arbeid. Fra 2016 har vi deltatt i prosjektet "Likestilt arbeidsliv", der vi har som mål å bli sertifisert som en likestilt virksomhet våren 2018.

Fylkesmannen skal redegjøre for implementeringstiltak... (fra kapittel 7.3.2.10 i TB)**Rapportere på**

Fylkesmannen skal redegjøre for implementeringstiltak av den digitale veilederen og opplæringsprogrammet modul 1 for skoler i fylket som samarbeider med lokalt barnevern.

Fylkesmannen arrangerte en samling for kommunal barneverntjeneste og skole/barnehageansatte i 2016. Vi har minnet om veilederen på flere samlinger i 2017.

Fylkesmannen skal utarbeide en årsrapport... (fra kapittel 7.3.2.11 i TB)**Rapportere på**

Fylkesmannen skal utarbeide en årsrapport om tilsynsvirksomheten ved barneverninstitusjoner, omsorgssentre og sentre for foreldre og barn, jf. forskrift om tilsyn med barn i barneverninstitusjoner for omsorg og behandling § 14 og forskrift for foreldre og barn §28.

Fylkesmannen viser til egen rapport fra tilsynet med institusjoner, senter for foreldre og barn og omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere.

Samlet vurdering av hvorvidt det kommunale... (fra kapittel 7.3.3.1.1 i TB)**Rapportere på**

Samlet vurdering av hvorvidt det kommunale helse- og omsorgstilbudet i fylket utvikles i henhold til retning og målsettinger i *Omsorgsplan 2020*, herunder *Demensplan 2020*.

Vi viser også til vår rapportering under 3.1.3.1

Velferdsteknologi

Samtlige kommuner (30) i våre fylker er med i regional koordineringsgruppe (RKG), forankret på ordfører- og rådmannsnivå i KS og i fylkeskommunen, og velferdsteknologi er et av satsingsområdene i Regionplan Agder. Kristiansand kommune har fått midler til å etablere responscenter. Fylkesmannen har bidratt både gjennom innovasjonsmidler og prosjektskjønn til videreutvikling av "Agderprosjektet".

Fylkesmannen har deltatt på nasjonale samlinger

(6.-7. juni og 23.-24. oktober 2017) med nasjonalt velferdsteknologi-prosjekt, samarbeidet med Helsedirektoratet på tilskuddsforvaltning og tildelt tilskuddene. Videre har vi formidlet informasjon om Agderprosjektet og Fylkesmannens rolle på samlinger med Fylkesmenn og Helsedirektoratet/HOD i Alta i mai 2017, samt i Sogn og Fjordane i mars 2017.

Fylkesmannen er med i arrangorkomiteen for Agderkonferansen velferdsteknologi som arrangeres i mars. Den samlet ca. 200 deltakere i 2017. Fylkesmannen bidrar med ca. 100.000 kr.

Ufrivillig deltid

Agder fylkene skiller seg ut med mindre stillingsbrøker enn landsgjennomsnittet. Det er gjennomgående en positiv utvikling i hele landet på dette området, men

forskjellene blir ikke mindre. Fylkesmannen forsøker å støtte innovative grep og prosjekter som har fokus på heltid og bedre ansettelsesvilkår samt arbeidsorganisering som støtter fulltid. Flere kommuner på Agder har gjennomført kartlegginger på hvorfor ansatte jobber deltid, og Arendal kommune jobber spesifikt med å endre deltidsstillinger til heltid. Det har vært prøvd ut ulike turnusordninger som skaper større fleksibilitet, blant annet pågår et turnusprosjekt i Kristiansand kommune. Dette er viktig arbeid for å sikre rekruttering i en sektor som fremover vil ha store behov for tilflyt av kvalifisert personell. Vi støtter flere prosjekt for å få til større stillingsbrøker.

Demensplan 2015- 2020

Fylkesmannen har i 2017 fulgt opp satsingsområdene i demensplan 2020, gjennom oppfølging av statistikk levert fra Aldring og helse og kvalitetssikring av tall ved besøk i demensnettverk i Aust- og Vest-Agder vår og høst (Songdalen og Vegårshei). Denne kontakten er viktig, spesielt for etablering av dagtilbud og samtaletilbud for pasienter som får diagnosen demenslidelse. Alle kommuner i Agder har etablert pårørendeskoler pr. 2017, enten alene eller i samarbeid med nabokommuner.

Fylkesmannen har informert om ny pårørendeveileder og faglig retningslinje om demens på fag- og samarbeidsråd, workshop og samlinger med kommuner og USHT, samt på velferdsteknologikonferansen for Agder som ble holdt for tredje gang 9.-10. mars 2017.

Fylkesmannen har et tett samarbeid med Utviklingssentrene i Agder og Husbankens regionkontor om oppfølging av Demensplan 2020. Det er viktig med en helhetlig satsing innenfor demensomsorgen, systemperspektiv i kommunalt planarbeid med fokus på integrering og aksept og kunnskap, samt frivillig engasjement for pårørende og pasienter. Personer med demenslidelse trenger tilpassede botilbud og individuelle tjenester og velferdsteknologi må tilpasses denne pasientgruppa.

Pasientsikkerhetsprogrammet

USHT i begge Agderfylkene har tatt et stort ansvar i 2017 for å sette pasientsikkerhet på dagsorden.

Utviklingssentrene

Fylkesmannen har deltatt i fag- og samarbeidsråd til begge USHT'ene. Utviklingssentrene har større fokus nå på spredning av kompetanse på tvers av kommunegrensene i begge fylkene. "Agderprosjektet" samarbeider tett med USHT i begge fylker med implementering av velferdsteknologi, som krever ny kompetanse ut i alle ledd. Velferdsteknologiens ABC er gjennomført med oppstartkonferanser med over 200 deltakere i begge fylker. Fylkesmannen har bidradd med foredrag om hhv. tvang og makt/ saksbehandlingsregler og etikk på oppstarts-konferansene.

Inn på tunet

Vi har gjennomført flere samarbeidsmøter i egen interngruppe med deltakelse fra landbruksavd., utdanning- og barnevernsavd. og helse- og sosialavd. Vi har utarbeidet felles handlingsplan og gjennomførte besøk på Inn på tunet gård i Tvedestrand kommune våren 2017. Høsten 2017 gjennomførte vi to dagers konferanse der Fylkesmannens tverrfaglige gruppe samt Fylkesmannen i Rogaland og Universitetet i Agder stod som arrangør. Konferansen samlet ca. 100 deltakere. Det ble arrangert en forskningssamling samtidig, en spennende kombinasjon.

Bygging av sykehjem og omsorgsboliger - samarbeid med Husbanken

Det er en klar sentral føring at det skal bygges nye omsorgsboliger og sykehjemsplasser. Dette er en oppgave som enkelt kan måles i antall, og er ofte gjenstand for meninger i det offentlige rom.

Fylkesmannen har lenge hatt et nært og godt samarbeid med Husbanken. Vi skal helst komme inn i nye prosjekter på et tidlig tidspunkt for å kunne presentere våre føringar, og tendensen er at vi nå i større grad enn tidligere kan delta før prosjektene er endelig prosjektert. Dette har igjen medført at f.eks. nye bofellesskap for utviklingshemmede får færre enheter samlet, og utforming blir endret for bl.a. å hindre at man på et senere tidspunkt må benytte tvang og teknologi for å regulere tjenestene, jf. Meld. Stor. nr. 45, Frihet og likeverd. Disse tingene har utviklet seg i positiv retning i samarbeidsformen med Husbanken.

Det er likevel verd å merke seg at pårørende og ansatte ofte ønsker seg større grad av fellesskapsløsninger og antall samlokaliserte boliger enn det anbefalte. Dette fører til interessekonflikter som ofte må håndteres på planleggingsstadiet. Tendensen er at pårørende kommer sammen og planlegger for «sine», kommunen får oppdraget med å bygge, det utløses tilskuddsmidler, og bygningsmassen overføres deretter til brukerne i et borettslag.

I Aust- og Vest-Agder har det vært få søknader om tilskudd til sykehjem. Unntaket er Arendal kommune med 13, og Åseral kommune som har fått tilskudd til 7 enheter. Imidlertid vil tilskuddet til Arendal omfatte renovering og oppussing av eksisterende plasser (ingen tilvekst), og i Åseral vil netto tilvekst nye plasser være 2. Kommunene er gjort kjent med at dette investeringsstilskuddet gradvis skal endres til kun å omfatte netto tilvekst nye plasser.

Når det gjelder sykehjemsdekningen generelt, har ikke Fylkesmannen opplysninger som tilsier et akutt behov for økning. Dette til tross for presseoppslag og politiske debatter. Det ble på oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet gjennomført en undersøkelse høsten 2017 om antall personer på venteliste for sykehjemsplass i Aust- og Vest-Agder. Dette som en oppfølger av at regelverket nå tillater slike ventelister. Resultatet var i alt 6 personer i våre kommuner. Alle disse ble fulgt opp på en faglig forsvarlig måte der de bodde. I de største byene, Kristiansand og Arendal, var tallene henholdsvis 0 og 1.

Når det gjelder omsorgsboliger har pågangen vært større. Det er i alt innvilget tilskudd til 104 omsorgsboliger i 2017. Det kan være spesielt å merke seg Kristiansand kommune som har fått tilskudd til å bygge 42 boliger på samme område på Strømme. Meningen er å etablere en demenslandsby etter bl.a. nederlandsk mønster tilpasset norske forhold.

I tillegg til søknader og tilskudd har det vært foretatt diverse møter, ekskursjoner og samlinger med Husbanken. Husbanken ønsker også i stor grad å bli invitert på våre fagsamlinger som omhandler aktuelle brukergrupper. Fylkesmannen bruker også de forskjellige arenaene vi er på til å snakke om tilskuddsordningene fra Husbanken.

Lindrende behandling og omsorg i kommunene

Tilskuddsordning overføres FMVE OG FMOA fra 1.1.2018. Palliasjon og demens - det er økt fokus på gode kartleggingsmetoder for smerte og smertelindring hos pasienter med kognitiv svikt. USHT prøver ut ulike metoder i prosjekt i Songdalen, Kristiansand og Lillesand i 2017.

Agderfylkene fikk 2017 tilskudd til lindrende prosjekter i Lindesnes, Songdalen, Kristiansand og Lillesand kommune.

Kurs og konferanser

Vi arrangerte vår årlige erfaringskonferanse i desember 2017, tema var "individfokus i sykehjem." Her var ulike tema som bla ernæring, frivillige, livsgledesykehjem, omsorg ved livets slutt, SIO prosjektet (Lillesand), status Omsorg 2020, NOKLUS og erfaringer med kap 4A. Vi samarbeider med USHT om oppstartskonferanser for ABC og annen spredning av informasjon.

Rapportere på resultatoppnåelse... (fra kapittel 7.3.3.2.1 i TB)

Rapportere på

Rapportere på resultatoppnåelse for tilskuddsordninger 765.60 og 765.62.

765.60: Om lag 60% av tilskuddsmidlene går til understøttelse av regionens to FACT team. Begge team er i ferd med å bli godt innarbeidet i det samlede tjenestetilbudet til målgruppen. Vi er i dialog med de berørte kommuner og Helseforetak vedrørende forventninger om en økende egenfinansiering av teamene.

Vi har jobbet med å formidle erfaringer knyttet til FACT modellen ut mot kommunene. Vi forventer etablering av ytterligere et FACT team som vil omfatte flere kommuner i regionen i løpet av 2018.

765.62: Ser en begge tilskuddsordningene under ett, mottar 97% av kommunene midler til årsverk på en eller begge ordningene. Enten som hovedmottaker eller gjennom interkommunale samarbeid. Vi har i vår forvaltning et særlig fokus på å bidra til at vi får flere ansatte med brukererfaring i tjenestene og at tjenester rettet inn mot barn/ungdom/unge voksne styrkes. Vi ser at det fra kommunal side fortsatt er et fokus på styrking av tjenester til pasientgrupper med omfattende og langvarig problematikk og at det etter vår vurdering fokuseres for lite tiltak/tjenester hvor en har et fokus på arbeidsrettet rehabilitering. Dette er adressert i møte med NAV lederne i regionen.

Samlet vurdering av hvorvidt... (fra kapittel 7.3.3.2.2 i TB)**Rapportere på**

Samlet vurdering av hvorvidt det kommunale rusarbeidet i fylket utvikles i henhold til retning og målsettinger i opptrappingsplanen.

Kapasitetsoppbygging i kommunene:

Samlet økning i bemanningen i regionen er på om lag 8% fra 2016 - 2017. Økningen er høyere i tjenester til voksne (8%) enn i tjenester rettet mot barn unge (5%)

Vi registrer også at det er fem kommuner i regionen som rapporterer en reduksjon i bemanningen i perioden. Reduksjonene vil bli adressert i Fylkesmannens møter med disse kommunene på ulikt nivå.

Vi vurderer den samlede kapasitetsveksten fra 2016 - 2017 som tilfredsstillende.

Brukerinnflytelse:

På systemnivå nyter flere kommuner godt av at regionen har flere aktive og godt organiserte brukerorganisasjoner. Flere tiltak utvikles i samarbeid med representanter fra brukerorganisasjonene. Fylkesmannen understøtter utviklingsprosjekter knyttet til økt kompetanse på representasjon i brukermiljøene og økt kompetanse i kommunene på samarbeid med brukermiljøene. Det er en økning i kommuner som tar i bruk verktøy som FIT og KOR som etter vår vurdering er med på å understøtte brukerinnflytelsen på behandling- og oppfølgingsforløp for den enkelte pasient.

Etter vår vurdering er utviklingen av ulike former for brukerinnflytelse i en god utvikling i regionen.

Tidlig intervensjon:

Enkelte kommuner i regionen har etablert lavterskel tiltak i form av rask psykisk helsehjelp. I følge IS 24/8 rapporteringen har 50% av kommunene etablert et sektorovergripende system for tidlig intervensjon ved rusproblematikk. Det er store forskjeller mellom fylkene i regionen og dette vil være et tema i våre møter med kommunene i 2018.

Vi vurderer at det fortsatt er grunnlag for et særlig fokus på dette området.

Tilgjengelig, variert og helhetlig tjenesteapparat:

Regionen har hatt få tverrfaglige oppsøkende behandlingsteam. Signaler fra kommuner og helseforetak er at det vil bli etablert flere slike team i 2018. Det uttrykkes en klar forventning til Fylkesmannen om at det må tilflyte tilskuddsmidler til disse tiltakene i en oppstartsperiode.

Flere kommuner rapporterer på utfordringer knyttet til IPS tilbud til personer med rusproblematikk. Det erfarer at personer med rusproblematikk lett mister IPS tilbudet i forbindelse med rusepisoder som medfører fravær fra arbeid og at NAV i noen grad mangler kompetanse på oppfølgingsarbeid knyttet til denne problematikken. Det er i gang noen forsøk hvor en benytter likemannskontakter som en del av oppfølgingstilbudet til personer i IPS. Det foreligger ikke noen systematisk gjennomgang av resultater på dette forsøket enda.

Vi vurderer at det vil være særlig viktig å understøtte etablering av flere tverrfaglige oppsøkende behandlingsteam i 2018. Vi vil også ta et initiativ til å formidle erfaringer knyttet til likemannsarbeid for NAV ledere og NAV fylkesledd i regionen.

Rapportere på resultatoppnåelse... (fra kapittel 7.3.3.3.1 i TB)**Rapportere på**

Rapportere på resultatoppnåelse for tilskuddsordningen til kommunene 0762.60.

Tilskuddsforvaltning opptrappingsplanen for habilitering/rehabilitering:

Vi fikk til sammen søknader fra 14 kommuner, hvorav 10 fikk tilskudd. Prosjektene var varierte, og omfattet bla tilskudd til utarbeidelse av plan, hverdagsmestring, ambulerende team, ergoterapeut/koordinator for funksjonshemmede barn og deres familier og Inn på tunet.

Kommunene som fikk avslag ble begrunnet med at de verken hadde en aktiv plan eller hadde tenkt å lage plan innen utgangen av 2017.

Pga. sykemelding hadde vi dessverre 1.3 mill igjen av tilskuddet. Ansvaret for opptrappingsplanen er nå organisert på nytt.

Vi inviterte alle som hadde søkt om tilskuddsmidler til prosjektverksted. Dette ble en svært vellykket samling der folk ble kjent med hverandres prosjekter over kommunegrensene og fikk teoretisk påfyll om drift av prosjekter. Vi planlegger planverksted i 2018, og opprettelse av nettverk for prosjektkommunene, bla i samarbeid med fagutvalg rehabilitering som er et underutvalg til OSS.

Samlet vurdering av hvorvidt tilbudet... (fra kapittel 7.3.3.3.2 i TB)

Rapportere på

Samlet vurdering av hvorvidt tilbudet innen habilitering og rehabilitering i fylket utvikles i henhold til retning og målsettinger i opptrappingsplanen.

Opptrappingsplanen startet 1.1.2017, og dermed var det år en i planen. Helsedirektoratet har nå hatt ute en omfattende Questback for å vurdere "nullpunktet" for opptrappingsplanen. Det vil derfor i mye større grad være mulig å vurdere en utvikling i årsrapport for 2018. Rapporteringen på tilskuddsmidler for 2017 vil også gi oss god informasjon.

Planarbeid

Questback'en viser at i våre fylker er det 56% av kommunene som oppgir at de har plan for habilitering og rehabilitering, mens flere har plan under arbeid. 4 kommuner fikk avslag på tilskudd i 2017 fordi de ikke hadde en aktiv plan eller ikke hadde planer om å utarbeide en i løpet av 2017. Problemstillingen er bla hvordan/om planarbeidet skal prioriteres nå for kommunene som skal slå seg sammen pr. 1.1.2020. Dette gjelder 8 kommuner i Vest-Agder, ingen i Aust-Agder.

Kompetanse

Kommunene oppgir særlig at de mangler ernæringsfysiolog, logoped, audio- og synspedagog. Flere oppgir at de har tilgang til nødvendig kompetanse via interkommunalt samarbeid eller samarbeid med spesialisthelsetjenesten, og flere kommuner oppgir at de har ansatt eller er i ferd med å ansette psykolog.

Kommunene bruker mest tid og ressurser på medisinsk/somatisk rehabilitering og mener selv de burde prioritere høyere sosial og psykososial rehabilitering. Dette gjenspeiler seg i hvilken kompetanse kommunene har og også etterspør.

Arbeidsform

Flere kommuner arbeider godt med hjemmehabilitering/hverdagsrehabilitering, og vi har også gitt tilskudd til forsterket innsats.

Målgruppe

Kommunene oppgir for lite prioritering på barn og unge. Rehabilitering/habilitering for brukergruppa rus/psykisk helse og utviklingshemmede kan i større grad forankres i koordinerende enhet, koordinator og Individuell plan. Det er en utfordring å få til "gode vekslinger" mellom enheter som arbeider med barn og unge og voksne. Her må overgangen fungere godt både i kommunen og i spesialisthelsetjenesten.

Individuell plan/koordinator

Det er stor variasjon kommunene i mellom om de har en godt fungerende koordinerende enhet. En utfordring er at selv om man fatter vedtak om Individuell plan og koordinator er det ikke sikkert at dette følges opp i ansvarlig enhet. Det kan være uklart hvordan koordinatorene rekrutteres/følges opp og hvordan/hvor evt avvik skal meldes. Flere brukere ønsker ikke Individuell plan, men foretrekker ansvarsgruppe m/koordinator.

Brukermedvirkning

Dette er et område som kommunene selv opplever kan bli bedre og gjelder både på individnivå og systemnivå.

Samarbeidsformer

Fagutvalg for somatisk rehabilitering er nå omorganisert slik at det har repr. fra alle kommunesammenslutningene. Fylkesmannen er med i videre planlegging av aktiviteter, bla ved å fokusere på de prosjektene som har fått tilskudd fra Opptrappingsplanen. Konkret tenker vi en felles "kickoffdag". På et prosjektverksted vi arrangerte i desember 2017 kom det ønske om kurs i planarbeid og nettverk. Her vil USHT være aktuell samarbeidspartner. Dette vil vi jobbe videre med i 2018.

Tilsyn

Vi har gjennomført et egeninitiert tilsyn med habilitering/rehabilitering Kristiansand kommune i februar. Temaet er hvordan kommunen sikrer at de som trenger det får riktige tjenester til rett tid, særlig sett opp mot koordinerende enhet og koordinatorene/Individuell plan. Tilsyn er med å gi oss god kunnskap om hvordan feltet er organisert og blir ivarettatt i kommunene.

Når ble siste analyse... (fra kapittel 7.3.4.1.1 i TB)

Rapportere på

Når ble siste analyse gjennomført?

Gjeldende ROS Agder var ferdigstilt pr. 31. desember 2016

Foreligger oppfølgingsplan, og i så fall når ble den sist... (fra kapittel 7.3.4.1.2 i TB)

Rapportere på

Foreligger oppfølgingsplan, og i så fall når ble den sist oppdatert?

Rullering/oppdatering av ROS Agder og oppfølging av funnene i analysene skal beskrives i en 4-årig oppfølgingsplan. Handlingsplanen skal oppdateres årlig. Oppfølgingsplanen legges fram for Fylkesberedskapsrådet og Fylkesmannens ledergruppe for årlig rullering.

Oppfølgingsplanen ble presentert og forankret i Fylkesberedskapsrådet 1. desember 2016, og presentert for Fylkesmannens ledergruppe 12. desember 2016.

Oppfølgingsplanen for ROS-Agder er sist oppdatert ifm Fylkesberedskapsrådet 26 april 2017.

Denne oppfølgingsplanen skal opp til vurdering igjen nå, på bakgrunn av alle hendelsene vi har hatt i regionen den siste tiden. Vi skal vurdere å endre på rekkefølger, slik at den blir noe mer tidsriktig og at det arbeidet vi gjør ved å evaluere hendelser kan heltes opp mot ROS-Agder.

Det er også satt i gang et større prosjekt som går på robusthet i kraft - e-kom - informasjon - velferdsteknologi, som berører flere av oppfølgingspunktene. Dermed er det naturlig at vi endrer på rekkefølgen for når enkelte av oppfølgingspunktene/risikoområdene skal ses mer på.

Oppfølgingsplanen skal være et levende dokument som følger med i tiden og som kan justeres ift. eventuelle alvorlige hendelser som måtte inntreffe.

Foreligger oppfølgingsplan: Ja

Sist oppdatert: 26. april 2017

Hvilke regionale tiltak... (fra kapittel 7.3.4.1.3 i TB)**Rapportere på**

Hvilke regionale tiltak har embetet gjennomført for å ivareta fylkesmannens ansvar for samordning i arbeidet med forebygging og beredskap?

Følgende regionale samordningstiltak er gjennomført i 2017:

- Gjennomført møte ang. beredskapssamarbeid med Røde Kors
- Deltatt på beredskapsøvelse på Universitetet i Agder
- Bidratt i planlegging og gjennomføring av LRS-øvelse «Hægebostad» med fokus på kommunenes utbytte
- Deltatt på møte om samfunnssikkerhet og transport i Vest-Agder fylkeskommune
- Bidratt i planleggingen av Heimevernets øvelse "Gjallarhorn"
- Deltatt i Vest-Agder fylkeskommunes trafiksikkerhetsgruppe
- Fasilitert og deltatt på orienteringsmøte i DNKs samvirkeprosjekt for kommuner og regionale aktører på Agder
- Gjennomført møte med Arendal videregående skole
- Planlagt og gjennomført Kristiansandskonferansen sammen med Vest-Agder sivilforsvarsdistrikt og Kristiansand kommune
- Bidratt i LRS øvingsutvalg
- Gjennomført møte med Kartverket og Agder Energi angående SBS-tiltak
- Bidratt på møte om øving, evalueringslæring og samvirke hos Aust-Agder sivilforsvarsdistrikt
- Deltatt på temadag om velferdsteknologi
- Deltatt på møter i Setesdal redningsforum
- Initiert og gjennomført møte med Nkom ang. prosjekt "Robusthet i kraft - ekom - info - velferdsteknologi"
- Planlagt og ledet møte i Fylkesberedskapsrådet med fokus på oppfølging av ROS Agder
- Bidratt på skogbrannøvelse i Evje og Hornnes kommune
- Deltatt i møte med Agder politidistrikt om trusselbildet for 17. mai-feiringen på Agder
- Deltatt på med Centre for Integrated Emergency Management (CIEM) om deres KriseCIM-prosjekt
- Planlagt og ledet én regional varslingsøvelse
- Planlagt og ledet møte i Atomberedskapsutvalget
- Deltatt i øvelse "Gjallarhorn" som responscelle

- Planlagt og ledet møte i Fylkesberedskapsrådet som del av øvelse "Gjallarhorn"
- Deltatt på møte om kollektivknutepunkt og samfunnssikkerhet hos Vest-Agder fylkeskommune
- Planlagt og ledet en fagsamling for kommunale beredskapskoordinatorer
- Gjennomført møte med Mattilsynet ifm. oppfølging av ROS Agder
- Planlagt og ledet 9 kommuneøvelser med forskjellige scenarier. Regionale etater har vært involvert i forberedelsene til, gjennomføringen av og evalueringen av disse.
- Gjennomført møter med Det digitale Agder og Bykle kommune ifm. prosjekt "Robusthet i kraft - ekom - informasjon - velferdsteknologi"
- Holdt orientering på Samfunnsmedisinsk kurs
- Planlagt og ledet møte i Infopool Agder
- Gjennomført orienteringsmøte med ny stabssjef Agder politidistrikt
- Gjennomført møte med sjef og sjefssersjant HV-08
- Holdt orientering på møte i KBO Agder
- Bidratt i ROS-møte for ny E39 Lyngdal Vest - Sandnes
- Deltatt på sivil-militært kontaktmøte Sør-Vest
- Deltatt på markering av etablering av Sivilforsvarets mobile forsterkningsenhet i Kristiansand
- Deltatt på Nasjonal sikkerhetsdag hos Nasjonal kommunikasjonsmyndighet
- Holdt foredrag å Nasjonal helseberedskapskonferanse
- Planlagt og ledet to møter i Fylkesberedskapsrådet og to evalueringssamlinger etter flommen i september-oktober
- Deltatt på beredskapsgjennomgang hos Color Line sammen med øvrige berørte aktører.
- Gjennomført møte om intern beredskap med Stiftelsen Arkivet
- Gjennomført møte med politimesterens stab og deltatt på besøksdag ifm. øvelse "Nordlys"
- Holdt tre foredrag ifm. Norges bondelags prosjekt "Tryggere sammen"
- Holdt foredrag på Tverretattlig fagdag for nødetater og forsterkningsstyrker i regi av Aust-Agder sivilforsvarsdistrikt
- Deltatt på øvelse Trident Javelin 17 som responselle. Ledet møte med berørte militære og sivile aktører om forsterkningstransporter over Kristiansand havn.
- Deltatt på møte i koordineringsgruppen for kollektivknutepunkt i regi av Vest-Agder fylkeskommune
- Gjennomført møte/øvelse i Fylkesberedskapsrådet med fokus på totalforsvaret og basert på scenario fra øvelse Trident Javelin 17.

Andel hendelser av regionale hendelser... (fra kapittel 7.3.4.1.4 i TB)

Rapportere på

Andel hendelser av regionale hendelser som er evaluert med oppfølgingspunkter og sendt DSB.

I 2017 var det to hendelser av regional betydning: Flommen i midtre Agder i september-oktober og flommen i Tvedestrand kommune i slutten av oktober.

Flommen i midtre Agder er evaluert med en førsteinntryksamling, en erfaringsamling og flere kommunale møter. Evalueringsrapport er under utarbeidelse og følgelig ikke fremsendt DSB. Interne forhold og snøfallet i midten av januar i år har forsinket denne rapporten.

Flommen i Tvedestrand kommune er evaluert av kommunen. Fylkesmannen har av ressurs hensyn prioritert evaluering av den langt mer omfattende flommen i midtre Agder.

Antall regionale hendelser: 2

Antall evaluerte av disse: 2

Rapport fremsendt DSB: 0

Andel regionale øvelser og embetsøvelser... (fra kapittel 7.3.4.1.5 i TB)

Rapportere på

Andel regionale øvelser og embetsøvelser som er evaluert med oppfølgingspunkter og sendt DSB.

Fylkesmannen har i 2017 vært involvert, som ansvarlig eller som deltaker, i følgende regionale øvelser:

- Skogbrannøvelse i Evje og Hornnes kommune i regi av Setesdal redningsforum. Fylkesmannen støttet kommunen i deres del av øvelsen. Vi ga innspill til evalueringen.
- Agder og Rogaland heimevernsdistrikts øvelse "Gjallarhorn". Fylkesmannen deltok i planleggingen på sivil side men i selve øvelsen deltok vi kun som responselle og fasilitator for et møte i Fylkesberedskapsrådet. Vi ga innspill til evalueringsrapporten som ble utarbeidet av Nordic Crisis Management.
- Årlig LRS-øvelse med scenario "Ulykke i jernbanetunnel". Fylkesmannen deltok i planleggingen som støtte til de to involverte kommunene Audnedal og Hægebostad. Vi ga innspill til Agder politidistrikts evaluering.
- Øvelse for Fylkesberedskapsrådet. Fylkesmannen planla og ledet øvelsen som fungerte som en oppstart av totalforsvarsplanleggingen i fylkene. Det ble gitt oppgaver relatert til sivilt beredskapssystem. Scenario og oppgaver var basert på øvelse Trident Javelin 17. Evalueringsrapport er fremsendt DSB.
- Embetets kriseplan er revidert og øvet sammen med berørte parter i egen kriseorganisasjon og sammen med sentrale eksterne aktører. Scenarioet var en alvorlig hendelse knyttet til fylkeshusene i Arendal og Kristiansand. Evalueringsrapport er forelagt embetsledelsen for videre oppfølging. Rapporten er ikke fremsendt DSB.

Antall regionale øvelser: 4 (FM ansvarlig for 1)

Antall embetsøvelser: 1

Antall evaluert av disse: 5

Evalueringsrapport fremsendt DSB: 1

Status revisjon underliggende planverk... (fra kapittel 7.3.4.1.6 i TB)

Rapportere på

Status revisjon underliggende planverk knyttet til nasjonale beredskapstiltak

- Status revisjon i embetets planverk – hva er gjennomført og hva gjenstår
- Status revisjon regionalt arbeid med underliggende planverk – hvilke tiltak er gjennomført

Status revisjon underliggende planverk knyttet til beredskapstiltak:

- Tiltakene for FM i SBS utgave 2016 ble mottatt elektronisk og tatt ut på papir og satt i ringperm i alfabetisk rekkefølge.

- Vi finner at flere tiltak som omtaler FM sitt ansvar, myndighet og oppgaver knyttet til tiltaket hvor det eksempelvis står «FM er orientert. For øvrig ingen handling» men samtidig står det et FM skal varsle kommunene og ivareta regional samordning ved behov, vurdere å kalle inn hele eller deler av fylkesberedskapsrådet for orientering. Dette betyr at i tiltak hvor det står ingen handling for FM så er det flere «arbeidsoppgaver» som må ivaretas. Vi har registrert tiltakene og hvem som er våre samarbeidspartnere.

- I januar 2018 kom SBS utgave 2017 med rettelser og nye tiltak, dette betyr at tiltakene må ajourføres og innarbeides på nytt. Dette arbeidet pågår. Og vi føler at vi har kontroll på framdriften.

- Møter er avholdt med eksterne etater for samordning av tiltak.

Status revisjon regionalt arbeid med underliggende planverk – hvilke tiltak er gjennomført?

- Oppdatering av sikkerhetsklarering for medlemmer av FM stab og fylkesberedskapsråd medlemmer

- Informasjonsmøte med forsvaret, havnevesen og Kristiansand kommune

- Informasjonsmøte/øvelse med Fylkesberedskapsrådet jfr. DSB sitt opplegg i forbindelse med øvelse Trident Javelin 2017.

- FM har etablert et prosjekt for arbeidet med det moderne totalforsvaret hvor planlegging av opplæring av interne medarbeidere og eksterne inngår.

Arbeid knyttet til det sivilt-militære... (fra kapittel 7.3.4.1.7 i TB)

Rapportere på

Arbeid knyttet til det sivilt-militære samarbeidet i forbindelse med *Trident Javelin 2017* og *Trident Juncture 2018*: Hvilke deler av dette arbeidet har embetet deltatt i 2017.

Fylkesmannen har deltatt på følgende aktiviteter ifm. planlegging og gjennomføring av øvelsene Trident Javelin 17 og Trident Juncture 18:

- Møte med Helsedirektoratet ang. Nasjonal helseøvelse 18 som skal gjennomføres sammen med Trident Juncture 18. Vi stilte på vegne av flere embeter og den videre involveringen i dette ble overlatt til de fylkesmennene der øvelsen skal gjennomføres. Møtet ble gjennomført i Oslo 2. februar

- Lync-planleggingsmøte Trident Javelin 17/Polaris Gram 17 24.mars

- Koordineringsmøte om øvelsene med DSB og andre nasjonale og regionale aktører 27. april i Oslo

- Vi deltok som responselle under øvelse Trident Javelin 17. Dessuten planla og gjennomførte vi, på initiativ fra stabsoffiser Naval Control and Guidance of Shipping i marinestaben, et møte om allierte forsterkninger over Kristiansand havn sammen med relevante aktører i regionen.

- Vi planla og ledet en øvelse for Fylkesberedskapsrådet 6. desember med sivilt beredskapssystem som tema. Øvelsen ble gjennomført etter råd fra DSB om hvordan embetene kunne dra nytte av øvelse Trident Javelin 17 selv om de ikke deltok fullt ut.

Fylkesmannen deltok også i planleggingen av HV-08s øvelse "Gjallarhorn". Dette var ikke en del av Trident Javelin 17, men ga kompetanseheving i forhold til planleggingen av den øvelsen og Trident Juncture 18.

Embetene skal i årsrapporten rapportere på antall og andel... (fra kapittel 7.3.4.2.1 i TB)**Rapportere på**

Embetene skal i årsrapporten rapportere på antall og andel kontrollerte vergeregnskap, samt antall verger som er under oppfølging på bakgrunn av ikke godkjente vergeregnskap.

Antall verger under oppfølging som følge av ikke godkjent regnskap: 56 som ikke har levert regnskap, pluss 28 som ikke ble godkjent i regnskapskontrollen.

Vergemålsordningen

Sum	Antall kontrollerte vergeregnskap	Antall mottatte vergeregnskap
15 %	281	1 852

Embetene skal i årsrapporten rapportere hvorvidt... (fra kapittel 7.3.4.2.2 i TB)**Rapportere på**

Embetene skal i årsrapporten rapportere hvorvidt alle vergemål opprettet etter gammel lov har riktig status med tanke på regnskapsplikt.

Alle vergemål opprettet etter tidligere vergemålslov skal nå ha riktig status med hensyn til regnskapsplikt.

Fylkesmannen skal i årsrapportløsningen rapportere... (fra kapittel 7.3.4.3.1 i TB)**Rapportere på**

Fylkesmannen skal i årsrapportløsningen rapportere på antall innkomne, innvilgede og avslåtte søknader for perioden, fordelt på henholdsvis fritt rettsråd og fri sakførsel. Hva gjelder de innvilgede sakene, skal rapporteringen gi en oversikt over forekomsten av økonomisk dispensasjon, samt totale advokatutgifter og evt. andre utgifter som er innvilget i aktuelle periode, fordelt på saksområde. Av rapporteringen skal videre fremgå hvorvidt det er gitt avslag som følge av økonomisk overskridelse eller av andre grunner i henhold til skjema over rettshjelpsstatistikk fra Statens sivilrettsforvaltning.

Fylkesmannen har i 2017 hatt en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på under en uke i egeninnvilgede stykkprissaker. Når det gjelder søknader er normal saksbehandlingstid mellom 1 og 3 uker.

Vi har hatt nedgang i antall innkomne saker om fritt rettsråd. Nedgangen skyldes i hovedsak færre utlendingssaker, saker om barnefordeling/samværsrett og i saker om vurdering av anmeldelse. Utlendingssaker forklares med nedgang i antall asylsøkere. Barnefordelingssakene med at flere saker løses ved mekling.

Øvrige fritt rettsrådsaker holder seg stabile. Antall saker i 2016 var 2075 og for 2017 kom det inn 1472 søknader, altså en nedgang på 603 saker. I 2016 utbetalte vi salær for kr. 11 286 313,- og i 2017 kr. 8 847 502,-. En differanse på kr. 2 438 811,-.

Vi har ikke et godt grunnlag for å stipulere forbruk for 2018. Det er flere hensyn å ta, så som "Oktoberbarna" hvor mange dette gjelder og hvordan dette vil slå ut salærmessig. Videre ser vi at saker etter Helsevernloven § 4-4 er i økning. Grovt stipulert anslår vi et forbruk på kap. 0470 post 01 til kr. 9 000 000,- i 2018.

Retts hjelp 1.1 - Søknader

Betegnelse på rapporteringskrav	Sum	Fritt rettsråd	Fri sakførsel
Innkomne søknader	1 485	1 472	13
Innvilgede søknader	1 320	1 319	1
Avslåtte søknader	154	142	12

Fylkesmannen skal rapportere på forventet forbruk... (fra kapittel 7.3.4.3.2 i TB)**Rapportere på**

Fylkesmannen skal rapportere på forventet forbruk på kap. 470, post 01 inneværende og påfølgende år. Eventuelle avvik skal begrunnes.

Fylkesmannen har hatt nedgang i antall innkomne saker om fritt rettsråd. Nedgangen skyldes i hovedsak færre utlendingssaker, saker om barnefordeling/samværsrett/vurdering av anmeldelse. Øvrige fritt rettsrådsaker holder seg stabile. Antall saker i 2016 var 2075 og for 2017 kom det inn 1472 søknader, altså en nedgang på 603 saker. I 2016 utbetalte vi salær for kr. 11 286 313,- og i 2017 kr. 8 847 502,-. En differanse på kr. 2 438 811,-.

I forbindelse med introduksjonsordning... (fra kapittel 7.3.4.4.1 i TB)**Rapportere på**

I forbindelse med introduksjonsordning for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven) skal Fylkesmannen skal rapportere på antall klagesaker, hva klagen gjelder og utfallet av klagen.

Vi har hatt totalt 20 klagesaker når det gjelder introordning. I hovedsak gjelder dette spørsmål om avslag på utvidet introduksjonstilbud. 12 saker er opprettholdt, 6 er opphevet og 4 avvist.

På området opplæring i norsk... (fra kapittel 7.3.4.4.2 i TB)**Rapportere på**

På området opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere (introduksjonsloven) skal Fylkesmannen oppgi antall klagesaker, hva klagen gjelder og utfallet av klagen.

Vi har hatt 3 klager på rett til opplæring i norsk og samfunnskunnskap. To av klagen gjelder fusk på eksamen, den tredje gjelder fritak for prøve.

Fylkesmannen skal i årsrapporten... (fra kapittel 7.3.4.4.3 i TB)**Rapportere på**

Fylkesmannen skal i årsrapporten rapportere på antall statsborgerseremonier og hvor mange av nye statsborgere i fylket som har deltatt.

Vest-Agder fikk 572 nye statsborgere i 2017. Det var 180 nye statsborgere som deltok på statsborgerseremonien. Sammen med ordførere og gjester, var det i alt 450 personer til stede på seremonien i Vest-Agder

Aust-Agder fikk 569 nye statsborgere i 2017 (376 i 2016). Fylkesmannen har aldri invitert så mange til seremonien i Aust-Agder tidligere. Det var 206 nye statsborgere som deltok. Sammen med ordførere og gjester, var det i alt 521 personer til stede på seremonien i Aust-Agder.

Resultat- og økonomirapportering... (fra kapittel 7.3.5.1 i TB)**Rapportere på**

Resultat- og økonomirapportering på fagmidler på klima og miljøområdet innenfor naturmangfold, forurensning og klima.

Vi viser her til rapportering oversendt Miljødirektoratet av 8. januar 2018 på fagmidler på klima og miljøområdet innenfor naturmangfold, forurensning og klima, og detaljert rapportering på tilskuddsordninger i rapportering av 19. januar 2018. Midlene er i all hovedsak benyttet i tråd med grunnlaget for tildelingen.

Fremmede organismer

Art/artsgruppe	Type tiltak	Omfanget av tiltaket	Navn område	Utdyping av, eller kommentar til, gjennomført tiltak	Sum brukt
Kjempespringfrø	Kartlegging		Lyngdal kommune	Store forekomster oppdaget i sommer langs Litleåna, sidevassdrag til Lygna. Noen bestander slått av grunneier, muligens tidsnok til å hindre frøsetting. Kommunen har igangsatt arbeid med tiltaksplan der systematisk kartlegging og informasjon til grunneier og allmennhet, og planlegging av tiltak i 2018 og framover, inngår	50 000
Parkslirekne, kjempespringfrø	Bekjempelse	Kommunene Mandal, Marnardal og Lindesnes		Bekjempelse på flere steder langs vassdrag, veier og i sentrumsnære strøk. Arten oppdages stadig i nye områder og er et stort problem. Prioriteres i de kommunale tiltaksplanene.	50 000
Flere	Utarbeidelse av regional handlingsplan	Mandal, Marnardal og Lindesnes		De tre kommunene er vedtatt sammenslått og vi tar sikte på at de utarbeidet felles kommunal tiltaksplan.	50 000
Boersvineblom	Bekjempelse		Blørstad i Vågsbygd, Kristiansand kommune		10 000
Flere	Bekjempelse		Kristiansand kommune		30 000
Rynkerose, parkslirekne, kjempespringfrø	Kartlegging	Grimstad og Arendal kommuner			91 500
Gjedde	Kartlegging	Utfisking av gjedde	Stølsvann i Vennesla kommune		25 885
Parkslirekne, kjempespringfrø, kjempebjørnekjeks med flere	Bekjempelse		Songdalen og Søgne kommuner		120 000
Flere arter	Bekjempelse		Vennesla kommune		50 000
Utarbeidelse av brosjyre uønskede hageplanter	Informasjonstiltak	Kommunene i Kr.sandsregionen som en start			105 000
Gjedde	Kartlegging	Bygland kommune	Byglandsfjord	Miljø-DNA analyse i Byglandsfjord	29 156
Rynkerose	Bekjempelse	Grimstad kommune		Fjerning av rynkerose i kartlagte lokaliteter som grenser til Raet NP/LVO i Grimstad, Arendal og Tvedestrand kommuner	29 493
Rynkerose	Bekjempelse	Tvedestrand kommune			60 000
Stillehavsøsters	Bekjempelse	Tvedestrand til Søgne kommuner i Aust- og Vest-Agder	10 ulike lokaliteter	betaling for dugnad plukking og sluttbehandling i avfallsanlegg	326 800
					1 027 834

Det skal rapporteres på fylkesmannens... (fra kapittel 7.3.6.1.1 i TB)

Rapportere på

Det skal rapporteres på fylkesmannens arbeid med samordning av statlig styring av kommunesektoren etter retningslinjene i rundskriv H-2143.

Fylkesmannens samordningsansvar er bl.a. nedfelt i fylkesmannsinstruksen. Samordningsansvaret gjelder tverrsektoriell samordning av statlige styringssignaler rettet mot kommunesektoren, og omfatter både samordning mellom sektorer og mellom forvaltningsnivå. I Agder har vi utviklet et systematisk samordningsarbeid innen tilsynsvirksomheten gjennom Fylkesmannens interne tilsynsgruppe og Fylkesmannens tilsynsforum. I Fylkesmannens tilsynsforum deltar de statlige tilsynsetatene, kommunerevisjonene og kontrollutvalgssekretariatene i tillegg til våre egne fagavdelinger. Det viktigste praktiske samordningstiltaket på tilsynsområdet er Fylkesmannens tilsynskalender som sendes kommunene tidlig på året og samtidig legges ut på våre nettsider. Den inneholder oversikt over planlagte statlige tilsyn og kommunale revisjoner inneværende år.

Fylkesmannen gjennomfører også hvert år heldags kommunemøter med 8 kommuner (4 vår og 4 høst). Forut for disse møtene sender vi ut et såkalt "kommunebilde". Denne rapporten inneholder en omtale av viktige nasjonale føringer på viktige tjenesteområder, Fylkesmannens bilde av situasjonen i kommunen på det aktuelle området og temaer som vi ønsker nærmere dialog om. Denne formen for kommunedialog har fått en god mottakelse blant kommunene i Agder.

Fylkesmannen har også to årlige møter (vår og høst) med de øvrige regionale statsetatene i Agder. Kommunerettet samordning er et gjennomgående tema i disse møtene.

Fylkesmannen har også to årlige møter for ordførere/rådmenn i Agder. Her formidler vi nye styringssignaler og åpner for tilbakemelding fra kommunene om hvordan de opplever dialogen med Fylkesmannen. Dette er også et viktig forum i vårt samordningsarbeid.

Høsten 2015 opplevde vi en krevende flyktningssituasjon. Da etablerte Fylkesmannen et nært samarbeid med kommunene gjennom KS og andre berørte regionale statsetater. Dette fikk vi gode tilbakemeldinger om fra kommunene.

I arbeidet med samfunnsikkerhet og beredskap er det avgjørende at Fylkesmannen kan samordne informasjonstiltak og ressursbruk. I dette arbeidet bruker vi Fylkesberedskapsrådet som et samordningsforum. Det viste seg svært nyttig i arbeidet med flomsituasjonene i Agder høsten 2017.

Fylkesmannen bistår ellers kommunene med nødvendige samordning i enkeltsaker.

Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder deltar i forsøket med samordning av statlige innsigelser til planer etter plan- og bygningsloven. Dette har vi gode erfaringer med. Det har bidratt til at flere planforslag har funnet en avklaring uten at det har vært behov for mekling eller oversendelse til sluttbehandling i KMD.

Det skal rapporteres særskilt om hvilke tiltak... (fra kapittel 7.3.6.2.1 i TB)

Rapportere på

Det skal rapporteres særskilt om hvilke tiltak fylkesmannen har iverksatt for den enkelte kommune som er registrert i ROBEEK og hvilke tiltak som har vært iverksatt for å forhindre kommuner som er i faresonen til å bli registrert i ROBEEK. Det skal rapporteres om bruk av skjønnsmidler til ROBEEK-kommunene.

Birkenes kommunestyre vedtok i desember 2016 budsjett for 2017 og økonomiplan for 2018-2020 i balanse. Fylkesmannen meldte derfor kommunen ut av ROBEEK-registeret 2. februar 2017. Kommunen fikk deretter utbetalt ordinære skjønnsmidler på kr 1.000.000 for 2017 som hadde blitt tilbakeholdt.

Birkenes kommune fikk godkjent deler av låneopptaket i forbindelse med den første lovlighetskontrollen i februar, mens resterende låneopptak ble godkjent i forbindelse med den andre lovlighetskontrollen i juni.

Tvedestrand kommunestyre vedtok i juni 2017 et årsregnskap for 2016 der alt merforbruk fra tidligere år var dekket inn. 7. juni 2017 ble derfor kommunen meldt ut av ROBEEK.

Fylkesmannen holdt tilbake kr 700.000 i skjønnsmidler (hovedskjønn) til Tvedestrand kommune for 2017.

Disse midlene ble betalt ut da kommunen ble meldt ut av ROBEEK.

Fylkesmannens strategi overfor ROBEEK-kommunene har vært å informere kommunen aktivt (både kommunestyre, formannskap og administrativ ledelse), kombinert med tilbakehold av skjønnsmidler i påvente av vedtak om forpliktende plan.

Tiltak for å forhindre kommuner som er i faresonen fra å bli registrert i ROBEEK:

Kommunene på Agder har generelt god økonomistyring, og antallet i ROBEEK-registeret har over tid vært lavt. Vår policy om å ha en god dialog og lav terskel for å imøtekomme kommunenes ønsker om veiledning, mener vi fungerer godt forebyggende for å unngå ROBEEK-registrering. I den grad vi blir spurt om å bidra for å skape et godt samspill mellom politikk og administrasjon, prioriterer vi dette høyt.

Et særtrekk ved den økonomiske situasjonen blant kommunene på Agder er høy lånegjeld hos en del av kommunene og høy andel utbytteinntekter fra Agder Energi. Dersom disse parameterne endres negativt vil dette skape store utfordringer for flere av våre kommuner på sikt.

I tillegg til å vurdere om kriteriene for registrering av ROBEEK er til stede når vi gjennomgår årsbudsjett og økonomiplan for alle 30 kommunene, prioriterer vi også ressurser til å gi alle kommunene skriftlig tilbakemelding om våre eventuelle bekymringer i utviklingen i netto driftsresultat og inntektsanslag.

Spesifikk omtale av arbeid med omstilling... (fra kapittel 7.3.6.3.1 i TB)

Rapportere på

Spesifikk omtale av arbeid med omstilling og modernisering i kommunene, bruk av skjønnsmidler til formålet og formidling av resultatene.

Prosjektskjønnsmidlene er et viktig virkemiddel for å stimulere kommunenes omstillings- og moderniseringsarbeid. For 2017 prioriterte vi prosjekter rettet mot barn og unge. Videre prioriterte vi prosjekter rettet mot bosetting og integrering av flyktninger samt innovative prosjekter med fokus på klimaforebygging og klimatilpasning.

Vi stiller krav om målsetting i tråd med de sentrale føringene og våre lokale retningslinjer. Prosjektene skal fortrinnsvis være politisk forankret, tidsavgrenset og kommunal egenandel/innsats må inngå. Videre krever vi en vurdering av overføringsverdi til andre kommuner. For å sikre en god faglig vurdering av prosjektene er avdelingene involvert i tildelingsprosessen.

Fylkesmannen mottok i 2017 60 søknader om støtte på til sammen 23 millioner kroner. 9 millioner kroner av ordinære skjønnsmidler for 2017 ble tildelt til totalt 32 prosjekter.

Ved tildelingen for 2018 har vi utsatt søknadsfristen fra 15.2 til 15.3 for å kunne samordne tildelingen av prosjektskjønn bedre mot andre statlige tilskudds- og støtteordninger i regi av fagavdelingene.

Formidling av prosjektenes resultater er fortsatt en utfordring. Av konkrete tiltak for å sikre erfaringsoverføring, har vi som rutine å etterspørre status på aktuelle prosjekter i kommunemøtene. Vår vurdering er at for å sikre erfaringsoverføring må det gjennomføres møter der aktuelle interessenter deltar. Fagavdelingene følger noen av prosjektene og resultatene diskuteres i egne fagmøter/nettverksmøter i en viss utstrekning.

Det skal rapporteres om antall lånesøknader... (fra kapittel 7.3.6.4.1 i TB)

Rapportere på

Det skal rapporteres om:

- Antall lånesøknader som godkjennes og i hvilken grad fylkesmannen har nektet godkjenning av lån.
- Antall godkjente garantier, samt antall garantier som ikke ble godkjent.

De to ROBEK-kommunene Birkenes og Tvedestrand er ført opp i tabellen. Begge disse kommunene fikk godkjent alle sine låneopptak etter at budsjett/regnskap var vedtatt, disse hadde et omfang på 74,6 mill.kr.

Vi mottok 10 søknader om godkjenning av garantier i 2017 med et samlet garantiomfang på 197,9 mill.kr. Tilsvarende tall for 2016 var 6 søknader. Alle søknadene i 2017 ble godkjent.

Antall garantisøknader

Saksområde	Sum	Godkjent	Ikke godkjent	Ikke behandlet
Antall garantisøknader	10	10	0	0

Kommunenes lånesøknader

Type søknad	Sum	Godkjent	Ikke godkjent	Ikke behandlet
Antall lånesøknader	2	2	0	0

Fylkesmannen skal rapportere... (fra kapittel 7.3.6.5.1 i TB)

Rapportere på

Fylkesmannen skal rapportere på hvordan veiledningsarbeidet har blitt utført, herunder aktiviteter for å øke kvaliteten på KOSTRA-data.

Kommunenes rutiner for innrapportering av KOSTRA-data vurderes til å være godt innarbeidet, og alle kommunene i begge fylkene har i mange år rapportert tidsnok til foreløpig publisering.

Bruk av dataene og kvaliteten på dataene blir kommentert i kommunemøtene, dersom vi har avdekket mangler. Dette skjer også i forbindelse med utarbeidelse av kommunebilder og tilstandsrapport.

Når det gjelder nøkkeltall innen eiendomsforvaltning så har vi – basert på departementets oversikt - fulgt opp alle kommuner som har hatt nøkkeltall som avviker vesentlig fra landsgjennomsnittet. Vi har kontaktet kommunene både før rapportering og i retteperioden. Selv om antall feil er redusert, erfarer vi at det fortsatt er for mange feil i tallene til tross for tydelig veiledning over flere år.

Kort om fordelingen av skjønnsmidler... (fra kapittel 7.3.6.5.2 i TB)

Rapportere på

Kort om fordelingen av skjønnsmidler, herunder rapportering i ISORD.

De ordinære skjønnsmidlene fordeles til kommunene med utgangspunkt i retningslinjene. I 2017 gjennomførte vi skjønnsamtaler i august med 25 av de 30 kommunene på Agder. På disse møtene deltar, som hovedregel, ordfører, rådmann og økonomisjef, samt embetsledelsen og økonomistaben hos Fylkesmannen. Denne arenaen er en viktig kanal for kommunene til å melde inn spesielle forhold som vi bør ta hensyn til ved fordeling av ordinære skjønnsmidler, men også en arena der embetet blir oppdatert på kommunens utfordringsbilde. Disse møtene vil bli videreført i 2018.

For tildelingene av prosjektskjønn fra og med 2016 har rapporteringen skjedd gjennom ISORD, og vi har satt frist for rapportering for 2017-prosjektene til 16.mars 2018.

Fylkesmannens skal gi en kort beskrivelse... (fra kapittel 7.3.6.6.1 i TB)

Rapportere på

Fylkesmannens skal gi en kort beskrivelse av embetets tiltak for samordning av statlig tilsyn, herunder tilsyn fra andre tilsynsetater enn Fylkesmannen selv. Fylkesmannen skal kort opplyse om hva som er gjort for å fremme og formidle læring hos kommunene i de tilsyn som er gjennomført.

Fylkesmannens tilsynsforum er vårt viktigste organisatoriske tiltak for å sikre samordning med andre tilsynsetater. I Fylkesmannens tilsynsforum møter embetets fagavdelinger, de øvrige statlige tilsynsetatene med tilsynsoppgaver rettet mot kommunene. Her møter også kommunerevisjonene i Aust- og Vest-Agder. Det sikrer at vi kan utarbeide en mest mulig fullstendig tilsynskalender tidlig i året. Denne tilsynskalenderen inneholder en oversikt over temaer for de ulike tilsynene, når de skal gjennomføres og i hvilke kommuner. Her framgår også hvilke revisjoner som kommunerevisjonene planlegger. Tilsynskalenderen oppdateres i møtet i Fylkesmannens tilsynsforum i august.

Vi har lagt vekt på å formidle funn fra de enkelte tilsynene i sluttmøtene i de aktuelle kommunene. Vi har tidligere år også hatt en egen konferanse for kommunene om våren; "Kvalitetskonferansen". I denne konferansen har vi hatt hovedfokus på å formidle funn fra statlig tilsynsvirksomhet og kommunerevisjonenes arbeid som grunnlag for læring og kvalitetsutvikling av kommunale tjenester. Vi vurderer å gjenta denne formidlingskonferansen, men ikke som et årlig arrangement.

Embetet rapporterer hvor mange tilsyn... (fra kapittel 7.3.6.7.1 i TB)

Rapportere på

Embetet rapporterer hvor mange tilsyn det har gjennomført.

Forklaring:

- Det bes om ett samlet tall for alle tilsyn hjemlet i opplæringsloven, barnehageloven, helse- og omsorgstjenesteloven mv.
- Det rapporteres samlet for kommunene og fylkeskommunen(e)
- Antall tilsyn det skal rapporteres om omfatter planlagte tilsyn (som landsomfattende/nasjonale tilsyn) og hendelsesbaserte tilsyn uavhengig av tilsynsmetodikk og hvor ressurskrevende tilsynet var.
- Antall tilsyn det skal rapporteres om, omfatter ikke forundersøkelser, sjølvmeldingstilsyn og dokumentgjennomganger uten oppmøte (fysisk eller videokonferanse) på tjenestestedet eller i kommunen/fylkeskommunen.
- Det bes ikke om tall for avvik eller pålegg.

Det ble gjennomført i alt 452 tilsyn innen de aktuelle områdene i 2017. Av dette var 18 tilsyn hjemlet i opplæringsloven, 5 hjemlet i barnehageloven og 2 hjemlet i introduksjonsloven. I dette totaltallet er også 118 tilsyn med barneverninstitusjoner (institusjonsbesøk).

Det skal gis rapportering i tabell... (fra kapittel 7.3.6.8.1 i TB)

Rapportere på

Det skal gis rapportering i tabell som viser:

- Antall saker om lovlighetskontroll etter klage som det er truffet vedtak i for året, hvor mange avgjørelser som er opprettholdt og hvor mange som er kjent ulovlige.
- Antall lovlighetskontroller som er foretatt etter initiativ av fylkesmannen, hvor mange avgjørelser som er opprettholdt og hvor mange som er kjent ulovlige.
- Hvor mange av sakene totalt (uten å skille mellom saker etter klage og på eget initiativ) som hadde henholdsvis habilitet eller lukking av møter blant vurderingstemaene.
- Det skal gis en kortfattet omtale i årsrapporten av hvor mange klager fylkesmannen har mottatt etter kommuneloven § 60d fjerde ledd, hvilke kommunalrettslige tema de (særlig) veileder kommunene om samt bruk av interkommunalt samarbeid i fylket, med særlig vekt på bruk av vertskommunemodellen.

Av 7 behandlede saker etter klage gjaldt 2 av disse habilitet/lukking av møte.

Det bemerkes at anmodning om lovlighetskontroll av eget tiltak ble avslått i 9 saker etter nærmere vurdering, og at grensen mot å faktisk foreta lovlighetskontroll kan være uklar.

Vi har ikke hatt saker etter kml. § 60 d fjerde ledd.

Kommunalrettslig lovlighetskontroll etter klage og eget initiativ

Type lovlighetskontroll	Vedtak opprettholdt	Ulovlig vedtak	Sum
Etter klage	6	1	7
På eget initiativ	0	0	0

Fylkesmennene skal i årsrapporten... (fra kapittel 7.3.6.9.1 i TB)

Rapportere på

Fylkesmennene skal i årsrapporten oppgi hvor mange klager på avslag om begjæringer om innsyn de har behandlet, jf. offentleglova § 32 og forvaltningsloven § 28 annet ledd, samt hvor mange tilfeller klager har fått helt eller delvis medhold i klager etter offentleglova § 32.

Det er fattet realitetsvedtak i totalt 26 klagesaker. Av disse ble 10 vedtak stadfestet og 16 klager gitt helt eller delvis medhold.

FMAV, FMBU, FMHO, FMMR... (fra kapittel 7.3.6.10.1 i TB)

Rapportere på

FMAV, FMBU, FMHO, FMMR, FMNO, FMOP, FMRO, FMST, FMTR, FMTE, FMVE som deltar i forsøksordningen om samordning av statlige innsigelser, rapporterer til Kommunal- og moderniseringsdepartementet om antall planer der statlige innsigelser er samordnet, antall innsigelser som er fremmet, antall innsigelser som ikke er videresendt til kommunene, og antall innsigelser som er avskåret.

Fylkesmannen har i 2017 mottatt noen innsigelser som ikke er videresendt til kommunen, da innsigelsen er blitt løst før utløpet av høringsfristen (evt. med forlenget frist). Vi har imidlertid hatt en praksis hvor aktuelle etat i en del tilfeller har hatt direkte kontakt med kommunen og løst innsigelsen, uten at Fylkesmannen har vært ytterligere involvert. Vi har således ikke en fullstendig oversikt over antallet innsigelser som en statsetat i utgangspunktet har villet fremme, men som er løst i forkant, og følgelig ikke videresendt til kommunen.

Samordning av statlige innsigelser

Betegnelse på rapporteringskrav	Resultat
Antall planer på offentlig ettersyn hvor fylkesmannen har samordnet uttalelser med statlige innsigelser	14
Antall innsigelser som er fremmet	12
Antall innsigelser som ikke er videresendt til kommunene	2
Antall innsigelser som er avskåret	0

Fra og med 01.01.2017... (fra kapittel 7.3.6.11.1 i TB)

Rapportere på

Fra og med 01.01.2017 skal alle embetene rapportere byggesaker i SYSAM- ny rapporteringsløsning for fylkesmennene. Alle saker som ligger til behandling per 31.12.2016 skal overføres til den nye SYSAM-løsningen.

- Av årsrapporten for 2017 skal det fremgå totalt antall behandlede byggesaker.
- Av årsrapporten for 2017 skal det fremgå antall saker der klagen ble gitt medhold, helt eller delvis.
- Av årsrapporten for 2017 skal det i tillegg fremgå antall saker som ikke ble avgjort innen 12 uker. Det skal vises hvor lang gjennomsnittlig overskridelse var i disse sakene. Overskridelse skal føres i antall dager.
- Av årsrapporten for 2017 skal det i tillegg fremgå hvor mange saker det ble avtalt lengre frist enn angitt i saksbehandlingsforskriften jf. pbl. § 21-8 andre ledd, hvor mange "særlige tilfeller" klageinstansen selv forlenget fristen i, og hvor mange saker der fristen ble forlenget på grunn av barmarksundersøkelse.

Det vises til tekstdelen 3.3.1.1.6.1. for byggesaker, herunder merknad vedrørende utdrag fra SYSAM til tabell.

Rapportering om byggesaker etter plan- og bygningsloven

Totalt antall behandlede saker	Antall saker gitt medhold	Antall saker ikke avgjort innen 12 uker	Gjennomsnitt dager ikke avgjort innen 12 uker	Antall saker gitt lengre frist	Antall særlige tilfeller klageinstansen selv forlenget	Antall saker fristen ble forlenget på grunn av barmarksundersøkelse
334	128	209	41	4	1	0

Det vises til merknad om grunnlaget for tabellen i tekstdelen 3.3.1.1.6.1.

Fra og med 01.01.2017... (fra kapittel 7.3.6.12.1 i TB)

Rapportere på

Fra og med 01.01.2017 skal alle embetene rapportere byggesaker i SYSAM- ny rapporteringsløsning for fylkesmennene. Alle saker som ligger til behandling per 31.12.2016 skal overføres til den nye SYSAM-løsningen.

- Av årsrapporten for 2017 skal det fremgå totalt antall behandlede klager på reguleringsplaner og gjennomsnittlig saksbehandlingstid i antall dager. Det skal i tillegg fremgå antall saker der klagen ble gitt medhold, helt eller delvis. Rapportering om ekspropriasjonssaker på plan- og bygningsrettens område (også der oreigningsloven er hjemmelsgrunnlag).
- Av årsrapporten for 2017 skal det fremgå totalt antall behandlede ekspropriasjonssaker i førsteinstans på plan- og bygningsrettens område. Det skal også fremgå antall søknader som ikke er behandlet innen 12 uker.
- Av årsrapporten for 2017 skal det fremgå totalt antall behandlede ekspropriasjonssaker der Fylkesmannen er klageinstans, på plan- og bygningsrettens område. Det skal også fremgå antall klager som ikke er behandlet innen 12 uker.

Gjennomsnittlig tid for behandling av plansaker er ifølge generert tabell 128 dager. Av 65 avgjorte plansaker med vedtak i 2017, ble 5 saker opphevet som ugyldig og returnert kommunen for videre behandling. Resterende 60 plansaker ble stadfestet. Ca. 20 % av plansakene ble behandlet innen 12 uker.

Embetet har prioritert saksbehandlingen av byggesaker innenfor 12 uker som følge av krav til saksbehandlingstid fastsatt i forskrift. Behandlingen av byggesakene har imidlertid, som tidligere, blitt prioritert noe høyere enn plansakene.

Vi bemerker at det i antall behandlede plansaker er vist til 68 saker, som dermed også inneholder 2 saker i kategorien "Oversendt KMD" og 1 sak i kategorien "Sak fjernet". SYSAM mener vi blir noe misvisende, da disse sakene ikke er behandlet i form av vedtak, men som oftest beror på en enklere form for retur/ekspedering til kommune/KMD, med evt. noe veiledning. Slike plansaker er i all hovedsak ikke ført i SYSAM av vårt embete. Det vises til merknad i tekstdelen 3.3.1.1.6.1. for byggesaker, men hvor det for plansakene ikke er samme omfang mht. følgene av denne uklarheten i SYSAM.

Rapportering om plansaker etter plan- og bygningsloven

Betegnelse på rapporteringskrav	Resultat
Antall behandlede klagesaker reguleringsplaner	68
Gjennomsnittlig behandlingstid i dager for klager på reguleringsplaner	128
Antall klagesaker om reguleringsplan som ikke er behandlet innen 12 uker	54
Antall klagesaker om reguleringsplan der klagen er gitt medhold helt eller delvis	5

Det vises til merknad i tekstdelen 7.3.6.12.1

Fylkesmannen skal gjøre rede for iverksatte... (fra kapittel 7.3.6.13.1 i TB)

Rapportere på

Fylkesmannen skal gjøre rede for iverksatte og planlagte effektiviseringstiltak. Det skal her fremgå at tiltak som inneholder digitalisering av arbeidsprosesser og tjenester er særlig vurdert. Det skal også gjøres rede for hvordan effektiviseringsgevinstene av tiltakene hentes ut, slik at de kan omdisponeres til prioriterte områder. Nærmere retningslinjer kommer i eget rundskriv.

Den dominerende utfordringen for embetet i 2017 har vært å utvikle en effektiv felles organisasjon etter fusjonen av de to tidligere embetene i 2016, og forberede samlokalisering i nye lokaler i Arendal. Vi har vektlagt både å gjennomføre konkrete tiltak løpende gjennom året, og med støtte fra Statsbygg hatt fokus på situasjonen etter innflytting i nye lokaler.

Konkrete tiltak i 2017:

- Vi har utviklet en tydelig informasjon på hjemmesiden vår kalt «Meld fra om mobbing». Her gis det tilrettelagt informasjon om den nye ordningen etter opplæringslovens §9A, inkludert kontaktskjema mm. Vi opplever at dette har hatt stor nytteverdi for brukerne. Tiltaket bidrar til «Digitalt førstevalg».
- Vi har tatt i bruk en ny mulighet for sikker innsending av dokumenter og meldinger til Fylkesmannen via vår nettside, med innlogging via ID-porten. Dette effektiviserer arbeidet både for eksterne og for oss som mottaker, og øker sikkerheten. Tiltaket bidrar til «Digitalt førstevalg».
- Embetet har satsset på å raskt ta i bruk nye fagsystemer som har blitt tilgjengelige. Dette gjelder nytt fagsystem for produksjonstillegg i landbruket og nytt system for elektronisk Apostille. Begge disse innebærer forbedringer som har vært lenge etterspurt og ønsket.
- Embetet ligger i front på å ta bruk elektronisk saksbehandling på området «Fritt rettsråd». Dette skyldes at vi har arbeidet systematisk over tid med få alle advokatene over på denne løsningen.
- Vi har fullført satsingen på tilrettelegging av møterom for skype-møter, for å redusere behovet for reising mellom våre to lokasjoner fram til flytting. Dette bidrar til å spare tid og utvikle felles rutiner og kultur.
- Alle ansatte har i 2017 fått nye pc og smart-telefoner etter et enhetlig opplegg. Dette sikrer at vi er mobile og tilgjengelige i utførelsen av arbeidet, og effektiviserer driften på IKT-området.
- Ordningen med en dedikert person med særlig ansvar for informasjonssikkerhet og bruk av Risk manager er videreført. Vi mener dette gir gode resultater.

Vi har i 2017 arbeidet målrettet med å skaffe hensiktsmessige lokaler i Arendal for samlokalisering av embetet, og legge til rette for nytt fleksibelt arbeidsplasskonsept i disse lokalene. Dette vil samlet sett innebære betydelige endringer for organisasjonen, med potensiale for effektivisering og økt fleksibilitet. Enhetlig teknologisk plattform og annen tilrettelegging for digitale arbeidsformer står sentralt. Prosjektet er pilot for resten av fylkesmannsetaten.

Fylkesmannsembetene er generelt i en spesiell situasjon, som er viktig å forstå for å kunne gjennomføre store og viktige digitaliseringsgrep. Fagsystemene innen hver sektor, som styrer de store strømmene av fagsaker, er eid og styrt av fagdirektoratene. Det er disse direktoratene som må lede endringsarbeidet, som vil komme både embetene, kommuner og andre brukere til gode. Fylkesmannen har liten mulighet til å gjøre egne tiltak lokalt. De øvrige administrative systemene som arkivsystem og overgang til digital postkasse for private mm., er også sentralisert. Det er hverken hensiktsmessig eller mulig for det enkelte embete å gjøre større endringer. Vi imøteser ytterligere forbedringer på dette feltet framover, også ifbm. etableringen av FMFA.

Det skal rapporteres om lærlinger... (fra kapittel 7.3.6.14.1 i TB)**Rapportere på**

Det skal rapporteres om lærlinger i årsrapporten.

Embetet har i 2017 hatt tre lærlinger. En kontorfaglærling som avla fagprøve i mai med svært godt resultat, og to lærlinger i IKT-driftsfaget som skal opp til fagprøve i 2018. I tillegg har vi gjennom hele 2017 hatt en engasjert medarbeider i samarbeid med NAV (lønnstilskudd) i hensikt å gå opp til fagbrev i kontorfaget. Fagprøven ble avlagt i januar 2018 med svært godt resultat.

Kort beskrivelse av aktiviteten... (fra kapittel 7.3.7.1.1 i TB)**Rapportere på**

Kort beskrivelse av aktiviteten på området, herunder oversikt over:

- Tros- og livssynssamfunn som mottar tilskudd og antall medlemmer det er gitt tilskudd for
- Trossamfunn som er slettet hos fylkesmannen
- Nye registrerte/uregistrerte trossamfunn og nye livssynssamfunn
- Ev. tilsyn med trossamfunn og forstander.

Fylkesmannen i Aust- og Vest Agder har i 2017 ført kontroll med 71 registrerte/uregistrerte trossamfunn. (Ved Fylkesmannens rapportering for 2016 ble det opplyst at vi førte tilsyn med 67. Tallet var inkl. 4 samfunn som er registrert sentralt, men som vi har oversikt over hvem som er forstander. Faktisk tall er for 2016 er 63 trossamfunn).

Fylkesmannen kontrollerer samtlige årsmeldinger/regnskap for å se til at statlig tilskudd benyttes i henhold til gjeldende regelverk og at forstander utfører sine lovpålagte plikter.

For 2017 utbetalte vi tilskudd for 17 091 medlemmer. Totalt anvist statstilskudd er kr. 9 160 776,-.

8 nye trossamfunn er registrert. Ingen er slettet.

Det er ikke gjennomført tilsyn med trossamfunn og forstander i 2017.

Oversikt over antall saker... (fra kapittel 7.3.7.2.1 i TB)

Rapportere på

Oversikt over antall saker i hver kategori og utfallet i disse sakene.

Gravferdsloven

Fylkesmannen har ikke mottatt søknad om privat gravplass for nedsetting av askeurne i 2017.

Vi har mottatt totalt 131 søknader. 124 søknader er innvilget som omsøkt, det vil si land og hav. 7 søknader er avslått med begrunnelse i uegnet sted.

Oversikt over antall saker i hver kategori... (fra kapittel 7.3.7.3.1 i TB)

Rapportere på

Oversikt over antall saker i hver kategori og utfallet i disse sakene.

Saker behandlet etter lov om helligdagsfred § 5 sjette ledd «særlige grunner».

Det er behandlet 4 saker. Det ble gitt tre avslag om søndagsåpent da Fylkesmannen fant at det ikke forelå «særlige grunner» for at virksomhetene skulle ha åpent søndag 31.12.17 for å selge fyrverkeri.

Det ble gitt en tillatelse til å ha åpent en søndag på Brokelandsheia i Gjerstad kommune. Begrunnelsen i denne saken var det var knyttet til en særskilt markedsdag.

Saker behandlet etter lov om helligdagsfred § 5 femte ledd. «Typisk turiststed»:

Det er behandlet 4 saker. Det ble i 2017 gitt forskrift om søndagsåpent med begrunnelse i at stedet anses som «typisk turiststed» i Sirdal, Grimstad og Mandal. I Sirdal kommune gjelder vedtaket for hele året. I Mandal og Grimstad gjelder det for perioden 01.07- 16.08 hvert år.

Det er også behandlet søknad om utvidelse av perioden for søndagsåpent i Lillesand kommune. Denne ble avslått.

Videre har Fylkesmannen veiledet Arendal og Kristiansand kommuner om vilkår for å regnes som «typisk turiststed»

Rema 1000 regionkontor i Sør har også hatt en del spørsmål knyttet til søndagsåpent, areal, vilkår, etc.

Vi opplever nå at veldig mange byer og tettsteder på Sørlandskysten regnes nå som «typiske turiststeder». Det gjelder Mandal, Farsund, Gjeving, Hamresanden, Deler av Søgne, Knaben, Deler av Sirdal, Deler av Lillesand, Spangereid, Deler av Risør, Evje og Hornnes, Valle, Hovden og Grimstad.

Fylkesmannen erfarer at forvaltningspraksis kjennetegnes av en omfattende bruk av dispensasjonsadgangen. Det er behov for å vurdere nærmere om dette er en ønsket utvikling.

Rapportering av tilsyn etter barnehageloven og opplæringsloven... (fra kapittel 7.3.8.1 i TB)

Rapportere på

Rapportering av tilsyn etter barnehageloven og opplæringsloven, jf. VØI pkt. 5.3.2 og bakgrunnsinformasjon (metodehåndbok og egen mal for rapportering). Fylkesmannen skal beskrive hvilke risikovurderinger som ligger til grunn for valg av tema og tilsynsobjekt. Med risikovurdering mener vi hvilke vurderinger og konklusjoner fylkesmannen har gjort på bakgrunn av de valgte kildene.

Fylkesmannens risikovurdering er basert på sektoromspennende kilder som GSL, BASIL, Skoleporten, Statistikkportalen m.m., god kjennskap til utdannings- og barnehagesektoren i våre to fylker, samt meldinger / henvendelser fra sektor, klagesaker, media og tilstandsrapporter. Dette sammen med Kommunebildene som utarbeides hvert år, er med på å gi et samlet, godt grunnlag for å velge tema og tilsynsobjekt som deretter settes opp i en tilsynsplan som blir koordinert, først i embedet, så med andre statlige tilsynsmyndigheter. Tilsynsplanene blir publisert i en elektronisk tilsynskalender.

Risikovurderingene viser et variert bilde som understøtter behovet for tilsyn. Tema i FNT og Nasjonal tilsynssatsing viser flere lovbrudd, og det er behov for veiledning og kompetanseheving i kommunene. Egen initierte tilsyn bekrefter det samme.

Rapportering på FNT – forvaltningskompetanse

		Kontrollspørsmål																					
Kommune	Skole	Åpnet	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
Valle kommune	Valle skule	04.01.2017	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Valle kommune	Hylestad skule	04.01.2017	1	1	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Froland kommune	Froland skole	16.12.16	1	1	1	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0
Åseral kommune	Åseral barne- og ungdomsskole	22.09.2017	1	1	1	1	0	0	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Audnedal kommune	Byremo ungdomsskole	23.01.17	0	0	1	1	0	0	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0

Gjennomførte tilsyn - Barnehage

Kommune / Barnehage	Tema for tilsyn	Andre tema	Kategori tilsyn	Status tilsyn	Antall varslede pålegg i foreløpig rapport	Antall mulige pålegg i endelig rapport	Antall vedtatte pålegg
Gjerstad kommune	Kommunens virkemiddelbruk (tilsyn og veiledning)	Barnehageloven § 22 om opplysningsplikt til barnevernstjenesten	4	Endelig rapport	0	0	0
Marnardal kommune	Kommunens virkemiddelbruk (tilsyn og veiledning)		3	Foreløpig rapport	0	0	0
Risør kommune	Kommunens virkemiddelbruk (tilsyn og veiledning)	Barnehageloven § 22 om opplysningsplikt til barnevernstjenesten	4	Foreløpig rapport	1	1	0
Søgne kommune	Kommunens virkemiddelbruk (tilsyn og veiledning)		3	Foreløpig rapport	0	0	0
Åseral kommune	Annet	Miljørettet helsevern i barnehage og skole	2	Endelig rapport	1	1	0
Birkenes kommune	Annet	Miljørettet helsevern i skole og barnehage	2	Endelig rapport	1	1	0
			18		3	3	0

Utdanning- og barnevernsavdelingen har gjennomført fire tverrfaglig tilsyn sammen med Helse og sosialavdelingen. Tema har vært Folkehelseloven § 31 som gir Fylkesmannen hjemmel til å føre tilsyn på området miljørettet helsevern. Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler fastslår i § 6 at virksomheter som omfattes av forskriften skal være godkjent av kommunen. Vi har involvert kommunelegen, skoleeier og barnehagemyndighet i tilsynet. Vår erfaringer er at dette er et viktig forarbeid til tema : Godkjenning jf. bhl. §§ 10 og 11, som kommer i nasjonal tilsynssatsing på barnehageområdet i 2018

Gjennomførte tilsyn - Opplæring

Kommune	Skole	Tilsynsvariant	Tema for tilsyn	Andre tema	Kategori tilsyn	Status tilsyn	Antall varslede pålegg i foreløpig rapport	Antall mulige pålegg i endelig rapport	Antall vedtatte pålegg
Valle kommune	Valle skule	FNT	Elevenes utbytte av opplæringen		4	Endelig rapport	2	2	0
Valle kommune	Hylestad kommune	FNT	Elevenes utbytte av opplæringen		4	Endelig rapport	5	5	0
Valle kommune		FNT	Annet	Kommunens forsvarlige system for å sikre elevene utbytte av opplæringen	1	Endelig rapport	1	1	1
Valle kommune	Valle skule	FNT	Forvaltningskompetanse		2	Foreløpig rapport	1	1	0
Valle kommune	Hylestad skule	FNT	Forvaltningskompetanse		2	Foreløpig rapport	3	3	0
Froland kommune	Froland skole	FNT	Elevenes utbytte av opplæringen		4	Endelig rapport	5	5	0
Froland kommune	Froland kommune	FNT	Forvaltningskompetanse		2	Endelig rapport	4	4	0
Audnedal kommune	Byremo skole	FNT	Elevenes utbytte av opplæringen		4	Foreløpig rapport	4	4	0
Audnedal kommune	Byremo ungdomsskole	FNT	Forvaltningskompetanse		2	Endelig rapport	4	4	0
Hægebostad kommune	Kollemo skole	FNT	Forvaltningskompetanse		2	Varsel om tilsyn	0	0	0
Hægebostad kommune	Eiken skole	FNT	Forvaltningskompetanse		2	Varsel om tilsyn	0	0	0
Åmli kommune	Åmli skule	FNT	Elevenes utbytte av opplæringen		4	Endelig rapport	4	4	0
Åseral kommune	Åseral skole	FNT	Elevenes utbytte av opplæringen		4	Foreløpig rapport	4	4	0
Åseral kommune	Åseral skole	FNT	Forvaltningskompetanse		2	Foreløpig rapport	3	3	0
Kvinesdal kommune	Vesterdalen skole	Egeninitiert	Annet	Fag- og timefordeling	2	Foreløpig rapport	1	1	0
Lyngdal kommune	Lyngdal ungdomsskole	Egeninitiert	Gratisprinsippet	Fag- og timefordeling	2	Endelig rapport	1	1	0
Grimstad kommune		Egeninitiert	Annet	Miljørettet helsevern i skole og barnehage	2	Endelig rapport	0	0	0
Vennesla kommune		Egeninitiert	Annet	Miljørettet helsevern i skole og barnehage	2	Endelig rapport	2	1	0
					47		44	43	1

Utdanning- og barnevernsavdelingen har gjennomført fire tverrfaglig tilsyn sammen med Helse og sosialavdelingen. Tema har vært Folkehelseloven § 31 som gir Fylkesmannen hjemmel til å føre tilsyn på området miljørettet helsevern. Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler fastslår i § 6 at virksomheter som omfattes av forskriften skal være godkjent av kommunen. Vi har involvert kommunelegen, skoleier og barnehagemyndighet i tilsynet. Vi har hatt et særskilt fokus på forskriften §§ 11 (Måltid) og 12 (Psykososiale forhold) jf. opplæringsloven kapittel 9a.

Status tilsyn varslet i 2016, minimum foreløpig tilsynsrapport i 2017 (Skole)

Kommune	Skole	Tilsynsvariant	Tema for tilsyn	Andre tema	Kategori tilsyn	Status tilsyn	Antall varslede pålegg i foreløpig rapport	Antall mulige pålegg i endelig rapport	Antall vedtatte pålegg
Kristiansand kommune	Fagerholt skole	FNT	Forvaltningskompetanse		2	Endelig rapport	4	4	0
					2		4	4	0

Rapportering på FNT – skolebasert vurdering

Kontrollspørsmål								
Kommune	Skole	Åpnet	1	2	3	4	5	
0	0	0	0	0	0	0	0	0

Vi har ikke hatt skolebasert vurdering som tema i 2017

Rapportering på FNT – skolens arbeid med elevenes utbytte av opplæringen

		Kontrollspørsmål																						
Kommune	Skole	Åpnet	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
Valle kommune	Valle skule	04.01.2017	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Valle kommune	Hylestad kommune	04.01.2017	1	1	1	1	1	0	0	1	1	1	0	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0	1
Froland kommune	Froland skole	16.12.16	0	0	1	1	1	0	0	1	1	0	1	1	0	1	0	1	1	0	1	0	1	1
Åseral kommune	Åseral barne- og ungdomsskole	22.09.17	1	1	1	0	1	0	0	1	0	0	0	1	1	1	1	0	1	1	0	0	0	0
Audnedal kommune	Byremo ungdomsskole	23.01.17	1	1	1	0	1	0	0	1	0	0	0	1	1	1	1	0	1	1	0	0	1	0
Åmli kommune	Åmli skule	12.09.17	0	1	1	0	1	0	1	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0	0	1	0

Status tilsyn varslet i 2016, minimum foreløpig tilsynsrapport i 2017 (Barnehage)

Kommune / Barnehage	Tema for tilsyn	Andre tema	Kategori tilsyn	Status tilsyn	Antall varslede pålegg i foreløpig rapport	Antall mulige pålegg i endelig rapport	Antall vedtatte pålegg
Lyngdal kommune	Kommunens virkemiddelbruk (tilsyn og veiledning)		3	Endelig rapport	0	0	0
Vegårshei kommune	Kommunens virkemiddelbruk (tilsyn og veiledning)		3	Endelig rapport	0	0	0
Vegårshei kommune	Annet	Fokusområde: Meldeplikt til barnevernstjenesten	1	Endelig rapport	0	0	0
			7		0	0	0

Rapportering fra egeninitierte tilsyn (foreløpige tilsynsrapporter)

Kommune	Barnehage/skole	Tilsynstema	Korreksjonspunkt	Antall kontrollspørsmål i tilsynet
Kvinesdal kommune	Vesterdalen skole	Fag- og timefordeling	Skolens fag- og timefordeling må være i henhold til forskrift til opplæringsloven	3
Lyngdal kommune	Lyngdal ungdomsskole	Trafikkopplæring, gratisprinsippet, fag- og timefordeling	Kommunen må sørge for at alle elever får tilbud om gratis offentlig grunnopplæring jf. oppl. § 2-15	3

Rapportering på tilsyn med barnehagemyndighetens tilsyn og veiledning

		Kontrollspørsmål																													
Kommune	Åpnet	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	2.2	3.2	3.3	3.4	3.5	3.6	4.2	4.3	4.4	4.5	4.7	4.8	4.9	4.11	4.12	5.3	5.4	5.5	5.6	5.7	5.8	5.9	5.10	5.11	5.12
Risor kommune	03.08.2017	0	0	1	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0

Fylkesmannen skal redegjøre for oppdraget om egnevalueringen... (fra kapittel 7.3.8.2 i TB)

Rapportere på

Fylkesmannen skal redegjøre for oppdraget om egnevalueringen av kompetanse på regelverksområdet, og særlig trekke fram styrker og utfordringer samt tiltak som er iverksatt for å sikre god kvalitet.

Embetet har god kompetanse og tilstrekkelig kapasitet til å løse oppgavene innenfor klagebehandling, tilsyn og veiledning. Embetet har flere erfarne saksbehandlere, og vi har en god balanse av jurister og pedagoger. Vi har også statsviter, økonom, barnevernsfaglige og sosionomer. Vi har tett og god dialog med sektor og vi opplever at kommunene ikke har høy terskel for å henvende seg til oss med mange ulike problemstillinger. Klagesaksbehandlingen er sentral for embetets rolle som rettssikkerhets garantist og er sånn sett avgjørende for hvordan embetet fremstår. Sakene vi sender ut skal være i klart språk som er opplysende og tilgjengelig både for klager og for kommunen. Vi har rutine for at alle saker blir lest og gjennomgått av minst to saksbehandlere. Embetet deltar på tilsynssamlinger i regi av Utdanningsdirektoratet. Avdelingen har en faggrupeleder for tilsynsfeltet som har vært en god ordning når to ulike embetet ble fusjonert. Internt i embetet har vi et tilsynsforum. Tilsynsplanen for kommende år blir lagt i januar. Planer for samlinger med kommunene, utdanningsmøter, barnehagemøter m.m. legges i samarbeid med sektor og avklares tidlig i januar. Vi kan på et tidlig tidspunkt gi kommunene en oversikt over når og med hvilket tema samlinger blir arrangert. Dette tilpasses selvsagt det vi kjenner av tidspunkt for nytt regelverk, meldinger mm

Fylkesmannen skal rapportere om antall klager... (fra kapittel 7.3.8.3 i TB)

Rapportere på

Fylkesmannen skal rapportere om antall klager, type klager og resultatet av behandlingen.

Antall klager på standpunkt karakterer i fag har hatt en liten nedgang fra i fjor. I fjor opphevet vi 84% av klagen, i år er dette redusert til 61%. Fylkesmannen gjennomførte flere samlinger i 2017 for å bedre regelverkforståelsen slik at faglærerne kan bli tryggere på å begrunne standpunkt karakterene etter vurderingsforskriften. Vi mener nedgangen i antall opphevede klager er en følge av økt kompetanse blant faglærere. Antall klager på spesialundervisning § 5-1 har vært som i 2016. Når det gjelder klager på spesialundervisning i skolen (oppl. § 5-1) er det i tillegg til de oppsatte kategoriene, et betydelig antall klager som ikke er formelle klager på vedtak, men framstår som klager på tilpasninger og oppfølging samt manglende vurdering av utbytte hos elever som ikke har enkeltvedtak. Mange av sakene er også oppstått på grunn av konflikter mellom skole/kommune og foresatte. Disse sakene er tidkrevende og krever mye veiledning i saksbehandling for at saken skal kunne løses på en egnet måte. Når det gjelder klager på psykososialt skolemiljø, § 9a-3, har det vært en dobling

av antall klager på enkeltvedtak sammenlignet med 2016. Antall saker som vi har behandlet og videresendt kommunene er også betydelig høyere enn året før. Sakene er i utgangspunktet ikke formelle klager på enkeltvedtak, men er ofte tidsmessig krevende. Antall klager på skyss er lavere enn i 2016. Antall klager om skoleplassering har også en kraftig nedgang. Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder hadde nasjonalt ansvar for klage på eksamenskarakter i norsk sidemål NOR0215. 84 flere klager i 2017 - en betydelig økning i forhold til 2016.

Klagebehandling - Grunnskolen (opplæringsloven med forskrifter)

Type klage	Sum	Medhold / Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist
Standpunkt i fag	59	23	0	36	0
Lokalt gitt muntlig eksamen	0	0	0	0	0
Standpunkt i orden og oppførsel	1	1	0	0	0
Sentralt gitt skriftlig eksamen	379	94	285	0	0
Grunnskoleopplæring for voksne, § 4A-1	1	0	1	0	0
Permisjon fra opplæringen, § 2-11	2	1	1	0	0
Skyss, § 7-1	38	4	30	2	2
Skoleplassering, § 8-1	19	1	16	1	1
Særskilt språkopplæring, § 2-8	2	0	0	2	0
Bortvisning, § 2-10	1	1	0	0	0
Skoleplassering, § 8-1	3	2	1	0	0
Spesialundervisning, § 5-1	11	4	2	0	5
Utsatt skolestart, § 2-1 tredje ledd	1	0	0	1	0
Psykososialt skolemiljø, § 9a-3	16	10	3	0	3
Spesialundervisning for voksne, § 4A-2	1	0	1	0	0
Sum	534	141	340	42	11

Klagesensuren for Nor0215 - norsk sidemål ble gjennomført i Kristiansand. Antall klager økte fra 295 i 2016 til 379 dette året. 4 av klagen som er registrert i ikke medhold fikk karakteren sin nedsatt.

Klagebehandling - Barnehage (barnehageloven med forskrifter)

Type klage	Sum	Medhold / Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist
Barnehageloven § 10	0	0	0	0	0
Barnehageloven § 16	0	0	0	0	0
Forskrift om familiebarnehager § 7	0	0	0	0	0
Forskrift om foreldrebetaling § 5	0	0	0	0	0
Forskrift om likeverdig behandling av barnehager i forhold til offentlige tilskudd	2	1	1	0	0
Forskrift om midlertidig og varig dispensasjon og unntak fra utdanningskravet for styrer og pedagogisk leder § 4	0	0	0	0	0
Forskrift om pedagogisk bemanning § 3	1	1	0	0	0
Forskrift om regnskapsplikt for godkjente ikke-kommunale barnehager § 6	0	0	0	0	0
	3	2	1	0	0

Tilskudd til private barnehager, vi har to saker til behandling, men venter på avklaringer fra Utdanningsdirektoratet. Barnehagelovens § 19 g, her har vi hatt tre saker.

Klagebehandling - Frittstående grunnskoler (friskoleloven med forskrifter)

Type klage	Sum	Medhold / Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist
	0	0	0	0	0

Klagebehandling - Frittstående videregående skoler (friskoleloven med forskrifter)

Type klage	Sum	Medhold / Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist
Inntak, § 3-1	1	0	1	0	0
	1	0	1	0	0

Klagebehandling - Spesialpedagogisk hjelp til barn under opplæringspliktig alder (opplæringsloven)

Type klage	Sum	Medhold / Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist
Spesialpedagogisk hjelp, § 5-7	3	2	1	0	0
	3	2	1	0	0

§ 5-7 opphevet fra og med 01.08.16, etter den tid Barnehagelov § 19e

Klagebehandling - Videregående skoler (opplæringsloven med forskrifter)

Type klage	Sum	Medhold / Delvis medhold	Ikke medhold	Opphevet	Avvist
Særskilt inntak, § 3-1 sjette ledd	1	1	0	0	0
Tap av rett til videregående opplæring, §§ 3-8 og 4-6	1	0	1	0	0
	2	1	1	0	0

Fylkesmannen skal rapportere på antall meldte skolemiljø saker... (fra kapittel 7.3.8.4 i TB)

Rapportere på

Fylkesmannen skal rapportere på antall meldte skolemiljø saker til embedtene som håndhevingsmyndighet, resultat av behandlingen og saksbehandlingstid.

Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder mottok 37 henvendelser som ble registrerte saker i 2017. Av disse ble det fattet vedtak i 7 av sakene. Aktivitetsplikten var brutt i 6 av sakene, og oppfylt i en av dem.

Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder hadde en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 42 dager fra saken ble meldt inn til det ble fattet vedtak.

Fylkesmannen skal rapportere på antall og type saker hvor klager henvender... (fra kapittel 7.3.8.5 i TB)**Rapportere på**

Fylkesmannen skal rapportere på antall og type saker hvor klager henvender seg på nytt til fylkesmannen hvor skoleeier /barnehageeier /barnehagemyndigheten ikke har fulgt opp vedtaket.

Fylkesmannen har ingen saker hvor klager har henvendt seg på nytt til Fylkesmannen hvor skoleeier/barnehageeier/barnehage-myndigheten ikke har fulgt opp vedtaket.

Fylkesmannen skal rapportere i eget skjema på tiltak... (fra kapittel 7.3.8.6 i TB)**Rapportere på**

Fylkesmannen skal rapportere i eget skjema på tiltak innenfor kompetanse og rekruttering på barnehageområdet.

Rapporteringskravet er splittet i to (se 7.3.8.13) av tekniske grunner for å koble riktige tabeller til årsrapporteringen.

Vår 2017 inviterte Fylkesmannen alle 30 kommuner til å søke om statlige kompetansemidler. 29 kommuner valgte å søke. Flere kommuner valgte å søke regionvis på vegne av alle barnehagene i hele regionen. Andre kommuner søkte til felles tiltak for alle barnehagene i sin kommune, mens noen kommuner igjen søkte både for alle barnehagene i kommunen, samt enkeltsoknader fra flere enkelte barnehager. Fylkesmannen henstiller om at tiltakene skal være barnehagebaserte. Vi ser en positiv dreining fra å bruke midler til kurs mot å anvende midlene til barnehagebaserte kompetansetiltak. Enkelte kommuner benytter seg gjerne av Fylkesmannens kompetanse og ønsker oss som sparringspartner i forbindelse med valg av tema og valg av ordning/organisering. Ett av tiltakene er et reelt samarbeid mellom Fylkesmannen, tre kommuner og forskere fra UiA og andre forskermiljøer. Fylkesmannen merker seg at kommunen generelt er meget dyktige på å innlemme alle barnehagene i kommunen. Det er selvsagt enkelte som ikke deltar på alle tiltak. Særlig de minste barnehagene har problemer med å delta aktivt på samlinger, da de er sårbare grunnet få ansatte i barnehagen. I stedet for å velge å sette inn vikar, er det enklere å ikke delta. Da Fylkesmannen også har oppdrag vedrørende rekruttering til barnehageyrket hadde vi på yrkesmessa over to dager i januar 2017 en felles stand med Fagforbundet, Utdanningsforbundet, UiA v/barnehagelærerutdanningen, MiB (Menn i Barnehage). Fylkesmannen hadde ansvaret.

Kompetansetiltak tabell 1

Kompetansetiltak	Midler brukt	Antall deltakere totalt	Andel deltakere fra kommunale barnehager	Andel deltakere fra ikke-kommunale barnehager
Fagbrev i barne- og ungdomsarbeiderfaget	810 322	47	28 %	72 %
Kompetansehevingsstudier for assistenter og barne- og ungdomsarbeidere	411 000	17	0 %	0 %
Kompetanseutviklingstiltak for samisk				
Økonomisk tilrettelegging	3 615 000	145	55 %	45 %

Når det gjelder kompetansehevingsstudiet for assistenter og barne- og ungdomsarbeidere er tiltaket under planlegging. UiA har fått midler

Kompetansetiltak tabell 2

	Kompetansemidler til kommuner og barnehager
Midler brukt	4 560 000
Andel barnehagemyndigheter som har fått midler	97 %
Andel kommunale barnehager som deltar i tiltak	100 %
Andel ikke-kommunale barnehager som deltar i tiltak	95 %
Andel barnehager deltatt på tema: pedagogisk ledelse	84 %
Andel barnehager deltatt på tema: språkmiljø	51 %
Andel barnehager deltatt på tema: realfag	38 %
Andel barnehager deltatt på tema: barn med særskilte behov	14 %
Andel barnehager deltatt på tema: læringsmiljø	75 %
Andel barnehager deltatt på tema: danning og kulturelt mangfold	14 %
Andel barnehager deltatt på tema: annet	20 %

Svært mange kommuner rapporterer at de jobber med å implementere rammeplanen. Andre tema er IKT, de yngste barna i barnehagen og traumeutsatte barn. Når andel kommunale barnehager er definert 100% er dette ut fra antall kommunale barnehager i de 29 kommuner som har fått tildelt midler. I disse kommuner deltok alle de kommunale barnehagene i en eller flere satsingsområder som er medfinansiert av statlige kompetansemidler. 95% av alle private barnehager i disse 29 kommuner deltar i ulike prosjekt/satsingsområder. Dette er også et svært høyt tall som Fylkesmannen er meget godt fornøyd med. 1 kommune ønsket ikke midler i 2017.

Fylkesmannen skal gi en kort vurdering av arbeidet med strategiene... (fra kapittel 7.3.8.7 i TB)

Rapportere på

Fylkesmannen skal gi en kort vurdering av arbeidet med strategiene *Kompetanse for fremtidens barnehage* og *Kompetanse for kvalitet* og for strategi for etter- og videreutdanning for ansatte i PPT.

Fylkesmannen er aktiv i arbeidet med å virkeliggjøre de ulike tiltakene i strategidokumentet "Kompetanse for fremtidens barnehage". Fylkesmannen vurderer å ha meget god måloppnåelse på resultatområdet. Fylkesmannen har god kompetanse om og kjennskap til både kommunal sektor og de ulike mulighetene innen kompetansesatsingen. Fylkesmannen har samarbeidet med KS, Universitetet i Agder, Utdanningsforbundet og Fagforbundet om flere av tiltakene. Fra høsten 2018 tilbyr Universitetet i Agder en master i barnehagekunnskap. Fylkesmannen er medlem i en ressursgruppe som bl.a. har vært benyttet under prosessen med å etablere studiet. Fylkesmannen har også i 2017 hatt et godt samarbeid med AOF Haugalandet som i Agderfylkene har ansvaret for Fagskolelederen i strategien. En fagskoleklasse ble etablert i Kristiansand 2016 og en i Arendal i 2017. Begge med barn med særlig behov som tema. I 2017 ble det også fastsatt å starte to nye klasser i Arendal og Kristiansand med tema de yngste barna i barnehagen. For 2017-midlene er det ikke prioritert nye klasser i våre fem-dagerskurs "Grunnkompetanse", men vi har i løpet av våren 2017 hatt flere kursdager med de to klassene fra 2016. "Grunnkompetansekursene" har vi valgt å organisere og administrere selv, men faglige bistand til selve kursdagene fra ulike kompetansmiljø som Universitetet i Agder og andre fagpersoner. Dette kommer i tillegg til et nært samarbeid med kommunene og fylkeskommunene. Samarbeidet finner sted både i formelle samarbeidsfora, i nettverk og med enkeltaktører.

Fylkesmannen har informert kommunene, fylkeskommunene og de private skolene om nasjonale føringer slik de fremkommer i "Kompetanse for kvalitet - strategi for etter- og videreutdanning av lærere", VØI 2017 og i informasjon fra Utdanningsdirektoratet av 01.03.2017. Fylkesmannen har fortløpende orientert skoleeierne om krav, kriterier og søknadsprosedyrer samt lokale tilpasninger i arbeidet med kompetanseutvikling. Kommunikasjonen har foregått på utdanningsmøtene, møter i kommunene og i fylkeskommunen, via epost, telefon og brev. Søknadene er blitt kvalitetssikret av Fylkesmannen etter føringene gitt av Utdanningsdirektoratet. Fylkesmannen har også fulgt opp skoleeiere når det gjelder stipendmottakere i forhold til nødvendige bekreftelser på fullført studium.

Videre har Fylkesmannen bidratt til regionalt samarbeid gjennom deltakelse Faggruppe Utdanning, et samarbeidsforum mellom kommunene og fylkeskommunene i begge Agderfylkene. Faggruppe Utdanning har regelmessige møter der KS, Utdanningsforbundet og Universitetet i Agder deltar.

Når det gjelder ordningen med videreutdanning av lærere, jf. strategien "Kompetanse for kvalitet", har Fylkesmannen med god hjelp fra Utdanningsforbundet og KS, fokusert på skoleeierens ansvar og de mulighetene de ekstra midlene gir. Fylkesmannen har motivert til deltakelse og informert om statlige kompetanseutviklingstiltak, bl.a. Kompetanse for kvalitet og stipendordning for lærere. Vi ser at det er en utfordring for kommunene å skaffe kompetente vikarer for lærere som tar videreutdanning. Fylkesmannen ser også at i noen av de små kommunene blir markedet «mettet» etter hvert som satsingen nå har pågått en stund

Dette gir Fylkesmannen en utfordring i arbeidet vårt med å motivere skoleeierne til å ta ordningen i bruk. Det er derfor gledelig å se at andelen lærere som tar videreutdanning har økt noe i år, etter en liten nedgang i 2016. I 2016 var antallet 327 lærere, mens det i 2017 er 363 lærere i Aust- og Vest-Agder som benytter seg av ordningen.

Fylkesmannen registrerer at kommunene og de private skolene er bevisste på hva slags kompetanse det er behov for i deres virksomhet og prioriterer søknader fra lærere på denne bakgrunn. Rapportering for ordningen med videreutdanning er fulgt opp med informasjon og veiledning.

Ett av prinsippene i strategien for videreutdanning for lærere, er at nasjonale myndigheter «...skal legge til rette for fleksibilitet, slik at partene lokalt kan definere behov for kompetanseutvikling og utvikle regionale tilbud». Fylkesmannen har veiledet om mulighetene som ligger i ordningen og kartlagt behovet. I Aust- og Vest-Agder har det i østre Agder blitt arbeidet frem et regionalt videreutdanningstilbud i engelsk med plass til 30 – 40 lærere. Det er til sammen 8 kommuner som vil benytte seg av dette regionale tilbudet hvor Universitetet i Agder er tilbyder.

Aust- og Vest-Agder har mottatt midler fra Utdanningsdirektoratet til etter- og videreutdanning for ansatte i PPT (SEVU PPT). Midlene er tildelt etter søknad fra kommunene når det gjelder etterutdanning og gjennom UDIR sin søkeportal for videreutdanning. 5 PP-rådgivere har deltatt på videreutdanning, tre

på studiet *Organisasjonsutvikling og endringsarbeid, mens to har deltatt på Rådgivning og veiledning.*

Når det gjelder etterutdanning for PP-ansatte, har 23 rådgivere mottatt tilskudd til deltakelse på testeoretisk kompetansekurs i regi av NTNU, det er tildelt midler etter søknader fra kommuner i Aust- og Vest-Agder der PPT-lederne har fått ansvaret for å gjennomføre etterutdanningstiltakene på bakgrunn av søknadene. Noen av tiltakene er ikke gjennomført i 2017 på grunn av at midlene har kommet sent. Fylkesmannen har i tillegg samarbeidet med kommunene og PPT-lederne om gjennomføring av et lederutviklingsprogram som skal gjennomføres i perioden 2018-2019 i regi av NTNU og UIA, etter tildelte ekstra midler fra Utdanningsdirektoratet høsten 2017.

Fylkesmannen har deltatt på møter og fellessamlinger/fagsamlinger i regi av PPT og arrangert fellessamlinger for felles PPT ledergruppe i Aust- og Vest-Agder med tanke på fylkessammenslåing. Tilbakemeldingen er at slike møter er konstruktive og lærerike.

Fylkesmannen skal gjøre rede for i hvor stor grad... (fra kapittel 7.3.8.8 i TB)

Rapportere på

Fylkesmannen skal gjøre rede for i hvor stor grad de kommuner med lav kvalitet og kompetanse på barnehage- og grunnsopplæringsområdet som er fulgt opp, har økt sin kvalitet og kompetanse, og videre hvilke virkemidler og tiltak som har hatt god effekt.

Fylkesmannen har ikke i særlig grad rettet en spesifikk oppmerksomhet mot kommuner med lav kvalitet og kompetanse på barnehageområde. Vi har valgt å sikre at de kommuner vi mener kommer inn under denne overskriften er deltakere på våre ulike samlinger og andre tiltak som f.eks studiet på UiA rettet mot kommunal barnehagemyndighet, at de søker om kompetansemidler, har deltakere på ulike satsingsområder. Fylkesmannen har et våkent blikk overfor alle 30 kommunene i regionen.

I forbindelse med innføringen av nytt oppl. § 9 A har Fylkesmannen hatt en aktiv rolle i forbindelse med veiledning av kommunene i endringene i regelverket. Våren 2017 hadde Fylkesmannen i sitt utdanningsmøte veiledning med kommunalsjefer og skolefagligansvarlige i alle kommunene om nytt 9 A. Kommunene har i etterkant av dette invitert Fylkesmannen til å veilede på temaet i kommuner og regioner. Vi har da møtt et bredt utvalg av ansatte i skole og oppvekst i kommunene. Innen utgangen av 2017 hadde 26 av 30 kommuner deltatt på slik veiledning. De resterende kommuner skal ha tilsvarende samlinger våren 2018. Det er Fylkesmannens vurdering at regelverkskompetanse er av avgjørende betydning. Vi har i løpet av høsten sett en sammenheng mellom kommuner som har mottatt veiledning også har hatt flere henvendelser til Fylkesmannen som håndhevningstinstans.

Fylkesmannen har som oppdrag å følge opp kommuner som har høye mobbetall over tid. I år har vi fulgt opp Arendal og Vennesla kommune i denne forbindelse. Fylkesmannen inviterte kommunen og ledelsen ved skoler med høye mobbetall over tid til et dialogmøte. I dette møtet presenterte Fylkesmannen datamaterialet vi la til grunn for oppfølgingen. Kommunene og skolene presenterte hvordan de jobbet med disse utfordringene, og hvilke tanker de hadde om veien videre. Kommunene har i etterkant gitt svært gode tilbakemeldinger på denne møteformen. De opplevde å få veiledning på hvilke områder som behøvde oppmerksomhet fremover, og hvilke tilbud om kompetanseheving staten kan tilby på dette området. Begge kommunene deltar i satsingen Inkluderende barnehage og skolemiljø, og har fått tilbud om å delta i Læringsmiljøprosjektet.

Vi følger fire kommuner som deltar i pulje 2 og 3 i Læringsprosjektet. Vi har fulgt kommunene på sentrale samlinger og deltatt på veiledningssamlinger lokalt. Kommunen har gitt tilbakemelding om at dette har vært nyttig og bidratt til økt kompetanse på skolene og fokus på arbeidet med skolemiljø.

Samarbeidsprosjekt mellom PPT og STATPED. Fylkesmannen har i 2017 initiert et samarbeidsprosjekt der STATPED skal bistå PPT i systemarbeid knyttet til håndtering av krevende atferdsproblematikk i klasserommet. Prosjektet piloteres i en kommune (Vegårshei) i Aust-Agder og målet for prosjektet er å gi skoler økt kompetanse i å håndtere utfordrende atferd. Tilbakemeldinger fra de som deltar i prosjektet er at dette er viktig kunnskap for å motvirke mobbing og krenkelser og øke læringsutbyttet i den ordinære opplæringen. PPT-lederne i regionen skal følge prosjektet videre.

Oppfølgingsordningen (Veilederkorps). Ny deltaker i 2017-puljen er Grimstad kommune, mens Tvedestrand kommune har søkt om forlengelse av veiledningen til 2019. Det går fram av tilbakemeldinger/undervisningsvurderinger at kommunene drar nytte av veiledningen og utvikler kompetanse i å lede gode kvalitetsutviklingsprosesser.

Fylkesmannen skal gjøre rede for hvilke tiltak som er iverksatt... (fra kapittel 7.3.8.9 i TB)

Rapportere på

Fylkesmannen skal gjøre rede for hvilke tiltak som er iverksatt for å bidra til implementering av ny rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver.

Fylkesmannen sitt oppdrag er å bidra til at rammeplanens innhold og oppgaver blir kjent og implementert i våre 30 kommuner på Agder og ca 490 barnehager. Vi har i vårt arbeid valgt å rette oppmerksomheten både mot kommunal barnehagemyndighet og de ansatte i barnehagen. I 2017 har Fylkesmannen hatt to 2-dagers samlinger med kommunen hvor rammeplanen har vært tema. Udir deltok på den første. Det ble gitt en bred og grundig innføring i hele rammeplanens oppbygging, roller og samfunnsmandat. Fylkesmannen formidlet tydelig hvilke forventninger en har til kommunen som både eier og myndighet, samt eiers generelle oppgaver med å gjøre rammeplanen kjent og implementert. Berit Bae hadde et dybdykk i rammeplanens verdigrunnlag. Inkluderingsbegrepet i rammeplanen var hovedtema dag 2. Denne dagen var også kommunens PPT/veiledersteam invitert. Ass.senterleder ved Senter for praksisrettet utdanningsforskning (SePu) Lars Arild Myhr var en sentral foreleser.

Ved høstens 2-dagers samling med kommunene var tema livsmestring og helse. Hva menes med dette og hva vil det si for barnehagen. Leder av "Barnevoldsutvalget" Ann Kristin Olsen innledet samlingen med å fortelle om utvalgets arbeid med NOU "Svikt og svik". Læringsmiljøsentret/UiS var medhjelper på denne samlingen. Nettverk som metode for kompetansebygging og implementering av rammeplanens innhold og oppgaver var også et sentralt tema på samlingen med kommunal barnehagemyndighet.

Fagdagen i 2017 hadde fokus på barnehagens lek og læringsmiljø. "Utestengning" var kjernen av det som professor ved UiA/ Ingrid Lund formidlet denne dagen. Ca 650 ansatte i barnehage deltok på denne fagdagen.

Fylkesmannen er medarrangør av Sørlandske lærerstevne hvor 2700 ansatte i barnehage og skole møtes for å delta på 55 ulike kurs. 18 av de var rettet mot

ansatte i barnehage. Alle kursene mot denne målgruppen hadde tematikk fra ny rammeplan.

Flere av våre kommuner har også implementering av rammeplanen som tema på prosjekter det ble søkt statlige kompetansmidler for i 2017.

20 av 30 kommuner deltar i "et trygt og godt leke -og læringsmiljø" hvor barnehagesektoren er en del av dette. Kunnskap om og etablering av ny og god praksis om rammeplanens innhold og oppgaver skjer ved deltakelse i dette satsingsområde.

Fylkesmannen skal gi en vurdering av arbeidet med ny modell for styring... (fra kapittel 7.3.8.10 i TB)

Rapportere på

Fylkesmannen skal gi en vurdering av arbeidet med ny modell for styring og finansiering av kompetanseutvikling i grunnopplæringen, og særlig trekke fram resultater fra arbeidet med desentralisert ordning for kompetanseutvikling og oppfølgingsordningen.

Fylkesmannen ser verdien av den nye modellen for styring og finansiering av kompetanseutvikling i grunnopplæringen og at denne bygger opp under skoleeier sitt ansvar for kvalitetsutvikling. På sikt vil den også forhåpentligvis stimulere til et langsiktig samarbeid mellom kommunene og UH-sektoren. Vi vurderer samtidig at det er knyttet utfordringer til denne organiseringen. Det er krevende å etablere samarbeid når kommunene som selvstendige eiere skal bli enige om både innhold og fordeling av midler. Det ligger også en utfordring i at UH lokalt skal klare å levere på alle områder når både videreutdanning og etterutdanning nå har fått et betydelig omfang.

Det er en god tanke at handlingsrommet skal være stort regionalt, men det følger også av dette at nasjonal myndighet kan fremstå som noe utydelig. Fylkesmannen har opplevd det som krevende å skulle veilede og koordinere skoleeiere og universitet/høgskole samtidig som krav og forventninger fra Utdanningsdirektoratet ikke har vært helt tydelige i etableringsfasen. Det må likevel understrekes at vi har fått god støtte fra direktoratet når vi har hatt behov for konkrete avklaringer. Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder mener videre det har vært nyttig med egne møter mellom fylkesmannsembetene og Utdanningsdirektoratet i forbindelse med den nye modellen, og vi håper dette er noe som videreføres.

Desentralisert ordning for kompetanseutvikling

Fylkesmannen orienterte skoleeiere om den nye desentraliserte ordningen for kompetanseutvikling våren 2017. Det ble tidlig arrangert en workshop med den hensikt å utveksle ideer om hva kompetanseutviklingen innenfor den nye ordningen kunne omfatte og hvordan utviklingsarbeidet kunne organiseres. I løpet av vår og tidlig høst, fant skoleeierne sammen i nettverk. Det ble besluttet å samarbeide i allerede etablerte nettverk om den nye desentraliserte ordningen. I Aust- og Vest-Agder har vi derfor fem nettverk bestående av kommunale skoleeiere. Samtlige kommunale skoleeiere i de to fylkene inngår i nettverksarbeid, mens 28 av 30 kommuner inngår i nettverk i forhold til nettopp denne ordningen. I «Nettverk Setesdal skole» er det gjort en avgrensning i denne sammenhengen. Her har fire kommuner tradisjon for å samarbeide i nettverk. I forhold til ny desentralisert ordningen er det foreløpig bare to kommuner som vil i gang i dette nettverket, mens to kommuner ønsker å vente. Når det gjelder friskolene, har en gruppe på fire skoler etablert et nettverkssamarbeid, mens de øvrige friskolene har valgt å avvente deltakelse.

Alle nettverkene har levert planer for sitt utviklingsarbeid til Fylkesmannen. Temaene for kompetanseutviklingen omfatter: læringsmiljø, livsmestring, implementering av ny generell del av læreplanen, grunnleggende ferdigheter og ledelse.

Fylkesmannen hatt flere møter med samtlige nettverk – også friskolenettverk. Det har vært behov for samordning og avklaringer underveis, og ikke minst har Fylkesmannen inntatt en aktiv rolle når det gjelder å koble sammen skoleeiere med UH-sektoren. Vi har særlig lagt til rette for samarbeid med vårt lokale universitet, men har også støttet skoleeiere som har ønsket et annet universitet eller høgskole i sitt nettverk. Vi har understreket viktigheten av å tenke langsiktig i denne ordningen og gitt noe veiledning i forhold til hva slags temaer utviklingsarbeidet kan omfatte i henhold til de nasjonale sektormålene. Vi har videre i vår veiledning lagt vekt på at skoleeier bør se alt utviklingsarbeid i sammenheng.

Det er fra Fylkesmannens side knyttet en kontaktperson til hvert nettverk, og for de fleste nettverkene vil Fylkesmannens representant sitte fast i ei styringsgruppe. Fylkesmannen anser det som nyttig, både for at vi skal kunne følge utviklingen i nettverkene tett – men også for å kunne støtte aktørene i dette utviklingsarbeidet på en best mulig måte.

Fylkesmannen vurderer at samtlige nettverk i Aust- og Vest-Agder er godt i gang med planlegging av den regionale kompetanseutviklingen og at alle vil komme godt i gang med det konkrete utviklingsarbeidet i løpet av 2018.

Oppfølgingsordningen

Veilederkorps: Ny deltaker i 2017-puljen er Grimstad kommune, mens Tvedestrand kommune har søkt om forlengelse av veiledningen til 2019. Det går fram av tilbakemeldinger/undervisvurderinger at kommunene drar nytte av veiledningen og utvikler kompetanse i å lede gode kvalitetsutviklingsprosesser

Inkluderende barnehage og skolemiljø: Fylkesmannen definerer denne satsingen som en del av oppfølgingsordningen, jf. organisering av kvalitetsutviklingsarbeidet i regi av Utdanningsdirektoratet.

I Aust- og Vest-Agder deltar 20 av 30 kommuner i satsingen Inkluderende barnehage- og skolemiljø i pulje 1. Kommunene som deltar i arbeidet med svært ulikt omfang. Vi har en privatskole som deltar, kommuner som deltar med alle barnehager og skoler, kommuner som deltar med to barnehager og to skoler. I noen kommuner er ressurspersonene i satsingen felleskommunale, mens andre representerer kun en kommune.

Kommunene har deltatt på de nasjonale samlingene som har vært arrangert for ganger i 2017. Tilbakemeldingene på disse har vært svært gode. Flere av kommunene har invitert foredragsholdere de har hørt her til fagdager for ansatte i barnehage og skole i egen kommune eller region. Fylkesmannen har også arrangert samlinger regionalt i denne satsingen. Tema for disse samlingene har vært digital mobbing og nytt kapittel 9 A.

I dette arbeidet er det etablert et nettverk for ressurspersonene i satsingen. Dette er til sammen 14 ressurspersoner fordelt på kommunene og regionene. Nettverket er etablert for å kunne utveksle erfaringer, og sammen med Fylkesmannen planlegge og gjennomføre de regionale samlingene i Aust- og Vest-Agder. Tilbakemeldingene på å etablere dette nettverket har vært svært positive. Ressurspersonene gir uttrykk for at de har stor nytte av å kunne dele gode erfaringer og be om hjelp til utfordringer i utviklingsarbeidet.

Mange steder har man i denne satsingen valgt å benytte seg av etablerte nettverk for kompetanseutvikling i barnehager og skoler. I flere kommuner har man som et ledd i arbeidet i denne satsingen etablert nye nettverk. Fylkesmannen har sett eksempler på hvordan skole og barnehage har hatt fellessamlinger om tema, hvor deltakerne har delt sine erfaringer og kompetanse på et gitt tema. Dette har ført til felles kompetanseheving og forståelse for temaet i barnehage og skole.

Nettverk som arbeidsmåte i kompetanseutviklingsarbeidet synes å ha etablert seg som en konstruktiv, hensiktsmessig og verdsatt arbeidsform i utviklingsarbeidet.

Rapporter på antall årsverk i landbruksavdelingen... (fra kapittel 7.3.9.1 i TB)

Rapportere på

Rapporter på antall årsverk i landbruksavdelingen per 31.12.2016, antall samlede årsverk i landbruksforvaltningen i kommunene per 31.12.2016, samt antall enheter/landbrukskontor i kommunene i fylket.

Ansatte i landbruksavdelingen begge kontor pr 31.12.17: 20 årsverk

Ansatte i kommunal landbruksforvaltning pr 31.12.17: 37,9 årsverk, dvs 23,9 årsv jord + 14 årsv skog (inkl viltforvaltningen i 3 av kommunene, ca 0,2 årsv pr kommune)

I Agder-fylkene er det 30 kommuner og 22 landbrukskontor, dvs flere felleskommunale landbrukskontor (6 enheter/11 kommuner):

I Aust-Agder samarbeider Gjerstad+Risør, Vegårshei+Tvedestrand, Arendal+Froland, Evje og Hornes+Iveland og Birkenes+Lillesand kommuner. Skogbrukssjefen i Bygland dekker også skogforvaltningen i Valle og Bykle.

I Vest-Agder samarbeider Marnardal, Mandal, Audnedal og Lindesnes kommuner.

Landbrukskontorene i Arendal+Froland, Farsund og Songdalen har også ansvar for viltforvaltningen, og de beregner selv ca 0,2 årsv pr kommune på dette.

Årsverk i landbruksforvaltningen mm.

Betegnelse på rapporteringskrav	Antall
Antall årsverk i landbruksavdelingen hos FM per 31.12.2017	20.0
Antall samlede årsverk i landbruksforvaltningen i kommunene per 31.12.2017	37.9
Antall enheter/landbrukskontor i fylket per 31.12.2017	22.0

Rapporter på antall årsverk i avdeling... (fra kapittel 7.3.9.2 i TB)

Rapportere på

Rapporter på antall årsverk i avdeling eller seksjon for reindriftsforvaltning.

ikke aktuelt i Agder

Årsverk i reindriftsforvaltningen

Betegnelse på rapporteringskrav	Antall
Antall årsverk i avdeling eller seksjon for reindrift hos FM per 31.12.2017	0.0

ikke aktuelt i Agder

Ressurser avsatt til kontrollarbeid skal oppgis... (fra kapittel 7.3.9.3 i TB)

Rapportere på

Ressurser avsatt til kontrollarbeid skal oppgis, fordelt på årsverk og antall personer.

Kontrollarbeidet er organisert med en kontrolleder som involverer flere personer på de enkelte ordningene. I 2017 var det et større fokus på å etablere nye og oppdaterte risikovurderinger i forbindelse med utarbeidelse av kontrollplan. Dette berørte en stor del av landbruksavdelingens ansatte. Gjennomføring av kontroll i 2017 involverte 5 personer.

Ressurser avsatt til kontrollarbeid

Betegnelse på rapporteringskrav	Antall
Antall årsverk avsatt til kontroll hos FM i 2017 på landbruksområdet, jf resultatmål pkt 3.3.1.2.1	1.0
Antall årsverk avsatt til kontroll hos FM i 2017 på reindriftsområdet, jf resultatmål pkt 3.3.1.2.2	
Antall personer hos FM som har arbeidet med kontroll i 2017 på landbruksområdet, jf resultatmål pkt 3.3.1.2.1	4.0
Antall personer hos FM som har arbeidet med kontroll i 2017 på reindriftsområdet, jf resultatmål pkt 3.3.1.2.2	

Rapporter på tiltak og virkemiddelbruk for bedre skogsvegnett... (fra kapittel 7.3.9.4 i TB)

Rapportere på

Rapporter på tiltak og virkemiddelbruk for bedre skogsvegnett, herunder omfang (kilometer/kroner) for nybygging, ombygging og vedlikehold av skogsvegnettet.

De siste tre årene har Agderfylkene samlet og hver for seg hatt rekordhøye investeringer i skogveibygging. Investeringene økte fra 18,5 mill. kr i 2014 til 31,8 mill.kr i 2017. Økningen er i tråd med politiske signaler om satsning på økt skogsveibygging. Det er noe ulike utfordringer mellom de to fylkene. I Aust-Agder

er det alt vesentlige av skogsveibyggingen ombygging av eldre bilveianlegg som hverken holder mål til moderne tømmertransport eller gjeldende veinormaler. Kostnadmessig ligger dette tiltaket på 70-90 % av nyanleggskostnadene, med et behov i størrelsesorden 35-40 % av den totale bilveilengden på 2 500 km. I Vest-Agder er det fortsatt behov for bedre dekning både av skogsbilveier og tunge traktorveier. Flere skogreisingsområder mangler fortsatt tilgang til det offentlige veinettet. Det største investeringsbehovet framover ligger også her i oppgradering av standarden på det eksisterende skogsbilveinettet.

Investeringer i ferdig bygde skogsveier 2017

Aust-Agder: 14 760 mill.kr herav 5 337 mill.kr statstilskudd. Vest-Agder: 17 014 mill.kr herav 5 334 mill.kr i statstilskudd. I Aust-Agder er det en høy andel ombygging av større samarbeidsprosjekter som er kvalifisert for høy tilskudsprosent. I Vest-Agder er det en større portefølje mindre traktorveianlegg med betydelig lavere tilskudsprosent.

Bevilgninger i 2017

Det er utbetalt 11,4 mill. kr i tilskudd, og gitt tilsagn om 15,7 mill.kr i tilskudd til nye veiprosjekter i løpet av 2017. For tilskudsveiene går det noe mer til bilveier enn til tunge traktorveier i veiklasse 7 også i Vest-Agder. Traktorveier er helt dominerende for veier bygd uten statstilskudd. Søknader om og bygging av skogsveier er på et høyt nivå sammenliknet med tidligere år. Tilskudsprosenten til bilveier i klasse 3 og 4 i Vest-Agder lå i 2017 med et snitt på 34 %, mens det for traktorveier i klasse 7 ble gitt 26 % i snitt. I Aust-Agder er tilsvarende 36 % som gjennomsnittlig tilskudsprosent der yngre bilveiprosjekt utgjør hovedtyngda av søknadsmassen.

Byggekostnadene i Agder-fylkene er relativt høye på grunn av kupert terreng med mye fjell og lite løsmasser. Fylkene var tidlig ute med å kreve byggeteknikk med bruk av sprengt stein i oppbygging og bærelag for økt stabilitet og helårs bæreevne. Vi har fastholdt krav om slik byggeteknikk i vedtatte retningslinjer fra april 2017 for behandling av søknader om tilskudd til bygging av skogsveier i Aust- og Vest-Agder. Vi er overbevist om den strategien er rett og får stadig ny bekreftelse på det. I mange prosjekter er det benyttet ny sertifisert veiplanlegger, som i løpet av siste året har bidratt til harmonisering av byggestandard. Han har også gitt et betydelig kompetanseløft i planer og i anleggskontrollen.

Ferdig bygde veier i 2017 med statstilskudd

Aust-Agder- nye bilveier: 2 535 m- Kostnad 2 998 936 kr Vest-Agder -nye bilveier: 6 032 m- Kostnad 4 855 607 kr
Aust-Agder-ombygging: 14 701 m- Kostnad 6 379 221 kr Vest-Agder-ombygging: 6 985 m- Kostnad 4 855 607 kr
Aust-Agder-traktorveier: 10 533 m-Kostnad 5 290 942 kr Vest-Agder:-traktorveier: 15 143 m-Kostnad 6 634 579 kr

*Traktorveier i denne tabellen betyr tunge traktorveier (veiklasse 7) og nyanlegg og ombygging er slått sammen.

I tillegg kommer skogsveier bygd uten statstilskudd. Normalt er Vest-Agder blant de fylkene med relativ høyeste andel av traktorveier bygd uten tilskudd (veiklasse 8) i landet.

Veivedlikehold

Det ligger en stor utfordring i å opprettholde kvaliteten på den delen av skogsbilveinettet som er bygd med en tilfredsstillende standard ved anleggstidspunkt. For å holde trykk på investeringene i veivedlikeholdet gjennomføres systematisk kontroll med skogsbilveinettet av sertifisert veiplanlegger. Kontrollen rulleres planmessig kommune for kommune. I følge skogfondsregnskapet er det refundert 1,67 mill.kr fra skogfond til veivedlikehold i Aust-Agder i 2017. Tilsvarende for Vest-Agder er 1,12 mill.kr. Disse tallene gir bare en indikasjon på nivået. Resultatene fra vedlikeholdskontrollen og egne erfaringer tilsier at investeringene i veivedlikehold er for små i Agderfylkene som i resten av landet.

Avkortning

Det har ikke vært saker med avkortning av tilskudd til skogveibygging i Aust- og Vest-Agder i 2017.

Innenfor regionalt kartsamarbeid og arealressurskart... (fra kapittel 7.3.9.5 i TB)

Rapportere på

Innenfor regionalt kartsamarbeid og arealressurskart skal det rapporteres i henhold til tabell:

- Eventuelle kommuner i fylket som ikke har ajourført AR5 og sendt nye jordregisterfiler til Landbruksregisteret (Lreg).
- Eventuelle utfordringer kommunene har med ajourføring av arealressurskart (AR5).

Mange av kommunene på Agder har i løpet av 2017 gått over til sentral FKB lagring. I Aust-Agder gjelder det 12 av 15 kommuner og i Vest-Agder gjelder det 7 av 15 kommuner. I tabellen vil det derfor fremstå som mange kommuner ikke har sendt inn AR5 til kontinuerlig ajourhold.

I løpet av 1. halvår 2018 vil alle kommunene ha gått over til sentral FKB lagring, med unntak av Kristiansand og Songdalen hvor innføring skjer seinere. Innføring av sentral FKB lagring medfører en vesentlig kortere tid fra manuskart til endring i innsynsløsning. Tilpassing av rutiner i kommunene er en forutsetning for at denne effekten skal nås.

Vi opplever at mange av kommunene er opptatt av et oppdatert AR5. Samtidig er kommunikasjonen mellom landbruksfaglig og kartteknisk en utfordring i noen kommuner. Påminnelser om innsending av AR5 til kontinuerlig ajourhold og jordregisterfiler er sendt ut ved flere anledninger. Dette er også tema på kommunesamlinger, FDV-årsmøter og ved forvaltningskontroll i kommunene. Allikevel er det noen gjengangere som har lengre enn årlig intervall på innsending. Dette vil fortsatt ha fokus i 2018, med en målsetning om at alle kommunene sender inn jordregisterfiler.

Kartsamarbeid og arealressurskart

	Kommuner uten ajourføring/oppdatering	Antall kommuner som ikke har ajourført/oppdatert	Antall kommuner i fylket
AR5 tilstand	40 %	12	30
Jordregister tilstand	30 %	9	30

Beskriv kort arbeidet med klimatiltak innenfor landbrukssektoren... (fra kapittel 7.3.9.6 i TB)

Rapportere på

Beskriv kort arbeidet med klimatiltak innenfor landbrukssektoren, og gi en vurdering av måloppnåelse for miljøvirkemidlene.

Klima- og miljøprogrammet: Gjennom ulike informasjonstiltak har midler fra programmet bidratt til økt kunnskap og fokus på reduksjon av utslipp av klimagasser fra jordbruket. Programmets målsetting innen klimatiltak er å bidra til at produksjonen av mat skal foregå med minst mulig klimagassutslipp, øke karbonbindingen og tilpasse agrobiologi og dyrkingssystemer til endrede klimaforhold. Innvilgede prosjekter har bidratt til økt måloppnåelse.

Regionalt miljøprogram: I våre program er det utarbeidet 18 tilskuddsordninger for regionale miljøtiltak. Det er søkt om tilskudd til 16700 daa areal med miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel i 2017. Interessen for dette tiltaket er økende (spesielt i Vest-Agder) siden det ble innført som tilskuddsordning for 5 år siden. Tiltakene bidrar til at husdyrgjødsel spres på en miljøvennlig måte som reduserer utslipp til luft og vann. Det er innført tilskudd til nedlegging og nedfelling av husdyrgjødsel i voksende kultur og åpen åker, tilskudd til spredning med rask nedmolding innen 2 timer samt et ekstratilskudd ved bruk av tilførselsslanger. Miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel bidrar til reduserte utslipp av klimagasser og ammoniakk til luft, og bidrar til god måloppnåelse.

Beskriv kort arbeidet med saker etter naturmangfoldloven... (fra kapittel 7.3.9.7 i TB)

Rapportere på

Beskriv kort arbeidet med saker etter naturmangfoldloven, verneplaner, energisaker og konsekvensutredninger som berører landbruk.

Kommunene behandler søknader om bygging av landbruksveier etter forskrift om planlegging og godkjenning av skogsveier (landbruksveiforskriften). Disse sakene skal også vurderes i forhold til naturmangfoldloven. Fylkesmannen har gjennom de siste årene bistått og veiledet kommunene i hvordan naturmangfoldloven bør innlemmes i saksbehandling vedr. landbruksveier, og andre saker hjemlet i Skogbruksloven. Mange kommuner gjennomfører gode vurderinger i tråd med naturmangfoldloven, mens andre fortsatt har forbedringspotensiale.

Hjemlet i naturmangfoldloven og tilhørende forskrift behandler Fylkesmannen søknader om bruk av utenlandske treslag i skogbruket. Landbruksavdelingen står for saksbehandlingen, men har samråd med miljøvernavdelingen. Særlig i Vest-Agder er det en del søknader om bruk av utenlandske treslag til juletre- og pyntegrøntproduksjon. Det er også noen søknader årlig som gjelder skogproduksjon. Vi opplever fortsatt at flere av vedtakene påklages av miljøvernorganisasjoner. I klagenes vises det til vurderingene gjort etter kunnskapsgrunnlaget § 8 i naturmangfoldloven. Klagerne bruker ofte også et annet kunnskapsgrunnlag enn anerkjente norske fagmiljøer. I 2017 kom det inn totalt 10 søknader til embetet, derav 9 fra Vest-Agder.

Agderfylkene, og spesielt Aust-Agder, har hatt høyt trykk og mange saker knyttet til frivillig vern av barskog. Hovedkonklusjonen er at det hittil er funnet balanserte avveininger og avgrensninger mellom vernearealer og arealer for framtidig skogproduksjon. Vi er likevel noe bekymret for utviklingen. For enkeltskogiere kan vern bli et attraktivt kortsiktig forretningsområde der hensynet til langsiktig skogproduksjon og tilstrekkelig arealgrunnlag for det grønne skiftet kan bli skadelidende. Vi har den senere tid sett både tilbud om og forslag til vernearealer der staten tidligere har vært med å investere i infrastruktur for å drive lønnsom skogproduksjon. Slike arealer må bli gjenstand for grundigere samfunnsmessige avveininger, avgrensninger og analyser, før verneprosess igangsettes.

Det er miljøvernavdelingen som har ansvaret for å gjennomføre oppdragene knyttet til frivillig skogvern. Dette skjer i nært samarbeid med landbruksavdelingen.

Gi en overordna vurdering av kontrollresultatene i forbindelse med forvaltning... (fra kapittel 7.3.9.8 i TB)

Rapportere på

Gi en overordna vurdering av kontrollresultatene i forbindelse med forvaltning av inntekts- og velferdspolitiske tiltak.

Fylkesmannen gjennomførte i 2017 forvaltningskontroller i 7 kommuner (23 %). I tillegg gjøres det mange foretakskontroller på veg samt etterkontroll i saker med tidligpensjon (inntektskontroll).

Kontroller etter kontrollplan er basert på gjennomførte risikovurderinger.

Av kontrollresultatene kan vi oppsummere 2017 slik: Forvaltningskontrollene innen produksjonstilskudd ble gjennomført etter Estil er innført og det er positivt at kommunene er kommet langt med å endre rutiner og prosedyrer knyttet til saksbehandlingen. Vi opplever at risikovurderingene er i større grad på plass i kommunene når det gjelder uttrekk til stedlig kontroll. Dette har vært et tema som tidligere har resultert i flere avvik og merknader. Vurderinger rundt avkorting er fortsatt noe ulikt og oppleves som vanskelig for mange kommuner, men vil gjennom Estil bli tydeligere.

Resultatene etter kontroll sykdomsavløsning viser generelt at de kontrollerte kommunenes krav til dokumentasjon kan forbedres. Vi ser også at det store forskjeller i dokumentasjonskvalitet mellom de tilfellene hvor avløser er engasjert ved avløserlag, og de tilfellene hvor foretaket har arbeidsgiveransvaret.

Resultatene etter forvaltningskontroll på NMSK er at forvaltningen kan forbedre dokumentasjonen og har noe mindre grad av rutinebasert forvaltning sammenlignet med en del av de andre tilskuddsordningene.

Vi ser generelt at vår bruk av merknader øker i forhold til avvik. Merknadene knytter seg i hovedsak til deler av rundskrivene. Dette er etter vår vurdering sammensatt, men har en sammenheng med at forvaltningen har bedret seg etter flere år med forvaltningskontroller og at veiledningen og fokus i forkant på enkelte tema har vært med på å bevisstgjøre kommunene. Eksempelvis har innføringen av Estil hatt en slik rolle i 2017 hvor det ble lagt stor vekt på informasjon og veiledning til kommuner og foretak om ordningen/fagsystemet og enkelttema innenfor produksjonstilskudd.

I henhold til tabell i årsrapport skal det gis en oversikt... (fra kapittel 7.3.9.9 i TB)

Rapportere på

I henhold til tabell i årsrapport skal det gis en oversikt over og en vurdering av klager og dispensasjonssøknader behandlet av fylkesmannen.

Vi har hatt sju klagesaker. Én fikk delvis medhold etter behandling hos Fylkesmannen i at det var vanlig jordbruksproduksjon, men ble avkorta for brudd på regelverk om dyrevelferd. Én fikk stadfestet kommunens vedtak om delvis medhold i sak om avkorting ved brudd på regelverk for dyrevelferd. Av de fem klagesakene med avslag gjaldt én avkorting ved brudd på regelverk for dyrevelferd, to ble avvist etter søknadsfristen og to hadde glemt å føre på solgt grovfor. Fire fikk innvilget dispensasjon fra søknadsfristen.

Klage- og dispensasjonssaker

Betegnelse på rapporteringskrav	Klager medhold	Klager delvis medhold	Klager avslag	Klager under behandling	Dispensasjoner innvilgelse	Dispensasjoner avslag
Produksjonstilskudd og tilskudd til avløsning ved ferie og fritid	0	2	5	0	4	1
Avløsning ved sykdom og fødsel mv.	0	0	0	0	5	0
Tidligpensjon for jordbrukere	0	0	0	0	0	0
Regionale miljøtilskudd	0	0	0	0	0	0
SMIL	0	0	0	0	0	0
NMSK	0	0	0	0	0	0

Rapporter i henhold til tabell... (fra kapittel 7.3.9.10 i TB)

Rapportere på

Rapporter i henhold til tabell:

- Antall mottatte redegjørelser fra kommunen for avkortning av tilskudd (kopi av brev som er sendt søker), samt antall kommuner som har sendt dette (søknadsomgangen januar 2017).
- Antall mottatte redegjørelser fra kommunene i saker hvor det ikke avkortes selv om det er avdekket avvik som ville medført merutbetaling (begrunnelse skal sendes FM i PT-4100B), samt antall kommuner som har sendt dette (søknadsomgangen januar 2017).

Alle kommunene i Aust- og Vest-Agder har sendt inn rapporten PT-4100B. De har vurdert saker som kommer fram i PT-4100A. Flere har også vurdert saker etter PT-4100C, mange av disse er opplysninger gitt av søker til kommunen før søknadsfristen var ute. Vi har ikke fått så mange kopi av brev til søker om avkorting, men kommunene har redegjort for avkorting i e-post eller i PT-4100B.

Avkortinger produksjonstilskudd

	Antall mottatte redegjørelser	Antall kommuner som skulle sendt redegjørelse	Antall kommuner som har sendt redegjørelse
Redegjørelse fra kommunen for avkorting av tilskudd (kopi av brev som er sendt til søker)	11	0	7
Redegjørelse fra kommunen i saker hvor det ikke avkortes selv om det er avdekket avvik som ville medført merutbetaling (begrunnelse i PT4100B)	15	0	7

Fylkesmannen skal gi en samlet egenvurdering... (fra kapittel 7.3.10.1.1 i TB)

Rapportere på

Fylkesmannen skal gi en samlet egenvurdering av hvordan arbeidet med 0-24 samarbeidet har fungert i henhold til embetets målsettinger og ambisjoner. Herunder skal det framkomme hvilke egne mål som er satt for arbeidet. I egenvurderingen skal fylkesmannen vurdere hvilke tiltak som har gitt de beste resultatene og i størst grad bidratt til samarbeid og samordning i og mellom kommuner og fylkeskommunen, tjenester og institusjoner som arbeider for og med utsatte barn og unge og deres familier.

0-24 satsingen- Barnekonvensjonen

Vi har opprettet en egen "Barn og unge" gruppe som er tverrfaglig sammensatt fra Utdanning- og barnevernsavdelingen og Helse- og sosialavdelingen. Styringsgruppa består av avdelingsledelse og embedsledelse. Forankring i ledelsen er viktig for å få til endring.

Ledelsen har fokus på barn og unge i møte med kommuneledelse og tildeling av skjønnsmidler.

"Barn og unge-gruppa" har fungert som en pådriver i arbeidet. Vi har deltatt på nasjonale konferanser i regi av direktoratene og "barnekonvensjonen i praksis" som har gitt økt kompetanse. Målet er en endret holdning og praksis som sitter i "ryggmargen" til alle som arbeider for og med barn og unge. På årets sommerfest fikk hele embedet møte Alexander Skadeberg, som med alvor og humor gav sårbare barn et ansikt og berørte oss med "Alexanders metode".

Vi har hatt fokus rettet både mot kommunene/eksternt, men også oss selv internt hos Fylkesmannen (FM)- hvordan vi hos FM samarbeider påvirker hvordan kommunen får til samarbeid.

Vi har satt opp 4 kjerneområder/fokusområder (mål).

Taushetsplikt - felles forståelse av egen og andres taushetsplikt, muligheter og begrensninger.

Barnekonvensjonen - fokus på barns rett til å bli hørt og vekt på barns beste.

Systemarbeid rundt tverrfaglig samarbeid.

Folkehelsearbeid - forebyggende og tidlig innsats.

Taushetsplikt:

Taushetsplikten - muligheter og begrensninger var tema for et eget internseminar med deltakere fra ulike avdelinger. I tillegg ble det arrangert eget seminar for kommunene med bred tverrfaglig deltagelse. Målet var økt bevissthet og kunnskap om egen og andres taushetsplikt. Et tema som oppleves utfordrende og som fortsatt må ha fokus.

Begge dagene ble innledet med å vise kortfilmen "MIN FAMILIE - Når noen er fattige" fra Redd Barna og Filmplot. Målet var å vise hvordan en sårbar

familie kan involvere flere som: skole/mobbing, dårlig helse/helsesøster/lege, flyktninger/barnevern, kommunens bosettingsplaner for sårbare familier, fattigdom/NAV mv.

Barnekonvensjonen - Barns rett til å bli hørt:

Vi har opprettet Fylkesmannens ungdomsråd! 8 flotte ungdommer fra ulike deler av fylkene deltar i rådet. De har bidratt med verdifulle innspill med fokus på hvordan vi kan gjøre regelverket om retten til et trygt og godt skolemiljø bedre kjent og arbeidet med psykisk helse i skole.

Internt har vi arbeidet med å sikre og synliggjøre barns rett til å bli hørt gjennom maler og tilsynsarbeid. Det er gjennomført kompetanseheving for saksbehandlere som snakker med barn. Barns stemme har hatt særlig fokus i skolemiljø saker og blir etterspurt i klagesaker. Vi har i tilsyn hatt møte med Forandringsfabrikken og Landsforeningen for barnevernsbarn for å sikre barn og unge sin medvirkning. I landsomfattende tilsyn med DPS (distriktpsykiatriske senter) har vi løftet opp fokuset på barn som pårørende, som gav etget avvik.

Barnekonvensjonen og barns rett til å bli hørt blir løftet frem i vår veiledning og kurs.

Barneombudet har presentert rapporten "Uten mål og mening" der barnekonvensjonen og barns rett til å bli hørt var i fokus. Vi har arrangert nettverkssamling for barneansvarlige i kommunen der samtale med barn var tema.

Systemarbeid rundt tverrfaglig samarbeid.

I arbeidet med skolemiljø saker og mobbing har vi internt gjennomført møter med ulike aktører som ABUP, RVTS, Stine Sofies stiftelse, konfliktrådet m.fl. blant annet for å løfte betydningen av tverrfaglig innsats rundt barn som blir mobbet eller har andre utfordringer i møte med skolen.

Vi har behandlet flere klagesaker i fellesskap mellom ulike fagområder og gjennomført flere tverrfaglige tilsyn. Det har bidratt til mer helhetlig tilnærming og synliggjøring av tverrfaglig samarbeid.

Det er gjennomført tilsyn med kommunes samhandling rundt barn som har psykiske utfordringer. Tilsynet avdekket store mangler i samhandlingen i kommunen og har ført til stort endringsarbeid.

For å motivere og legge til rette for mer tverrfaglig samarbeid har vi sendt ut en felles oversikt over aktuelle kurs og konferanser til kommunene. Vi har hatt fokus på å invitere ulike fagmiljøer til våre samlinger.

NOU "Svikt og svik - Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvik" har vært presentert av utvalgsleder i ulike fora. Målet har vært å få belyse viktigheten av tidlig innsats og tverrfaglig samarbeid.

Under Arendalsuka arrangerte vi eget seminar der tema var tverrfaglig samarbeid rundt utsatte barn og unge. Både statsråd, helsedirektør og KoRus deltok. BTI- modellen er i tillegg presentert for alle kommunene. Flere kommuner har nå startet å implementere BTI-modellen. Gjennom en stor satsing i fylkene i regi av nasjonalt folkehelseprogram skal flere kommuner nå ta i bruk BTI-modellen.

Folkehelsearbeid - forebygging og tidlig innsats.

Barn og unge har hatt et spesielt fokus i vårt arbeid med plansaker og har gitt grunnlag for innsigelser. Kommunens kartlegging av egne utfordringer knyttet til barn og unge har høy fokus i folkehelsearbeidet.

Sårbar barn har videre vært tema bla. der vi i samarbeid med RVTS Sør, inviterte til konferansen «Seksuelle overgrep og vold mot barn – fra bekymring til handling». I tillegg er det gjennomført konferanse for de nye nasjonale faglige retningslinjer for helsestasjon -og skolehelsetjenesten med stor deltakelse. Vi har deltatt i planlegging og gjennomføring av emnekurs for leger der tema var identifisering av barn i risiko, tidlig innsats og samarbeid.

Vår Facebookside "tidlig innsats" har mange følgere, med økende aktivitet og er en viktig kanal for å formidle kunnskap og fokus på sårbare barn.

Fylkesmannen skal også kort redegjøre... (fra kapittel 7.3.10.1.2 i TB)

Rapportere på

Fylkesmannen skal også kort redegjøre for områder der det er særlige utfordringer knyttet til tjenestetilbud for utsatte barn og unge.

Det er en generell utfordring at barn som har behov for hjelp fra ulike instanser møter utfordringer. Vi har i tilsyn avdekket manglende samhandling for barn som har psykiske utfordringer. I skolemiljø saker ser vi at mange barn opplever store utfordringer i møte med barnehage og skole. Det er ulike årsaker, men felles at de har behov for bistand og oppfølging fra ulike fagmiljøer. Barnehagene og skolen må få bistand fra andre kommunale tjenester og spesialisthelsetjenesten. I flere saker er i tillegg barnevernet involvert. Barna og deres familier blir svært sårbare. I tillegg ser vi at barn er sårbare i overganger som barnehage:skole - barnetrinn:ungdomsskole og til videregående opplæring.

Vi har gjennom det store tilsynsarbeidet (granskningen) etter drapet på Sørlandssenteret (jfr rapport "Historien om Stina") avdekket betydelige forbedringspunkter for både barnevernstjenesten, spesialisthelsetjenesten, institusjonseiere/drivere og Bufetat. Dette blir fulgt opp særskilt, men rapportene påpeker mange problemstillinger som er knyttet både faglige og tverrsektorielle utfordringer generelt.

Vi ser at NAV / sosiale tjenester gjennomgående er blitt mer oppmerksomme på barnefamilier og deres særskilte behov, og i større grad kartlegger dette. Vi har også gjennom tilsyn med barn som pårørende sett større oppmerksomhet på dette i både spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten.

Dessverre har det, særlig i Aust-Agder, vært liten kapasitetsøkning i helsesøstertjenesten de senere årene. Det samme gjelder psykolog i kommunene. Dette blir fulgt opp særskilt.

Se 7.3.10.1.1.

Fylkesmannen skal gi en samlet redegjørelse... (fra kapittel 7.3.10.2.1 i TB)

Rapportere på

Fylkesmannen skal gi en samlet redegjørelse for arbeidet og erfaringene embetet har gjort seg i det tverretatlige samarbeidsprosjektet med Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Utdanningsdirektoratet for å bedre opplærings situasjonen og skoleresultatene til barn og unge i barnevernet. Herunder bes det om en redegjørelse for status rundt embetets arbeid med informasjon og motivasjon til bruk av veilederen «Samarbeid mellom skole og barnevern – En veileder».

Fylkesmannen har tidligere år gjennomført en dagskonferanse der veilederen ble presentert og tema var tverrfaglig samarbeid mellom skole og barnevern. Dette er fulgt opp ved å jevnlig henvise til veilederen. I saker som gjelder skole og barnevern, har vi vist til veilederen og oppfordret til bruk.

Fylkesmannen skal gi en samlet redegjørelse... (fra kapittel 7.3.10.3.1 i TB)**Rapportere på**

Fylkesmannen skal gi en samlet redegjørelse for arbeidet og erfaringene embetet har gjort seg i det tverretatlige samarbeidsprosjektet med Arbeids- og velferdsdirektoratet med «Forsøk med NAV-veileder i videregående skoler». Herunder bes det om en redegjørelse av konkrete tiltak i embetet og planer embetet har for det videre arbeid i fylket.

Fylkesmannen har deltatt i etablerte styringsgrupper for forsøk med NAV-veileder for videregående skole både i Aust- og Vest-Agder. Det er en sammensetning for hvert av fylkene.

I Aust-Agder deltar fylkesmannen med to representanter - en fra Utdanning og barnevernavdelingen og en fra Helse- og sosialavdelingen. Det har vært 4 møter i styringsgruppen i 2017. NAV i både Froland og Arendal kommuner deltar med 2 veiledere på Sam Eyde videregående skole. Veilederne melder om økt aktivitet og antall henvendelser i 2017 sammenlignet med 2016. Veilederne samarbeider med rådgivere og andre fagpersoner på skolen. De har regelmessige møter med rådgivere/miljøkontakter m.v., oppfølging av enkeltelever med informasjon om personlig økonomi, koordinerer kontakt mellom skole og NAV for elever i grunnkompetanseløp, bistår elever med å finne praksisplass/arbeidstrening og følger dem opp, er bindeledd mellom skolen og NAV i elevens hjemkommune og gir råd/veiledning med bakgrunn i Lov om sosiale tjenester. generelt bistår de elever i forhold til økonomi, bolig, rus-utfordringer og arbeidsmarked for bl.a. deltidslever.

Fylkeskommunen ønsket ikke å søke om utvidelse av forsøket som avsluttes våren 2018 da skolen har egne overlappende tiltak som er direkte støttet av fylkestinget. Fylket registrerer økt gjennomføring i vgs.

NAV i Arendal vurderer i samarbeid med NAV Froland å se på alternative muligheter for å følge opp elevgruppen i samarbeid med videregående skole og eventuelt i tillegg se på overgangen mellom grunnskolen og den videregående skolen.

I Vest-Agder deltar fylkesmannen med to representanter fra

Helse- og sosialavdelingen. Det har vært to møter i styringsgruppen i 2017. Fylkesmannen erfarer at arbeidet har vært godt koordinert og fulgt opp av NAV Vest-Agder. Representantene i styringsgruppen har også deltatt på nettverkssamlingen som ble arrangert av Arbeids- og Velferdsdirektoratet og Utdanningsdirektoratet i april 2017.

Vennesla vgs. fortsetter prosjektperioden med et fjerde år delfinansiert av Arbeids- og velferdsdirektoratet. Prosjektet fortsetter til sommeren 2018.

Prosjektperioden ved Tangen vgs. og Kvadraturen vgs. vil ikke bli videreført da det ikke ble enighet om finansiering for videre drift. Involverte aktører uttrykker imidlertid at samarbeidet gjennom prosjektperioden har økt kunnskapen om hverandres fagfelt og styrket samarbeidet på tvers. Erfaringene fra prosjektperioden er ønsket videreført i andre samarbeidsmodeller.

Styringsgruppa i Vest-Agder fortsetter med samme deltagerne, dvs. representanter fra Tangen og Kvadraturen vgs. vil fortsatt delta i styringsgruppa etter endt prosjekt. Dette henger sammen med et ønske om å videreføre en viktig møtarena mellom skole og NAV, og vil bidra til å øke erfaringsutvekslingen fra Vennesla vgs. sin utvidede prosjektperiode. Styringsgruppa skal i siste prosjektfase fungere som både styrings- og arbeidsgruppe.

Fylkesmannen vil i det videre arbeidet følge opp deltakelsen i styrings- og arbeidsgruppen for videreført prosjekt ved Vennesla vgs. og arbeide for å finne aktuelle arenaer for erfaringsdeling.

3.4 Redegjørelse for, analyse og vurdering av ressursbruk

Embetet hadde i 2017 et mindreforbruk på kr 918 000,- på driftskapittel 0525. Dette utgjør 0,6% av tildelt ramme. Generelt er vi godt fornøyd med regnskapsresultatet for 2017, og vår oppfatning er at vi har utnyttet tildelte midler på en rasjonell og god måte. Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder er fortsatt lokalisert på to kontorsteder. Dette har også i 2017 medført økt ressursbruk i forhold til tid og økonomi. I desember 2016 ble det vedtatt at embetet skal samlokaliseres i Arendal. I perioden etter vedtaket ble kjent, fikk vi flere oppsigelser fra ansatte med kontorsted i Kristiansand. Mange stillinger har stått vakante i store deler av 2017 for å sikre at vi holdt budsjetttrammene på driftskapittel 0525. Dette førte imidlertid til at bemanningen i store deler av 2017 var så vidt lav at vi ikke hadde kapasitet til å gjennomføre tildelte oppdrag. Vi var derfor nødt til å øke bemanningen, og det er brukt mye ressurser på rekrutteringsarbeid i andre halvår 2017. Arbeidet med å finne egnede lokaler til embetet i Arendal ble startet opp i 2017. Arbeidet med "Husprosjektet" har krevd ekstra ressurser i forhold til et vanlig driftsår, ikke minst i når det gjelder konsulentbistand fra Statsbygg, arkitekter og organisasjonspsykolog. Alle ansatte har vært involvert i prosessen. Tidspunkt for flytting vil bli avklart i løpet av våren 2018, når vi undertegner kontrakt med framtidig utleier.

Vi mener at midlene vi ha hatt til rådighet i 2017, så langt det har vært mulig, er benyttet i samsvar med oppdragsgivernes forventninger.

Kommentarer til forbruk i 2017 og endringer i forbruk på det enkelte departement fra 2016 til 2017:

Omlagging av betaling av pensjonskostnader ble gjennomført fra og med 2017. Dette er en generell endring som gjelder lønn ført på alle departement. Omlaggingen innebærer i at vi for 2017 har fått høyere lønnskostnader tilsvarende 14% av lønnskostnad +aga (12% arbeidsgiverandel og 2% arbeidstakerandel +14,1% arbeidsgiveravgift). Ekstrakostnad for betaling av pensjonskostnader er i 2017 kompensert av KMD.

ASD; midlene er brukt til lønn og driftsmidler egne ansatte. Økning fra 2016 til 2017 skyldes i hovedsak pensjonskostnadene. Økt forbruk på fagdepartementet

skyldes økt forbruk til «driftsutgifter sosiale tjenester».

BLD; midlene er brukt til lønn og driftsmidler egne ansatte. Fra 2016 til 2017 ble det overført en stilling fra fagdepartementet til drift. Dette, i tillegg til pensjonskostnader er årsaken til økning på drift og reduksjon på fagdepartementet.

HOD; på drift er midlene brukt til lønn og driftsmidler egne ansatte. Midler brukt på fagdepartementet inkluderer i tillegg til lønn og driftsmidler egne ansatte, også utbetalinger til medlemmer av kontrollkomisjonen for psykisk helse.

JBD; midler er brukt til lønn og driftsmidler egne ansatte. Lønn og drift til ansatte som jobber med vergemål skal i utgangspunktet føres på fagdepartement. I 2017 fikk vi nedtrekk i tildelingen til vergemål. Saksmengden og ressursbehovet var imidlertid det samme som tidligere. Det ble derfor ført lønn til vergemålsansatte på kapittel 0525 i 2017. Dette er hovedårsaken til den store økningen på ressursbruken på kapittel 0525 for JBD i forhold til 2016. Økningen i ressursbruk innen fagdepartementets områder skyldes i hovedsak økte kostnader til vergegodtgjørelser og refusjon av utgifter til verger. I tillegg kommer merkostnader i forbindelse med pensjonsordningen for lønn til ansatte som jobber med de andre fagområdene til JBD. Resultatområde for integrering av innvandrere er flyttet fra BLD til JBD i 2017.

KLD; midlene er brukt til lønn og driftsmidler egne ansatte. På grunn av vakanser er det brukt mindre til lønnsutgifter på kapittel 0525 i 2017 enn i 2016. Ressursrapporteringen på 0525 viser likevel en økning fra 2016 til 2017, som skyldes pensjonskostnader. På fagdepartementet ser vi en økning fra 2016 til 2017, økningen skyldes hovedsakelig nyopprettet stilling i forbindelse med Raet Nasjonalpark, samt økt satsing på skogvern. På fagdepartementet er det også ført utbetalinger til medlemmer i villreinstyret og verneområdestyrene.

KMD; midlene er brukt til lønn og driftsmidler egne ansatte. Antall ansatte i administrasjonen har i 2017 blitt redusert, samtidig er antall ansatte som jobber i stab økt. Økningen i staben er et resultat av sammenslåingen av embetene og hvordan «lederkabalen» ble løst, noe som har ført til en reell økning av lønnsbudsjett på driftskapitlet. Utgifter til husleie og fellestjenestekostnader er videreført fra 2016 på begge kontorstedene. I 2017 startet vi med «husprosjektet», som har ført til økte kostnader, blant annet til Statsbygg. I 2017 har det i tillegg vært gjennomført et lederutviklingsprogram som i sin helhet ble ført på resultatområde under KMD. Pensjonskostnader gjør også at kostnadene på drift har økt fra 2016 til 2017. Når det gjelder fagdepartement så er det en stor reduksjon i forbruk. Reduksjonen skyldes kommunereformprosjektet som ble avsluttet i 2016.

KD; midlene er brukt til lønn og driftsmidler egne ansatte. Forbruk på drift viser en reduksjon fra 2016 til 2017. Dette skyldes store vakanser i 2017, deriblant en direktørstilling. På fagdepartement ser vi en økning i ressursbruken. Økningen skyldes blant annet ny stilling i forbindelse med «læringsmiljø i skolen». Vi har også i 2017 fått tildelt midler til «administrasjon desentralisert kompetanseutvikling i skolen». I tillegg har vi helårseffekt av satsinger som startet i 2016, «ny tilsynsoppgave barnehage». På fagdepartement har vi i tillegg til utbetaling til lønn og driftsmidler egne ansatte store utbetalinger til sensorer for eksamen grunnskole.

LMD; midlene er brukt til lønn og driftsmidler egne ansatte. Økning fra 2016 til 2017 skyldes pensjonskostnadene.

Andre; midlene er brukt til lønn og driftsmidler egne ansatte

Ressursrapportering

Departement	Kapittel 0525, 2017	Fagdep. 2017	Kapittel 0525, 2016	Fagdep. 2016
Arbeids- og sosialdepartementet	1 743	2 357	1 603	2 018
Barne- og likestillingsdepartementet	5 820	0	4 425	828
Helse- og omsorgsdepartementet	22 039	5 677	19 672	5 747
Justis- og beredskapsdepartementet	7 969	16 264	5 426	14 989
Klima- og miljødepartementet	16 493	4 130	15 179	2 892
Kommunal- og moderniseringsdepartementet	65 955	600	58 004	2 606
Kunnskapsdepartementet	8 504	5 858	8 930	4 121
Landbruks- og matdepartementet	15 821	0	14 100	0
Andre	516	0	559	0
Sum	144 860	34 886	127 898	33 201

3.5 Samlet vurdering av måloppnåelse i forhold til samfunnsoppdraget og regnskapsresultat

Embetet har løst samfunnsoppdraget i 2017 på en god måte innenfor de økonomiske rammene vi var tildelt. For embetets regnskapsresultat for alle kap/poster viser vi til årsregnskapet.

3.6 Andre forhold

Fylkesmannen mener styringsdialogen og styringsdokumentene har hatt en positiv utvikling som med fordel kan videreføres. Det innebærer bl.a. at det bør tilstrebes å samle mest mulig av rapporteringskravene i årsrapporten.

4 Styring og kontroll i embetet

4.1 Redegjørelse for vesentlige forhold ved embetets planlegging, gjennomføring og oppfølging

For å sikre at embetet løser pålagte oppdrag er det etablert tre nivåer for planlegging, gjennomføring og oppfølging. Det er overordnet strategisk nivå, det tverrsektorielle nivået og avdelingsnivået.

Strategisk nivå

Det er forutsatt at Fylkesmannen utarbeider en strategisk plan med en tidshorison på fire år. Dette arbeidet ble iverksatt i 2017 og vil bli ferdigstilt i 2018. Den strategiske planen vil ha fokus på både interne og eksterne strategier.

Tverrsektorielt nivå

Med utgangspunkt i Tildelingsbrevet (TB) og VØI utarbeides det en felles virksomhetsplan (FVP) for embetet. Denne planen har fokus på de tverrsektorielle oppgavene som er tildelt embetet. Planen angir hvilken avdeling som har et hovedansvar for at oppgaven blir ivaretatt og løst, og hvilke øvrige avdelinger/staber som har et delansvar innenfor oppdraget. Planen skal inneholde konkrete tiltakspunkter og tidsfrister for når aktivitetene skal være gjennomført. For de samme oppdragene skal det i FVP være angitt en risikovurdering. FVP gjennomgås kvartalsvis i ledermøtene.

I 2017 hadde embetet pekt ut to hovedsatsningsområder i FVP. Det var:

- Barn og unge (0-24 – satsingen)
- Klima og det grønne skiftet

Avdelingsnivået

Innenfor hver enkelt fagavdeling/stab utarbeides det detaljerte virksomhetsplaner for å følge opp tildelte oppdrag. Det gjennomføres også en risikovurdering av hvert enkelt oppdrag.

Annet

Som en oppfølging av fylkesmannens ledersamtale i 2016 fikk embetet i oppdrag å utarbeide en gevinstrealiseringsplan fram mot 2021. Planen ble oversendt KMD medio september 2017.

4.1.1 Embetets risikostyring

Embetet har med utgangspunkt i de risikopolicy'ene som var utarbeidet i foregående år videreført dette som grunnlag for vårt arbeid med risikostyring. Det gjennomføres en risikovurdering av alle oppgaver/oppdrag i felles virksomhetsplan (FVP) og de avdelingsvise virksomhetsplanene. På det tverrsektorielle området ivaretas risikostyring gjennom kvartalsvise gjennomganger av FVP.

Kartleggingen av arbeidsoppgaver og informasjonstyper relatert til informasjonssikkerhet som ble gjort høsten 2016, blir oppdatert i avdelingene og ligger som et grunnlag for risikovurderingsarbeidet i avdelingene.

Risikostyring på HMS- og informasjonssikkerhetsområdet blir gjennomført i ledelsens styringsverktøy RiskManager. Avviksbehandling blir utført i avviksmodule, og risikovurderinger blir dokumentert og gjennomført i risikomodule. Kvalitetsdokumentene som retningslinjer og lignende, blir revidert etter behov i dokumentstyringsmodule.

4.1.2 Embetets internkontroll, herunder iverksatte tiltak

Oppgave- og ansvarsfordeling fremgår av delegeringsreglement.

Det er utarbeidet en egen instruks for økonomiforvaltningen i embetet basert på Reglement for økonomistyring i staten og Bestemmelser om økonomistyring i staten. Instruksen inneholder utfyllende bestemmelser, delegasjonsfullmakter, signaturprøver mm. Instruksen holdes løpende oppdatert.

Arbeidet med internkontroll for HMS-området har bygget videre på internkontrollhåndboka som ble utarbeidet i 2015 for det sammenslåtte embetet.

Pilotprosjektet Etablering av internkontroll for informasjonssikkerhet, basert på Difi's praktiske veileder, ble videreført i 2017. Ny sikkerhetspolicy ble vedtatt samt revisjon og oppdatering av retningslinjer.

Kvalitetssystemet RiskManager blir brukt som ledelsens styringsverktøy til avviksbehandling, risikovurderinger, revisjonskontroll av dokumenter, godkjenning og publisering av prosedyrer og retningslinjer. Hendelseshåndtering og avdekking av risiko og sårbarheter, samt dokumentering av sikkerhetstiltak blir også håndtert i Riskmanager på HMS og informasjonssikkerhetsområdet.

Det er vedtatt at internkontroll for tilskuddsordningene skal gjøres i Riskmanager, og arbeidet med implementering startet i 2017.

RiskManager brukes også i arbeidet med felles virksomhetsplan og oppfølging av denne.

4.1.3 Bemanning, kapasitet og kompetansesituasjonen i embetet

Det ble ved årsskiftet 2016/2017 besluttet at embetet skal lokaliseres i Arendal, og arbeidet med anskaffelse av nye lokaler ble igangsatt. Vi har derfor i 2017 opprettholdt tilstedeværelsen både i Kristiansand og Arendal. Avdelingsdirektører, assisterende direktører og faggruppeledere har prioritert tilstedeværelse på begge kontorstedene, noe som innebærer at de har brukt mye tid på reise.

Sammenlignet med tidligere har vi hatt en økt turnover 2017. I alt har 21 medarbeidere sluttet i embetet i 2017, 9 gikk av med pensjon, 9 sluttet på grunn av overgang til ny stilling i annen virksomhet og 3 på grunn av opphør av midlertidig stilling. Vi har har 53 medarbeidere over 60 år. Dette, og vedtaket om samlokalisering av embetet i Arendal, vil antakelig gi en turnover på samme nivå også i 2018.

Vi har i annet halvår 2017 rekruttert til flere stillinger for å kunne utføre tildelte oppdrag. Vi har gjennomgående hatt gode søker tall og godt kvalifiserte søkere til alle utlyste stillinger. Alle som er tilsatt etter at beslutningen om lokalisering ble fattet, er tilsatt med kontorsted Arendal.

De områdene vi har hatt størst kapasitetsutfordringer på i 2017 er klagesaksbehandling etter plan- og bygningsloven, på vergemålsområdet og foreningsområdet.

4.1.4 Forvaltning av egne eiendeler (materielle verdier)

Embeteet fører oversikt over eget IKT-utstyr og noe kunst som er anskaffet.

4.1.5 Oppfølging av eventuelle avdekkede svakheter/utfordringer, herunder merknader fra Riksrevisjonen og status for arbeidet med informasjonssikkerhet

Årsrevisjonen fra Riksrevisjonen (RR) i 2016 ble gjennomført uten merknader. Årsrevisjonen for 2017 er ikke ferdigstilt.

Det ble utført etterlevelserevisjon av tilskuddsforvaltningen i 2017. Fylkesmannen fikk merknad knyttet til internkontroll i søknadsbehandlingen. Høsten 2017 har vi utarbeidet ny overordnet rutine for tilskuddsforvaltningen, og lagt til rette for avviksbehandling og risikokvurderinger i RiskManager. Avdelingene er i prosess med å ferdigstille rutiner for den enkelte tilskuddsordning. Versjonskontroll og revisjon av dokumentene blir utført i RiskManager.

Direktoratet for IKT og forvaltning (Difi) har utarbeidet et praktisk veiledningsmaterieell i internkontroll for informasjonssikkerhet som baserer seg på ISO 27001, og som er i henhold til eForvaltningsforskriften § 15. Embeteet vårt har vært pilot for denne siden 2016. Vi har fulgt og revidert vår prosjektplan for gjennomføring av aktiviteter. Sammenslåingsprosessen har vært medvirkende til forsinkelse i enkelte av aktivitetene.

Prosjektet omfatter kunnskap, kompetanse og kultur innen informasjonssikkerhet i alle ledd. Vi har egen fagansvarlig for informasjonssikkerhet i embeteet som har ansvar for å være pådriver overfor ledelsen innenfor fagfeltet, i tråd med veilederen. Sikkerhetsutvalg med representanter fra fagavdelingene hadde 6 møter i 2017. Ved å følge Difis veiledningsmaterieell mener vi at arbeidet med informasjonssikkerhet hos oss blir en godt integrert del av embeteets samlede styring og kontroll.

Informasjonssikkerhetsarbeidet er en del av felles virksomhetsplan, og er på agendaen på enkelte ledermøter. Internopplæring i bruk av styringssystemet for informasjonssikkerhet (RiskManager) er også med på å øke bevisstheten og kompetansen på fagfeltet. Vi opplever at avvik blir meldt og behandlet i kvalitetssystemet. Retningslinje for hendelseshåndtering ble vedtatt i 2017. Vi mener det også er en medvirkende årsak til større fokus på avvikhåndtering.

I 2017 vedtok vi ny overordnet styrende dokument, sikkerhetspolicy. Denne presiserer linjeansvaret i forhold til informasjonssikkerhet. Intranettet ble oppdatert og brukt aktivt for å informere og heve sikkerhetskulturen i embeteet.

4.2 Rapportering av andre vesentlige forhold knyttet til personalmessige forhold, likestilling, HMS/arbeidsmiljø, diskriminering, ytre miljø og lignende

Vi har også i 2017 jobbet aktivt med å bygge felles bedriftskultur og et godt arbeidsmiljø i embeteet og i avdelingene. Vi har hatt to felles samlinger hvor alle i embeteet har vært invitert, en i juni og en i desember. I tillegg har avdelingene og faggruppene hatt regelmessige møter gjennom hele året.

Likestilling og likeverd

Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder har en høyere andel kvinner enn menn. I 2017 utgjorde kvinneandelen 64 %. Vi er kjønnsfordelingen bevisst ved rekruttering, men med utgangspunktet i kvalifikasjonsprinsippet har vi ikke klart å øke andel menn. I ledergruppa har kvinneandelen vært 45 %, mens i utvidet ledergruppe (inkludert assisterende direktører) utgjør den 60 %.

Kjønnsfordelingen varierer betydelig mellom de enkelte avdelingene. Særlig i utdanning- og barnevernsavdelingen og administrasjonsavdelingen har vi en svært høy kvinneandel.

Likestillingsutvalget ved embeteet består av en representant fra hver avdeling. I 2017 har utvalget utarbeidet ny handlingsplan for likestilling, inkludering og mangfold. Målet med denne planen er å øke bevisstheten i embeteet, og bidra til å forsterke det systematiske arbeidet for å skape mer rom for likestilling, inkludering og mangfold.

Embeteet har også i 2017 deltatt i pilotprosjektet «Likestilt arbeidsliv». Hensikten med prosjektet er å utvikle en sertifiseringsordning for likestilte virksomheter. Planen er at prosjektet avsluttes våren 2018 med sertifisering av virksomhetene som deltar i pilotprosjektet.

Personalsystemet SAP gir ikke opplysninger om «opprinnelsesland» kun statsborgerskap. Vi har fire medarbeidere med utenlandsk statsborgerskap, en medarbeider opprinnelig fra Afghanistan samt to medarbeidere fra «tidligere» Jugoslavia. I handlingsplan for likestilling, inkludering og mangfold har vi blant annet som en målsetting å ta imot deltakere på språkpraksis.

HMS – arbeidsmiljø

Sykefraværet utgjorde i 2017 4,0 %. Dette er en reduksjon sammenlignet med 2016 hvor vi i embeteet hadde 4,65 %. Sykefraværet følges opp internt i henhold til avtalte rutiner.

Vernetjenesten i embeteet er organisert ved at alle avdelinger har ett verneombud og ett varaverneombud (ett ved hver lokasjon). Ett av verneombudene er igjen valgt til hovedverneombud ved embeteet. Verneombudene har hatt en sentral rolle og er sterkt engasjert i arbeidet med nye lokaler til embeteet.

Arbeidsmiljøutvalget i embeteet har i 2017 hatt sju møter og har totalt behandlet 51 saker. Viktige saker har blant annet vært ny lokalisering (fast sak på alle møter), handlingsplan for inkluderende arbeidsliv, embeteets rusmiddelpolicy, oppsummering av vernerunde, oppfølging av medarbeiderundersøkelsen og evaluering av ordningen med «Medbestemmelsesutvalg» og «Arbeidsmiljøutvalg». Evalueringen konkluderte med at det er ønskelig at utvalgene slås sammen fra 2018 til ett utvalg – «Samarbeidsutvalg».

I tråd med intensjonene i IA-avtalen og vår handlingsplan, har vi lagt til rette for at medarbeidere med redusert funksjonsevne, enten varig eller midlertidig, kan arbeide mest mulig og lengst mulig. Alle medarbeidere har minst en årlig medarbeidersamtale samt tilbud om årlig ergonomigjennomgang/arbeidsplassvurdering.

Vi har også i 2017 hatt samarbeid med NAV om tilrettelegging for arbeidstrening for arbeidssøkere. I 2017 har vi i alt hatt fem engasjert på arbeidsmarkedstiltak, henholdsvis praksisplass og lønnsstilskudd (eller en kombinasjon). I tillegg har vi hatt tre ungdommer fra videregående skole i praksis i IKT og kontorfaget.

Medvirkning

Hos Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder er medbestemmelse i henhold til Hovedavtalen i 2017 ivarettatt gjennom «Medbestemmelsesutvalget» og gjennom partssammensatte arbeidsgrupper. I Medbestemmelsesutvalget har det møtt tre representanter fra Akademikerne, to fra LO, en fra YS og en fra Unio. Fra arbeidsgiver har fylkesmannen, assisterende fylkesmann, organisasjons- og utviklingsdirektør og administrasjonsdirektør møtt.

Medbestemmelsesutvalget har i 2017 hatt ni møter og behandlet 52 saker. Viktige saker har blant annet vært ny tilpasningsavtale, budsjett, praktisering av permisjonsreglementet, bemanningskartlegging, retningslinjer og kriterier for tjenestetelefon, omstillingsprosjektet (virkemidler for de som får endret kontorsted fra Kristiansand til Arendal), ny lokalisering og evaluering av ordningen med «Medbestemmelsesutvalg» og «Arbeidsmiljøutvalg». Evalueringen konkluderte også her med at det er ønskelig at utvalgene slås sammen fra 2018 til ett utvalg – «Samarbeidsutvalg».

Annet

Medarbeidere informeres primært gjennom avdelingsmøter og intranettet. Det har også vært gjennomført felles allmøter. Disse gjennomføres samtidig ved begge kontorstedene ved bruk av Skype.

Begge de tidligere embedtene var Miljøfyrtårnsertifiserte. Med henvisning til at mye av sertifiseringen er knyttet opp mot lokalene våre og driften av disse, har vi også i 2017 valgt å videreføre begge medlemskapene. Det er etablert en miljøgruppe som er ansvarlig for koordinering og rapportering til Miljøfyrtårn.

5 Vurdering av framtidsutsikter

5.1 Forhold i og utenfor embetet som kan påvirke embetets evne til å løse samfunnsoppdraget på sikt

Fylkesmannen startet i 2017 et eget «Husprosjekt». Målsettingen med prosjektet er å gjennomføre et søk etter, og utvelgelse av nye kontorlokaler for Fylkesmannen. Søket er avgrenset til de sentrumsnære arealene i Arendal for å være sikker på at embetet lokaliseres i tråd med nasjonale arealpolitiske føringer. Arbeidet med Husprosjektet skjer i nært samarbeid med Statsbygg. Vi har i tillegg knyttet til oss organisasjonspsykolog og arkitektfaglig kompetanse. Husprosjektet har i løpet av 2017 ikke ført til endelig valg av kontorlokaler, men har avklart viktige føringer for det videre arbeidet. Det innebærer bl.a. valg av et arbeidsplasskonsept som er basert på stor grad av åpne løsninger innenfor en arealramme på 23 m² pr. medarbeider. Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder utgjør en pilot i arbeidet med å utforme nye kontorløsninger for fylkesmannsembetene. Det har vært betydelig intern skepsis til mer bruk av åpne kontorløsninger. Gjennom bred medvirkning og åpne beslutningsprosesser er imidlertid inntrykket at et flertall av medarbeiderne nå er åpne for å vurdere slike løsninger. I den videre prosessen vil flere eksisterende og planlagte bygg i Arendal sentrum bli vurdert som aktuelle å forhandle videre med.

Det ble i 2016 bestemt at fylkesmannsembetet skal lokaliseres til Arendal, samt at det ikke skal være en organisatorisk enhet igjen i Kristiansand. Dette har utløst en viss avgang av medarbeidere fra Kristiansandskontoret. Som en del av sammenslåingsprosessen har vi gjennomført omstillingssamtaler med medarbeiderne på Kristiansandskontoret. I disse samtalene sa nærmere halvparten av medarbeiderne at de vil ta imot tilbud om annen relevant stilling i Kristiansandsregionen. I 2017 var det i alt 21 medarbeidere som sluttet, og 6 av disse har fått permisjon fra stilling hos Fylkesmannen. De fleste som sluttet for å gå over i annen stilling, er knyttet til Kristiansandskontoret. Vi kan altså snakke om en viss kompetanseflukt som følge av beslutningen om å samlokalisere embetet i Arendal. Dette må vi forvente vil fortsette i årene framover.

Fylkesmannsembetet er opptatt av at flest mulig av medarbeiderne ved Kristiansandskontoret skal stimuleres til å bli med på flyttingen til Arendal. Det ble derfor opprettet en intern arbeidsgruppe som har utformet forslag til virkemidler som kan bidra til å nå denne målsettingen. Dette er virkemidler i form av muligheter for hjemmekontor noen dager pr. uke, et visst kronetillegg over en periode på to år for å redusere merkostnadene ved reising, og mer fleksibel bruk av arbeidstid. De foreslåtte tiltakene er vedtatt i embetet og er akseptert internt i organisasjonen. Det er likevel en utfordring når fylkeskommunene i Aust- og Vest-Agder har vedtatt betydelig gunstigere ordninger for sine medarbeidere som skal flytte fra Aust-Agder til Kristiansand.

Sammenslåingsprosessen, inkl. Husprosjektet, har vært den dominerende interne prosessen i embetet i 2017. Prosessen har krevd stor oppmerksomhet fra tillitsvalgte, vernejenesten og ledergruppen. Til tross for dette og nedgang i den totale bemanningen, har vi klart å opprettholde god tjenesteproduksjon. Stram økonomistyring har også resultert i at forbruket er holdt godt innenfor tildelte budsjettammer. Konsekvensene av den stramme budsjettstyringen er imidlertid at mange ubesatte stillinger har stått vakante i lengre perioder. Det har særlig rammet utdanning- og barnevernsavd. og miljøvernnavd.

Eksterne forhold som kan påvirke embetets evne til å løse samfunnsoppdraget på sikt er bl.a. knyttet til framtidige oppgaver. Regjeringens ekspertutvalg la fram sin tilråding 1. februar 2018. Forslaget innebærer betydelig overføring av oppgaver fra Fylkesmannen til de nye fylkeskommunene, særlig på klima- og miljøområdet. Dette skaper usikkerhet rundt på den pågående flytteprosessen og embetets egne prioriteringer. For embetet vil det være mest hensiktsmessig og mest ressurseffektivt om ev. oppgaveoverføringer finner en rask avklaring.

Sørlandstinget er et organ som er sammensatt av alle ordførerne i Aust- og Vest-Agder, de to fylkesordførerne og stortingsrepresentantene fra Aust- og Vest-Agder (Sørlandbenken). Sørlandstinget anmodet våren 2017 fylkeskommunene om å lede og koordinere en helhetlig og langsiktig levekårsatsing i et partnerskap mellom stat, fylker og kommuner. Satsingen er utløst av en erkjennelse om at Agder fortsatt står overfor betydelige levekårsutfordringer. En bred satsing anses derfor påkrevet. Sørlandstinget legger til grunn at satsingen må gå over en lengre periode, og at det må arbeides på nye måter. Det må arbeides på tvers av sektorer og nivåer, og det må etableres forpliktende partnerskap. Fylkesmannen har fra oppstarten deltatt aktivt i dette levekårsprosjektet. Det bygger opp under våre egen interne satsing på barn og unge, jf. 0-24 satsingen. Levekårsarbeidet i Agder må forventes å kreve forsterket innsats fra Fylkesmannen i 2018. Det kan innebære nødvendig nedprioritering av andre deler av samfunnsoppdraget.

Regjeringsplattformen fra Jeløya understreker at regjeringen vil ha fokus på at Norge tar sin del av ansvaret for å løse klimautfordringen. Dette må også Fylkesmannen ta som en føring for våre prioriteringer og innsats. Det kommer bl.a. til uttrykk med at det forventes betydelig innsats fra Fylkesmannen i arbeidet med Byvekstavtale for Kristiansandsregionen og på sikt muligens også en tilsvarende avtale for Arendalsregionen. I tillegg til disse konkrete prosjektene, er det grunn til å anta at klimautfordringene, både utslippsreducerende tiltak og klimatilpasning, vil kreve større oppmerksomhet fra Fylkesmannen framover. Det kan utfordre embetet da vi mangler kompetanse på deler av dette samfunnsoppdraget. Det er samtidig fortsatt noe uklart hvilken rolle Fylkesmannen skal ha i gjennomføring av nasjonens klimaforpliktelser.

Fylkesmannens kapasitet til å gjennomføre oppdragene innen samfunnssikkerhet og beredskap blir stadig satt på prøve. Vi opplevde det senest i september og oktober 2017. Da opplevde deler av Agder store nedbørmengder, bl.a. ble det satt nasjonal døgmedbørr rekord for oktober. Resultatet var at flere av hovedvassdragene våre (Tovdalsvassdraget, Otra, Songdalselva, Mandalsvassdraget) opplevde store flommer. I Tovdalsvassdraget er det ikke målt høyere flomvannføringer siden målingen startet i 1899. Slike situasjoner krever nærmest døgkontinuerlig beredskap fra vår beredskapsstab. Vi må anta at slike ekstremsituasjoner vil opptre hyppigere i framtiden. Det vil sette vår evne til å løse samfunnsoppdraget innen samfunnssikkerhet og beredskap på prøve. Dette er antakelig en utfordring for flere fylkesmannsembeter og bør derfor løses sentralt.

I 2017 fikk vi nye viktige bestemmelser i opplæringsloven om elevenes skolemiljø (kap. 9 A). Fylkesmennene har fått nye krevende oppgaver knyttet til disse bestemmelsene. Hvis skolen ikke oppfyller sin plikt til å sette i gang tiltak for elever som føler seg mobbet, eller av annen grunn opplever en utrygg skoledag, kan elever og foresatte nå henvende seg til Fylkesmannen. Vi har så langt begrenset erfaring med omfanget av henvendelser til Fylkesmannen. De er imidlertid helt klart økende. Det må også forventes at når disse bestemmelsene blir enda bedre kjent enn i dag, vil omfanget av henvendelser til Fylkesmannen øke. Dette er henvendelser som vi plikter å følge opp. Dersom vi ikke tildeles ytterligere ressurser på dette området, kan resultatet bli at vi blir tvunget til å nedprioritere andre viktige samfunnsoppdrag.

Vergemålsforvaltningen har over lang tid vært preget av mangelfull ressurstildeling. Dette er bedre ivare tatt for 2018. Det er avgjørende at dette blir videreført, også for kommende år. Vergemålsforvaltningen er en førsteinstansoppgave som ikke kan nedprioriteres. Dersom denne oppgaven ikke er fullfinansiert, vil det alltid være andre samfunnsoppdrag som blir skadelidende.

5.2 Konsekvenser for embetets evne til å nå fastsatte mål og resultater på lengre sikt

Fylkesmannsembetet er preget av at vi fortsatt er inne i en flytteprosess. Den vil antakelig ikke være avsluttet før i 2020. Det innebærer at det vil gå mer enn seks år siden regjeringen vedtok sammenslåing av embetene til det nye embetet er samlokalisert. Vi mener samtidig at det er riktig at hele embetet samles på ett sted uten noen enhet igjen i Kristiansand. Det er kun gjennom samlokalisering det er mulig å ta ut alle faglige og gevinstmessige effekter av en sammenslåing. Konsekvensene av sammenslåingen er på kort sikt at vi står i fare for å kunne miste kjernekompetanse i embetet. Vi ser samtidig at vi i hovedsak har godt kvalifiserte søkere til ledige stillinger i embetet. Fylkesmannsembetets konkurransefortrinn er at vi kan tilby medarbeidere interessante oppgaver. Når vi nå arbeider med å forberede samlokalisering i Arendal, er vi opptatt av å sikre et fortsatt godt arbeidsmiljø. Det vil også være et konkurransefortrinn i konkurransen om arbeidskraft til det framtidig samlokaliserte embetet. Samlokalisering vil på sikt derfor gjøre embetet bedre rustet til å nå fastsatte mål og resultater på en ressurseffektiv måte.

Fylkesmannens fellesadministrasjon skal lokaliseres sammen med fylkesmannsambetet i Arendal. Det er fortsatt en viss usikkerhet knyttet til arbeidsdelingen mellom fellesenheten og embetene. Det er viktig at dette finner sin avklaring så tidlig som mulig i 2018 for å hindre økt usikkerhet blant medarbeidere på det administrative området. Dette vil imidlertid ikke få konsekvenser for å nå våre mål på lengre sikt. Det vil på sikt gjøre embetet bedre utformet til å løse krevende oppdrag.

6 Årsregnskap

[Årsregnskap for Aust- og Vest-Agder.pdf](#)

FYLKESMANNEN I AUST- OG VEST-AGDER

Org. nr.: 974762994

Riksrevisjonens beretning

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Riksrevisjonen har revidert Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agders årsregnskap for 2017. Årsregnskapet består av ledelseskomentarer og oppstilling av bevilgnings- og artskontorrapportering, inklusiv noter til årsregnskapet for regnskapsåret avsluttet per 31. desember 2017.

Bevilgnings- og artskontorrapporteringen viser at 493 789 553 kroner er rapportert netto til bevilgningsregnskapet.

Etter Riksrevisjonens mening gir Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agders årsregnskap et dekkende bilde av virksomhetens disponible bevilgninger, inntekter og utgifter i 2017 og av mellomværende med statskassen per 31. desember 2017, i samsvar med regelverk for statlig økonomistyring.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig revisjon (ISSAI 1000–2999). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet under «Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet». Vi er uavhengige av virksomheten slik det kreves i lov og instruks om Riksrevisjonen og de etiske kravene i ISSAI 30 fra International Organization of Supreme Audit Institutions (INTOSAI's etikkregler), og vi har overholdt de øvrige etiske forpliktelsene våre i samsvar med disse kravene og INTOSAI's etikkregler. Etter vår oppfatning er revisjonsbevisene vi har innhentet tilstrekkelige og hensiktsmessige som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon i årsrapporten

Ledelsen er ansvarlig for årsrapporten, som består av årsregnskapet (del VI) og øvrig informasjon (del I–V). Riksrevisjonens uttalelse omfatter revisjon av årsregnskapet og virksomhetens etterlevelse av administrative regelverk for økonomistyring, ikke øvrig informasjon i årsrapporten (del I–V). Vi attesterer ikke den øvrige informasjonen.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese den øvrige informasjonen i årsrapporten. Formålet er å vurdere om det foreligger vesentlig inkonsistens mellom den øvrige informasjonen, årsregnskapet og kunnskapen vi har opparbeidet oss under revisjonen. Vi vurderer også om den øvrige informasjonen ser ut til å inneholde vesentlig feilinformasjon. Dersom vi konkluderer med at den øvrige informasjonen inneholder vesentlig feilinformasjon, er vi pålagt å rapportere dette i revisjonsberetningen. Det er ingenting å rapportere i så måte.

Ledelsen og det overordnede departementets ansvar for årsregnskapet

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide et årsregnskap som gir et dekkende bilde i samsvar med regelverk for økonomistyring i staten. Ledelsen er også ansvarlig for å etablere den interne kontrollen som den mener er nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Det overordnede departementet har det overordnede ansvaret for at virksomheten rapporterer relevant og pålitelig resultat- og regnskapsinformasjon og har forsvarlig internkontroll.

Riksrevisjonens oppgaver og plikter

Målet med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som gir uttrykk for Riksrevisjonens konklusjon. Betryggende sikkerhet er et høyt sikkerhetsnivå, men det er ingen garanti for at en revisjon som er utført i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig revisjon (ISSAI 1000–2999), alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir ansett som vesentlig dersom den, enkeltvis eller samlet, med rimelighet kan forventes å påvirke de beslutningene brukere treffer på grunnlag av årsregnskapet.

Vi utøver profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen, i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og ISSAI 1000–2999.

Vi identifiserer og anslår risikoene for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapet, enten den skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Videre utformer og gjennomfører vi revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer og innhenter tilstrekkelig og hensiktsmessig revisjonsbevis som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon ikke blir avdekket, er høyere for feilinformasjon som skyldes misligheter, enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil. Grunnen til det er at misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, feilpresentasjoner eller overstyring av intern kontroll.

Vi gjør også følgende:

- opparbeider oss en forståelse av den interne kontrollen som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige ut fra omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om hvor effektiv virksomhetens interne kontroll er
- evaluerer om regnskapsprinsippene som er brukt, er hensiktsmessige, og om tilhørende opplysninger som er utarbeidet av ledelsen, er rimelige
- evaluerer den totale presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapet, inkludert tilleggsopplysningene
- evaluerer om årsregnskapet representerer de underliggende transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et dekkende bilde

Vi kommuniserer med ledelsen og informerer det overordnede departementet, blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og når revisjonsarbeidet skal utføres. Vi vil også ta opp forhold av betydning som er avdekket i løpet av revisjonen, for eksempel svakheter av betydning i den interne kontrollen.

Når det gjelder forholdene som vi tar opp med ledelsen og informerer det overordnede departementet om, tar vi standpunkt til hvilke som er av størst betydning ved revisjonen av årsregnskapet, og avgjør om disse skal regnes som sentrale forhold ved revisjonen. De beskrives i så fall i et eget avsnitt i revisjonsberetningen, med mindre lov eller forskrift hindrer offentliggjøring. Forholdene omtales ikke i beretningen hvis Riksrevisjonen beslutter at det er rimelig å forvente at de negative konsekvensene av en slik offentliggjøring vil være større enn offentlighetens interesse av at saken blir omtalt. Dette vil bare være aktuelt i ytterst sjeldne tilfeller.

Dersom vi gjennom revisjonen av årsregnskapet får indikasjoner på vesentlige brudd på administrative regelverk for økonomistyring, gjennomfører vi utvalgte revisjonshandlinger for å kunne uttale oss om hvorvidt det er vesentlige brudd på slike regelverk.

Uttalelse om øvrige forhold

Konklusjon knyttet til administrative regelverk for økonomistyring

Vi uttaler oss med moderat sikkerhet om hvorvidt vi er kjent med forhold som tilsier at virksomheten har disponert bevilgningene på en måte som i vesentlig grad strider mot administrative regelverk for økonomistyring. Uttalelsen bygger på ISSAI 4000-serien for etterlevelsesrevisjon. Moderat sikkerhet for uttalelsen oppnår vi gjennom revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi finner nødvendige.

Basert på revisjonen av årsregnskapet og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til ISSAI 4000-serien, er vi ikke kjent med forhold som tilsier at virksomheten har disponert bevilgningene i strid med administrative regelverk for økonomistyring.

Oslo; 27.04.2018

Etter fullmakt

Erna Jørgensen Lea
ekspedisjonssjef

Kari Kay
avdelingsdirektør

Brevet er ekspedert digitalt og har derfor ingen håndskreven signatur